

V R M E N

allemaal anders
allemaal gelijk

Educatief pakket

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Oorspronkelijke uitgave: "All different, All equal. Education Pack."
Straatsburg, 1995
Copyright © Council of Europe

De vertaling werd met de toestemming van de Raad van Europa gerealiseerd door
VORMEN vzw. De Raad van Europa is niet aansprakelijk voor de vertaling.

VORMEN vzw
Lange Gasthuisstraat 29
2000 Antwerpen
03/293 82 15
www.vormen.org

Antwerpen, december 2001.
ISBN: 90-77058-03-6
D/2001/9259/3

Wij willen van de gelegenheid gebruik maken om alle vrijwilligers die hebben
meegewerkt aan deze vertaling te bedanken voor hun inzet.
Zonder hen was deze publicatie niet mogelijk geweest.

Dit Educatiepakket is opgesteld door een samenwerkingsverband bestaande uit Pat Brander, Carmen Cardenas, Rui Gomes, Mark Taylor en Juan de Vicente Abad.

De belangrijkste taken werden als volgt verdeeld:

Productieleiding:

- Rui Gomes, mentor, European Youth Centre

Auteurs:

Deel A

- Mark Taylor

Deel B

- Pat Brander (revisie en Engelse bewerking)
- Carmen Cardenas
- Rui Gomes
- Juan de Vicente Abad

Lay-Out en Design:

- Sue Chadwick en David Peet, Small World Design
- “ All Different – All Equal ” logo; LBW, Ivry-sur-Seine, Frankrijk

Dankbetuigingen

Met dank aan:

Carmen Cardenas, Equipo Claves en Cruz Roja Juventud, die toestemden in het gebruik van hun publicatie “En un mundo de diferencias ... un mundo diferente” als basis voor onze ideeën, de bibliothecarissen van het European Youth Centre voor hun royale medewerking aan dit project; het Instituto de la Juventud en het Centro Eurolatinamericano de Juventud in Mollina, Spanje, voor het onthaal van de tweede vergadering van het productieteam; de inwoners van Whileaway Cottage, Wongyerra, Australië, en alle andere mensen en organisaties die op verschillende manieren bijgedragen hebben aan het maken van deze publicatie.

Veel liefde ook aan onze geliefden en familieleden die erin geslaagd zijn te overleven terwijl wij aan het schrijven waren!

Het copyright behoort toe aan de Raad van Europa. Reproductie van materiaal uit deze publicatie is slechts toegestaan voor niet-commerciële, educatieve doeleinden.

Dit document geeft niet noodzakelijk de officiële opinie weer van de Raad van Europa of haar lidstaten of de organisaties betrokken bij de Europese Jeugdcampagne tegen Racisme, Xenofobie, Antisemitisme en Onverdraagzaamheid.

Introductie

Het is gemakkelijk om te zeggen: “Ik heb geen vooroordelen” of: “Ik ben geen racist, dus ik heb er niets mee te maken” of: “Ik heb die vluchtelingen niet uitgenodigd”.

Het is moeilijk om te zeggen: “Ook al draag ik geen verantwoordelijkheid voor wat er gebeurde in het verleden, ik wil wel mijn stukje verantwoordelijkheid opnemen om ervoor te zorgen dat de geschiedenis zich niet herhaalt.”

De Campagne

Vandaag lijdt de Europese samenleving onder de toename van racistische vijandigheid en onverdraagzaamheid ten opzichte van minderheden. In heel Europa nemen velen tal van initiatieven, via openbare instellingen, via non-gouvernementele organisaties en ook op lokaal vlak, in een poging hierop een antwoord te bieden. De Europese Jeugdcampagne Tegen Racisme, Xenofobie, Antisemitisme en Onverdraagzaamheid tracht al deze mensen met mekaar in contact te brengen om zo een extra stimulans te geven aan de strijd tegen elke vorm van onverdraagzaamheid.

Het groeiend probleem van racisme en onverdraagzaamheid was het grootste aandachtspunt op de agenda tijdens de bijeenkomst van de politieke leiders van de 32 lidstaten van de Raad van Europa op de top van Wenen in 1993. Zij stelden een gezamenlijk actieplan op ter aanvulling van de Campagne, met als doel samenwerking tussen de lidstaten, voornamelijk op het gebied van wetgeving en onderwijs en gericht op de bestrijding van racisme, xenofobie, antisemitisme en onverdraagzaamheid (zie Appendix 1). De Campagne wordt volledig gesteund door de beide pan-Europese platforms voor non-gouvernementele jeugdorganisaties, namelijk CENYC en ECB. Het is belangrijk in te zien dat het probleem zich wereldwijd stelt, reden te meer voor de UNESCO om 1995 tot het Internationaal Jaar voor Verdraagzaamheid uit te roepen.

De Campagne tracht alle sectoren van de maatschappij te mobiliseren voor tolerantie, gelijkheid, waardigheid, mensenrechten en democratie en ook een stimulans te creëren voor de komende jaren. Het is wel zo dat ze geen einddoelen betreft die “bereikt” kunnen worden, maar eerder continue processen waarvoor het engagement van ons allen nodig is.

Dit educatief pakket

Het is voor jongeren niet eenvoudig zich een idee te vormen over hun positie in de wereld en daar kennis en kunde over te vergaren, zonder dat ze de nationale en internationale krachten begrijpen die hun wereld bepalen. Intercultureel onderwijs kan dit proces vergemakkelijken. Wij hebben getracht praktische en theoretische materialen ter beschikking te stellen van onderwijzers, trainers, jeugdwerkers en informele leerkrachten. Het was mogelijk voort te bouwen op de ervaring die wij opdeden bij het opstellen van “ALIEN 93 - Jeugdorganisaties Tegen Racisme en Xenofobie”, gepubliceerd door het Jeugddirectoraat in 1993. Het pakket is niet opgevat als academische thesis. Wij hebben eerder getracht het leesbaar te houden. Ervaren leerkrachten zullen hierin nieuwe ideeën vinden, maar wij willen ons toch vooral richten tot die mensen die nog maar net beginnen werken met jongeren in deze context. Hoewel wij het steeds hebben over jongeren, kunnen dit pakket én de erin voorgestelde activiteiten aangepast worden aan de eisen van informeel onderwijs voor andere leeftijdsgroepen.

Deel A geeft een algemeen overzicht van de huidige situatie in Europa en pleit voor de introductie van intercultureel onderwijs. We kijken naar de historische, politieke en economische ontwikkelingen die onze maatschappijen vormden. Na het definiëren van enkele sleutelbegrippen onderzoeken we de basis van intercultureel onderwijs. Een hoofdstuk met referenties op het einde suggereert mogelijkheden voor verder onderzoek. Het strategisch stellen van vragen doorheen de tekst brengt leven in de problematiek en biedt ook suggesties voor discussieonderwerpen voor jongeren. Deel A schetst de context waarin de educatieve aanpak, beschreven in deel B, plaatsvindt.

Deel B is de materiaalkist met methoden en activiteiten die gebruikt kunnen worden in intercultureel onderwijs voor jongeren. Na een beschrijving van de algemene methodologie, vindt u een reeks activiteiten die sterk de nadruk leggen op groepswork en participatie. Deel B werkt vanuit de ervaring, onderzoekt nieuwe methoden en spoort jongeren aan tot actie.

Bij het opstellen van dit pakket werd er bij het uitlijnen van onderwijsgerichte activiteiten met de grootste nauwlettendheid voor gezorgd dat u het optimaal kan gebruiken bij het uitwerken van educatieve activiteiten. U kan dit pakket beginnen lezen op elk punt dat u interesseert. Gelieve het echter kritisch te lezen en het aan te passen aan uw eigen omstandigheden.

Wij hopen jongeren door middel van dit pakket meer begrip bij te brengen over oorzaken van racisme en onverdraagzaamheid en het bestaan ervan in hun maatschappij zichtbaar te maken. Via het proces van interculturele educatie trachten wij jongeren te leren de verschillen tussen mensen, culturen en levensvisies te waarderen. Dit geeft ons de mogelijkheid samen te leven en te werken in een harmonieuze sfeer en samen te bouwen aan een nieuwe vreedvolle samenleving waar “waardigheid in gelijkheid” centraal staat.

De werkgroep van auteurs en hun werkmethoden

Waarom zulk een onderwijspakket samenstellen?

Bij het raadplegen van de partners in de Campagne was hun boodschap eensluidend:

- Educatieve activiteiten moeten de basis vormen van de Campagne, wil deze een blijvend effect creëren.
- in heel Europa bestaat de behoefte aan toegankelijk onderwijsmateriaal om dit te realiseren.

De mensen, de problemen, de oplossingen

Wat dit onderwijspakket onderscheidt van andere is dat het ontworpen en geschreven is door een multicultureel team van ervaren jeugdwerk- trainers en dit binnen de context van de Campagne. Wij achten het belangrijk een aantal processen te beschrijven die we doormaakten tijdens het opstellen van dit pakket, in de hoop de aandacht te vestigen op enkele uitdagingen en problemen die zich kunnen voordoen bij het aanvangen van interculturele samenwerking. Het coördineren van een dergelijke wijdverspreide groep is niet eenvoudig, communicatie via telefoon en fax is niet steeds efficiënt, ontmoetingen zijn duur en de vanzelfsprekende tijdsdruk kan contraproductief zijn.

De originele samenstelling van de werkgroep die voor het eerst samenkwam in het Europees Jeugdcentrum te Straatsburg in september 1994 was:

- **Pat Brander**, Beccles, VK - lesgever en schrijver
- **Carmen Cardenas**, Madrid, Spanje - Equipo Claves
- **Phillipe Crosnier**, de Ballaistre, Berlijn, Duitsland - lesgever
- **Mohammed Dhaleck**, Gloucester, VK - CENYC, vertegenwoordiger van de Europese Stuurgroep van de Campagne
- **Rui Gomes**, Straatsburg, Frankrijk - lesgever EYC
- **Erzsébet Kovacs**, Budapest, Hongarije - lesgever
- **Mark Taylor**, Straatsburg, Frankrijk - lesgever en schrijver
- **Juan de Vicente Abad**, Madrid, Spanje - Colectivo AMANI

Alle leden hebben bijgedragen aan het concept van deze publicatie. Spijtig genoeg verhinderde een combinatie van persoonlijke en professionele factoren enkele leden van de groep aanwezig te zijn op de tweede vergadering in december 1994 in het Centro Eurolatinoamericano de Juventud in Mollina, Spanje.

Ons werk bestond onder meer uit het oplossen van constructieve conflicten tussen de leden:

- Hoe combineren wij onze verschillende ervaringen, definities, ideologieën en onverdraagzaamheid?
- Hoezeer zal deze Campagne echt helpen in de strijd tegen de oorzaken van discriminatie en onverdraagzaamheid?
- Hoe combineren we onze verschillende analyses van die oorzaken?
- Hoe reflecteren we de verschillen van de Europese landen en culturen?
- Waarom bestaat er geen letterlijke vertaling van het woord “intercultureel” in het Hongaars?
- Is dit Brits Engels als schrijftaal of internationaal Engels?
- Waarom spreekt u geen Spaans?
- Welke structuur draagt dit pakket het best?
- Is het mogelijk concepten simpel voor te stellen zonder al te veel te vereenvoudigen?
- En, een zeer praktische vraag, hoeveel informatie is er nodig voor het beschrijven van een lesmethode of educatieve activiteit?

Het beantwoorden van deze vragen eiste een zeer hoge mate van toewijding van alle leden, alsook de kunst om creatief te zijn met woorden en uitleg. Of wij nu een vorm van interculturele samenwerking en synergie bereikten, kan enkel door u, de gebruikers van dit pakket, beoordeeld worden.

Wij besloten de Equipo Claves’ en Cruz Roja Juventud’s publicatie “En un mundo de diferencias ... un mundo diferente” te gebruiken als basis voor deel A. Een groot deel ervan is radicaal gewijzigd en herschreven omwille van de verschillen in werkelijkheid doorheen Europa.

Het uitvinden of aanpassen en combineren van methoden voor deel B heeft ons als team geholpen te begrijpen waar we naartoe wilden en hoe er te geraken. Vaak bereikten we compleet onverwachte horizonten - waarna het herbekijken van de weg ernaartoe bijdroeg tot onze conclusie dat interculturele educatie een proces is met een open einde....

Geanimeerde debatten over de waarden die het pakket zouden moeten ondersteunen, leidden tot de conclusie dat het pakket moest instaan voor de promotie van:

- Methoden van leren over en het ervaren van verschillen en discriminatie.
- Een nieuw of ander begrip van de samenleving.
- Een zoektocht en toegewijd streven naar de gelijkwaardigheid van alle leden van onze gemeenschap.
- Sleutels en paden voor actie en verandering.

Wij allen waren ons ten eerste bewust van het feit dat interculturele educatie haar grenzen heeft en tevens politieke en economische inzet vereist om effect te kunnen sorteren. In het Actieplan van Wenen zijn enkele voorstellen te vinden die dit proces kunnen begunstigen. Een evaluatie van de ernst van die voornemens is slechts mogelijk in de jaren die volgen op de Campagne.

Terminologie - een waarschuwing

Woorden hebben kracht. Woorden staan voor waarden. Afhankelijk van de context, kan de betekenis van woorden veranderen, zelfs binnen één taal. Wij hebben getracht de context en betekenissen uit te leggen van de woorden die wij gebruiken. Dit gehele gebied van interculturele relaties is in hoge mate gepolitiseerd, aangezien woorden niet naar behoren verstaan kunnen worden buiten hun socio-economische context. Afhankelijk van uw ervaring en begrip, kan u tot de vaststelling komen dat u nooit dezelfde woorden of uitdrukkingen gebruikt zou hebben in een dergelijke publicatie. Wij vragen u dan ook met aandrang daar even bij stil te staan, en u af te vragen waarom u vindt dat bepaalde woorden of zinnen ongepast zijn en dan naar mogelijke alternatieven te zoeken. Dit onderwijspakket zal ook vertaald worden in een aantal talen, en hoewel alle mogelijke zorg besteed zal worden aan de accuraatheid ervan, zal dit onvermijdelijk leiden tot het veranderen van betekenissen. **Interessant, niet?**

Deel A: Kernconcepten en basis voor interculturele vorming

Hoofdstuk 1: Uitdagingen, problemen en oorzaken

Kijken naar:

- het waarderen van verschillen.
- de economische verdeling in het Noorden en het Zuiden
- een veranderend continent.
- mensen in beweging.
- onze reactie op de veranderingen.
- de noodzaak voor nieuwe antwoorden op nieuwe situaties.

De realiteit in onze samenlevingen: verscheidenheid

Wij, mensen, zijn allemaal op vele manieren verschillend en kunnen geïdentificeerd worden op basis van meerdere criteria: geslacht, leeftijd, fysieke kenmerken, seksuele geaardheid, persoonlijkheid, hobby's, levensstandaard, geloof...

In dit pakket vestigen we de aandacht op culturele, sociale en etnische verschillen. We kijken naar de interactie tussen mensen die verschillen qua levensstijl, waarden en culturen en naar de relaties tussen meerderheden en minderheden in onze samenleving.

We werken vanuit die verschillen. Verschillende standpunten, ideeën, waarden en gedragingen zijn het vertrekpunt van waaruit we komen tot een akkoord. Door de interactie van de verschillen is het mogelijk om tot nieuwe oplossingen en nieuwe principes voor actie te komen. Deze zijn gebaseerd op gelijkwaardigheid en op gelijke rechten voor allen.

Deze zaken zijn ons wel duidelijk als we denken aan mensen in andere samenlevingen of landen, maar het is ook nodig te spreken over wat er gebeurt binnen onze eigen geografische grenzen.

We voelen ons anders dan degenen die geboren en getogen zijn in ons land, maar wiens cultuur en levensstijl verschilt van die van ons. De uitdaging bestaat erin te ontdekken hoe we creatief en interactief kunnen omgaan met verschillen in onze samenleving.

Vershillen tussen de mensen onderling worden niet als een troef gewaardeerd, maar leiden doorgaans eerder tot argwaan of afkeuring.

Doorheen de geschiedenis zijn er meerdere immigratiegolven geweest zodat Europa nu een thuis is voor mensen van vele, verschillende culturen. Dit maakt het leven zowel uitdagender en boeiender maar ook veel complexer. Dit is dan ook de realiteit van de 21ste eeuw: we leven in een multiculturele samenleving.

We leven in een verwarrende wereld. Enerzijds lijken we dichter naar elkaar toe te groeien. De enkelen die toegang hebben tot de informatiesnelweg of satelliettelevisie, kunnen in luttele seconden in contact treden met mensen aan de andere kant van de planeet. Anderzijds is het zo dat dichter bij huis de communicatieproblemen groter worden. We maken onvoldoende gebruik van de mogelijkheden die multiculturele samenlevingen bieden. We kunnen ons verrijken met haar diversiteit, een kans die we nu laten voorbijgaan.

Spijtig genoeg geeft de aanwezigheid van “andere” mensen in een land dikwijls aanleiding tot desinteresse en onverschilligheid, zelfs tot discriminatie en intolerantie. Voor de minderheden in onze samenlevingen sijpelt discriminatie door in alle domeinen van het leven van verstrekking van openbare diensten tot tewerkstellingsmogelijkheden, verschillende niveaus van toezicht door de politie, huisvesting, politieke organisatie en ver-tegenwoordiging, toegang tot onderwijs...

Het escaleren van onverdraagzaamheid leidt dikwijls tot geweld en in de meest extreme gevallen tot gewapende conflicten. Volgens het “Peace and Conflict Research” Departement aan de Universiteit van Uppsala in Zweden vonden er in heel de wereld tussen 1989 en 1994 ten minste 90 gewapende conflicten plaats. Slechts 4 hiervan waren conflicten tussen staten; de overige 86 vonden plaats binnen die staten zelf. Deze laatste omvatten burgeroorlogen omwille van territoriale en politieke geschillen en ook etnische, nationalistische en godsdienstconflicten.

Vraag: Wanneer hoorde je voor het eerst van een “multiculturele samenleving”? Wat betekende dit toen voor je? En wat betekent het nu voor je?

De huidige multiculturele samenlevingen zijn grotendeels het gevolg van politieke en economische processen.

Bijna elk land is ontstaan door de integratie van verschillende culturen. In Europa kan enkel IJsland nog beschouwd worden als een monoculturele samenleving. En zelfs daar is dit aan het veranderen! Als verscheidenheid de norm is binnen onze samenlevingen, waarom is er dan zo’n intolerantie ten aanzien van mensen die we als verschillend beschouwen? Het is duidelijk dat er geen eenvoudig antwoord is op deze vraag. En dieper ingaan op elk aspect waar we rekening moeten mee houden, vergt meer dan in dit pakket mogelijk is. Toch kan het pakket misschien wat klaarheid scheppen als we proberen de oorsprong van deze “nieuwe” multiculturele samenlevingen te onderzoeken, die immers minder plotseling zijn ontstaan als het wel lijkt.

In Europa werden de multiculturele samenlevingen het duidelijkst ontwikkeld na de Tweede Wereldoorlog. Toen de ideologische opsplitsing in Oost en West een feit werd, ontstonden er grote volksbewegingen binnen en rond de invloedssfeer van de Sovjetunie. En het economisch herstel in Noord- en Centraal Europa (vooral in Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland en Nederland) betekende dat er daar meer arbeidskrachten nodig waren.

Tijdens de jaren ’50 en ’60 vonden er twee belangrijke migratiestromen plaats. Eerst kwamen degenen die zeiden: « we zijn nu hier, want jullie waren ook bij ons ». Dit was de immigratie vanuit kolonies en ex-kolonies naar het ‘moederland’ door mensen van een andere etnische oorsprong (Groot-Brittannië – India, Frankrijk – Algerije, Nederland – Indonesië). Vervolgens begonnen de meer geïndustrialiseerde landen mensen te rekruteren uit Zuid-Europa (Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, Joegoslavië, Turkije) en uit andere landen in de omgeving.

Ze kwamen als handarbeiders terecht op de arbeidsmarkten in de ontvangende landen en werden eerder vriendelijk verwelkomd. Ze waren dan ook ‘nodig’.

Vraag: Welk soort emigratie of immigratie kwam er in jouw land voor tussen 1950 en 1970?

De economische crisis die in 1973 begon, veranderde de situatie. Stijgingen van de olie-prijzen, die voordien ondenkbaar waren, moedigden de ontwikkeling aan van nieuwe technologieën en productievormen.

Als gevolg hiervan steeg de werkloosheid in de geïndustrialiseerde landen snel.

Deze werkloosheid was structureel en beïnvloedde vooral de zwaksten in het productiesysteem, met name de ongeschoolde arbeiders, vooral dan vreemde immigranten. De oorspronkelijk vriendelijke verwelcoming ging over in angst of verdachtmaking: «je bent hier niet meer nodig».

De vreemdelingen werden als zondebokken voor de economische problemen beschouwd en werden er van beschuldigd dat ze jobs afnamen van de ‘eigen’ bevolking. Veel immigranten van de jaren ’50 en ’60 keerden naar hun thuisland terug, dat ondertussen ook leed onder de economische crisis. Eén van de minder bekende gevolgen van de massale omwentelingen van de laatste jaren in Centraal en Oost-Europa is dat arbeiders en studenten uit landen als Vietnam, Mozambique en Cuba ook verplicht werden terug te keren naar hun land. Ook zij waren niet meer ‘nodig’.

Vanaf het einde van de jaren ’70 is Europa een belangrijke bestemming geworden van een nieuwe migratiegolf uit de zuidelijke mediterrane en de zogenaamde “derde wereldlanden”. In tegenstelling tot de migratie van de jaren ’50 en ’60 werd deze migratie niet door de Europese landen zelf op gang gebracht. De oorsprong en de verklaring zijn terug te vinden in de hachelijke sociale, economische en politieke situatie van de meerderheid van de landen in de wereld.

Noord-Zuid, een kwestie van onevenwicht

Het internationale economische systeem

Doorheen de geschiedenis is onze wereld op verschillende manieren ingedeeld. De Romeinen deelden haar op in het Romeinse Rijk en de Barbaarse wereld. Na de reizen van Columbus sprak men van de nieuwe en de oude wereld. Een “ijzeren gordijn” werd na het einde van de tweede wereldoorlog opgetrokken om West- van Oost-Europa te scheiden. Meer recent is men beginnen spreken van een wereld die verdeeld is tussen Noord en Zuid.

Vraag: Welke andere indeling kan je bedenken?

Deze manier van opdelen heeft niets te maken met de geografische ligging van elk land ten noorden of ten zuiden van de Evenaar (Australië “ligt” economisch in het Noorden!), maar wel met een meer complexe economische en politieke situatie.

Vraag: Hoe zou jij armoede omschrijven? Hoeveel mensen uit je omgeving leven in armoede?

Slechts een kleine minderheid van alle bewoners van deze planeet geniet van de voordelen van de kleinere wereld waar we het eerder over hadden. Zij geniet van technologische ontwikkelingen en van een consumptieniveau dat ver uitsteekt boven het strikt noodzakelijke. De termen “Noord” en “Zuid” zijn veralgemeningen, en er zijn veel onderlinge verschillen tussen landen van elke groep. Er valt echter niet te ontkennen dat armoede de echte barrière is die Noord van Zuid scheidt. Hoewel er ook armoede bestaat in het noorden, kunnen we zeggen dat wie arm is in die landen, nog altijd veel beter af is dan wie in het zuiden woont.

Vraag: Wat is ontwikkeling? Wie bepaalt de criteria van ontwikkeling?

Uit statistieken van 1990, geciteerd door Equipo Claves blijkt het dat van de 159 leden van de Verenigde Naties er slechts 16 als ontwikkeld beschouwd worden. De andere landen (143) worden beschouwd als onderontwikkeld. Het voornaamste kenmerk van onderontwikkeling houdt in dat een land niet in staat is voor zijn eigen ontwikkeling te zorgen. Het is economisch en cultureel afhankelijk van andere landen.

Deze armoede heeft geen natuurlijke oorzaak. In veel gevallen hebben de betrokken landen meer natuurlijke rijkdommen dan de ontwikkelde landen en hadden ze in het verleden bloeiende economieën. Wat zijn dan de redenen voor deze ongelijke en onrechtvaardige situatie? Enigszins vereenvoudigend kunnen we stellen dat de toestand van deze landen stamt uit het internationaal systeem, dat onze wereld politiek en vooral economisch overheerst.

Een onevenwicht dat door ieder van ons mee in stand wordt gehouden.

Vraag: Het is moeilijk voor een land zoals de Filippijnen om in ontwikkeling te voorzien terwijl het 47 percent van haar nationaal product gebruikt om haar nationale schuld af te betalen. Wie is volgens jou verantwoordelijk voor zulke situaties? Welk effect zou een zodanig hoge schuld hebben op het land waarin jij woont?

Na de tweede wereldoorlog werd het huidige internationaal economisch systeem gecreëerd door een klein aantal landen uit het Noorden. Deze landen legden regels op en maakten structuren die overeenkwamen met hun belangen (denk aan het internationaal Monetair Fonds= IMF, de Wereldbank, handelsovereenkomsten...) en ze gebruikten hiervoor middelen die niet van hen waren. Kort gezegd: ze ontwierpen een systeem, waarbij de ontwikkeling van enkelen werd gedragen door de armoede van de meerderheid. Tussen 1950 en 1990 verdriedubbelde het netto inkomen per persoon in de rijke landen, terwijl dit nauwelijks verhoogde in de armere landen.

Andere, meer subtiele vormen van afhankelijkheid traden op de voorgrond. De belangrijkste vorm hiervan is de buitenlandse schuld waar veel ontwikkelingslanden onder lijden. De landen uit het Zuiden raakten verstrikt in een systeem, waarbij ze hun belangrijkste rijkdommen moesten exploiteren en verkopen om machines en technologie te kunnen bekostigen.

Vraag: Wat is, denk je, het verschil tussen een “migrant”, een “vluchteling” en een “intern verplaatst persoon”?

De fundamentele ongelijkheden van het economisch systeem, burgeroorlogen (Rwanda, El Salvador, ...) natuur- en milieurampen (het uitbreiden van de woestijn, aardbevingen), honger en een sterke bevolkingsgroei (vooral in Afrika) zorgen samen voor een dramatische situatie. Een groeiend aantal mensen nam een pijnlijke, zo niet traumatiserende beslissing hun huizen te verlaten, te emigreren of asiel te zoeken.

In december had het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties de verantwoordelijkheid over 23 miljoen vluchtelingen (in 1974 ging het nog maar om 2,4 miljoen), waar nog eens 25 miljoen “verplaatsten” moeten bijgeteld worden. Kan je je voorstellen wat deze cijfers betekenen in termen van menselijk leed? In het noorden wordt onze aandacht voor het zuiden meer en meer afgeleid. Vooral in Europa hebben we uitsluitend naar onszelf gekeken..

Oost – West op zoek naar een nieuw evenwicht

Europa verandert steeds weer.

Wat is Europa? Waar begint het? Waar eindigt het? Hoeveel landen zijn er in Europa? Wie kan zich Europeaan noemen? Is er een Europese cultuur? Wie geeft erom? Zulke vragen trachten te beantwoorden is veel moeilijker geworden sinds eind 1989. Geen Sovjet-Unie meer, meer dan drie jaar oorlog in wat vroeger Joegoslavië was, de eenmaking van Duitsland, onafhankelijkheid voor de Tsjechische en de Slowaakse Republieken. De gevolgen van deze transitie zijn enorm.

Vraag: Wat waren sinds 1989 de meest ingrijpende veranderingen in het land waarin je woont?

Hoewel Straatsburg geografisch gezien dichterbij Praag ligt dan bij Parijs, zal het nog lang duren eer we die afstand ook in gedachten kleiner inschatten. Zulke monumentale veranderingen roepen vele emoties op: hoop op een “Gemeenschappelijk Europees Huis” met open grenzen, vrees voor massale golven van migratie, hoop voor nieuwe naties, vrees voor meer conflicten. Over de verhoudingen tussen staten en volkeren die ooit vastlagen moet nu terug onderhandeld worden. (Zelfs die uitspraak kan onderuit gehaald worden als men bijvoorbeeld kijkt naar de geschiedenis van Cyprus of Noord-Ierland). Het beeld dat we van elkaar hebben wordt ingewikkelder gemaakt door de verschillende versies van “Europa” die geconstrueerd worden.

Verschillende Europa's

Vraag: Zweden, Oostenrijk en Finland hebben er voor gekozen om lid te worden van de EU. Waarom denk je dat de meerderheid van de Noren tegenstemde?

Het is geen geheim dat de krachten pro een Europese integratie geconfronteerd worden met grote moeilijkheden. Er is een groeiend besef dat landen zijn samengesteld uit volkeren met een verschillende geschiedenis en andere waarden. Het zijn niet louter economische eenheden, bij elkaar te brengen ten voordele van een economie van een zekere omvang. De uitbreiding van de Europese Unie was bijvoorbeeld niet zo eenvoudig als werd verwacht.

Het aantal leden van de Raad van Europa is tussen 1989 en 1995 van 23 tot 34 gestegen; ze bedraagt ondertussen 44 lidstaten, en dan is dit nog altijd niet het grootste forum voor samenwerking in Europa. Die eer komt toe aan de Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa (OVSE), die momenteel meer dan 50 leden telt, waaronder de VS en Canada. Zulke instellingen hebben elk hun specifieke functie, maar ze hebben allen iets gemeen – ze zoeken naar “Europese” oplossingen, uitdagingen waarmee we geconfronteerd worden in het begin van de 21ste eeuw.

Het zijn niet alleen de regeringen en de industrie die de intensiteit en de vormen van samenwerking in Europa opdrijven en uitbreiden. Vakbonden, jeugdorganisaties en culturele projecten werken, samen met hun leden, aan een Europa met een menselijk gezicht.

Vraag: Welke andere vormen van Europese samenwerking ken je? Wat bereiken ze, en welke problemen hebben ze?

Interessant genoeg voelt niet elke inwoner zich Europeaan. We zullen dieper ingaan op het begrip identiteit in hoofdstuk twee, maar hier kunnen we ons al de vraag stellen of het mogelijk is een Europese identiteit te hebben. De samenwerking tussen sommige landen waar we het al eerder over hadden, leidt logischerwijze tot de uitsluiting van andere. Terwijl de grenscontroles tussen zekere Europese landen afnemen, verhogen de barrières buiten deze gebieden. Als voorbeeld verwijzen we naar de onmiddellijke gevolgen van het Schengen-verdrag. Dit is een intergouvernementeel akkoord, dat beoogt de grenscontroles tussen de betrokken landen af te schaffen, het visumbeleid te harmoniseren, misdadpreventie en opsporingen te coördineren en informatie aangaande asielzoekers uit te wisselen. Ondertussen is het akkoord van Schengen opgenomen in het Verdrag van Amsterdam en maakt sindsdien deel uit van de grondverdragen van de Europese Unie. Er zijn slechts enkele Europese landen die een uitzondering hebben bekomen en dus niet meedoen met Schengen.

Vraag: Nu de buitengrenzen van Europa worden versterkt, kan men argumenteren dat men aan een “Fort Europa” aan het bouwen is. In welke mate ben je het hiermee eens?

Nu we enkele grote ontwikkelingen op ons continent hebben beschreven en haar relaties met de rest van de wereld hebben besproken, is het tijd om nader te gaan onderzoeken wat er gebeurt op het terrein.

Minderheden in Europa

Opgepast! Een minderheid op één plaats kan één meerderheid zijn ergens anders.

Plaatselijke minderheden

Vraag: Wanneer is een minderheid geen minderheid? Wanneer is het een machtige elite? Ben je het hiermee eens?

In bijna elke staat vindt men traditionele minderheden. Dit zijn etnische groepen die daar al sinds eeuwen zijn, maar die andere eigenschappen, manieren, gewoonten en levenswijzen hebben. We zouden een massa voorbeelden kunnen aanhalen, maar we beperken ons tot enkele. De Europese geschiedenis werd gekentekend door expansionistische bewegingen, handelsrelaties, religieuze en militaire veroveringen. Die hebben allen bewegingen van mensen en culturen veroorzaakt. De Normandische koningen uit de elfde eeuw slaagden erin hun heerschappij te doen gelden in Brittannië, Spanje en Sicilië. De troepen van het Ottomaanse Rijk bereikten de poorten van Wenen in 1529 en opnieuw in 1683. Litouwen was de grootste staat van veertiende-eeuws Europa. (We moeten voorzichtig omspringen met dit soort historische “feiten”: de grootste staat in het veertiende-eeuwse Europa zouden we bijvoorbeeld ook kunnen beschrijven als Pools, in plaats van Litouws. Dit verschil in analyse is ook nu nog het onderwerp van geschillen.) Zoals Richard Hill aangeeft, is de stad Hilok, in wat Oost-Kroatië was, een mooi voorbeeld van de veranderingen met de tijd. In 1992 bestond de bevolking uit 3000 Serviërs, een jaar daarvoor uit 3000 Kroaten, 500 Serviërs en 1900 Slowaakse afstammelingen van 19e-eeuwse migranten. Zestig jaar geleden, in 1930, waren veel van de inwoners Duitsers en Joden. In de tijd van het Ottomaanse Rijk was Hilok een moslimnederzetting. Daarvoor was het katholiek.

Vraag: Ken je een stad in je buurt met een vergelijkbare geschiedenis?

In Spanje bestaan de traditionele minderheden voornamelijk uit de Roma en de Sinti of Gitanos (zigeuners die ook in andere landen een etnische minderheid zijn) en de joodse, de moslim- en hindoeïegemeenschappen die verblijven in Ceuta en Melilla. In Zweden leeft een aanzienlijke Finse minderheid. In Turkije bestaat naar schatting 17 procent van de bevolking uit Koerden. Er zijn 21000 ‘Travellers’ in Ierland. Ongeveer negen procent van de bewoners van Roemenië zijn Hongaars.

Tot de jaren '80 leek het van buitenaf bekeken alsof Joegoslavië een van de meest positieve voorbeelden vormde van hoe verschillende volkeren vreedzaam met elkaar kunnen samenleven. Nu is het moeilijk in te schatten of dit beeld verkeerd was en in welke mate de ongelijkheden verstopt werden. Wat wel in het oog springt is de complexiteit van de relaties tussen Slovenen, Bosniërs, Kroaten, Moslims, Serviërs, Montenegrijnen, Macedoniërs, Roemenen, Bulgaren, Hongaren, Albanen, Zigeuners en Grieken - om slechts diegenen te vernoemen, die als categorie waren opgenomen in de volkstelling van 1991.

Vraag: Met hoeveel mensen moet je zijn om een “minderheidsgroep” te vormen?

Terwijl ze vroeger een minderheid waren in Joegoslavië, maken de Slovenen nu de meerderheid van de bevolking uit in Slovenië (87,6 procent). Onafhankelijkheidsverklaringen en de herverdeling van grondgebied na oorlogen hebben een grote rol gespeeld in de “creatie” van minderheden. Na de val van de Sovjet-Unie woonden 25 miljoen Russen buiten de Russische Federatie. Zij vormden minderheden van een aanzienlijke grootte in de nieuwe onafhankelijke landen, met name in Estland, Letland en Litouwen. In 1920 scheidde het verdrag van Trianon twee derde van het Hongaarse grondgebied af, samen met een derde van de Hongaarse bevolking, waarvan velen gewoon in hun steden en dorpen bleven wonen. Hun nakomelingen wonen vandaag nog in de Slowaakse Republiek, in Roemenië en in Ex-Joegoslavië.

De beslissing om een groep mensen als een minderheid te definiëren is een fundamentele uitdaging en een risico. Het is gevaarlijk, omdat het kan leiden tot een toename in discriminatie en tot segregatie. Aan de andere kant kan het leiden tot meer rechten en verantwoordelijkheden voor de betrokken groep.

Vraag: van welke andere soorten rechten kunnen of zouden zulke minderheden moeten kunnen genieten?

Geen enkele Europese staat bestaat alleen maar uit mensen die een en dezelfde taal spreken, nochtans kiezen sommige staten ervoor om maar één officiële taal te hebben. Vooral in de laatste decennia zijn de gebruikers van minderheidstalen naar officiële erkenning van hun taal beginnen streven. Ze ijveren voor onderwijs in hun taal en voor de mogelijkheid om hun eigen media op te zetten (publicaties, radio, TV-programma's)

Sinds 1949, het eerste jaar van haar bestaan heeft de Raad van Europa meermaals de situatie van “nationale minderheden” onderzocht. Hoewel het mogelijk is te begrijpen dat de term verwijst naar die mensen die zich verplicht zagen te migreren of die, door het veranderen van de grenzen, nu in een ander land wonen, is het toch onmogelijk gebleken om tot een consensus te komen omtrent de interpretatie van de term “nationale minderheden”. De Verklaring van Wenen uit 1993 (zie appendix 1) gaf een nieuwe impuls aan de bescherming van zulke minderheden. Een gevolg hiervan was, dat de lidstaten voor de Kaderconventie voor de Bescherming van Nationale Minderheden, die werd aangenomen in 1994, kozen voor een pragmatische aanpak. Deze conventie bevat geen definitie van de term “nationale minderheid”, waardoor elk geval op zich kan worden bekeken tegen de achtergrond van de specifieke situatie in een bepaalde lidstaat. De staten die de conventie ondertekenen en ratificeren, verbinden zich ertoe om nationale minderheden in staat te stellen essentiële elementen van hun identiteit in stand te houden. Het gaat hierbij vooral om hun taal, godsdienst, tradities en cultureel erfgoed. Zelfdefinitie is ook belangrijk en Artikel 3.1 spreekt dan ook van het recht voor ieder individu om te kiezen of het wel dan niet als lid van een bepaalde nationale minderheid behandeld wil worden.

Vraag: Heeft het land waarin je woont deze conventie ondertekend en geratificeerd?

Migranten, immigranten en vluchtelingen

Ook op dit vlak is de terminologie ingewikkeld. In veel Europese landen behoort het tot het dagelijks taalgebruik om de term migranten te gebruiken voor mensen die afkomstig zijn uit een ander land. Er is zelfs een Forum voor Migranten opgericht door de Europese Commissie. Voor jonge mensen met de Britse nationaliteit die wonen in Manchester en laten we zeggen, van Jamaicaanse afkomst zijn, en wiens ouders geboren zijn in Groot-Brittannië, is het misschien enigszins verbazend dat dit Forum iets voor hen zou kunnen betekenen. Sommigen spreken van “migranten”, anderen van “gastarbeiders” en in enkele documenten van de Raad van Europa is er zelfs sprake van “reserves van buitenlandse bevolking”. Hoewel het sommigen goed zou uitkomen als migranten slechts dit waren, wordt het steeds duidelijker dat de meesten onder hen hier zullen blijven. Velen onder hen hebben de nationaliteit van het land waar ze leven.

Vraag: Als een buitenlands koppel een kind krijgt in jouw land, is dat kind dan ook een “buitenlander”?

Vraag: Waar kunnen we zulke informatie vinden? Wie produceert dit? Wie maakt er gebruik van?

Problemen met definities en verschillen in methode om statistieken bij te houden zorgen ervoor dat vergelijkbare gegevens tussen landen niet altijd bestaan. Bijna per definitie zijn “illegale immigranten” moeilijk te tellen, maar, vooral voor onscrupuleuze politici, gemakkelijk in te schatten. (Het is een beetje zoals met de zwijgende meerderheid – omdat ze zwijgt, kan iedereen in haar naam spreken) Mensen zijn niet “illegaal”, het is het rechtssysteem dat hen zo definieert. Voeg hier nog aan toe dat in elk land naturalisatieaanvragen volgens andere regels en aan een andere snelheid behandeld worden, en het is duidelijk dat we zeer voorzichtig moeten omspringen met statistieken. Ja, zelfs met die paar statistieken die we in dit pakket gebruiken.

We verwezen eerder al naar de verschillende patronen van migratie binnen en naar Europa toe. Tot begin jaren '90 bestond het grootste aandeel van migraties uit familieherenigingen van gastarbeiders die zich hier in de jaren zestig en zeventig hadden gevestigd. Italië, Portugal en Spanje zijn recent immigratielanden geworden, terwijl zij vroeger emigranten leverden. Samen met Frankrijk, zijn Italië en Spanje nu de belangrijkste bestemmingen voor migranten uit Noord-Afrika. In de meeste landen bestaat de buitenlandse bevolking uit een klein aantal nationale groepen. In 1990 bijvoorbeeld bestond in Frankrijk 39 percent van de vreemdelingen uit Algerijnen, Marokkanen en Tunesiërs. In Zwitserland ging het voor 32 percent om Italianen en in Nederland voor 29 percent om Turken.

Vraag: Wat is het verschil tussen een vluchteling en een asielzoeker?

Op een migratieconferentie, in 1991 georganiseerd door de Raad van Europa, werd voorspeld dat binnen de drie jaar tot twintig miljoen mensen uit de ex- Sovjet- Unie naar het westen zouden emigreren. Dit is niet gebeurd, maar zulke wilde voorspellingen hebben er wel voor gezorgd dat de publieke opinie voor een verstrenging van controle op migratie naar West-Europa is.

De laatste tien jaar heeft zich in gans de wereld een massale toename van het aantal vluchtelingen en asielzoekers voorgedaan. Volgens schatting ging het in Europa, in de periode 1983-1992, om een stijging met 980 percent: van 70000 naar 685700. Ze zijn afkomstig uit de ganse wereld, met een meerderheid uit Oost-Europa en Turkije. Het aantal vluchtelingen en asielzoekers dat Europa bereikt, is ongeveer vijf percent van het totaal aantal vluchtelingen in de wereld. Het was het conflict in Kroatië en Bosnië- Herzegovina dat deze massale toename van vluchtelingenstromen veroorzaakte in Europa.

Volgens het Hoog Commissariaat voor Vluchtelingen in april 1994 heeft dit ervoor gezorgd dat vluchtelingen vooral de volgende landen bereikten:

- Duitsland: 309449
- Zweden: 76189
- Oostenrijk: 55000
- Nederland: 42253
- Turkije: 33817
- Frankrijk: 15918
- Verenigd Koninkrijk: 8027

Maar vergeet niet dat er nog steeds drie miljoen vluchtelingen en intern verplaatste personen in het vroegere Joegoslavië verblijven.

Het wettelijk “onthaal” voor wie van buitenaf komt

Vraag: De VN Conventie van Genève uit 1951 voorziet definities en procedures voor het aannemen van asielzoekers. Hoe wordt dit in het land waar jij woont toegepast?

Afhankelijk van waar je woont, je nationaliteit en je financiële toestand zal het meer of minder gemakkelijk voor je zijn om te verhuizen naar een Europees land en er te werken. (of om van het ene naar het andere te verhuizen)

Als je ten minste 100000 dollars op je rekening hebt staan, zul je in de meeste landen weinig problemen hebben om een visum of verblijfsvergunning te bekommen. Veel landen geven geen visums meer aan mensen met een andere nationaliteit die zich reeds op hun territorium bevinden. Denk bijvoorbeeld aan iemand die met een toeristenvisum op bezoek is bij familie en die wil blijven. Deze persoon moet dan het land verlaten en een nieuw visum aanvragen, met alle extra kosten en ongemakken vandien. Vervoersmaatschappijen zijn aan strikte regels gebonden, om ervoor te zorgen dat zij alleen passagiers binnenbrengen die het recht hebben om een bepaald land binnen te komen. Een bedrijf dat deze regels overtreedt, kan beboet worden en moet de repatriëringskosten van de betrokken passagiers zelf betalen.

Vraag: Wat is het verschil tussen een visum en Visa?

Tenzij je werkt voor een groot transnationaal bedrijf, zul je, als niet-Europeaan, grote moeilijkheden ondervinden om toestemming te krijgen je in de Europese Economische Ruimte te vestigen en er te werken. Burgers van die landen mogen zich echter wel tamelijk vrij bewegen van het ene land naar het andere. Hoewel de regels van land tot land in nuance verschillen, zijn de basisprincipes overal hetzelfde. Als je wettig in een van deze landen wil verblijven zul je rekening moeten houden met het volgende:

- Een verblijfsvergunning. Deze wordt uitgereikt als je al over een werkvergunning beschikt.
- Een arbeidscontract met een erkend bedrijf. Zonder dit contract kan je geen arbeidsvergunning bekommen.
- De arbeidvergunning zal alleen worden verleend als de werkgever kan aantonen dat niemand anders in het gastland geschikt was voor de job.
- De officiële procedures en de vertragingen in het uitreiken van een arbeidsvergunning zorgen ervoor dat veel werkgevers niet eens proberen een job te geven aan iemand met de nationaliteit van een derde wereldland.
- Als je in de tussentijd, terwijl je wacht op de vergunning, toch begint te werken riskeer je onmiddellijk uitgewezen te worden.
- Sommige misdaden kunnen per definitie alleen begaan worden door buitenlanders. Wettelijke regels en voorschriften veranderen en het is jouw verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat je eraan blijft voldoen.

Vraag: Hoeveel mensen komen werken en wonen in het land waar jij verblijft?

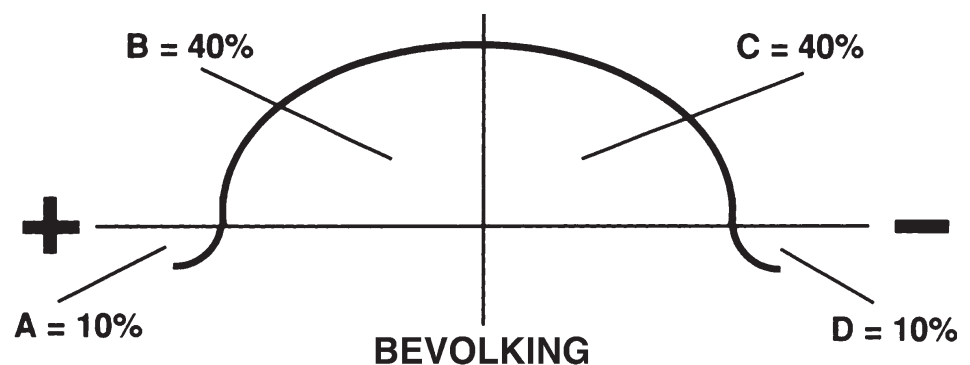
Er bestaan uitzonderingen op de regel. In Centraal en Oost-Europa, en met name in Duitsland, is men migratie, met als doel permanent in een land te verblijven, beginnen associëren met de “terugkeer” van specifieke etnische groepen naar een thuisland waar ze automatisch het recht krijgen zich te vestigen. Voorbeelden hiervan zijn Duitse ‘Aussiedler’, Ingrische Finnen, Bulgaarse Turken en Roemeense Magyaren.

En wat zijn onze reacties op dit alles?

We hebben enkele aspecten besproken, zijn naar de geschiedenis gaan kijken en hebben gewezen op enkele processen die zich voordoen binnen onze maatschappijen. Tegelijk worden we dichter op elkaar geduwd en verder uit elkaar getrokken. Het gezicht en de gezichten van Europa zijn de afgelopen decennia drastisch veranderd en in de multiculturele samenlevingen van vandaag worden we met meer stress en spanningen geconfronteerd dan vroeger.

Een model om te bewerken

Tijdens het symposium waarop de “Allemaal anders – Allemaal gelijk”- campagne werd voorbereid, werd een recent onderzoek voorgesteld dat enig licht werpt op de uitdagingen die ons confronteren. Dit onderzoek, uitgevoerd in België, lijkt erop te wijzen dat we de bevolking kunnen indelen in vier hoofdgroepen:

- A: mensen die zich reeds bewust zijn van de problemen in verband met racisme en die in meerdere of mindere mate betrokken zijn bij antiracistische activiteiten. (ongeveer 10%)
- B: mensen die tolerant zijn, maar die zich (nog) niet engageren in antiracistische activiteiten. (ongeveer 40%)
- C: zij die racistische neigingen hebben, maar geen racistische daden begaan. (ongeveer 40%)
- D: racisten die openlijk hun houding tonen. (ongeveer 10%)

Wat representatief is voor België, geldt misschien niet in de rest van Europa, maar antiracisme-activisten (uit andere landen) die deze cijfers bekeken, melden toch dat de proporties min of meer overeenkomen met hun eigen schattingen. Ze suggereren dat, onder jongeren, een grotere groep zich bevindt in de categorieën A en D.

Vraag: Denk je dat dit model ook klopt voor jouw land?

Of de proporties nu hetzelfde zijn of niet, je kan dit als model gebruiken om de situatie in jouw land te analyseren. Het kan ook handig zijn bij het kiezen van je strategieën om specifieke doelgroepen te bereiken, wanneer je campagne voert of een educatieve aanpak uitwerkt. Proberen we actieve tolerantie te versterken bij mensen uit groep B? Gaan we openlijk oppositie voeren tegen de overtuigingen van mensen uit groep D? Gaan we werken met mensen uit groep A om enkele van onze eigen vooronderstellingen in vraag te stellen? Enzovoort.

Om een meer recent voorbeeld te geven: “La Repubblica” van 19 mei 1995 vermeldde een onderzoek naar vooroordelen bij 2500 Italiaanse jongeren. Het onderzoek werd uitgevoerd door het Istituto di ricerche sociali di Milano (sociaal onderzoeksinstituut van Milaan) en zij delen de resultaten ook op in vier groepen:

- A “xenofobi” -(xenofob, zij die tegen vreemdelingen zijn, of er schrik van hebben. (12,3%)
- B “instabili” - (onstabiel) 31,6%
- C “neutrali” – (neutraal) 35,2%
- D “antixenofobi”- (anti-xenofob) 20,9%

Deze vier groepen zijn misschien te vergelijken met die uit het Belgisch onderzoek, maar het is belangrijk op te merken dat de terminologie hier totaal verschillend is.

Racisme, antisemitisme, xenofobie en intolerantie nemen misschien verschillende vormen aan doorheen Europa en het kan zijn dat je voor jouw situatie andere beschrijvingen en analyses voor de verschillende groepen moet vinden. In het volgende hoofdstuk zullen we de uitdagingen die gepaard gaan met het definiëren van deze termen nader bekijken.

Als...Dan

Om dit hoofdstuk samen te vatten: het is duidelijk dat we nieuwe antwoorden nodig hebben op de nieuwe situaties waarin we ons bevinden.

Als multiculturele samenlevingen een realiteit zijn en het in de toekomst zullen blijven...

Als de uitbuiting van velen gebruikt wordt om onze geprivilegieerde samenlevingen te ondersteunen...

Als in onze wereld, die steeds kleiner en onderling afhankelijker wordt, zeer weinig problemen binnen de bestaande grenzen blijven en ons vroeg of laat allen aangaan...

Als landen en/of staten zich bewust zijn van de onmogelijkheid geïsoleerd te blijven...

Als we geloven in gelijke mensenrechten voor iedereen...

Dan moet onze handelswijze ook uitdrukking geven aan dit engagement en verandering beogen.

Dan mag ons antwoord geen institutionele of persoonlijke muren optrekken om “de anderen op hun plaats te houden”.

Dan mag ons antwoord niet paternalistisch of superieur zijn.

Dan moeten we ons op een gelijk niveau tot elkaar beginnen verhouden – of dit nu tussen verschillende maatschappijen en culturen is of tussen meerderheid en minderheid binnen een en dezelfde samenleving.

Dan moet discriminatie in het internationaal economisch systeem bestreden worden, anders zullen marginalisatie en armoede blijven voortbestaan op globale schaal.

Dan moeten we werk maken van een verder begrip en de aanpassing van stereotypes en vooroordelen.

Kortom, we moeten een manier verwezenlijken om onze multiculturele samenleving langzaam in een interculturele te veranderen.

Referenties voor hoofdstuk 1

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992):

En un mundo de diferencias ... un mundo diferente, Madrid

Bartlett, Robert (1993):

The Making of Modern Europe - Conquest, Colonization and Cultural Change 950 - 1350, Penguin, London

Colectivo AMANI (1994):

Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos, editorial popular, Madrid

Council of Europe (February 1995):

Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory Report, H(95) 10, Strasbourg

Dublin Travellers Education and Development Group (1992):

Irish Travellers: New Analysis and New Initiatives, Pavee Point Publications, Dublin

Hill, Richard (1992):

We Europeans, Bruxelles

Le Monde diplomatique (february 1995):

Manière de voir : Le bouleversement du monde, Paris

Race and Class (january - march 1991):

Europe: Variations on a Theme of Racism, London

La Repubblica (19.5.95): Milano

Salt, John (1993):

Current and Future International Migration Trends in Europe, CDMG(93) 28E, Council of Europe, Strasbourg

Todd, Emmanuel (1994):

Le destin des immigrés, Seuil, Paris

UNESCO (1995):

1995 - A Year for Tolerance, Paris

Van der Gaag, N and Gerlach, L (1985):

Profile on Prejudice, Minority Rights Group, London

Youth Directorate (1993):

Preparation of the Youth Campaign, Symposium Report, Council of Europe, Strasbourg

Hoofdstuk 2: Verschillen en discriminatie begrijpen

Kijken naar:

- cultuur
- ik, wij, zij
- onze grenzen
- beelden
- van discriminatie tot racisme
- mogelijke vragen en antwoorden

Definiëren, illustreren, uitleggen – we proberen het hier allemaal te doen. Bekijk wat je ervan vindt terwijl je dit hoofdstuk doorneemt. Als je het ergens niet mee eens bent of een groot gat in een redenering vindt, maak er dan nota van en doe suggesties voor veranderingen.

Van een multiculturele naar een interculturele samenleving

Op het eerste zicht lijken de termen “multiculturele samenleving” en “interculturele samenleving” gelijkaardig, toch zijn het geen synoniemen. Wat maakt dan het verschil tussen de twee? Hier zijn enkele basisideeën, waar je nog wat aan toe kan voegen.

Multiculturele samenlevingen. Verschillende culturen, d.w.z. nationale, etnische en religieuze groepen bewonen hetzelfde gebied maar komen niet noodzakelijk met elkaar in contact. Een maatschappij waarin verschil vaak negatief bekeken wordt en een belangrijke rechtvaardiging vormt voor discriminatie. Minderheden worden misschien passief getolereerd, maar niet aanvaard of gewaardeerd. Zelfs waar juridische rechten bestaan om deze praktijken tegen te gaan, wordt de wet niet op iedereen gelijk toegepast.

Interculturele samenlevingen. Verschillende culturen, nationale groepen enzovoort bewonen eenzelfde gebied, onderhouden open en interactieve relaties, ze wisselen waardering en wederzijdse erkenning voor hun respectieve waarden en levenswijzen uit. We hebben het dan over een proces van actieve tolerantie en het onderhouden van gelijkwaardige relaties waarbij iedereen op gelijke voet staat, waarbij er geen superieuren of inferieuren zijn, geen “betere” of “mindere” mensen...

“Interculturaliteit” is een proces, geen doel op zich. Nu moeten we enkele van de belangrijkste kenmerken van dit proces onderzoeken.

Laten we het over cultuur hebben

Vraag: Wat betekent het woord cultuur voor jou?

“Mannen en vrouwen zijn niet zomaar zichzelf. Ze zijn ook de streek waarin ze geboren werden, het stadsappartement of de boerderij waar ze leerden lopen, de spelletjes die ze als kinderen speelden, de verhalen die ze hoorden, het voedsel dat ze aten, de scholen die ze bezocht hebben, de sporten die ze beoefenden, de dichters die ze lazen en de God waarin ze geloofden.”

(W. Somerset Maugham. The Razor's Edge)

Er bestaan honderden definities van cultuur, de ene al langer en moeilijker dan de andere. Het is gebruikelijk geworden om het te hebben over organisatieculturen, vooral in de context van transnationale bedrijven.

Het eerste waaraan we denken is misschien wat we op de culturele pagina's van een krant kunnen vinden: ballet, opera, muziek, boeken en andere intellectuele of artistieke activiteiten.

Hier bekijken we cultuur ruimer. We kijken naar de waarden en gedragssystemen die

groepen mensen toelaten om de wereld te begrijpen. Het gaat om een complexe notie. Culturen (waaronder je eigen cultuur) trachten te begrijpen betekent dat je veel aspecten van het leven moet bestuderen. Enkele daarvan zijn onmiddellijk zichtbaar, voor andere zul je dieper moeten graven:

- Wat definieert men als “goed”, wat als “slecht”?
- Hoe zien de familiestructuren eruit?
- Wat is de relatie tussen man en vrouw?
- Hoe ervaart men tijd?
- Welke tradities zijn belangrijk?
- Welke talen worden gesproken?
- Welke regels gelden op het gebied van eten en drinken?
- Hoe deelt men informatie?
- Wie heeft macht en hoe krijgen zij die?
- Wat zijn de reacties op andere culturen?
- Wat is grappig?
- Welke rol speelt religie?

Vraag: Neem een van de hierboven vermelde vragen. Hoe zouden je grootouders hierop geantwoord hebben?

Deze lijst kan nog veel langer zijn en je kan zelf aspecten bedenken om toe te voegen. Het is belangrijk te benadrukken dat de antwoorden op deze vragen voor een groot deel dezelfde zijn voor leden van eenzelfde cultuur. Dat is duidelijk en normaal, zo zit het nu eenmaal. Zij gedragen zich gelijkaardig, ze delen hetzelfde referentiekader en beoordelen de zaken op dezelfde manier. Die vaststelling is gemakkelijker als je met een vreemde cultuur geconfronteerd wordt of in het buitenland reist. Culturen zijn niet statisch, ze veranderen en dus veranderen de antwoorden en zelfs de vragen mettertijd.

Vraag: Als er verschillende culturen bestaan, wil dit dan zeggen dat sommige beter zijn dan andere?

De bestaande verschillen tussen culturen weerspiegelen de inspanning die elke samenleving heeft moeten leveren om te kunnen overleven in een specifieke realiteit. Deze realiteit bestaat uit : a) de geografische omstandigheden, b) de sociale achtergrond, dat wil zeggen de andere groepen mensen waarmee zij in contact kwamen, c) de “metafysische” achtergrond, hun zoektocht naar de zin van het leven.

Zelfs binnen culturen zijn er mensen die zich niet conform de gangbare normen gedragen en zij worden dan dikwijls geïdentificeerd als subculturen. Leden van subculturen zijn vaak het slachtoffer van intolerantie in onze samenlevingen. Voorbeelden hiervan zijn mensen met een handicap, holebi's, bepaalde religieuze groepen en het breed gamma aan subculturen bij de jeugd. Zij kunnen zich onderscheiden door taalgebruik, kledij, muziek en “rituelen”.

Je eigen cultuur: zo natuurlijk als ademen

Vraag: Tot welke subcultu(ur)en behoort je?

We worden in een bepaalde cultuur geboren en in de eerste fase van ons leven leren we onze cultuur aan. Dit proces noemt men soms socialisatie. Elke samenleving brengt op haar leden het waardensysteem van haar onderliggende cultuur over. Kinderen leren hoe symbolen en tekens te begrijpen en te gebruiken, hoewel de betekenis nochtans van cultuur tot cultuur arbitrair kan veranderen. Zonder dit proces zou een kind onmogelijk binnen een bepaalde cultuur kunnen leven. Om een banaal voorbeeld te noemen: wat zou er gebeuren als kinderen de betekenis van een rood verkeerslicht niet zouden begrijpen. Er is geen enkele objectieve reden waarom rood “stop” of groen “ga door” zou betekenen. Ouders en familie, de school, vrienden, massamedia, met name de TV, dragen allen bij tot de socialisatie van kinderen, en vaak zijn we ons er zelfs niet van bewust dat we deel uitmaken van dit proces.

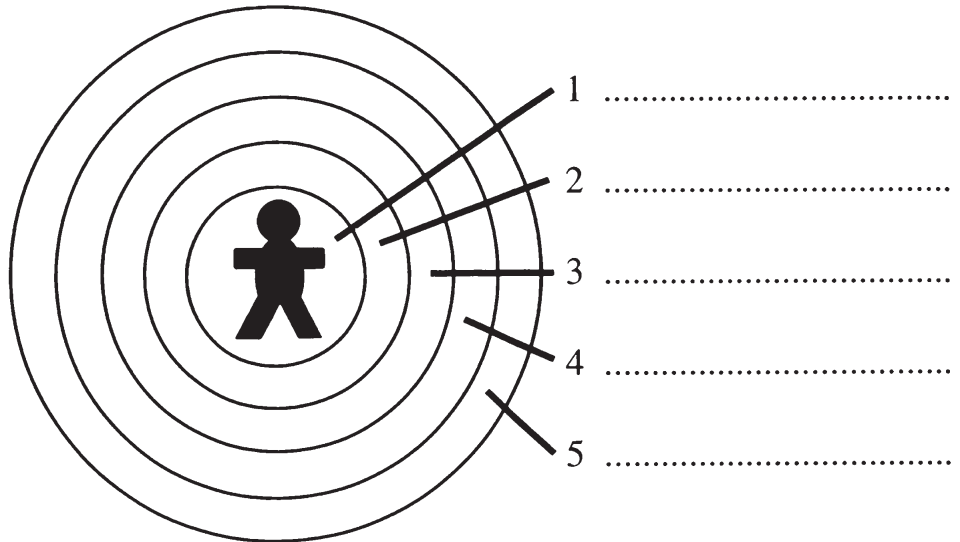
Vraag: Wat zijn de meest belangrijke invloeden in jouw socialisatie geweest?

Cultuur wordt door ieder van ons op een andere manier beleefd. Elke persoon is een mengeling van haar cultuur en haar eigen individuele eigenschappen en ervaringen. Dit proces wordt nog meer verrijkt als je in twee of meer culturen tegelijk leeft. Als tweede generatie migrant bijvoorbeeld, leer je thuis misschien de cultuur van origine van je familie, terwijl je op school en via de media de cultuur van het land waar je woont aangeleerd krijgt.

Identiteit

Vraag: Wat zijn de meest belangrijke zaken die jouw identiteit uitmaken? Schrijf ze naast de nummers 1 tot 5, waarbij nummer 1 staat voor wat voor jou het meest belangrijke is.

Wie ben ik? Wat ben ik? Met identiteit is het net hetzelfde als met cultuur: ze heeft verschillende aspecten, sommige zichtbaar, andere verborgen. Een manier om dit te begrijpen is om je jezelf voor te stellen als een ajuin (zelfs al vind je die niet lekker). Elke laag komt overeen met een ander aspect van je identiteit.

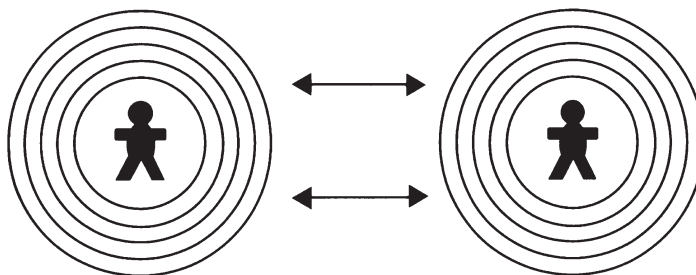

Sommige van deze aspecten zullen verband houden met:

- De rollen die je in je leven vervult : dochter, vriend, student, bakker, bankier.
- Die delen van je identiteit die je zelf kan kiezen : fan van een bepaald soort muziek, lid van een politieke partij, stijl van kleden.
- Waar je bent geboren, waar je woont.
- Al dan niet tot een minderheid behorend.
- Je geslacht en je seksualiteit.
- Je godsdienst.

En misschien, vreemd genoeg, met:

- Wat je niet bent, of niet wil zijn :geen vrouw, geen socialist; niet Frans, geen alcoholist.

Vraag: Noem twee eenvoudige (of grappige) karakteristieken die een buitenlander misschien zal associëren met het land waarin je woont. Bijvoorbeeld Zwitserland = horloges en banken, Rusland = wodka en bontmutsen. Zijn deze zaken een belangrijk onderdeel van je identiteit?

Identiteit is niet alleen een kwestie van hoe we onszelf zien. Anderen identificeren ons en misschien zijn we niet tevreden met het naamplaatje dat zij ons geven. Om de analogie met groenten verder te zetten: wat gebeurt er als de ene ajuin de andere een tulpenbol noemt? Om terug te keren naar een van de belangrijkste thema's uit vorig hoofdstuk, het kenmerken van een groep als "minderheid" gebeurt soms door anderen. Wie zijn we ? En wie zijn zij? Onze sociale identiteit heeft te maken met waarden en symbolen. We delen mensen in groepen in omdat er een behoefte schijnt te bestaan om verschillend te zijn. We hebben de behoefte waarden toe te schrijven aan onze groep (klas, familie, vrienden), die ons een positief zelfbeeld geven. Het gevaar ligt in het toeschrijven van negatieve waarden aan diegenen die niet tot onze groep behoren. Mensen in hokjes plaatsen ontkent hen de mogelijkheid om iets anders te zijn.

We leven allemaal met beelden

Vraag: Is een natie een cultuur?

Zoals we reeds hebben besproken kan de identiteit van een persoon niet samenvallen met een enkel etiket. We hebben echter vaak de neiging om ons te concentreren op beperkte of verdraaide aspecten. Dit is omdat de reacties van verschillende groepen op elkaar het product zijn van een ingewikkeld systeem van sociale relaties en macht. Om enkele van deze mechanismen aan het werk te zien, moeten we de rol van stereotypes, vooroordelen en ethnocentrisme onderzoeken.

Stereotypen

Vraag: Er wordt wel eens gesuggereerd dat we stereotypen nodig hebben om te overleven. Hoe nuttig denk jij dat ze zijn?

Stereotypes bestaan voornamelijk uit gedeelde opvattingen of gelijke gedachten over een bepaalde groep mensen. Een stereotype is een geheel van eigenschappen die een groep mensen meestal samenbrengt in termen van gedrag, gewoontes, enzovoort. Het doel van stereotypen is om de realiteit te vereenvoudigen: “zo zijn ze”. Bazen zijn tiranniek, die mensen zijn lui, deze punctueel; de mensen uit die wijk zijn gevaarlijk – één of enkele van die mensen zullen dat ongetwijfeld zijn, maar allemaal? - Soms gebruiken we in verband met de groep waar wij zelf toe behoren stereotypen om ons sterker of superieur te voelen ten opzichte van anderen. (Of als excuus voor onze minder goede eigenschappen – “Wat kan ik eraan doen? We zijn allemaal zo...” -) Stereotypen zijn meestal gebaseerd op een bepaald contact of op bepaalde beelden die we hebben opgedaan op school, via de massamedia of thuis. Ervaringen die dan gegeneraliseerd worden en toegepast op alle mensen die we ermee kunnen associëren.

In het dagelijks taalgebruik is het soms moeilijk om een onderscheid te maken tussen stereotypen en vooroordelen.

Vooroordelen

Vraag: Waarom denk je dat vooroordelen zo moeilijk te veranderen zijn?

Een vooroordeel is een oordeel dat we vellen over een ander persoon of een ander volk zonder dat we hen echt kennen. Vooroordelen kunnen negatief of positief zijn. Vooroordelen worden aangeleerd als deel van ons socialisatieproces, en zijn daarom zeer moeilijk om te vormen of uit te roeien. Hierom is het belangrijk te beseffen dat we er hebben.

Om dit concept beter uit te leggen kan het helpen eens te onderzoeken hoe goed we onze vrienden kennen. We hebben misschien andere vrienden, naargelang de situatie, om mee naar de film te gaan, om mee te gaan wandelen, voor hulp bij huiswerk, om mee te voetballen, om naar concerten te gaan. Weten we van welk soort muziek onze voetballende vrienden houden? Of hebben we hier het raden naar? Hierover dingen veronderstellen is gemakkelijk en zeer gewoon. Als het zo gewoon is om dingen te veronderstellen over vrienden, bedenk dan eens hoe gemakkelijk het is om foute oordelen te vellen over mensen die je niet kent.

Vooroordelen en stereotypen zijn schema's die ons in staat stellen de werkelijkheid te vatten. Als de realiteit niet met onze vooroordelen overeenstemt, is het eenvoudiger voor onze hersenen om onze interpretatie van die realiteit aan te passen, dan om onze vooroordelen te veranderen. In situaties waarin we niet over alle informatie beschikken helpen vooroordelen ons om dit aan te vullen. Siang Be illustreert dit door aan zijn publiek te vragen de volgende passage te beluisteren :

“ Mary hoorde de ijsjeskar aankomen op straat. Ze herinnerde zich het zakgeld dat ze voor haar verjaardag had gekregen en liep naar binnen.”

Je kan dit fragment als volgt interpreteren: Mary is een kind, ze wil een ijsje, ze loopt het huis in om geld te halen zodat ze een ijsje kan kopen. Maar waar vind je die informatie? Probeer eens de enkele zelfstandige naamwoorden uit het fragment te vervangen (vervang “geld” door “geweer” bijvoorbeeld) en bekijk wat er dan gebeurt.

Vooroordelen en stereotypen over andere culturele groepen

Soms absorberen we onbewust vooroordelen en stereotypen over andere culturele groepen, maar ze komen ergens vandaan en ze dienen verschillende doeleinden:

- Ze helpen ons onze eigen culturen te evalueren.
- Om andere culturen en hun levenswijzen te evalueren.
- Om het patroon van relaties tussen onze en andere culturen te regelen.
- Ze dienen als rechtvaardiging voor de behandeling en discriminatie van mensen uit andere culturen.

Etnocentrisme

Onze oordelen, evaluaties en rechtvaardigingen zijn sterk beïnvloed door ons ethnocentrisme. Dit houdt in dat we geloven dat ons antwoord op de wereld – onze cultuur – het juiste is, andere zijn op een of andere manier niet normaal. We hebben het gevoel dat onze waarden en levenswijzen universeel zijn, de juiste voor alle mensen, de “anderen” zijn gewoon te dom om dit evidente feit te begrijpen. Oppervlakkig contact met mensen van andere culturen kan onze vooroordelen, onze ethnocentrische bril die ons blind maakt voor alles wat we niet verwachten, juist versterken. Andere culturen lijken ons misschien aantrekkelijk of exotisch, maar doorgaans is onze bril gekleurd door negatieve vooroordelen en stereotypen, en dus wijzen we hen af.

Wat als vooroordelen cumuleren?

Deze reactie van afwijzing neemt soms de vorm aan van verwante, sterkere verschijnselen: discriminatie, xenofobie, intolerantie, antisemitisme en racisme. Macht is een zeer belangrijke component van de relaties tussen culturen (en subculturen) en deze reacties zijn des te sterker wanneer we te maken hebben met relaties tussen meerderheden en minderheden.

Vraag: Kan je andere vormen van discriminatie bedenken?

Vraag: Dit soort maatregelen noemt men ook “positieve actie”. Kan je positieve acties voorstellen om de verschillende vormen van negatieve discriminatie zoals eerder vernoemd tegen te werken? (bijvoorbeeld, aangepaste stopplaatsen inrichtingen voor Travellers, Roma of Sinti, om ervoor te zorgen dat aan hun behoeftes, zoal zij die voelen, wordt voldaan).

Discriminatie

Discriminatie is vooroordeel in praktijk. Groepen worden gekenmerkt als ‘anders’ en worden gediscrimineerd. Ze worden misschien geïsoleerd, tot criminelen gemaakt door wetten die hun levenswijze als illegaal bestempelen. Men laat ze in ongezonde omstandigheden leven, neemt hen hun politieke stem af, geeft hen de slechtste jobs of helemaal geen werk. De toegang tot discotheken wordt hen geweigerd, ze worden onderworpen aan lukrake politiecontroles.

Binnen minderheden zijn er mensen die zich tegen zulke negatieve discriminatie verzetten, soms met de steun van mensen uit de meerderheid. Zij verdedigen de idee dat maatregelen van positieve discriminatie nodig zijn om gelijkheid te kunnen bewerkstelligen.

Xenofobie

Het woord “xenofobie” is afgeleid van een Griekse term die “vreemdelingenangst” betekent. Het gaat hier om een goed voorbeeld van een vicieuze cirkel: ik ben bang van mensen die anders zijn omdat ik hen niet ken en ik leer hen niet kennen omdat ik bang ben van hen. Net zoals racisme en discriminatie, wordt xenofobie gedreven door stereotypen en vooroordelen, hoewel ze haar bron heeft in gevoelens van onzekerheid en angst die op “de andere” worden geprojecteerd. Deze angst voor de andere uit zich vaak in afwijzing, vijandigheid of geweld ten opzichte van mensen uit andere landen of leden van minderheden.

Xenofobie is soms door invloedrijke elites gebruikt om hun land te “beschermen” tegen invloeden van buitenaf, zoals we konden zien onder ex-president Ceausescu, de oud-dictator van Roemenië, die graag de dichter Mihai Eminescu citeerde:

Vraag: Xenofilie is de liefde voor vreemdelingen. Kan je het gedicht aanpassen om dit gevoel uit te drukken?

Vraag: Wanneer denk je dat het gepast is intolerant te zijn?

Vraag: Wat heb je op school geleerd over de Shoah? Welke vormen van antisemitisme bestaan vandaag de dag?

Vraag: Wanneer heb je het woord "racist" gebruikt of horen gebruiken?

Vraag: Zou jij al deze gevolgen van een geloof in superioriteit als racistisch bestempelen? Indien niet, wat zou je er dan van zeggen?

"Hij die vreemdelingen ter harte neemt...
Moge de honden hem eten.
Moge zijn huis vervallen.
Moge zijn naam bevuild worden!"

Intolerantie

Intolerantie is een gebrek aan respect voor gebruiken en overtuigingen van anderen. Dit uit zich in het niet toestaan dat mensen op een andere wijze handelen, of er een andere mening op nahouden dan jijzelf. Intolerantie kan ertoe leiden dat mensen worden buitengesloten of afgewezen wegens hun religieuze overtuiging, hun seksuele voorkeur, of zelfs omwille van hun kleren en haartooi.

Antisemitisme

De combinatie van macht, vooroordeel, xenofobie en intolerantie tegenover joden staat bekend als antisemitisme. Deze vorm van religieuze intolerantie heeft geleid tot discriminatie ten opzichte van individuen, alsook tot de vervolging van joden als groep. De meest gruwelijke uiting van antisemitisme deed zich voor toen Hitler aan de macht kwam, in de Nazi ideologie van raciale zuiverheid. Zes miljoen joden stierven in concentratiekampen tijdens de Holocaust of Shoah. Beangstigend is dat sommige "geschiedkundigen" (zoals David Irving) geprobeerd hebben te bewijzen dat de concentratiekampen nooit bestaan hebben of niet zo gruwelijk waren als ze werden voorgesteld.

Racisme

De gevolgen van racisme zijn afschrikwekkend, zelfs het woord racisme is al beangstigend. Een definitie geven van racisme is niet eenvoudig. Het zodanig definiëren dat je van elke handeling, gedachte of proces – doorheen Europa – zou kunnen bepalen of het al dan niet racistisch is, lijkt praktisch uitgesloten.

Racisme is gebaseerd op de aan elkaar verwante overtuigingen dat bepaalde menselijke eigenschappen, mogelijkheden en zo meer bepaald worden door het ras en dat er superieure en inferieure rassen bestaan. Het is logisch dat je om deze redenering te aanvaarden eerst moet geloven dat er zoiets bestaat als verschillende menselijke rassen.

Racisme verandert met de tijd van vorm, en heeft misschien zelfs op andere plaatsen een andere naam. Het is het concept van superioriteit dat zo gevaarlijk is – superioriteit van de ene groep mensen boven de andere. Als we daarin beginnen te geloven, dan kunnen we, afhankelijk van tijd en plaats, stilzwijgend of actief instemmen met:

- de moord op 400000 Roma of Zigeuners tijdens het Nazi-regime.
- de afslachting en vernieling van ganse gemeenschappen in Ex-Joegoslavië, in naam van "etnische zuivering".
- het reserveren van bepaalde jobs en diensten voor bepaalde groepen in een samenleving.
- "Europa voor de Europeanen", "Frankrijk voor de Fransen", "Rusland voor de Russen", enzovoort.
- "Algerije is er voor de Algerijnen, waarom gaan ze dan niet allemaal terug?", "Turkije is er voor de Turken, waarom gaan ze dan niet allemaal terug?", enzovoort.
- ontwikkelingshulp die meer een valkuil is dan ondersteuning.
- bombrieven aan organisaties voor asielzoekers.

Dit educatief pakket is gebaseerd op de totale afwijzing van zulke theorieën of overtuigingen. Onze soort is de mens. Er bestaat maar één ras, het menselijke ras. Punt uit.

Wat volgt zijn verschillende ideeën en verklaringen die het concept racisme vanuit verschillende hoek bekijken.

Racisme is een mythe

Voor alle praktische en sociale doeleinden is “ras” niet zozeer een biologisch fenomeen, dan wel een sociale mythe. De mythe van het “ras” heeft enorme menselijke en sociale schade aangericht. Recent heeft het een hoge tol aan mensenlevens geëist en onnoembaar lijden veroorzaakt. Het verhindert nog steeds de normale ontwikkeling van miljoenen mensen en ontzegt de beschaving de effectieve samenwerking van productieve geesten.

“Verklaring omtrent ras” UNESCO, Parijs, juli 1950

Een citaat van Julian Huxley in “Wij Europeanen” uit 1935, als antwoord op racistische Nazi propaganda : “Racisme is een mythe, en wel een gevaarlijke mythe. Het is een dekmantel voor egoïstische economische doeleinden die er in hun ontmantelde naaktheid behoorlijk lelijk zouden uitzien.”

Er werd afgesproken dat racisme kon beschreven worden als discriminatie van de ene groep mensen tegenover de andere, gebaseerd op vooroordelen ten opzichte van mensen met bepaalde fysieke eigenschappen. Er werd benadrukt dat racisme een poging is om valse indelingen van het menselijk ras in het leven te roepen, en dat het geen enkele wetenschappelijke basis heeft. Er is slechts één ras op de aarde: **het menselijk ras**, en zelfs door termen als “raciale discriminatie” of “rassenrelaties” te gebruiken, riskeert men valse premissen, gebruikt voor racistische theorieën, legitimiteit te geven.

“International Youth and Student Movement for the United Nations, “Multiracial coexistence in Europe”, Study Session, EYC, 1983.

Racisme is een ideologie

In publieke debatten zijn de termen ‘Ausländerfeindlichkeit’ of ‘Fremdfeindlichkeit’ (die beide vijandigheid ten opzichte van vreemdelingen betekenen) de gangbare termen wanneer men het wil hebben over intellectuele of actieve afwijzing van vreemdelingen. ‘Racismus’ (racisme) wordt slechts zelden gebruikt. We willen de term “racisme” gebruiken, niet alleen omdat dit een scherpere bijklank van morele en politieke veroordeling heeft, maar vooral omdat het de historisch en analytisch duidelijkste term is, vergeleken met andere termen en omdat het iets zegt over de contexten en oorzaken van afwijzing en haat ten opzichte van vreemdelingen.

Racisme is een puur ideologische constructie, een ideologie omdat er geen rassen bestaan. Er zijn geen aantoonbare verbanden tussen de fysieke of culturele eigenschappen van mensen en hun fundamentele kwaliteiten of mogelijkheden. Het aanvaarden van de term “ras” is ideologisch gemotiveerd en cultureel diep ingebed – het vervult een belangrijke rol bij het handhaven van bestaande overheersende structuren:

- Racisme laat toe om sociale ongelijkheden, uitsluiting en klassentegenstellingen als natuurlijk te beschouwen, eerder dan als afhankelijk van sociale factoren. Sociale ongelijkheid en onderdrukking zijn daarmee politiek en cultureel gelegitimeerd en worden zelfs door diegenen die erbij betrokken zijn, beschouwd als een gevolg van het lot.
- Die groepen die door “raciale eigenschappen” worden gedefinieerd kunnen dan worden aangeduid als de veronderstelde oorzaak van economische en sociale crisissen. Zij worden in de rol van zondebok geplaatst, waardoor de aandacht wordt afgeleid van de echte oorzaken en waardoor zij het object worden van ergernissen in de samenleving.

“Neoracisme” is niet langer gebaseerd op primaire fysieke eigenschappen, maar neemt eerder culturele verschillen als uitgangspunt. Uitspraken over superioriteit worden gedeeltelijk achterwege gelaten, en in plaats hiervan wijst men er “louder” op dat de cultuur van een volk of een natie noodzakelijk is voor haar identiteit, en dat deze zou bedreigd worden door culturele of sociale vermenging.

Jusos in der SPD, “Asyl statt Abschreckung”, Argumente 5, Bonn, 1992

Racisme is diep geworteld in de geschiedenis

“Het is belangrijk de verschillende manifestaties van racisme van land tot land te onderscheiden. Landen zoals het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en België (imperialistische landen met een koloniaal verleden) tekenen in op racistische ideologieën die duidelijk verband houden met de uitbuiting en onderdrukking van zwarten in het kader van de vooruitgang van het Westers kapitalisme. Antropologen en biologen, later ook gevolgd door sociologen, suggereerden wetenschappelijke redenen en verklaringen voor de behandeling van zwarten als unter-mensen. Men haalde aan en geloofde dat mensen met een bepaalde huidskleur genetische en sociale eigenschappen hadden die onveranderbaar waren en die niet onderworpen waren aan de invloed van hun omgeving of opvoeding. Dit leidde tot de wijd verspreide overtuiging dat de volkeren van Afrika inferieur waren aan het blanke “Kaukasische” ras, dit zowel op moreel, sociaal als intellectueel vlak. Hierdoor was men niet verplicht om dezelfde humane waarden te hanteren in de omgang met hen. Ze konden gerust behandeld worden als slaven, als goederen, als iemands eigendom, zoals je vee of paarden zou behandelen, en ze konden gebruikt worden als werkracht om rijkdom te produceren.”

European Confederation of Youth Clubs, “Racism in Europe – the Challenge for Youth Work”, Study Session, EYC, October 1989

Racisme kan veranderen

“Racisme verschilt van raciale vooroordelen, haat of discriminatie. Racisme houdt in dat men de macht heeft om systematisch te kunnen discrimineren in de belangrijke instituten van onze samenleving. Vooroordeel daarentegen, is een negatieve mening of gevoel, op voorhand gevormd, zonder kennis, zonder nadenken, zonder rede.

Racisme = Macht + Vooroordeel

Racisme is zowel openlijk als verborgen. Het neemt twee sterk verwante vormen aan: individueel racisme en institutioneel racisme. Het eerste bestaat uit openlijke handelingen van individuen, die de dood, verwonding of vernietiging van eigendommen tot gevolg kunnen hebben. De tweede vorm is minder evident. Enkele van de meest opmerkelijke voorbeelden vindt men in huisvestingspatronen, gesegregeerde scholen en kerken, discriminerende aanwervings- en bevorderingsprocedures en handboeken die de rol van vele etnische minderheden negeren.

Cultureel Racisme = “Macht + Etnocentrisme”

Racisme moet ook vanuit een cultureel perspectief bekeken worden. Cultureel Racisme bestaat uit het gebruik van macht om ons cultureel erfgoed te vereeuwigen en op te dringen aan anderen, terwijl tegelijk de cultuur van de anderen vernield wordt. Dit brengt ons bij etnocentrisme. Etnocentrisme is de neiging om andere culturen af te keuren met als gevolg een inherent superioriteitsgevoel.

Vraag: Wat denk je nu?

International Federation of Liberal and Radical Youth, “Put the Hands Together: IFLRY Against Racism and Xenophobia”, 1986

Wat is onze volgende stap?

Als we een interculturele werkelijkheid willen creëren, dan hebben we nog veel werk te verrichten wat betreft:

- onze persoonlijke houdingen
- de systemen van macht en controle die ongelijkheid als resultaat hebben

De dialoog tussen culturen vereist heel wat tijd en ervaring. De ontwikkeling van een interculturele aanpak zal niet alleen afhangen van de openheid van mensen, maar ook van politici, die een hele reeks maatregelen moeten nemen om het proces te vergemakkelijken.

Zonder al te strikt te willen zijn en met het volgende lijstje als model, kunnen we in ieder geval stellen dat we een aantal fases zullen moeten doorlopen, namelijk:

- Aanvaarden dat iedereen van hetzelfde niveau is, gelijkheid van rechten aanvaarden; racisme en discriminatie vervolgen.
- Elkaar beter leren kennen, de discussie aangaan, iets te weten komen over andere culturen, hen tegemoetkomen, bestuderen wat zij doen.
- Samen dingen doen, samen organiseren, samenwerken, elkaar helpen.
- Vergelijken en uitwisselen, standpunten uitwisselen, elkaars culturen en ideeën aanvaarden, wederzijdse kritiek accepteren, overeenkomsten sluiten en samen beslissingen nemen.

Welke rol kan interculturele opvoeding hierin spelen? Ga naar het volgende hoofdstuk voor enkele ideeën.

Referenties voor hoofdstuk 2

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992):

En un mundo de diferencias ... un mundo diferente, Madrid

Casula, Georgio (1992):

Education for an Intercultural Society, European Youth Centre, Council of Europe, Strasbourg

Colectivo AMANI (1994):

Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos, editorial popular, Madrid

Comité español (1995):

Guia de campana, Comité español de la Campana Europea de la Juventud, Instituto de la Juventud, Madrid

Dublin Travellers Education and Development Group (1992):

Irish Travellers : New Analysis and New Initiatives, Pavee Point Publications, Dublin

European Confederation of Youth Clubs (1989):

Racism in Europe - the Challenge for Youth Work, Study Session, EYC, Strasbourg

European Youth Centre (1991):

Intercultural Learning - Basic Texts, Training Courses Resource File, Council of Europe, Strasbourg

Fédération Internationale de la Jeunesse Libérale et Radicale (1986):

Put the Hands Together: IFLRY Against Racism and Xenophobia, IFLRY, 1986

International Federation of Liberal and Radical Youth (1986):

La Multiracial coexistence in Europe, Study Session, EYC, Strasbourg

Jusos in der SPD (1992):

“Asyl statt Abschreckung” in Argumente 5, Bonn

Liégeois, Jean-Pierre (1994):

Roma, Gypsies, Travellers, Council of Europe, Strasbourg

Shafir, Michael (December 1989):

“Xenophobic Communism - The Case of Bulgaria and Romania” in The World Today, The Royal Institute of International Affairs, London

Siang Be (1994):

‘Überwindung’/‘Abbau’ von Vorurteilen/Stereotypen durch politische Bildung?, Manuscript, Internationale Begegnungsstätte Jagdschloß Glienicke, Berlin

Taylor, Mark (1993):

ALIEN 93 : Youth Organisations Combatting Racism and Xenophobia, Youth Directorate, Council of Europe, Strasbourg

Van der Gaag, Nikki and Gerlach, Lynne (1985):

Profile on Prejudice, Minority Rights Group, London

Hoofdstuk 3: Interculturele opvoeding: een positieve benadering van verscheidenheid

Kijken naar:

- de ontdekking van relaties.
- mechanismen en hulpmiddelen.
- de school.
- buiten de school.
- fasen in interculturele processen.
- gebruik van activiteiten.

Waar komt interculturele opvoeding vandaan?

Wij, de auteurs van dit educatief pakket, hebben geprobeerd de termen “multicultureel” en “intercultureel” zo nauwgezet mogelijk te gebruiken. Onze woordkeuze is niet onschuldig; ze is zelfs subversief; we spelen niet met woorden. We willen je ideeën en daden op de proef stellen en we hopen dat jij met de onze hetzelfde doet.

Educatieve antwoorden op de multiculturele samenleving

Zoals we gezien hebben in het eerste hoofdstuk is de snelheid van verandering in onze maatschappij spectaculair toegenomen in de laatste decennia. De ontmoeting van verschillende culturen blijft een van de voornaamste factoren in, en een resultaat van, deze verandering. Tegelijkertijd zijn we beginnen beseffen dat er zelfs binnen dominante culturen mensen zijn die zich niet schikken naar de gebruikelijke normen, en die we catalogeren als subculturen. Tezamen met dit besef is de geleidelijke, zij het woelige, erkenning gekomen dat deze mensen rechten hebben en respect en aanvaarding vragen. Het antwoord van de overheden op al deze veranderingen is gemengd, vaak zelfs binnen hetzelfde land.

Vanaf de jaren '60 startten sommige landen met speciale onderwijsprogramma's gericht op kinderen van lang gevestigde minderheden en kinderen van meer recent aangekomen immigranten. Onderwijssystemen werden gebruikt voor uiteenlopende doeleinden, afhankelijk van de politieke en culturele context. Bijvoorbeeld:

- Garanderen dat kinderen van immigranten konden terugkeren naar hun land van herkomst en zonder problemen konden integreren in hun specifieke sociale en educatieve systemen.
- Kinderen van culturele minderheidsgroepen opnemen in de heersende culturele stroming binnen een maatschappij en ze daarbij helemaal te ontdoen van hun eigen culturele identiteit, ook wel gekend als een beleid van assimilatie. Dit zou je kunnen samenvatten door uitbreiding van het oude gezegde “Doe zoals iedereen” naar “Denk, voel, geloof en doe zoals iedereen.”
- Kinderen van culturele minderheidsgroepen helpen om zich aan te passen aan de heersende culturele stroming binnen een maatschappij met het gedeeltelijke behoud van hun eigen culturele identiteit, ook wel gekend als een beleid van integratie. “Doe zoals iedereen; maar kook wat je wil, zolang je de gordijnen maar dichtdoet.”

“De ontdekking van anderen is de ontdekking van een relatie, niet van een hindernis” (naar Claude Lévi-Strauss)

Het resultaat was een verscheidenheid aan educatieve systemen en methodes, soms in combinatie met elkaar. Maar er waren ernstige problemen verbonden aan zulke streefdoelen en praktijken. Ze waren gebaseerd op de overtuiging dat de heersende culturele stroming binnen de maatschappij impliciet superieur was en deze werd verondersteld onaangetast te blijven door contact met andere culturen. Het was vooral eenrichtingsverkeer: verandering werd enkel van “hen” verwacht. Voeg daarbij het feit dat de overgrote meerderheid van de immigranten niet is “teruggekeerd” naar zijn land van herkomst en we zien dat zulke doelen niet overeenstemmen met de huidige realiteit. En ze hebben weinig gemeen met de doelen van intercultureel onderwijs.

Langzaam aan is het beeld van een multiculturele maatschappij geëvolueerd. Het is noch een mozaïek waarin culturen zij aan zij worden geplaatst zonder enig effect op elkaar, noch is het een smeltkroes waarin alles herleid wordt tot de grootste gemene deler. Intercultureel onderwijs stelt werkwijzen voor die de ontdekking van wederzijdse relaties en de ontmanteling van barrières mogelijk maken. Er zijn nauwe verbanden met andere educaties, zoals antiracistische opvoeding, mensenrechteneducatie en ontwikkelingseducatie. Het is dus best mogelijk dat je hier elementen vindt die overeenstemmen met jouw ervaring in andere gebieden. We hebben veel geleerd van de ervaringen opgedaan in het pionierswerk van multiculturele onderwijsdeskundigen.

Maar we verkiezen de term “intercultureel” te gebruiken omdat, zoals Micheline Rey er op wijst, het voorvoegsel “inter” in zijn volledige betekenis noodzakelijkerwijs het volgende impliceert:

- interactie;
- uitwisseling;
- slopen van hindernissen;
- wederkerigheid;
- objectieve solidariteit.

Interculturele vorming: een sociaal educatief proces

Om een maatschappij helemaal intercultureel te laten worden, moet elke sociale groep de mogelijkheid hebben onder dezelfde voorwaarden te leven ongeacht zijn cultuur, zijn levensstijl of zijn herkomst. Dit betekent niet alleen dat we opnieuw moeten nadenken over hoe we omgaan met culturen die anders lijken dan onze eigen cultuur, maar ook hoe we omgaan met minderheden zoals homoseksuelen of gehandicapten die vele vormen van onverdraagzaamheid en discriminatie ondervinden. Vele krachten, sociale, economische en politieke moeten gebundeld worden om een dergelijke maatschappij te bewerkstelligen. Interculturele vorming is één van de vele troeven die we vandaag in handen hebben om ons voordeel te halen uit de geboden kansen der multiculturele gemeenschappen. Het algemene doel van interculturele vorming is het bevorderen en versterken van de basis van wederkerige relaties tussen verschillende gemeenschappen en culturele meerderheden en minderheden.

Dit doel houdt in:

- Te zien dat verscheidenheid geworteld is in gelijkheid en geen rechtvaardiging voor marginalisering wordt.
- Een inspanning te doen om verschillende culturele identiteiten te erkennen en respect voor minderheden te bevorderen.
- Tegenstrijdige belangen te verzoenen.

Dit algemene doel veronderstelt dat interculturele vorming plaats moet vinden binnen de maatschappij als een geheel. Het is onmogelijk om te dromen van een interculturele maatschappij als alleen gewerkt wordt met één van de betrokken partijen, nl. enkel met minderheden of met meerderheden.

De behoeften van meerderheden en minderheden zijn anders, maar houden verband met elkaar.

Voor minderheden, speciaal wanneer ze ontstaan zijn door immigratieprocessen, is de eerste behoefte een serie capaciteiten en kennis te ontwikkelen. Zonder de capaciteit om te communiceren in een gemeenschappelijk verstaanbare taal bijvoorbeeld, is het moeilijk of zelfs onmogelijk om in de gemeenschap te overleven. In het geval van meerderheden zijn de eerste behoeften om verder te kunnen kijken dan de aanvaarde normen en om de gebruikelijke maner van denken in twijfel te trekken, vooral de negatieve stereotypen en vooroordelen tegenover minderheden. Het is noodzakelijk voor ons om begrip op te brengen voor de rol van machtsrelaties in de maatschappij en hun effect op interculturele relaties.

Deze verschillende behoeften hebben logischerwijze verschillende doelstellingen. In het geval van sociale meerderheden zijn de doelstellingen van interculturele vorming de volgende:

- Het **stimuleren** van begrip voor de realiteit van een onderling afhankelijke wereld en **actie** aanmoedigen die coherent is met die realiteit.
- **Verder kijken** dan negatieve vooroordelen en etnische clichés.
- Het **stimuleren** van een positieve evaluatie van verschil en verscheidenheid.
- Het **zoeken** naar en het **onderstrepen** van overeenkomsten.
- Het **doen ontstaan** van een positieve houding en gewoonten ten opzichte van mensen van andere gemeenschappen en culturen.
- Het **vertalen** van de principes van solidariteit en civiele moed in **actie**.

Jongeren: een essentiële doelgroep voor interculturele vorming.

In het geval van minderheden zijn de doelstellingen van interculturele vorming dezelfde als hierboven vermeld plus leren te leven in de heersende stroom van de maatschappij zonder de eigen culturele identiteit te verliezen.

Alhoewel interculturele vorming moet plaatsvinden in de maatschappij als een geheel, bestaat er maar weinig twijfel over dat interculturele vorming voornamelijk gericht moet zijn op relaties van kinderen en jongeren. We rechtvaardigen deze prioriteit omdat zij in belangrijke mate de toekomstige burgers zijn van interculturele gemeenschappen. Zij zijn ook een belangrijk communicatiekanaal naar volwassenen toe en zij kunnen de ouderen helpen inzien dat bijvoorbeeld verandering noodzakelijk is. Het is eveneens duidelijk dat hier ook belangrijke boodschappen zijn voor volwassenenvorming.

Interculturele vorming voor kinderen en voor jongeren werkt op twee manieren:

- Hen helpen de **capaciteit** te verwerven **om** ongelijkheid, onrechtvaardigheid, racisme, stereotypen en vooroordelen **te herkennen**.
- Hen de **kennis** en de **capaciteiten** te geven die hen zal helpen deze mechanismen uit te dagen en proberen te veranderen om het even wanneer ze deze tegenkomen in de maatschappij.

Een pedagogische benadering is zowel binnen als buiten de school enorm belangrijk.

Twee leermethoden: formele en informele interculturele vorming

Formele interculturele vorming

Formele interculturele vorming houdt programma's en initiatieven in die binnen en vanuit de school ontwikkeld worden.

De school is, na de familie, een belangrijke manier van socialiseren waarbij kinderen niet alleen onderricht krijgen, maar ook veel kunnen leren van hun eigen culturele code. Deze culturele code moet er één zijn die open staat voor andere culturen, godsdiensten en levensstijlen. Daarom heeft elke inspanning om interculturele vorming te introduceren zonder de actieve steun van de school minder resultaat, als ze al niet een volledige mislukking wordt. Het is daarom dat we er ideeën voor deze doelgroep aan hebben toegevoegd, al is dit educatief pakket voornamelijk voor informele vorming bedoeld.

Interculturele vorming vraagt van de school een belangrijk proces van openheid en vernieuwing, en het bij elkaar passen van de curricula met de realiteit van multiculturele gemeenschappen. Scholen baseren hun werk meer en meer op het principe dat iedereen gelijk is aan elkaar. Nu vraagt interculturele vorming de school bijkomend culturele verschillen tussen individuen te erkennen en te respecteren.

In het algemeen zou de school inspanningen moeten doen om:

- Te proberen gelijke sociale en vormingskansen te creëren voor kinderen van culturele minderheden.

- Bewustzijn van culturele verschillen te creëren als een manier om discriminatie tegen te gaan.
- Cultureel pluralisme in de maatschappij te verdedigen en te ontwikkelen.
- Kinderen te helpen constructief om te gaan met conflicten, door de verschillende belangen te belichten en te zoeken naar gemeenschappelijke doelen.

De rol van de school als een instelling voor interculturele vorming is dubbel: naar culturele minderheden zowel als naar culturele meerderheden toe.

Naar culturele minderheden toe

De rol van de school als een plaats waar kinderen van minderheden welkom zijn en opgenomen worden in de maatschappij is onvervangbaar.

In dit verband dient interculturele vorming programma's te ontwikkelen om in de basisbehoeften van minderheden te voorzien in het vormen en verwerven van erkenning voor zichzelf in de maatschappij.

Deze programma's zijn geworteld in de cultuur van de heersende stroming maar staan open voor verandering en zouden kinderen moeten toestaan langzamerhand de culturele code van die cultuur van de heersende stroming te begrijpen en de capaciteiten en de instrumenten te verwerven voor persoonlijke autonomie en zelfvertrouwen binnen die gemeenschap.

Dit laatste aspect zou de hieronder vermelde elementen moeten bevatten:

- Iets weten over je omgeving en de menselijke relaties daarbinnen.
- Begrijpen van de cultuureigen ideeën over tijd.
- Begrijpen van economische relaties, speciaal van diegene waarvan de tewerkstelling en de overleving van de mensen afhangen.
- Kennis over jouw naaste omgeving en over verenigingen buiten de school die jou behulpzaam zouden kunnen zijn.
- Begrijpen van het politieke systeem en hoe het te gebruiken.

Naar culturele meerderheden toe

Kinderen en jongeren van meerderheden moeten leren leven met anderen op een positieve, creatieve manier. Het is noodzakelijk interculturele elementen in de schoolcurricula te laten opnemen die:

- een ethnocentrische zienswijze van cultuur of de idee dat het mogelijk zou zijn om een hiërarchie van verschillende culturen te creëren, verwerpen;
- de kenmerken van de verschillende culturen die binnen een specifiek gebied samenwonen, objectief en respectvol in overweging nemen;
- het beeld van de schoolkinderen op de wereld verbreden (dit is vooral belangrijk op plaatsen waar weinig minderheden zijn).

En de school zelf?

Tegelijkertijd is het duidelijk dat de school haar eigen positie moet evalueren. Al te vaak brengt ze over andere groepen en culturen negatieve stereotypen over die ze nog eens versterkt. Er dient een constructieve communicatie te zijn over hoe de school wordt georganiseerd door al diegenen die betrokken zijn in het vormingsproces: leerkrachten, kinderen, ouders, bestuurders, lokale autoriteiten, instellingen. Verschillende cruciale structurele maatregelen moeten uitgevoerd worden om interculturele vorming binnen en rond het klaslokaal te doen werken. Goede wil is niet genoeg en actie is noodzakelijk. Er zijn vele voorbeelden van goede ervaringen doorheen Europa.

Hieronder enkele aanbevelingen:

- Interculturele vorming zou één van de basisbegrippen moeten zijn in de opleiding voor alle leerkrachten. Eén manier om een echte, persoonlijke impact op leerkrachten te hebben is hen te werk te stellen in een andere cultuur, en hen daarbij te helpen om te begrijpen wat er bij henzelf gebeurt. Daarna zouden ze beter uitgerust zijn om hun leerlingen te helpen actieve verdraagzaamheid te ervaren,
- Tekstboeken en ander lesmateriaal moeten herbekeken worden waarbij anderen als het startpunt beschouwd worden, zodat schoolkinderen kunnen leren verschillende standpunten en perspectieven als “normaal” te beschouwen. “Hoe beschrijven geschiedenisboeken van verschillende landen de slag bij Waterloo? Welk land of welke regio in de wereld is in het midden van de kaarten voor de aardrijkskundelessen geplaatst? “

De moeilijkheden die gepaard gaan met het uitvoeren van zulke veranderingen in schoolsystemen zijn verschrikkelijk groot, maar even groot zijn ook de voordelen die eruit voortvloeien. Dit is niet de plaats om verder in te gaan op de argumenten. Indien u hierover meer informatie wenst, consulteer dan het boek van Antonio Perotti, *The Case for Intercultural Education*, dat een briljant overzicht geeft van ervaringen van de laatste twintig jaar verworven door de Raad van Europa in samenwerking met vormingswerkers.

Informele culturele vorming

De doelstellingen van informele interculturele vorming vallen samen met die van formele interculturele vorming. De verschillen tussen deze twee manieren van interculturele vorming liggen voornamelijk bij de leveranciers ervan en de werkmethodes. Afhankelijk van de educatieve en politieke tradities waarmee men zich identificeert, zou men deze processen in informele vorming als “intercultureel leren” kunnen omschrijven. Dit is een belangrijk punt, want het refereert aan één van de basisprincipes die onze benadering in dit pakket leiden. Wij zien jongeren als het onderwerp van hun eigen studie, waarbij ze zelf ontdekken hoe ze zin moeten geven aan hun wereld en strategieën uittekenen om er vreedzaam in te leven.

Informele opvoeders werken met jongeren in jongerenclubs, in jongerenorganisaties en jeugdverenigingen, in jeugdinformatie- en begeleidingscentra, in vrijetijdsactiviteiten buiten de school; op straat, tijdens internationale jongerenuitwisselingen; in opvangthuizen voor jongeren en jongere werklozen doorheen het ganse geografische en socio-economische Europese spectrum.

Velen van hen zijn vrijwilligers, die er hun tijd gratis aan besteden omdat ze zulk werk zo belangrijk vinden. Zelfs deze lijst dekt niet het hele spectrum van de betrokkenen in het organiseren van informele jongerenactiviteiten. Inderdaad zijn één van de belangrijkste leveranciers op dit vlak jonge mensen zelf die elkaar vorming geven. [Deze aanpak, gekend als “peer education”, nl. jongeren die elkaar les geven, wordt in groter detail besproken in *Domino*, een publicatie die ook uitgegeven werd in het kader van de “All different – All equal”-campagne.] Al deze situaties en nog andere verschaffen mogelijkheden voor informele interculturele vorming.

Informele vorming heeft meerdere belangrijke kenmerken die haar onderscheiden van formele vorming:

- Informele vorming is vrijwillig, heeft niet het verplichte karakter van de school dat er soms toe leidt dat leerlingen benaderingen of onderwerpen verwerpen die deel uitmaken van het curriculum.
- Leveranciers van informele vorming moeten grotere inspanningen doen om de interesse van deelnemers te behouden omdat de commerciële wereld heel handig is in het aanbieden van aantrekkelijke alternatieven.
- In informele vorming is er een stevigere band met de deelnemers, en dit maakt de communicatie gemakkelijker (maar soms ook meer stresserend!).
- De inhoud wordt samen met de deelnemers aan hun realiteit en hun behoeften aangepast.
- Er is een vrijere keuze in het stellen van doelen en het aanpassen van deze doelen aan de relevante activiteiten.

- Door de actieve en participatieve methodologie toe te passen bij informele vorming is er een grotere deelname.

Op veel vlakken zou informele vorming natuurlijk niet kunnen bestaan zonder formele vorming en er wordt veel ruimte opengelaten om de combineerbaarheid van de twee te verbeteren. U kan natuurlijk activiteiten van Deel B aanpassen om te gebruiken in scholen, maar we hebben onze energie gestoken in hun gebruik voor informele vorming met jongeren. Hier gaan we verder in op de basis voor deze activiteiten.

Werken met jongeren: een continu proces

Ongeacht hun leeftijd, als mensen geconfronteerd worden met de problemen en uitdagingen van de multiculturele samenleving, mag je niet verwachten dat ze onmiddellijk de stap zetten vanuit onwetendheid naar een kritische houding. Dit kan enkel gebeuren via een intercultureel leerproces, in dit geval informeel. Hierbij is het mogelijk om een brede waaier van activiteiten te ontplooiën en om een verscheiden aantal initiatieven te nemen.

Interculturele opvoeding moet het voor jongeren mogelijk maken om de wortels en mechanismen van racisme, onverdraagzaamheid, xenofobie en antisemitisme te ontdekken. Individuele inzichten hierin kunnen tot collectieve actie leiden. Het is aan ons om dit proces te vergemakkelijken. Politieke en economische maatregelen zijn uiteraard eveneens nodig om het plaatje rond te maken. Onderwijs heeft zijn grenzen, maar ook zijn verantwoordelijkheden.

Zoals je kan zien in de bronvermelding op het einde van dit pakket, hebben anderen geprobeerd om de cruciale elementen voor de planning van intercultureel onderwijs te beschrijven. Wij hebben ervoor gekozen om op een vereenvoudigde manier het intercultureel leerproces te vergelijken met een wandelweg. Er zijn verschillende stappen, die tegelijkertijd pijnpunten zijn om aan te werken.

Deze punten zijn:

- Jezelf van buitenaf bekijken.
- De wereld waarin wij leven begrijpen.
- Vertrouwd zijn met andere realiteiten.
- Verscheidenheid positief evalueren.
- Kiezen voor positieve houdingen, waarden en gedragingen.

Je kan ervoor kiezen om bepaalde punten belangrijker te vinden dan andere of om een heel andere weg te nemen. Deze elementen kunnen ook in een verschillende volgorde toegepast worden. Aangezien dit pakket niet 4-dimensioneel opgevat wordt, zullen we deze punten één voor één behandelen, inclusief de invullingen en de ideeën waarmee gewerkt kan worden.

Jezelf van buitenaf bekijken

Bij intercultureel onderwijs is het uitgangspunt: nadenken over onszelf en onze realiteit.

Invulling en ideeën

Onze eigen sociale en culturele realiteit:

- Herbezien wat positief en wat negatief is binnen die werkelijkheid.
- Onze gewoontes, denkpatronen, enzovoort zijn slechts één mogelijke manier om op de wereld te reageren. Er zijn ook andere manieren die beter noch slechter zijn.
- Onze werkelijkheid aan anderen, die er niet mee vertrouwd zijn, uitleggen, kan nuttig zijn om onszelf in een ander perspectief te zien.

Reageren op andere sociale en culturele realiteiten in onze nabijheid:

- Vooroordelen en stereotypen t.o.v. van andere samenlevingen en culturen in onze gemeenschap.
- Waarom duiken die vooroordelen en stereotypen op?
- Waarom zijn sommige van die vooroordelen en stereotypen positief en andere negatief?
- De invloed van die vooroordelen en stereotypen op ons gedrag t.o.v. anderen.

Discriminatie, een arbitrair gegeven:

- Iedereen kan op een gegeven ogenblik gediscrimineerd worden
- Waarom wordt er gediscrimineerd?
- Welke vorm neemt dit aan?

De wereld waarin wij leven begrijpen

Samenlevingen, landen of staten kunnen zich niet ontwikkelen als ze geïsoleerd zijn van andere.

Invulling en ideeën

We leven in een onderling afhankelijke wereld:

- Samenlevingen hebben elkaar nodig.
- Europa is geen planeet! (een slogan van het Noord-Zuid centrum van de Raad Van Europa)

Gedeelde Verantwoordelijkheid:

- De krachten die mensen verplichten om hun land te ontvluchten, worden voor een groot deel veroorzaakt door het economisch systeem waarop onze manier van leven gebaseerd is.

Bekend zijn met een andere realiteit

Nogal wat negatieve houdingen tegenover andere culturen, levensstijlen en gemeenschappen hebben hun wortels in 'de angst voor het onbekende'. Daarom is een essentieel element binnen het intercultureel onderwijs de kennismaking met andere culturen. Niet als een toerist die zich veilig op een afstand houdt, maar op een manier die ons toelaat open te staan voor de risico's die zo'n ontmoeting en uitwisseling met zich meebrengt. De wil om andere realiteiten dan de onze te begrijpen moet de basis van deze ontmoeting zijn.

Invulling en ideeën

Wat weten we van andere culturen en levensstijlen?

- Hoe hebben we onze informatie over andere culturen, gemeenschappen en landen verkregen?
- Hoeveel van die informatie is ook effectief waar en hoeveel bevooroordeelde ideeën bereiken ons langs verschillende wegen?
- In welke mate moeten we ons sceptisch opstellen tegenover beelden en informatie die ons door de massamedia worden voorgeschoteld?
- Hoe kunnen we te weten komen hoe het werkelijk voelt om in iemand anders zijn schoenen te staan?

Er zijn superieure noch inferieure culturen

- Elke cultuur is het resultaat van een andere werkelijkheid.
- In elke cultuur liggen positieve elementen waarvan we kunnen leren, maar ook negatieve punten waarop we kritiek kunnen hebben. Hoe wegen we dat af?

Verskillend betekent niet slechter, maar anders:

- Welke factoren zorgen ervoor dat verschillen tussen mensen als negatief bestempeld worden?

Verscheidenheid positief evalueren

Op welke basis kunnen we verscheidenheid positief bekijken?

Invulling en ideeën

Onze eigen cultuur is een mix van verscheidenheid:

- De sociale en culturele werkelijkheid waartoe wij behoren is een conglomeraat van verschillen.
- Die verschillen worden niet gezien als onoverkomelijke hindernissen om samen te leven.

De verschillen tussen verscheidene culturen is iets positief:

- De verbanden en relaties tussen verschillende culturen zijn niet alleen verrijkend voor individuen maar ook voor de samenlevingen zelf.
- Elke samenleving en cultuur kan andere gemeenschappen iets bijbrengen.
- Hoe kunnen we leren niet steeds onmiddellijk te oordelen over “vreemde” facetten van andere culturen of van andere levensstijlen?
- Hoe kunnen we leren omgaan met het (tijdelijke) onzekerheidsgevoel dat met deze processen gepaard gaat
- Hoe kunnen we ons voordeel halen uit de enorme kansen die zo'n ontmoetingen ons bieden om op een andere manier naar onszelf te kijken?

Kiezen voor positieve houdingen, waarden en gedragingen

Al deze stappen zijn gebaseerd op het promoten van waarden zoals mensenrechten, erkenning, aanvaarding, actieve tolerantie, respect, vreedzame conflictoplossing en solidariteit.

- Als we solidariteit vragen, dan moeten we, zoals Jean-Marie Bergeret beweert, ook solidariteit tonen. Het is zo'n soort besluit waarnaar we bij intercultureel onderwijs streven. Jongeren zullen enkel zelf hun opvattingen en ideeën veranderen. Wij kunnen dit proces enkel geleidelijk aan vergemakkelijken door hen een brede waaier van uitdagingen aan te bieden.
- Als we ernaar streven om deze houding te promoten, dan zal het makkelijker worden om een positief gedrag naar mensen van andere culturen aan te moedigen. Wel moeten we er ons van bewust zijn dat deze gedragingen en houdingen enkel mogelijk zijn als ze parallel ontwikkeld worden met gaven als eerlijkheid, samenwerking, communicatie, kritisch denken en organisatorisch vermogen.

Eventjes nadenken

Intercultureel onderwijs is geen afgerond programma dat herhaald kan worden zonder voortdurende aanpassingen. In tegendeel, de mogelijkheden voor interculturele activiteiten zijn niet enkel zeer ruim, we moeten onszelf ook voortdurend de vraag stellen wat we aan het doen zijn en waarom. Het is onmogelijk een toverformule te kopen die ons succes garandeert.

Om ons te helpen inzien hoe en waar de begrenzingen van elke informele interculturele educatieve activiteit te plaatsen, zouden we de volgende gegevens indachtig moeten zijn:

- De inhoud en de reikwijdte van de activiteit die we willen organiseren. Er is een Spaans gezegde dat dit prachtig weet te verwoorden: “Met een vislijn kunnen we niet doen alsof we op een olifant jagen.”

- De context waarin we willen werken en de beperkingen die deze ons oplegt. De motivatie van de deelnemers verschilt naargelang de plaats van bijeenkomst en de motivatie voor hun aanwezigheid.
- De mate van bekendheid en de relatie met de jongeren met wie we gaan werken. Als we hen goed kennen en weten dat we op lange termijn kunnen plannen, dat zal dit van invloed zijn op onze doelen. Onze planning zal veranderen als we een eenmalige activiteit willen organiseren voor jongeren die we niet kennen.
- De mate van participatie aan de activiteit. Als de deelnemers zich verantwoordelijk voelen voor het slagen van de activiteit dan zullen de resultaten positiever zijn dan als ze enkel een passieve rol toebedeeld krijgen.

Aan de andere kant moeten we ook rekening houden met

- Het feit dat losstaande activiteiten weinig effect hebben. Bij intercultureel onderwijs gaat het om waarden, houdingen en gedrag. Daarom is het wenselijk elke activiteit binnen een meer omvattend geheel te ontwikkelen. Dit betekent echter niet dat we elke begrensde mogelijkheid om interculturele processen te stimuleren, moeten afwijzen. Het is vooral een kwestie van maatwerk.
- De activiteiten moeten aanvangen bij en verwijzen naar de leefwereld van de deelnemers. We streven ernaar positieve houdingen te creëren in onze eigen omgeving en deze omgeving te linken aan de rest van de wereld.

Hoe we elke informele interculturele onderwijsactiviteit zullen aanpakken, zal afhangen van onze concrete mogelijkheden en die van de deelnemers. We hebben deze ideeën en principes gebruikt bij het uitwerken van de activiteiten van deel B, maar we zijn er ons van bewust dat het noch mogelijk, noch logisch is om harde en snelle richtlijnen op te stellen.

Samenvattend kan het een steun zijn om te onthouden dat :

- Beginnend met een actieve en dynamische methodologie...
- werken we procesmatig...
- en door middel van informatie, analyse en kritische reflectie op de realiteit...
- zullen de deelnemers een weg vinden om
- positief met mensen van andere culturen om te gaan in hun dagelijks leven
- en zullen ze strategieën bedenken om deze positieve relaties met mensen van andere culturen om te zetten in individuele en collectieve acties.

Referenties voor Hoofdstuk 3

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992):

En un mundo de diferencias ... un mundo diferente, Madrid

Bergeret, Jean-Marie(mars 1995):

“A propos d’interculturel/Re: Intercultural Learning” in Multiplier, European Youth Centre, Council of Europe, Strasbourg

Chisholm, Lynne (1995):

“The Council of Europe’s Youth Centre Past, Present and Future: an Interview with Peter Lauritzen” in Circle for Youth Research Co-operation in Europe, **The Puzzle of Integration, European Yearbook on Youth Policy and Research**, Volume Un, De Gruyter, Berlin/New York

Colectivo AMANI (1994):

Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos, editorial popular, Madrid

Council of Europe (1995):

DOMINO - Manual to use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance, Strasbourg

Dublin Travellers Education and Development Group (1994):

Reach Out - Report by the DTEDG on the ‘Poverty 3’ Programme 1990-1994, Pavee Point Publications, Dublin

European Commission (1994):

Community of Learning - Intercultural Education in Europe, Luxembourg

European Commission (1994):

Report on the Education of Migrants’ Children in the European Union, Luxembourg

European Youth Centre (1991):

Intercultural Learning Basic Texts, Training Courses Resource File Volume 3, Strasbourg

Hope, A., Timmel, S. and Hodzi, C. (1985):

Training for Transformation - A Handbook for Community Workers, 3 vols, Mambo Press, Gweru, Zimbabwe

Jones, Crispin and Kimberley, Keith (1986):

Intercultural Education -Concept, Context, Curriculum Practice, Council of Europe, Strasbourg

Office of Multicultural Affairs (1994):

Local Diversity, Global Connections, (2 Volumes), Australian Government Publishing Service, Canberra

Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (1994):

Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis, Leske + Budrich, Opladen, 1994

Perotti, Antonio (1994):

Plaidoyer pour l’interculturel/The Case for Intercultural Education, Council of Europe, Strasbourg

Ruffino, Roberto (1995):

“Interview about Intercultural Education” “ in International Christian Youth Exchange, **ICYE Handbook - European Youth Exchanges**, ICYE, Brussels

Rey, Micheline(1986, reprinted 1992):

Training Teachers in Intercultural Education?,: Les travaux du Conseil de la Coopération culturelle (1977 - 1983), Council of Europe, Strasbourg

Vink, Caroline and Groot, Klaas (1994):

Over en weer: werkboek internationale groepsuitwisselingen in het jongerenwerk, Stichting IVIO/Exis, Lelystad

Deel B: Activiteiten, methoden en bronnen

Inleiding

De activiteiten in dit deel van het pakket zijn geschreven voor iedereen die met jongeren (vanaf 14 j.) of met volwassenen werkt in buitenschoolse of informele vormingsactiviteiten in verband met de thema's gelijkheid, racisme, xenofobie, antisemitisme en onverdraagzaamheid.

Deze sectie heeft als doel een gebruiksvriendelijke informatiebron te zijn voor een divers gamma van contexten. Je kan bijvoorbeeld jeugdwerker zijn, groepsleider, seminariebegeleider, lid van een kerkgemeenschap, een leerkracht of een begeleider voor volwassenen. Je kan werken met een groep op regelmatige basis of slechts occasioneel, met een kleine lokale groep of met grotere groepen mensen die elkaar niet goed kennen, bijvoorbeeld op een seminarie. De groep kan van hetzelfde geslacht zijn, of gemengd, ze kan slechts leden tellen uit één cultuur, land of godsdienst, of ook uit meerdere.

In om het even welke situatie kan je volgens enkele richtlijnen de ideeën en de activiteiten aan uw eigen behoeften en aan de behoeften van de groep aanpassen.

Hoe dit pakket gebruiken

Het pakket is zo gebruiksvriendelijk mogelijk opgesteld. Hoe je het wenst te gebruiken hangt helemaal van jou af!

Elke activiteit kan op zichzelf gebruikt worden, maar we raden je aan om twee of meer activiteiten samen te nemen als deel van een programma om de thema's te bestuderen en actie te ondernemen.

Vooraleer je start, raden we sterk aan dat je het ganse pakket eens doorneemt om zo een algemeen beeld te krijgen van wat er in staat en welke mogelijkheden er zijn om het te gebruiken. Neem deel A door om je van het principe achter de oefeningen te vergewissen. In deel A zal je achtergrondinformatie over de thema's vinden die je in staat zal stellen vragen te beantwoorden die tijdens discussies worden gesteld.

De activiteiten zijn gecodeerd van 0 – 3 om het algemene niveau van begrip, discussietechnieken en vaardigheden die nodig zijn om deel te nemen aan ervaringsgerichte activiteiten aan te duiden. Activiteiten aangeduid met niveau nul zijn korte, zeer eenvoudige, inleidende activiteiten die opgesteld zijn om een initiële interesse op te wekken in een thema. Ze eisen geen echte discussietechnieken of groepswerkvaardigheden. Bovenaan de schaal vind je activiteiten aangeduid met niveau 3, Deze zijn langer, vragen goede groepswerk- en discussievaardigheden, concentratie en samenwerking van de deelnemers en vragen ook een zorgvuldigere of langere voorbereiding. Ze houden ook meer in omdat ze voorzien in een breder en dieper begrip van de onderwerpen.

Gemakshalve hebben we de activiteiten geïdentificeerd in overeenstemming met vier thema's die een samenhangend vormingsproces vormen:

- G** Deze activiteiten zullen een goede sfeer helpen creëren, maar ook de communicatietechnieken en de groepsdynamiek versterken.
- I** Deze activiteiten gaan over de beelden die we hebben van mensen van andere culturen, landen of sociale oorsprong dan die van onszelf.

M Deze activiteiten bestuderen de sociale, economische, culturele of educatieve mechanismen die achter situaties van discriminatie, afwijzing, uitsluiting en marginalisering liggen.

A Deze activiteiten moedigen mensen aan actie te voeren om sociale veranderingen te bewerkstelligen gebaseerd op waarden van gelijkheid en de acceptatie van 'verscheidenheid'.

U wenst misschien van start te gaan met enkele activiteiten rond beeldvorming, verder te gaan met andere die werken rond uitsluiting en dan enkele ideeën bestuderen rond actie voeren .

Eens dat je van start gaat en de deelnemers vragen beginnen te stellen, is het wel efficiënter de activiteiten te zien als deel van een web. Je kan ze gebruiken in eender welke volgorde.

Ons doel was om je een duidelijke beschrijving van elke activiteit te geven en enkele ideeën voor wat je vervolgens zou kunnen doen. Maar we onderstrepen nogmaals dat dit enkel richtlijnen zijn en dat iedereen die dit pakket gebruikt vrij is om het materiaal aan te passen en te gebruiken naar eigen behoeften.

Met welke groep je ook werkt, je uitgangspunt kan best iets zijn dat in uw regio gebeurt of waarin één van uw groepsleden geïnteresseerd is. De ideeën in dit pakket zijn er om uw leden een betere kennis te geven over bepaalde onderwerpen en medeleven met de betrokken personen. Begrijpen op zich is echter niet voldoende, het is eveneens zeer belangrijk dat we werken aan het opbouwen van een interculturele maatschappij waar verscheidenheid en verschillen worden gerespecteerd en de waardigheid van het individu wordt geprezen en bevorderd.

Dit besluit tot actie voeren is een belangrijk resultaat van de activiteiten in dit pakket. De onderwerpen erkennen is niet genoeg, we moeten tegelijkertijd proberen consequent te zijn in houding en handelswijze. In dit opzicht moet interculturele vorming gezien worden als een deel van een breder vormingsproces rond 'Educatie voor burgerschap' met de nadruk op waarden als solidariteit, verdraagzaamheid, verantwoordelijkheid, moed en respect. Het bouwt op en draagt bij tot ervaringen in mensenrechten, vrede en mondiale vorming.

De educatieve benadering

De activiteiten in dit pakket zijn geschreven om je in staat te stellen te werken rond interculturele vorming vanuit twee oogpunten: interactie en groepswerk.

Een interactieve benadering wil zeggen dat jongeren niet de doelgroep zijn voor ons werk, maar dat zij de bronnen zijn waarop we rekenen. Om dit pakket te gebruiken, moet er eerder met dan voor mensen gewerkt worden. Onze belangrijkste taak is mensen aan te moedigen controle te hebben over hun acties en hen daartoe te legitimeren.

Groepswerk is een goede manier voor mensen om een groter begripsvermogen te creëren en ervaringen, kennis, vaardigheden en gedragingen te ontwikkelen. Op deze manier is het proces van het groepswerk het vaartuig, dat ons verzekert dat wat elk individu leert, een sociale impact buiten de privé-sfeer zal hebben.

Interculturele vorming (in detail beschreven in deel A) is een sociaal vormingsproces waardoor mensen zich meer bewust worden van hun eigen cultuur en de onderlinge afhankelijkheid tussen culturen, godsdiensten, etnische achtergronden, seksuele geaardheid, nationaliteit, sociale status, valide- of mindervalide personen. Mensen kunnen dan hun cultuur waarderen in de context van een wijdere wereld op een manier die hen in staat zal stellen mensen die anders zijn te begrijpen en met hen mee te voelen, en samen te bouwen aan een betere en meer gelijke wereld.

Interculturele vorming houdt in dat men moet werken met aspecten van menselijke aard zoals houdingen, gevoelens, gezichtspunten, waarden en ervaringen. Deze aspecten kunnen niet enkel intellectueel benaderd worden, ze eisen ook een ervaringsdimensie. Als we bijvoorbeeld bij jongeren solidariteit met migranten willen aanwakkeren is het niet genoeg om informatie te geven over hun situatie of om statistieken en cijfers voor te leggen. Het is noodzakelijk dat jongeren veel meer voelen en begrijpen dat immigratie niet per toeval gebeurt, maar dat hun eigen levensstijl mensen ertoe kan aanzetten om te immigreren en dat de landen van oorsprong van de migranten niet arm, maar beroofd zijn. Net zoals bij homofobie of discriminatie tegenover Roma (zigeuners en woonwagenbewoners) is het noodzakelijk om naast les te geven, mensen ook de gelegenheid te geven te voelen wat het is om dagelijks onder discriminatie en vooroordelen te lijden. Daarentegen moet men natuurlijk niet het belang onderschatten van basisinformatie, die nodig is om diepgewortelde stereotypen en vooroordelen uit te roeien, bijvoorbeeld dat de meeste Roma niet in tenten en caravans wonen maar een perfecte 'informele' levensstijl hebben of dat homoseksuelen in alle gemeenschappen en culturen doorheen de geschiedenis hebben bestaan.

Het zal enkel mogelijk zijn om mensen de situatie te leren begrijpen als we beginnen werken vanuit hun eigen kennis, gevoelens en ervaringen. Vanuit dit vertrekpunt kunnen ze zich aanpassen aan verschillende culturele en persoonlijke realiteiten en dan kunnen ze verder gaan in het verwerven van nieuwe inzichten en kennis. We werken dus niet alleen op cognitief of intellectueel niveau, maar vooral vanuit levenservaringen, op het effectieve of emotionele niveau. Terzelfdertijd mogen we niet vergeten dat het verwerven van waarden als interculturele vorming, solidariteit, respect en medeleven enkel mogelijk is als mensen hun vaardigheden op vlak van samenwerking, communicatie en kritische analyse kunnen ontwikkelen.

We kunnen denken aan onze educatieve opgave in drie fasen: Denken, Voelen en Doen, en we gaan werken met ons Hoofd, ons Hart en onze Handen.

Werken met jongeren

Werken aan interculturele vorming via interactieve groepsdynamiek veronderstelt dat we ons baseren op enkele fundamentele principes.

1. Starten van wat mensen reeds weten, menen en ervaren hebben. Vanuit deze basis helpen we hen zoeken naar nieuwe ideeën en ervaringen om samen te ontdekken. We hebben allemaal eigen ideeën en meningen over onderwerpen en kwesties die in verband staan met ons dagdagelijks leven, die we van onze families, onze sociale omgeving en uit onze eigen directe ervaring meekrijgen; door wat we lezen; door de informatie die we op school krijgen, via tv, radio, enzovoort; van debatten en gedachtenwisselingen met anderen en door onze eigen persoonlijke beschouwingen. Al deze zaken vormen een soort van filter waardoor we de 'realiteit' ervaren. Dat is waarom u, als groepsleider, in plaats van het te negeren, dient te beginnen vanuit deze realiteit en het dient te gebruiken als basis van waaruit nieuwe ervaringen ontwikkeld kunnen worden.
2. Jongeren aanmoedigen om deel te nemen aan discussies en om zoveel mogelijk van elkaar te leren. Elk van ons heeft altijd wel van iemand iets te leren en iets aan anderen te leren. Groepswerk verstevigt onze vaardigheid om te leren. Het staat ons toe nieuwe ideeën te onderzoeken en nieuwe informatie te analyseren en daarbij onze persoonlijke ontwikkeling te bevorderen. Bovendien hebben mensen als ze actief aan iets deelnemen, zoals dat bij interculturele vorming het geval is, een veel sterker verantwoordelijkheidsgevoel en zetten zich dan ook meer in.
3. Voortdurend nadenken over hoe mensen hun concrete ervaringen met interculturele vorming kunnen aanwenden in eenvoudige maar efficiënte acties, die hun vezet tonen tegen uitingen van marginalisering, discriminatie en uitsluiting.

Interculturele vorming werkt niet alleen op intellectueel niveau, het vraagt ook werk aan de hele persoon zowel als individu dan als lid van de samenleving. Onze opgave bestaat er in om deze “praktische” uitwerking van interculturele vorming te versterken door jongeren, via de groep, tot concrete besluiten te laten komen in verband met hun dagelijks leven.

Om ons werk met jongeren (groepswork en interactieve benadering) mogelijk te maken, rekenen we op een belangrijk instrument: de activiteiten. Dit zijn de bronnen waarmee we werken om jongeren in staat te stellen hun ervaringen te begrijpen, zowel intellectueel als emotioneel. Het is belangrijk om in te zien dat de activiteiten op zich niet het beoogde resultaat zijn maar de aanleiding tot of de toegang tot wat echt belangrijk is: een gemeenschappelijk leerproces, gebaseerd op het uitwisselen van meningen en ervaringen, het ontdekken van nieuwe dimensies van de realiteit, het gemeenschappelijk creëren van alternatieven en het zich bewust zijn van racisme, xenofobie, antisemitisme en onverdraagzaamheid.

De activiteiten uit dit pakket zijn ontwikkeld als instrumenten om te gebruiken binnen een groepsproces. Welke je gebruikt en hoe je ze gebruikt zal afhankelijk zijn van de leeftijd, de vaardigheden en de interesses van de jongeren in je groep en van de ruimte en de tijd waarover je beschikt. Ze zijn echter ontworpen om je de mogelijkheid te geven je programma te ontwikkelen volgens een opeenvolgend methodologisch proces:

G Duidt op activiteiten die de groep zal helpen vormen en bestendigen. Deze activiteiten zullen een goede groepssfeer helpen creëren en de communicatietechnieken en de groepsdynamiek versterken. Ze bevatten ook “ijsbrekers”.

Als mensen geen goede discussie-, actieve luister- en interpersoonlijke vaardigheden hebben en als ze geen inzicht hebben in het proces en de dynamiek van groepswork (de capaciteit om te werken met anderen naar een gemeenschappelijk doel in een geest van wederzijds respect en samenwerking) zullen ze sommige activiteiten, vooral die van niveau drie, moeilijk of zelfs onmogelijk vinden. De activiteiten in dit pakket zijn ontwikkeld in het kader van Interculturele Vorming. Ze zijn gebaseerd op wederzijds respect voor het individu, het geloof dat iedereen groeit door ervaring en de overtuiging dat ervaringsleren leuk, genietbaar, lonend en positief is en bovendien leidt tot persoonlijke en sociale ontwikkeling. Als dit niet goed begrepen wordt, zouden er moeilijkheden en conflicten kunnen rijzen op het ogenblik dat mensen uitgedaagd worden hun ideeën, hun gevoelens en hun emoties omtrent hun vooroordelen, geloof en zienswijze op de wereld te onderzoeken. Goed groepswork daarentegen verzekert een veilige omgeving om dit te doen.

I Duidt op activiteiten die ons een inzicht zullen geven over de beelden die we hebben van mensen uit andere culturen en landen of van een andere sociale achtergrond.

Het is belangrijk om te werken met deze beelden omdat er een sterk verband is tussen de beelden of stereotypen die we hebben van mensen en vooroordelen en discriminatie. Tenzij we begrijpen vanwaar deze beelden komen en we leren kritisch te zijn, kunnen we niet analyseren wat voor invloed ze op ons hebben en op ons wereldbeeld. Als we racisme en onverdraagzaamheid willen bestrijden, is het een eerste stap om deze beelden te zien voor wat ze zijn – namelijk beelden die maar weinig te maken hebben met de realiteit.

M Duidt op activiteiten die mensen ertoe in staat stellen de sociale, economische, culturele of educatieve oorzaken te ontdekken achter discriminatie, afwijzing, uitsluiting en marginalisering.

Tenzij we de bestaande mechanismen kunnen herkennen die uitsluiting en discriminatie in de hand werken, zullen we ze nooit kunnen tegengaan en veranderen. Het is essentieel inzicht te verwerven in de structuur van gevestigde belangen, macht en politiek op

lokaal, nationaal en internationaal niveau, als bron van conflicten tussen mensen. Slechts weinig mensen zouden ervoor kiezen om hun huizen te verlaten als ze niet door oorlog, hongersnood, werkloosheid, politieke en godsdienstige vervolgingen, enzovoort gedwongen zouden worden. Ook zet concurrentie qua behuizing, werk, opleiding en gezondheidsdiensten mensen tegen elkaar op. We moeten ons afvragen waarom de wereldsituatie is zoals ze is en waarom het zo moeilijk is om ze te veranderen.

A Duidt op activiteiten die bewustzijn creëren van de mogelijkheden voor individuen en groepen om actie te voeren voor sociale verandering gebaseerd op solidariteit, respect, aanvaarden van ‘verscheidenheid’ en vrije uitwisseling van ideeën.

Het zal maar weinig baten dat mensen dit pakket gebruiken, tenzij ze eruit leren en erdoor groeien en als resultaat hiervan veranderingen beginnen door te voeren. Verandering wordt beschouwd als een essentieel resultaat van de activiteiten. Actie ondernemen kan men doen op persoonlijk niveau door zich bijvoorbeeld meer bewust te zijn van zichzelf en zijn wereldbeeld en het erkennen van het belang van persoonlijke acties. Actie kan bijvoorbeeld ook zijn dat mensen dingen samen doen op lokaal niveau binnen hun eigen gemeenten om minderheden of anderen die ‘anders’ zijn te steunen. Actie kan ook zijn: samenwerken voor verandering binnen organisaties op lokaal, nationaal en internationaal niveau om een eerlijkere, verdraagzamere, interculturele wereld tot stand te brengen.

In het Engels bestaan er uitdrukkingen zoals: “No one ever made a greater mistake than they who did nothing because they only could do a little” en “To walk a mile you have to take the first step”. Zulke uitdrukkingen bestaan natuurlijk in alle talen en we raden dan ook aan dat je voor jezelf zo een collectie aanlegt. Je kan nog andere ideeën vinden om je te helpen met actie te ondernemen in de A- Z voor de campagne op pagina 62.

Een intercultureel vormingsprogramma ontwikkelen

Het is belangrijk om in gedachten te houden dat de realiteit in elk Europees land beduidend verschilt zowel binnen elk land als tussen de landen onderling. Daarom raden we je dan ook aan als begeleider van de activiteiten, ze aan te passen aan de actuele situatie die bestaat in je land, regio of stad. Als de gegeven voorbeelden, of als de aangerade vragen als informatie- en evaluatieronde niet relevant zijn in de sociale en culturele context van je groep, zoek je best andere voorbeelden of vragen die geschikter zijn.

Heel weinig activiteiten zullen rechtstreeks vertaald kunnen worden van één land naar een ander of van één groep naar een andere. Naast het taalidoom zullen de culturele en de sociale verschillen van elke groep of het niveau van de vertrouwdheid met de thema’s altijd beslissen hoe je de ideeën in dit pakket moet aanpassen aan uw eigen situatie. Zoals hierboven vermeld, ligt het succes van onze educatieve benadering in het gebruik van de ervaringen, gevoelens, houdingen, vaardigheden en kennis van de deelnemers.

Maak je echter geen zorgen! Je zal niet dikwijls de hele activiteit moeten veranderen! In de meeste gevallen zal het volstaan om de evaluatie en het debat aan te passen aan de situatie van de groep en het doel van de campagne. Als je bijvoorbeeld wilt werken rond het thema van religieuze verdraagzaamheid, zal de discussie in sommige landen gaan over de relaties tussen de moslim- en de christelijke cultuur. In andere landen zal het meer aangewezen zijn om over het antisemitisme te debatteren of over de relaties tussen de katholieken en de orthodoxen. Aangezien de thema’s die door de campagne behandeld worden, in alle landen bestaan maar in andere vormen, zullen de activiteiten voornamelijk aangepast moeten worden om de problemen dichterbij de leefsituatie van de deelnemers te brengen. De ‘tips voor de begeleider’ geven je enkele ideeën en helpen je om de activiteit aan te passen, zowel voor wat betreft de methode als het thema.

Tips voor begeleiders

Als we met jongeren werken, moeten we er altijd aan denken om een evenwicht te vinden tussen onze doelstellingen in verband met interculturele vorming enerzijds en met de ontwikkeling van de groep zelf anderzijds. Een van de belangrijkste taken van de begeleider is het versterken en bevorderen van een goede sfeer tussen de leden van de groep en, zo goed mogelijk, hun eigen creativiteit en hun ambities te stimuleren en aan te moedigen. Dit zal de deelnemers laten voelen dat hun werk waardevol en productief is en leidt tot gegronde en interessante ervaringen en besluiten.

Discussies begeleiden

Discussie staat centraal in het vormingsproces. Na elke activiteit dien je een beetje maar toch voldoende tijd uit te trekken om af te ronden met een informatie- en evaluatieronde. Hiervoor hebben we nota's bij de activiteiten ingesloten om je te helpen de discussie te leiden. Je dient er speciaal op te letten dat iedereen van de groep die wil hieraan kan deelnemen.

Bijvoorbeeld:

- Een goede werksfeer creëren waarin iedereen zich vrij kan uitdrukken en er naar iedereen geluisterd wordt. Je zal tijd moeten uittrekken zodat de mensen elkaar kunnen leren kennen en vertrouwen, maar ook om een fysieke omgeving te creëren waarin iedereen zich comfortabel voelt.
- Deelnemers uitnodigen om hun ideeën of hun ervaringen voor te stellen in verband met de thema's die besproken worden.
- Gebruik woorden, uitdrukkingen en een taal die de groep gewoon is, verwijst naar recente gevallen of feiten die in de omgeving van de deelnemers plaatsgehad hebben. Maak het direct relevant aan hun eigen leven.

Omgaan met conflicten

Het kan zijn dat er tijdens de activiteiten wat conflicten rijzen. Dat is te verwachten. We vragen mensen om heel moeilijke en uitdagende thema's te onderzoeken, moedigen hen aan hun ideeën uit te drukken en kritisch na te denken. Dit maakt deel uit van het interculturele vormingsproces, maar het is nooit gemakkelijk en kan enorm stresserend zijn.

Situaties die zouden kunnen leiden tot conflicten die het vormingsproces verstoren, moeten indien mogelijk vermeden worden. In uw rol van begeleider dien je aandacht te hebben voor iedereen in de groep en voor alle pijnlijke emoties die door een bepaalde activiteit of door een bepaald deel in een rollenspel of simulatie opgeroepen kunnen worden.

Zie erop toe dat niemand onder druk staat om meer te zeggen over zichzelf dan hij of zij zelf wil of om zich open te stellen op een manier die niet goed voelt. Geef deelnemers de tijd om wat op te warmen voor elke activiteit, aan het begin om in de rol te komen en aan het eind om eruit te stappen. Trek ook voldoende tijd uit voor een verslag- en evaluatieronde.

U dient echter voorbereid te zijn op conflicten tussen deelnemers omdat we werken rond kwesties in verband met eigen emoties, ervaringen en waarden. Panikeer niet! Het is onvermijdelijk dat we emotioneel betrokken raken. Een conflict hoeft niet noodzakelijk negatief te zijn, op voorwaarde dat je de situatie onder controle houdt. Hier volgen enkele tips voor het oplossen van conflicten op een positieve manier zonder de bestaande spanningen te versterken of het werk te verlammen.

- Neem voldoende tijd voor de informatie- en evaluatieronde. Indien noodzakelijk, neem je hiervoor zelfs meer tijd dan voorzien.
- Help de mensen hun posities, meningen en belangen te verduidelijken, zodat de spanningen in de groep afnemen. Vraag bijvoorbeeld iedereen om even te gaan zitten of voor 3 minuten in kleine deelgroepjes te praten, zeg iets om de situatie in haar perspectief te zetten, enzovoort.
- Moedig iedereen aan om actief naar elkaar te luisteren. Onderstreep wat mensen verbindt en niet scheidt. Zoek naar een consensus. Vraag dat mensen naar hun gemeenschappelijke belangen zoeken, in plaats van te proberen tot een vergelijk te komen en van hun ingenomen posities af te wijken.
- Zoek naar oplossingen voor het probleem zonder het conflict opnieuw te creëren.
- Geef aan dat je altijd met de betrokken mensen op een ander tijdstip onder vier ogen wil praten.

Indien er ernstigere en diepere conflicten zouden ontstaan, die spanningen creëren en het werk of de groep verlammen, is het misschien beter om een oplossing uit te stellen en te zoeken naar een andere geschikte kans om het probleem op te lossen. Dit zou zowel noodzakelijk als positief kunnen zijn. Door de oplossing van het conflict uit te stellen laat je tijd vrij voor de betrokkenen om na te denken over de situatie en nieuwe benaderingen of oplossingen aan te brengen. Het moet echter benadrukt worden dat het conflict nooit genegeerd, verstoep of geweigerd mag worden. De kop in het zand steken is nutteloos en leidt dikwijls naar de meest negatieve houding t.o.v. het conflict.

Evaluatie of bezinning

Dikwijls denken we niet kritisch na over onze ervaringen, maar zijn we er ons enkel van bewust of we ons goed of slecht voelen bij wat er gebeurd is. Evaluatie en bezinning zijn echter essentiële delen in het leerproces en we raden je sterk aan op het einde van elke activiteit met uw groep aandacht te besteden aan wat mensen eruit hebben geleerd en hoe het in verband staat met hun eigen levens, hun gemeenschap en de wijdere wereld.

We raden je aan om het proces door te nemen met de deelnemers via volgende vragen:

- Wat gebeurde er tijdens de activiteit en hoe voelden ze zich erbij?
- Wat hebben ze over zichzelf geleerd?
- Wat hebben ze geleerd over de besproken thema's in de activiteit, en hoe kan men gebruiken wat men geleerd heeft?

Een groepsbezinning hoeft niet persé een discussie te zijn. Je kan ook andere technieken gebruiken zoals lichaamstaal, tekeningen, beeldhouwen, enzovoort. Er zijn referenties naar boeken over dit soort bezinningstechnieken in het overzicht op pagina

We raden je ook aan na elke sessie tijd te maken voor bezinning over wat er gebeurde. Maak eventueel nota's over:

- Hoe de activiteit was vanuit uw gezichtspunt: voorbereiding, het bereiken van uw doelen, enzovoort.
- Wat de deelnemers hebben geleerd.
- Wat de resultaten zijn, wat zullen ze nu gaan doen als gevolg van de gedane activiteit?

Het evaluatie- en bezinningsproces eindigt niet hier! Feedback krijgen was een essentieel onderdeel in de ontwikkeling van dit pakket in zijn huidige vorm, maar het werk is niet volledig. Deze versie zal aan het einde van de campagne herzien worden en we zouden uw commentaren over uw ervaringen met het gebruik ervan erg op prijs stellen. Wij hopen dat je tijd hebt om het evaluatieformulier over dit pakket in te vullen en terug te sturen. Je vindt het aan het einde van dit boek.

Activiteiten

De activiteiten in deze sectie zijn ontwikkeld en getoetst in verschillende groepen in verschillende landen. We moeten echter erkennen dat verschillende groepen ook op verschillende manieren reageren en daarom kunnen we je enkel wat ruwe indicaties aanbieden over tijd, groepsgrootte, het niveau van de vereiste vaardigheden, enzovoort. Als je twijfelt, kan je beter wat extra tijd uittrekken, vooral dan voor de informatie- en evaluatieronde.

De activiteiten zijn geassocieerd aan de hand van vier thema's, wat beschreven is op pagina 39.

G Deze activiteiten zullen een goede groepssfeer helpen creëren, communicatietechnieken en de groepsdynamiek versterken.

I Deze activiteiten gaan over de beelden die we hebben van mensen van andere culturen, andere landen of andere sociale achtergrond dan die van onszelf.

M Deze activiteiten bestuderen de sociale, economische, culturele of educatieve mechanismen die achter situaties van discriminatie, afwijzing, uitsluiting en marginalisering schuilen.

A Deze activiteiten moedigen mensen aan actie te voeren om sociale veranderingen te bewerkstelligen gebaseerd op waarden van gelijkheid en de acceptatie van 'verscheidenheid'.

De activiteiten zijn gecodeerd van 0 – 3 om het algemene niveau van begrip, discussievaardigheden en vaardigheden die nodig zijn om deel te nemen aan experimentele activiteiten aan te duiden. Activiteiten aangeduid met niveau nul zijn korte, zeer eenvoudige inleidende activiteiten, die opgesteld zijn om een initiële interesse op te wekken in een thema, ze eisen geen echte discussie- of groepswerkvaardigheden. Bovenaan de schaal vind je activiteiten aangeduid met niveau 3, deze zijn langer, vragen goede groepswerk- en discussievaardigheden, concentratie en samenwerking van de deelnemers en vragen ook een zorgvuldigere of langere voorbereiding. Ze houden ook meer in daar ze voorzien in een breder en dieper begrip van de onderwerpen.

Overzicht activiteiten, thema's en niveau's

	NIVEAU	THEMA'S G I M A	PAGINA	ACTIVITEIT
Ijsbrekers	0	G	51	4 op!
	0	G	53	Begroetingen
	0	G	49	De brug
	0	G	48	Iemand knipoogt naar je
	0	G I	47	Ik heb een brief voor...
	0	G	52	Mensenbingo
	0	G	50	Wie is er begonnen?
Hoofdactiviteiten	3	M A	54	Aan welke kant sta jij?
	1	I	56	Antonio en Ali
	1	G A	58	Ballonnen
	3	G M A	60	Beste vriend...
	0	A	62	Campagnes/acties van A tot Z
	1	I	63	Cultionary
	3	M	65	De regels van het spel
	1	G M	67	De tijdlijn
	2	I M A	68	De vluchteling
	2	M	70	De weg naar ontwikkeling
	2	M A	77	Discriminatie delen
	1	G	79	Domino
	1	I M	80	Doorbreek de kring
	2	G I M A	82	Dromen
	1	G	84	Eén is gelijk aan één
	1	G	86	Een vreemde eend in de bijt
	1	I	87	Eerste indrukken
	2	I M A	89	Elk beeld vertelt een verhaal
	2	I M	91	Etiketten
	2	I	93	Euro-rail "à la carte"
	2	M	95	Gewoon doen
	3	I M	97	Guess who's coming to dinner
	3	M	99	Het eiland
	3	I M A	103	Het maken van het nieuws
	1	G	105	Ik ook
	3	M A	107	In onze flat
	1	G I	111	Knysna blue
	2	M	113	Levensboom
	3	M	115	Limiet 20
	0	G	122	Manieren om campagnethema's aan te snijden
	1	G I	124	Mijn kindertijd
	1	G M	126	Mijn verhaal
	1	I M	128	Nationale feestdag
	1	I A	130	Persoonlijke helden
	2	I M	132	Portretten
	3	I M	134	Verscheidenheid ontdekken
3	I M A	136	Vooringenomen media	
1	I M	138	Wat zie je?	
3	I M	139	Wedstrijdje Euro-moppen tappen	
1	G I	141	Wereldverhalen	
2	M	146	Witte sneeuw	
1	G	148	Zoeken naar overeenkomsten, en verschillen ontdekken	

Dankbetuigingen

De activiteiten in dit pakket zijn verzameld tijdens een week van brainstormen, discussiëren en experimenteren in het Ceulaj (Centro Eurolatinoamericano de Juventud), Mollina, Spanje. Mensen hebben ons ideeën aan de hand gedaan waar we dan samen op gewerkt hebben. Waar wij oorspronkelijk onze ideeën hebben gehaald, kunnen we ons echter niet altijd meer herinneren. Sommige hebben we geleend uit boeken maar andere zijn van mond tot mond overgebracht en hebben we opgepikt tijdens trainingssessies. Daarom is het niet altijd mogelijk om alle originele bronnen te vermelden. We verontschuldigen ons dan ook bij elke persoon of organisatie die het vermelden waard is en wiens naam vergeten is. We zullen al het mogelijke doen om dit recht te zetten in de definitieve versie.

Onze dank gaat uit naar de volgende organisaties bij wie de auteurs de ervaring hebben opgedaan om de activiteiten in dit pakket te ontwikkelen:

The European Youth Centre of the Council of Europe, Straatsburg
Colectivo AMANI, Madrid
Equipo Claves, Madrid
The Woodcraft Folk in Groot-Brittannië
The Adult Education Centre (Wensum Lodge) Norwich, VK
The Northfolk Youth and Community Service, VK

Publicaties die ons vooral inspireerden, zijn:

Education Intercultural. Analisis y resolucion de conflictos, Colectivo AMANI y Escuela de Animacion y Educacion Juvenil, Paseo de la Castellana, 101, 2.
ISBN: 84 7884 129 6

En un mundo de diferencias... un mundo diferente, Equipo Claves y Cruz Roja Juventud
Racetracks, Greenwich Education Service, Greenwich, London, UK.
ISBN: 1 898443009

Andere, specifieke verwijzingen staan bij de activiteit in kwestie.

Ijsbrekers algemeen

De volgende 'ijsbrekers' zijn allemaal korte, leuke activiteiten om de groep aan het werk te zetten. Ze zijn handig als je voor het eerst met een nieuwe groep begint om een goede groepssfeer te ontwikkelen maar ook aan het begin van een sessie om de deelnemers op te warmen.

De activiteiten zijn in twee secties verdeeld. De eerste sectie is een verzameling activiteiten die je kan gebruiken als opwarmertje om een goede groepssfeer te creëren en de tweede sectie bevat andere activiteiten, die je ook kan gebruiken als opwarmer, maar die voornamelijk dienen om elkaar te leren kennen en om sommige thema's van de campagne te introduceren.

Het is belangrijk om te onderlijnen dat ze bedoeld zijn als luchthartige en vrolijke ijsbrekers om mensen samen aan het werk te krijgen vooraleer je verder gaat met andere activiteiten van dit pakket. Dit zijn ook maar suggesties. Als je andere ijsbrekers kent die je wilt gebruiken, doe dat dan gerust.

Als je begint met dit pakket in een nieuwe groep, stellen we voor dat je na één of twee ijsbrekers één van de activiteiten gebruikt die de groep helpen vormen en dat je werkt met beelden zoals: 'Dromen' (pag. 82), 'Een vreemde eend in de bijt' (pag. 86), 'Ik ook' (pag. 105), 'Zoeken naar overeenkomsten en verschillen ontdekken' (pag. 148) of 'Eén is gelijk aan één' (pag. 84).

Sectie 1 (vanaf pagina 47)

De doelstellingen van de volgende activiteiten zijn om:

- interactie aan te moedigen;
- de groep op te warmen;
- communicatievaardigheden te ontwikkelen;
- mensen aan te moedigen om samen te werken;
- plezier te hebben.

Als de groep opgewarmd is, ga dan verder met één van de andere ijsbrekers of met één van de activiteiten hierboven vermeld.

Sectie 2 (vanaf pagina 52)

De doelstellingen van deze ijsbrekers zijn:

- de groep opwarmen;
- de mensen helpen elkaar te leren kennen;
- de mensen aanmoedigen om samen te werken;
- enkele ideeën van de campagne introduceren;
- interactie aanmoedigen;
- plezier hebben.

IJsbrekers - Sectie 1

Niveau 0 – Thema G&I *Ik heb een brief voor...*

Tijd 5-10 minuten

Groepsgrootte 20-30

Vorbereiding Een stoel minder dan het aantal deelnemers

- Instructie**
1. Plaats de stoelen in een kring.
  2. Vraag de deelnemers om te gaan zitten en de persoon zonder stoel om in het midden te gaan staan.
  3. Vraag de persoon in het midden om iets te zeggen zoals: “Ik heb een brief voor diegenen die... een bril dragen (... deze morgen een douche hebben genomen..., een broek dragen ..., een horloge dragen, of wat dan ook ze fantaseren).
  4. Al diegenen die een bril dragen, moeten van stoel wisselen terwijl de persoon in het midden van de kans gebruikt maakt om zelf te gaan zitten.
  5. Degene die overblijft, moet de volgende brief overbrengen.
  6. Stop het spel na 5 of 10 minuten of als iedereen een beurt heeft gehad en iedereen eens van plaats moest wisselen.

Iemand knipoogt naar je

Tijd 10-15 minuten.

Groepsgrootte 5 – 15

Vorbereiding Voor dit spel moet je een oneven aantal deelnemers hebben en een stoel voor meer dan de helft van de deelnemers.

- Instructie**
- Plaats de stoelen in een kring.
  - Verdeel de deelnemers in twee groepen. Je moet één groep hebben met één speler meer.
  - Vraag de spelers van de kleinste groep om op de stoelen te gaan zitten (één van de stoelen moet worden vrij gelaten).
  - De mensen van de tweede groep moeten achter de stoelen gaan staan (er moet ook iemand achter de lege stoel gaan staan).
  - Diegene die achter de lege stoel staat, moet proberen iemand die op een stoel zit te “roepen” door naar die persoon te knipogen. Diegene die geroepen wordt, moet proberen naar de lege stoel te verhuizen zonder door de persoon die achter hem staat, aangetikt te worden. Als hij aangetikt wordt, moet hij naar zijn stoel terugkeren en de ‘roeper’ moet proberen iemand anders te roepen.
  - Als men z’ n stoel kan verlaten, wordt de persoon die nu achter de lege stoel staat, de volgende ‘roeper’.
  - Voeg er één regel aan toe: de persoon aan wie de oproep wordt gedaan, mag deze niet negeren, hij/ zij moet proberen te verhuizen.

Tips voor de begeleider Deze activiteit wordt leuker naarmate ze sneller wordt gespeeld.

De brug

Tijd Ongeveer 15 minuten

Groepsgrootte 10-20 (Je hebt een even aantal deelnemers nodig)

Vorbereiding

- Een lege ruimte.
- Hetzelfde aantal stoelen als deelnemers plus twee.

Instructie

1. Verdeel de deelnemers in twee gelijke groepen.
2. Plaats de stoelen in twee rijen naar elkaar toe gericht, één of twee meters van elkaar. Elke rij moet bestaan uit zoveel stoelen als er deelnemers zijn plus één extra. De rijen moeten dus even lang zijn.
3. Duid een eindstreep in het lokaal aan op gelijke afstand van de twee rijen stoelen.
4. Van elk team moeten de deelnemers elk op een stoel uit dezelfde rij gaan staan. De twee laatste stoelen die het verst van de eindstreep staan, moeten leeg blijven.
5. Leg uit hoe het spel gespeeld moet worden: diegenen die naast de lege stoelen staan, moeten deze oppakken en doorgeven aan de volgende persoon van zijn team, die hem aan de volgende doorgeeft, en zo verder tot aan het einde van de lijn. De 2 stoelen moeten van hand tot hand doorgegeven worden. Als de stoel de laatste deelnemer bereikt heeft, plaatst deze hem op de grond en iedereen schuift een stoel op. Dan herbegint het met de volgende lege stoel en wordt herhaald tot een team als eerste de eindlijn heeft bereikt.
6. Geef het startsein.

Tips voor de begeleider De spelers moeten altijd op een stoel staan. Wie er afvalt, valt ook uit het spel en zijn team zal twee lege stoelen moeten doorgeven.

Wie is er begonnen?

Tijd 10 à 15 minuten

Groepsgrootte 10 – 20

Vorbereiding

- Een lege ruimte.
- Een uurwerk of een timer.

Instructie

1. Vraag een vrijwilliger om het lokaal te verlaten.
2. Vraag de anderen om in een kring te gaan staan.
3. Beslis wie gaat leiden. Vraag hem/ haar om met een actie te beginnen (op de buik krabben, met een hand zwaaien, het hoofd bewegen, zagezegd een instrument bespelen...) en vraag de anderen om deze actie over te nemen.
4. De leider moet regelmatig van actie veranderen en de anderen moeten hem/ haar dan allemaal volgen.
5. Vraag de vrijwilliger die het lokaal heeft verlaten om terug te komen en in het midden van de kring te komen staan. Vraag hem/ haar de leider van de actie aan te duiden. Ze krijgen drie minuten de tijd en drie kansen om te raden. Als ze er niet in slagen, moeten ze een 'boete' betalen, bijvoorbeeld iets gekks doen.
6. Als de persoon het juist raadt, moet de leider het lokaal uit en dan kiest de groep een nieuwe leider. Doe zo verder tot aan het einde van het spel.

Tips voor de begeleider

De tijd is een drukingsmiddel in deze activiteit, het is belangrijk dat je het gebruikt om de speldynamiek te versnellen door dingen te zeggen zoals "Er is al een minuut voorbij en onze vriend lijkt verward", "Zullen ze het kunnen raden?", enzoverder.

Niveau 0 – Thema G **4 op!**

Tijd 5 – 10 minuten.

Groepsgrootte 10+

Vorbereiding Stoelen, één per persoon.

- Instructie**
1. Vraag iedereen om in een kring te gaan zitten.
  2. Leg uit dat de regel van dit spel is dat er op elk moment 4 mensen moeten rechtstaan en dat geen enkele speler langer dan 10 seconden mag recht staan.
  3. De spelers mogen niet proberen met elkaar te communiceren, maar iedereen in de groep moet in de gaten houden wat er gebeurt en de verantwoordelijkheid delen dat er telkens 4 mensen, niet meer, niet minder, op elk moment recht staan.

Tips voor de begeleider Het kan een paar minuten duren voor de mensen met dit spel vertrouwd geraken maar één keer dat het lukt, zullen ze in het goede ritme komen om te gaan staan en zitten en goed samen te werken. Het is heel spannend en geeft de groep een goed gevoel.

Je kan de spelers achteraf vragen hoe ze wisten dat ze moesten rechtstaan.

IJsbrekers - Sectie 2

Niveau 0 – Thema G *Mensenbingo*

Tijd 20 minuten.

Groepsgrootte 8+

Vorbereiding

- Maak kopieën van onderstaande vragenlijst, 1 per persoon.
- Pennen, 1 per persoon.

Instructie Leg de deelnemers uit dat ze zo veel mogelijk mensen moeten aanspreken om iets over uit te zoeken zodat ze in elk vakje een andere naam kunnen invullen.

Mensenbingo: vind iemand in je groep en vraag of hij/ zij...? (Probeer telkens een andere naam in te vullen)

- onlangs zijn/ haar huis heeft geschilderd of behangen. • .....
- van koken houdt • .....
- naar een ander Europees land heeft gereisd • .....
- samenwoont met andere familieleden • .....
- regelmatig een krant leest • .....
- zijn/ haar eigen kleren maakt • .....
- van voetbal houdt • .....
- huisdieren heeft • .....
- een muziekinstrument kan bespelen • .....
- ouders of grootouders heeft die in een ander land geboren zijn • .....
- een beetje Esperanto spreekt • .....
- buiten Europa heeft gereisd. • .....

Tips voor de begeleider Als je een kort debat wilt over wat de deelnemers hebben ontdekt, begin dan met te vragen of het spel hen bevallen is. Praat over de verscheidenheid aan vaardigheden en interesses in de groep, en welke culturele invloeden ze kunnen ontdekken in de manier waarop mensen geantwoord hebben. Bijvoorbeeld: “Is er een gelijk aantal mannen en vrouwen dat kookt en zelf kleren maakt?” Maar maak het niet te zwaar – ga verder met een andere activiteit die de mensen ertoe aanzet om gelijkenissen en verschillen te bestuderen. Bijvoorbeeld: “Eén is gelijk aan één” (pag. 84).

Begroetingen

Tijd 15 minuten

Groepsgrootte 10+

Vorbereiding

- Maak kaartjes met elk van de onderstaande begroetingswijzen erop geschreven.
- Je hebt één ‘begroeting’ nodig per persoon.

Instructie Vraag de deelnemers elk een strookje te nemen en zich in het midden van het lokaal onder elkaar te begeven. Ze moeten elkaar begroeten door hun naam te zeggen en de actie, beschreven op de papierstrook uit te voeren.

Groet de andere door elkaar te omarmen en elkaar drie kussen op de wang te geven.

Groet de andere door elkaar te omarmen en elkaar twee kussen op de wang te geven.

Groet de andere door elkaar te omarmen en elkaar vier kussen op de wang te geven.

Groet de andere door de handen in bidpositie te houden en voorover te buigen.

Groet de andere door de neuzen tegen elkaar aan te wrijven.

Groet de andere enorm hartelijk met een dikke knuffel.

Groet de andere met een sterke, stevige handdruk.

Als je de andere groet, houdt je ongeveer 60 cm afstand van elkaar en schud je elkaar maar licht de hand.

Tips voor de begeleider

Dit is bedoeld als een vrolijke ijsbreker om met een groep mensen te beginnen werken die elkaar niet kennen. Het is zeker en vast niet bedoeld om stereotypen te bekrachtigen. Een korte discussie over de reacties zou de neiging om te stereotyperen moeten tegengaan en kan een stap in de goede richting naar een andere activiteit zijn. Je kan bijvoorbeeld volgende vragen stellen:

- Kan je raden waar de verschillende manieren van begroeten vandaan komen?
- In hoeverre zijn het stereotypen? Hebben bijvoorbeeld alle Duitsers een stevige handdruk?
- Bij welke begroeting voelde je je comfortabel en bij welke niet en waarom?
- Ben je ooit al eens in een ander land in een gênante situatie terechtgekomen waarbij iemand jou hartelijk begroette met drie kussen en dat jij aarzelde en na twee kussen een stapje terug deed omdat je de juiste sociale code niet kende?

Ga dan verder met een activiteit die stereotypen bestudeert, zoals ‘Eerste indrukken’ (pag. 87).

Nota De deelnemers zouden kunnen vragen waar de verschillende gewoontes effectief vandaan komen. Vraag hen te raden, en geef anders volgende antwoorden:

- Als je de andere begroet, houd je ongeveer 2 voet afstand van elkaar en schud je elkaar maar licht de hand: Engeland
- Groet de andere door elkaar te omarmen en elkaar drie kussen op de wang te geven: Nederland/ België
- Groet de andere door elkaar te omarmen en elkaar twee kussen op de wang te geven: Portugal/ Spanje
- Groet de andere door elkaar te omarmen en elkaar vier kussen op de wang te geven: Parijzenaars
- Groet de andere door de handen in bidpositie te houden en voorover te buigen: Japan
- Groet de andere door de neuzen tegen elkaar aan te wrijven: Inuit
- Groet de andere enorm hartelijk met een dikke knuffel: Rusland, Palestina
- Groet de andere met een sterke, stevige handdruk: Duitsland

Uit “*The Co-operative Studies manual, Co-operative Union Education Department, Stanford Hall, Loughborough, Leicestershire, LE 12 5 QR, UK*”

Hoofdactiviteiten

Niveau 3 – Thema M&A

Aan welke kant sta jij

Hoe denken we echt over racisme en discriminatie? Hoe vaardig zijn we in het verdedigen van onze eigen standpunten en in het begrijpen van die van anderen?

Behandelde onderwerpen

- Racisme, antisemitisme, xenofobie en onverdraagzaamheid.
- Verantwoordelijkheid voor de eigen persoonlijke acties.

Doelstellingen

- De standpunten en ideeën van de deelnemers over racisme, antisemitisme, xenofobie en onverdraagzaamheid tegenover elkaar plaatsen.
- Het zelfbewustzijn van de deelnemers aanwakkeren betreffende de rol die ze als leden van de samenleving hebben.
- De deelnemers hun gedachten en meningen met elkaar laten delen.
- De verschillen in denken binnen de groep schetsen en herkennen.
- Communicatiehindernissen nemen en iedereen aanmoedigen zijn opinie te verkondigen.
- De deelnemers ervan bewust maken hoe snel we soms een beslissing moeten nemen en hoe hevig we het nadien verdedigen, zonder het standpunt van de andere te kunnen aanvaarden.

Tijd 1 uur

Groepsgrootte 10 tot 40

Vorbereiding

- Flapbord en stiften of anders een overheadprojector.
- Een lijst met stellingen.
- Voordat je met de activiteit begint, schrijf je de stellingen op een flapbord of op een slide.

Instructies

1. Zeg de deelnemers dat ze zich moeten inbeelden dat er aan de ene kant van het lokaal een minteken is (-) en aan de andere kant een plusteken (+).
2. Leg uit dat je een aantal stellingen gaat voorlezen en dat de deelnemers die het er niet mee eens zijn aan de “min-kant” moeten gaan staan en diegenen die het er wel mee eens zijn aan de “plus-kant”. Diegenen die geen mening hebben of aarzelen, moeten in het midden blijven, maar zij mogen niet spreken.
3. Lees de eerste stellingen voor.
4. Als iedereen zijn positie gekozen heeft, vraag dan aan diegenen die bij de muur staan om om beurten uit te leggen waarom ze deze positie kozen. Ze moeten proberen de anderen te overtuigen van hun gelijk en om bij hen te komen staan.
5. Trek hier ongeveer 5-8 minuten voor uit.
6. Als iedereen gesproken heeft, vraag dan dat wie van positie wil veranderen, dat ook doet.
7. Lees nu een tweede stellingen voor en herhaal het proces.
8. Als er over al de stellingen gediscussieerd is, ga dan direct verder met de evaluatie.

Verslag en evaluatie

Stel de volgende vragen:

- Hoe voelde je je bij deze oefening?
- Was het moeilijk om te kiezen? Waarom?
- Was het moeilijk om in het midden te blijven en niet te kunnen spreken?
- Welke argumenten werden er gebruikt, waren ze gebaseerd op feiten of waren ze emotioneel?

- Welke waren het meest effectief?
- Zijn er vergelijkingen tussen wat mensen deden of zeiden tijdens deze oefening en de realiteit?
- Zijn de stellingen gegrond?
- Was het een nuttige oefening?

Tips voor de begeleider

Om deelname te vergemakkelijken kan je leden die veeleer stil zijn, uitnodigen voor hun mening uit te komen en degene die altijd tussenkomt, vragen om even te wachten.

De stellingen zijn noodzakelijk controversieel. Het is belangrijk dat je dit uitlegt aan het einde van de evaluatie.

Afhankelijk van de groep kan je een debat krijgen over verschillende punten:

- Ondanks hun dubbelzinnigheid, zit er een zekere waarheid in de stellingen. Leg uit dat in elke soort communicatie verschillende mensen verschillende dingen verstaan uit hetzelfde statement. Het is normaal dat mensen verschillend denken en verschillen in wat ze denken. Er is niet noodzakelijk een juiste of verkeerde houding of positie. Wat het belangrijkste is, is dat we de redenen kennen en begrijpen die een standpunt motiveerden.
- Probeer de verbanden met de realiteit van het dagelijkse leven te schetsen. Dikwijls zien we maar één kant van een probleem. Het gebeurt ook al eens dat ons gevraagd wordt om iets te verdedigen maar dat we niet altijd de kans krijgen diep na te denken waarom we dat zouden moeten doen.
- Je zou de groep kunnen vragen hoe dit de democratie beïnvloedt.
- In hoeverre luisteren we eigenlijk wel naar de argumenten van andere mensen? Hoe goed maken we onze eigen standpunten duidelijk? Hoe vager we zijn, hoe meer we de dubbelzinnigheid voeden en riskeren verkeerd begrepen te worden.
- Hoe consequent zijn we in onze opinies en onze standpunten?

Suggesties voor opvolging

Het is niet altijd gemakkelijk om een standpunt in te nemen en daarbij tegenstand te krijgen. Soms is het ook gevaarlijk om dat te doen. Maar je hoeft je niet alleen te voelen, er zijn nog anderen die werken aan een betere wereld. Er is altijd iets dat je kan doen. Hou een brainstorm over dingen die je kan doen om het leven van de minderheden in jouw gemeente te verbeteren en om mensenrechten te verdedigen in je eigen land en het buitenland en beslis om een actie te doen, hoe klein ze ook mag zijn.

Als je een korte activiteit wil doen met mensen in groepjes en thema's zoals het tegengaan van isolement wil aansnijden, probeer dan "Een vreemde eend in de bijt" (pag. 86). Of je zou ook kunnen nadenken over waarom het zo moeilijk is voor mensen om hun mening te laten horen. Wie heeft de macht in handen en waarom wil men niet luisteren? "De regels van het spel" (pag. 65).

Extra info

Enkele voorbeelden van stellingen:

- Moslims kunnen niet echt integreren in Europese samenlevingen.
- Nationalisme betekent oorlog.
- Mannen zijn meer racistisch dan vrouwen.
- Het is beter om zwart te zijn dan homo.
- Roma's (zigeuners) zijn het enige echte Europese volk.
- Jonge mensen staan in de vuurlinies van racistische aanvallen.
- Migrantenvrouwen nemen huizen en jobs af.
- Liefde kan alles oplossen.

Antonio en Ali

Er wordt gezegd dat je creatief werk alleen moet doen. Heb je ooit al eens geprobeerd een verhaal te maken met 10 mensen of meer? Grijp nu je kans!

Behandelde onderwerpen

- Stereotypen

Doelstellingen

- Het beeld onderzoeken dat we hebben van mensen uit andere culturen, sociale groepen, en zo verder.
- Ons ervan bewust worden hoe deze beelden onze verwachtingen beïnvloeden ten opzichte van mensen die tot andere groepen behoren.

Tijd 30 minuten

Groepsgrootte

8 – 10.
N.B. Grotere groepen kunnen onderverdeeld worden.

Vorbereiding

- Een bal
- Papier en schrijfgerei voor de waarnemer
- Flapbord en stiften

Instructies

1. Vraag de deelnemers in een cirkel te gaan zitten.
2. Vraag iemand om waarnemer te zijn. Leg uit dat hij/zij buiten de cirkel moet zitten om het verhaal neer te schrijven dat de rest van de groep gaat maken.
3. Leg de rest van de groep uit dat ze samen een verhaal gaan maken. Hiervoor zullen ze een bal gebruiken.
4. Begin dan met : « Dit is het verhaal van Antonio, een jongen uit Madrid » en gooi de bal naar een andere deelnemer van de groep en vraag de groep om zo telkens met één of twee zinnen verder te bouwen aan het verhaal, en daarna de bal naar iemand anders te gooien.
5. Ga op deze manier verder zodat iedereen eens aan de beurt komt.
6. Vraag de bal terug na 10 of 12 keer en begin met een ander verhaal : “Antonio kent Ali, een Marokkaanse jongen die ook een verhaal heeft.” Geef de bal terug door en vraag de groep met dit verhaal verder te gaan.
7. Stop na 10 of 15 minuten.

Verslag en evaluatie

Vraag de waarnemer het verhaal voor te lezen. Vraag dan de groep om te zeggen wat de verhalen van Antonio en Ali over hun verschillende levensstijlen vertellen en ga verder met opmerkingen hoe die in verband staan met het beeld dat we hebben van jongens uit Madrid en Marokko. Noteer de belangrijkste punten op de flap-over. Vraag hen waar deze beelden vandaan komen. Had iedereen hetzelfde idee over Spanje en Marokko? Waarom? Waarom niet?

Tips voor de begeleider

Het beste is dat het verhaal spontaan ontstaat en op een snel ritme. Het wordt dan voor de waarnemer wel moeilijker om notities te nemen. Daarom kan je een tweede waarnemer aanduiden of het verhaal opnemen op cassette.

Het is belangrijk dat de activiteit in het begin wordt aangekondigd als het louter samen maken van een verhaal.

De namen van de personages in het verhaal zullen de groep leiden naar het thema dat je wil aansnijden. Daarom kies je in functie van je gespreksthema, zoals bijvoorbeeld ‘migranten’, namen die traditiegetrouw met autochtonen en met migranten geassocieerd worden. Als je daarentegen wil werken rond mannen en vrouwen, kies dan voor jongens- en meisjesnamen.

Deze activiteit kan aangepast worden aan elk soort discriminatie door in het begin van het verhaal een scenario aan te reiken, bijvoorbeeld: “Dit is het verhaal van Frank, een jonge homoseksuel...” of “Dit is het verhaal van Maria, die lichamelijke gehandicapt is...” en het daarna te vergelijken met het verhaal van een persoon van de meerderheid in de samenleving.

Suggesties voor opvolging

Als je van verhalen en verrassingen houdt, lees dan “Wereldverhalen” (zie pag. 141).

Als Ali in Spanje zou wonen, hoe zou hij zich dan voelen als deel van de minderheid, en hoe zou Antonio zich voelen als deel van de minderheid? Probeer “Doorbreek de kring” (zie pag. 80)

Extra info

Mogelijke varianten

1. Verdeel de groep in 2 subgroepen en vraag elke groep maar 1 verhaal uit te denken. Vergelijk nadien de twee verhalen. Zo weten de deelnemers niet dat de verhalen vergeleken moeten worden. Het is belangrijk dat de deelgroepen willekeurig gevormd worden.
2. Vorm twee deelgroepen en vraag elke groep om een biografie of een belangrijk moment van het leven te beschrijven van één van de karakters uit het verhaal. Vergelijk nadien de 2 biografieën of verhalen.

Ballonnen

Om onze dromen te doen uitkomen, moeten we eerst losraken van de ketens die ons vastbinden. Samen kunnen we onze dromen waarmaken.

Behandelde onderwerpen

Wat de groep uitkiest.

Doelstellingen

- Een positieve groeps sfeer creëren.
- Nadenken over de verdrukings-, discriminatie- en uitsluitingsmechanismen.
- De groep naar positieve actie leiden en opvolgingsactiviteiten aanmoedigen.

Tijd

20-30 minuten.

Groepsgrootte

10-40

Vorbereiding

- 2 ballonnen per deelnemer.
- 2 stukjes touw (ongeveer 50 cm lang) per deelnemer.
- Viltstift of marker.
- Zelfklevende etiketten en pennen.
- Een witte muur of een schrijfbord.
- De kamer moet groot genoeg zijn om door elkaar te kunnen lopen en het midden moet vrij zijn van stoelen en tafels.

Instructies

1. Vraag de deelnemers een minuut na te denken over in welke soort samenleving ze graag zouden wonen en 2 kenmerken van deze samenleving te onthouden.
2. Vraag hen deze 2 kenmerken op een zelfklever te schrijven, en dan, één na één, de zelfklevers op de muur of op het bord te komen plakken.
3. Vraag de deelnemers dan na te denken over 2 dingen, hinderpalen, die hen verhinderen de 2 kenmerken van hun ideale samenleving na te streven.
4. Deel de vilt- of markeerstiften uit, geef iedereen 2 ballonnen en 2 stukjes touw en vraag hen de ballonnen op te blazen en de twee hinderpalen op de ballonnen te noteren, die hen verhinderen hun ideale samenleving na te streven.
5. Ga de cirkel rond en vraag iedereen welke twee woorden ze hebben opgeschreven
6. Vertel de groep dat ze nu de mogelijkheid hebben om die hinderpalen te doorbreken. Iedereen moet de 2 ballonnen aan de enkels vastmaken. Als iedereen klaar is, moeten ze proberen de ballonnen stuk te stampen om hun hinderpalen te doorbreken. (Om nog meer plezier en competitie in het spel te brengen, kan je hen voorstellen elkaars ballonnen proberen stuk te stampen, terwijl ze hun eigen ballonnen moeten verdedigen.).
7. Geef het startschot.

Verslag en evaluatie

Begin de discussie met de deelnemers te vragen of ze de activiteit leuk vonden en hoe ze zich erbij voelden. Vervolg met vragen zoals:

- Hoe komt het dat de hinderpalen die ons belemmeren zo zwaar zijn? Waar komen ze vandaan?
- Denk je dat er mensen zijn die meer dergelijke hinderpalen met zich meedragen dan anderen?
- Wie zijn die mensen?
- Kunnen we iets doen om hen te helpen die hinderpalen uit de weg te ruimen?

Tips voor de begeleider

Deze activiteit gaat goed samen met de activiteit “Dromen” (pag. 82), omdat ze dezelfde onderwerpen behandelen. Speel bijvoorbeeld “Ballonnen” nadat de groep haar ‘droomtekeningen’ heeft samengebracht.

Het leukste aspect van “Ballonnen” is het plezier en de opwindning als iedereen de ballonnen stuk stampt en je hen kan horen ploffen. Dit is het element dat je moet

behouden, als je de activiteit wil aanpassen.

In plaats van ballonnen, zou je ook condooms kunnen gebruiken. Het voordeel van condooms is dat ze moeilijker stuk gaan en dat de activiteit daardoor nog leuker wordt. Je moet wel voorzichtig zijn, want sommige soorten zijn onmogelijk stuk te krijgen, daarom probeer je ze best eerst eens uit. In sommige groepen kan je door het gebruik van condooms, taboes rond seks en AIDS doorbreken. Maar in andere gevallen kan het ook weer averechts werken!

Een vereenvoudigde maar dure versie van deze activiteit met alleen maar de ballonnen en de stukjes touw, kan ook dienen als een stimulans of een opwarmertje voor de groep.

**Suggesties voor
opvolging**

De discussie zal leiden tot ideeën voor concrete opvolgingsactiviteiten. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat de groep een activiteit plant waarin ze willen samenwerken om de hinderpalen uit de weg te ruimen. Een andere mogelijkheid bestaat erin dat ze willen werken aan de realisatie van een bepaald aspect van hun ideale samenleving.

Na deze activiteit zou je bijvoorbeeld kunnen doorgaan met de activiteit 'Beste vriend' (pag. 60), dat de mogelijkheid biedt inzichten en gevoelens over verschillende onderwerpen dieper uit te werken.

Beste vriend ...

Elk van ons heeft meningen, ideeën en gevoelens die we zouden willen delen maar waarover we soms moeilijk kunnen praten. Soms kunnen we onze gedachten beter verwoorden in een brief.

Behandelde onderwerpen

- Afhankelijk van het gekozen thema.

Doelstellingen

- De deelnemers aanmoedigen om hun standpunten en gevoelens te uiten.
- Het bevorderen van het inlevingsvermogen en begrip voor verschillende standpunten omtrent een bepaald onderwerp.
- Groepsleden die het moeilijk vinden voor een groep te spreken aanmoedigen tot deelname.
- Een discussie op gang brengen over solidariteit, gelijkheid en wederzijds respect.

Tijd

Deze activiteit dient gespreid te worden over 1 of 2 dagen en ingepast in een breder programma.
Deel A: 30 minuten.
Deel B: 15 minuten.
Deel C: 30 minuten.
Deel D: 45 minuten.

Groepsgrootte

5 à 30

Vorbereiding

- Balpenen en papier.
- Een kopieerapparaat ter beschikking hebben.

Instructies

Deel A

Duid twee of drie deelnemers aan en vraag hen een persoonlijke brief te schrijven naar iemand van de groep, in verband met een bepaald onderwerp, zoals het deel uitmaken van een minderheid, racisme, Europa, onrechtvaardigheid, ... De brieven moeten eindigen met een uitnodiging tot reactie, zoals bijvoorbeeld "Wat denk jij hierover?", "Kan jij me hierbij helpen?", "Wat is jouw mening?".

Deel B

Vraag de schrijvers bij het begin van de volgende sessie om hun brieven voor te lezen aan de hele groep.

Deel C

Vraag de mensen aan wie de brieven geadresseerd waren om een antwoord te schrijven.

Deel D

Aan het einde van de sessie of bij de volgende samenkomst, vraag je de bestemmelingen hun antwoord voor te lezen.

Verslag en evaluatie

Om de discussie op gang te brengen, vraag je de brieven-schrijvers wat ze van deze activiteit hebben opgestoken en de rest van de groep wat zij leerden door naar hen te luisteren. Vervolg de discussie met de hele groep rond de onderwerpen die in de brieven aan bod gekomen zijn.

Tips voor de begeleider

Deze activiteit biedt mensen de ideale gelegenheid om klaar en duidelijk na te gaan wat ze voelen of wat ze willen zeggen in verband met een bepaald onderwerp. Ze geeft deelnemers die zich verbaal moeilijk kunnen uiten, de kans deel te nemen aan een groepsdiscussie. Op deze manier creëert deze activiteit een zeer positieve groepsgeest en bevordert ze het onderlinge begrip. Dit kan ook nuttig zijn wanneer de groep met conflicten kampt. Deze oefening lukt met allerhande groepen maar in het bijzonder met internationale groepen. Het thema van de brieven dient gelinkt te worden aan het doel van de sessie. Indien het thema bijvoorbeeld 'geweld' is, kan het uitgangspunt een recente gebeurtenis zijn, zoals conflicten tussen jeugdbendes, een gewelddadige aanslag, een razzia in een kamp van de

Roma (zigeuners of rondtrekkenden),...

Bij de keuze van de eerste brieven schrijvers in Deel A, hou je rekening met de diversiteit van de groep. Kies bijvoorbeeld een persoon uit de meerderheid en een uit de minderheid, uit verschillende soorten van minderheden, een vrouw en een man, ...

Het is belangrijk dat de schrijvers weten wie er nog schrijft, zodat ze niet naar elkaar schrijven maar zich richten tot anderen in de groep.

Het is weliswaar zeer belangrijk dat de schrijvers hun brief zo persoonlijk mogelijk maken, maar ze mogen zelf beslissen hoever ze hierin gaan. "Persoonlijk" betekent in deze context dat de deelnemers zich op de een of andere manier moeten kunnen identificeren met de onderwerpen of dat deze relevant zijn voor hen.

Een probleem bij deze activiteit kan zijn dat sommige deelnemers denken dat ze "niet kunnen schrijven". Ze kunnen wat aanmoediging nodig hebben.

Het is zeer nuttig iedere deelnemer kopieën te geven van de brieven, geschreven in deel A.

Schrijf brieven over iets dat je ter harte gaat. Verstuur ze naar de betreffende instanties, politici of plaatselijke kranten. Verzeker je ervan dat je standpunten duidelijk zijn en help veranderingen mogelijk te maken.

Suggesties voor opvolging

Een brief schrijven is niet makkelijk. Het kan zeer moeilijk zijn precies te verwoorden wat je bedoelt; je woorden dienen zorgvuldig gekozen te worden.

Indien het je interesseert, kan je "Witte sneeuw" pag. 146 proberen, een activiteit waarin je de herkomst van woorden nagaat en hoe hun betekenis kan veranderen door associatie.

Campagnes/acties van A tot Z

- A** staat voor acties tegen antisemitisme
- B** staat voor een nieuw **begin**
- C** staat voor campagne voeren tegen ongelijkheid
- D** staat voor **delen**
- E** staat voor werken aan een **eerlijke** wereld
- F** staat voor **festival** en familie
- G** staat voor **gelijkheid** en groei
- H** staat voor strijd tegen **homofobie**
- I** staat voor **informatie** en **interculturele** relaties
- J** staat voor de moed opbrengen om **jezelf** te zijn en te blijven
- K** staat voor **kop** op, we houden de moed er in
- L** staat voor **lokaal** actie voeren
- M** staat voor **medeleven** en **mensheid** en je eigen **mening** geven
- N** staat voor **niets** als vanzelfsprekend nemen
- O** staat voor je **ogen** **openen** voor **onderdrukking**
- P** staat voor niemand is **perfect**
- Q** staat voor het is **quatch** dat enig ras, enig mens, enig leven superieur zou aan een ander
- R** staat voor **rechtvaardigheid** en respect
- S** staat voor **samenwerken** en strijden tegen onderdrukking
- T** staat voor een andere **taal** leren
- U** staat voor **uniek** zijn
- V** staat voor **verscheidenheid** en verschillen, voor **vriendschap** en **verdraagzaamheid**
- W** staat voor het verschil **waarderen**
- X** staat voor strijd tegen **Xenofobie**
- Y** staat voor **Yin-Yang**, symbool voor evenwicht en gelijkheid
- Z** staat voor de **Zebra** die zwart en wit naast elkaar laat bestaan

Wat betekent deze campagne voor jou?

Je kan deze lijst gebruiken als startpunt bij debatten of als gids bij het zoeken naar wat jij kan doen tegen racisme, xenofobie, antisemitisme en onverdraagzaamheid.

Maak een poster van deze lijst om op te hangen en vul hem aan met jouw persoonlijke ideeën.

Cultionary

Wat is jouw eerste indruk van iemand van een ander land?

Hoe zou je die indruk tekenen?

Als je Pictionary een leuk spelletje vindt, zal je dit vast en zeker ook graag spelen.

Behandelde onderwerpen

- Beelden, stereotypen en vooroordelen

Doelstellingen

- Stereotypen en vooroordelen die we over anderen hebben ontdekken
- Werken met beelden die we van minderheidsgroepen hebben
- Leren begrijpen hoe die stereotypen functioneren in de realiteit

Tijd

45 minuten tot 2 uur (afhankelijk van de grootte van de groep)

Groepsgrootte

Zelf te kiezen

Vorbereiding

- Woordenlijst (met zaken die getekend moeten worden).
- Flapbord en stift om de scores bij te houden.
- Papier (A4) en stiften om te tekenen (voor elke groep).
- Plakband of duimspijkers om de tekeningen op te hangen.

Instructies

1. De deelnemers vormen teams van 3 à 4 mensen.
2. Elk team neemt pen en papier, en gaat, om zo weinig mogelijk hinder van de anderen te ondervinden, op een afstand van de andere teams zitten.
3. De spelleider roept uit elk team een deelnemer naar voren en geeft hen een woord dat ze in een tekening moeten omzetten.
4. Dit woord tekenen ze voor hun medespelers. Er mogen in de tekening geen letters, noch cijfers gebruikt worden. Ook mag er niet gesproken worden.
5. De medespelers mogen geen vragen stellen, enkel mogelijke antwoorden geven.
6. Wanneer een woord geraden is, moet het team luid roepen. Vervolgens wordt de score op het scorebord opgeschreven.
7. Na elke ronde wordt aan de tekenaar gevraagd het woord op de tekening te schrijven.
8. Vervolgens is een andere medespeler aan de beurt om te tekenen (zodat iedereen aan de beurt komt).
9. Op het einde worden de tekeningen van de verschillende groepen naast elkaar gehangen. Zo kunnen de verschillende interpretaties / tekeningen / beelden van het woord gemakkelijk vergeleken en besproken worden.

Verslag en evaluatie

Doe deze evaluatie in kleine groepjes (in de teams).

Stel volgende vragen:

- Vonden jullie het een moeilijke activiteit? Waarom?
- Bekijk en vergelijk de verschillende tekeningen aan de muur. Komen de beelden overeen met de werkelijkheid?
- Waarom heb je gekozen om een woord op die manier te tekenen?
- Waar komen die beelden vandaan?
- Zijn het positieve of negatieve beelden?
- Welk effect kunnen die beelden hebben op relaties met de bedoelde mensen?

Tips voor de begeleider

Als je een kleine groep hebt, kan je Cultionary ook in één groepje spelen.

Wees je ervan bewust dat veel mensen vinden dat ze niet kunnen tekenen. Moedig ze daarom aan, en benadruk dat het gaat om het spel en niet om de artistieke waarde van de tekeningen.

Deze activiteit zal voornamelijk de meer algemene en directe stereotypen die we over andere mensen hebben tot uiting brengen. Het is erg creatief en heel leuk. Toch is het

belangrijk dat de activiteit verder reikt dan het tekenen alleen, en dat de groep nadenkt over de risico's van stereotypen en leert te achterhalen waar stereotypen vandaan komen, hoe ze ontstaan.

Iedereen heeft stereotypen nodig om de wereld rondom zich te kunnen structureren. Ze zijn dus noodzakelijk. Daarom mogen we de stereotype opvattingen van de deelnemers niet veroordelen, noch evalueren. De evaluatie en discussie moeten er juist toe leiden dat we ons van deze stereotypen bewust worden en van het feit dat de beelden en veronderstellingen die we hebben vaak niet gebaseerd zijn op de realiteit. Ons bewust zijn van stereotypen en van het risico dat ze inhouden voor onze relatie met andere mensen is een belangrijk middel om vooroordelen die tot discriminatie leiden te voorkomen.

Het is interessant op te merken dat we vaak geen stereotiep beeld hebben van mensen die we nauwelijks kennen, waar we geen contact mee hebben. Ga bijvoorbeeld eens na of je zo'n beeld hebt van mensen uit Slovenië, Moldavië of Bhutan: als we er al een hebben, kan dat soms enkel bestaan uit: "Het zijn aardige mensen". Daarom kan je best in de lijst van woorden die getekend moeten worden een minderheidsgroep uit je land en één waarmee niemand van de groep contact heeft, opnemen. Vraag wat de consequenties kunnen zijn van deze verschillen tussen stereotypen en de mogelijke redenen hiervoor.

Waar komen stereotypen vandaan? Wat is de rol van de media, het onderwijs, de familie en leeftijdgenootjes?

Suggesties voor opvolging

Moedig de teamleden aan zich meer bewust te worden van hoe stereotypen in de media gebruikt worden en van de eigen reacties op de media. Vraag hen om voorbeelden mee te brengen naar de volgende sessie.

Ook muziek vormt onze ideeën over andere mensen: Knysna blue (pag. 111) helpt om deze muzikale beelden te exploreren.

Denken over stereotypes kan ook het gebruik van etiketten ter sprake brengen. (pag. 91).

Extra info

De regels en ideeën voor wat dient getekend, kunnen best aangepast worden aan de nationaliteit en de culturele context van de groep. De woorden op de lijst zijn suggesties die je kan aanpassen.

Bijvoorbeeld: wanneer je nationaliteiten gebruikt, is het belangrijk dat je het tekenen van vlaggen of munteenheden ook verbiedt. Daartegenover, om raden te voorkomen, kan het belangrijk zijn om beschrijvingen te veranderen, en in een bepaalde volgorde aan te bieden.

Suggesties voor te tekenen woorden

Racisme-verschil-onderwijs-discriminatie-antisemitisme-vluchteling-conflict-Europeaan-inwoner van het eigen land- landbouwer- armoede- moslim- homoseksueel- gelijkheid- iemand met HIV- Roma (zigeuner)-Japanner-Rus-Afrikaan-mensenrechten-media-toerist-buitenlander-blinde persoon- liefde- Arabier- Moldaviër

De regels van het spel

Alle organisaties hebben regels nodig waaraan de leden zich moeten houden. Maar zijn die regels voor iedereen gelijk? Zijn ze eerlijk naar minderheden toe?

Behandelde onderwerpen

- Meerderheid- minderheidsrelaties.
- Macht en autoriteit.
- Het uitsluiten van minderheden van de toegang tot middelen en kansen.

Doelstellingen

- Het debat aangaan over regels in de maatschappij en over meerderheid – minderheidsituaties.
- Discriminatie ervaren.
- Macht en machteloosheid ervaren.

Tijd

Bijvoorbeeld 2 uur, één sessie. Bepaal zelf de limiet.

Groepsgrootte

Eender

Vorbereiding

- Gekleurde zelfklevende etiketten in twee verschillende kleuren, bijvoorbeeld groen en geel.
- Plakband of spelden.
- Maak op een lijst op van 6 à 8 speciale regels die voor jouw groep geschikt zijn (op een groot blad papier), bijvoorbeeld:

Mensen met groene etiketten

mogen niet op de stoelen zitten,
mogen niet op een plaats zijn met meer dan één persoon,
mogen niet met een ‘gele’ praten, behalve als ze aangesproken worden,
mogen geen toegang hebben tot materiaal zonder speciale toestemming.

Mensen met gele etiketten

hebben voorrang voor de tafelfoetbal en andere speeltafels,
hebben voorrang om de muziek te kiezen,
hebben vrije toegang tot al het materiaal dat ze nodig hebben,
krijgen een gratis drank/ chocoladereep aan het einde van de sessie als ze zich strikt aan de regels houden.

Instructies

1. Deel de etiketten willekeurig uit en vraag de deelnemers ze constant te dragen. Iedereen in de groep moet er één hebben.
2. Hang de regels op een opvallende plek en leg uit dat ze allemaal zonder uitzondering gevolgd moeten worden.
3. Op alle andere vlakken zou deze sessie zo normaal mogelijk moeten verlopen.

Verslag en evaluatie

Zorg ervoor dat je voldoende tijd uittrekt voor de nabespreking. Begin met de mensen te vragen hoe ze zich voelden tijdens het spel en wat ze eruit leerden. Stel volgende vragen:

- Hoe voelde het om een ‘gele’ of een ‘groene’ te zijn?
- Wat was het beste/ slechtste aan een ‘groene’ of een ‘gele’ te zijn?
- Heeft er iemand geprobeerd om zijn/ haar etiket om te ruilen?
- Welk soort discriminatie komt er voor in het echte leven?
- Wie heeft de macht om de regels te veranderen?
- Hoe democratisch is jouw organisatie?
- Wat kan je doen om democratie te promoten in jouw organisatie, in jouw lokale gemeenschap en in jouw gemeenschap op nationaal en internationaal niveau?

**Tips voor de
begeleider**

Bereid de regels zorgvuldig voor om controle te houden over het spel. Zorg ervoor dat je weet wie in welke groep zit. Je kan het vormen van de groepen manipuleren, maar laat de deelnemers niet weten dat je dit hebt gedaan. Wees je ervan bewust dat deze activiteit sterke gevoelens aan de oppervlakte kan brengen.

Deze activiteit past goed in residentiële cursussen of seminaries. Het is belangrijk dat er een tijdslimiet wordt gesteld (bijvoorbeeld 2 uur of één sessie) en dat voor de evaluatie de deelnemers uit hun rol stappen. Als je dieper wilt ingaan op minderheid- meerderheids- thema's kan je het ook zo organiseren dat er een meerderheid van mensen is met een geel etiket en een minderheid met groene etiketten.

**Suggesties voor
opvolging**

Herzie de regels van jouw groep of organisatie. Zijn ze eerlijk voor alle leden? Zijn ze geschikt voor iedereen die geïnteresseerd zou kunnen zijn om bij jouw groep aan te sluiten? Bestudeer wie deze regels maakt en wie de macht heeft en controleer of dit breder verspreid zou kunnen worden. Misschien wil je wel verder ingaan op hoe een eerlijkere gemeenschap eruit zou zien of hoe je ideale maatschappij er zou uit zien en denk er dan over na wat ons tegenhoudt om die te bereiken. Een leuke manier om dit te doen, is met het spel 'Ballonnen' (pag. 58).

Tips voor de begeleider

Bereid de regels zorgvuldig voor om controle te houden over het spel. Zorg ervoor dat je weet wie in welke groep zit. Je kan het vormen van de groepen manipuleren, maar laat de deelnemers niet weten dat je dit hebt gedaan. Wees je ervan bewust dat deze activiteit sterke gevoelens aan de oppervlakte kan brengen.

Deze activiteit past goed in residentiële cursussen of seminaries. Het is belangrijk dat er een tijdslimiet wordt gesteld (bijvoorbeeld 2 uur of één sessie) en dat voor de evaluatie de deelnemers uit hun rol stappen. Als je dieper wilt ingaan op minderheid- meerderheids-thema's kan je het ook zo organiseren dat er een meerderheid van mensen is met een geel etiket en een minderheid met groene etiketten.

Suggesties voor opvolging

Herzie de regels van jouw groep of organisatie. Zijn ze eerlijk voor alle leden? Zijn ze geschikt voor iedereen die geïnteresseerd zou kunnen zijn om bij jouw groep aan te sluiten? Bestudeer wie deze regels maakt en wie de macht heeft en controleer of dit breder verspreid zou kunnen worden. Misschien wil je wel verder ingaan op hoe een eerlijkere gemeenschap eruit zou zien of hoe je ideale maatschappij er zou uit zien en denk er dan over na wat ons tegenhoudt om die te bereiken. Een leuke manier om dit te doen, is met het spel 'Ballonnen' (pag. 58).

De tijdlijn

Geschiedenis schrijven en onderwijzen is steeds vatbaar voor ethnocentrisme, nationalisme en soms voor xenofobie. Terwijl geschiedenis een belangrijke rol speelt in de socialisering en de identiteit van de mens, bekrachtigt ze vaak, door de manier waarop ze onderwezen wordt, vooroordelen en stereotypen over andere volken of landen. Interculturele opvoeding wordt verondersteld een benadering van de geschiedenis te bevorderen, die verschillende perspectieven in acht neemt. Er is nooit slechts één waarheid, en dit geldt meer voor geschiedenis dan voor gelijk welke andere discipline. Luisteren naar, of lezen over, de geschiedenis van anderen helpt ons onze eigen geschiedenis beter te begrijpen.

Behandelde onderwerpen

- Verschillende benaderingen van de geschiedenis en verschillende interpretaties van historische feiten.
- Ethnocentrisme en nationalisme.
- Empathie en het bevorderen van een bredere kijk op de wereld.

Doelstellingen

- Verschillende visies op de geschiedenis en het onderwijzen ervan bestuderen
- Op zoek gaan naar overeenkomsten in onze onderwijssystemen.
- De nieuwsgierigheid en empathie aanwakkeren voor de cultuur en de geschiedenis van andere volkeren.

Tijd 30 minuten - 1 uur.

Groepsgrootte Om het even.

Vorbereiding

- Teken op een groot bord of op enkele bladen papier een kalender gaande van 1500 tot heden.
- Duimspijkers of plakband.

Instructies

1. Nodig elke deelnemer uit om vijf historische data te bedenken die zeer belangrijk zijn voor zijn of haar land of cultuur en hun namen bij het corresponderende jaar op de kalender te schrijven.
2. Wanneer iedereen dit heeft gedaan, vraag je hen waarom deze data belangrijk zijn, waarvoor ze staan en waarom ze gekozen werden.

Verslag en evaluatie

Vraag de deelnemers of er data of gebeurtenissen waren die ze verrassend vonden en of alle feiten hun bekend waren. Indien er gebeurtenissen zijn die onbekend zijn voor bepaalde deelnemers, vraag je de personen die deze feiten neerschreven ze toe te lichten. Bespreek hoe en waarom we uit het ene verhaal meer leren over bepaalde gebeurtenissen in onze geschiedenis dan uit het andere.

Tips voor de begeleider

Deze oefening werkt doorgaans beter met jongere groepen dan met oudere. Ze is in het bijzonder geschikt voor multiculturele groepen al kan ze ook werken in een groep met mensen uit eenzelfde cultuur. In dit laatste geval kan het interessant zijn om na te gaan hoe het komt dat we de ene datum beter onthouden dan de andere en wat ons hier bij beïnvloedt.

Misschien schrijf je de namen liever zelf op de kalender, in plaats van elke persoon te vragen die te komen opschrijven.

Suggesties voor opvolging

Wees je er steeds van bewust dat wat mensen je vertellen misschien niet het hele verhaal is. Werk aan een kritische benadering van wat je hoort en leest. Blijf vragen stellen! Onze houdingen naar anderen toe leren we niet enkel via de formele weg, zoals bijvoorbeeld tijdens de geschiedenislessen, maar ook op informele wijze door stukjes informatie op te pikken uit wat mensen doen en zeggen en in het bijzonder uit de grappen die ze vertellen. Indien het je interesseert het ethnocentrisme nader te bekijken dat in grappen en humor kan opduiken, hanteer dan de activiteit, 'Wedstrijdje Euro-moppen tappen', pag. 139.

Extra informatie

Je kan de activiteit aanpassen en een kalender van één jaar gebruiken. Vraag de deelnemers dan om de belangrijkste feestdagen die gevierd worden door verschillende landen, culturen, religies, en zo verder. aan te duiden.

De vluchteling

“Een vluchteling zou maar al te graag jouw problemen hebben.”

Wat weten we echt over de uitdagingen en de problemen die er iemand hebben toe gedwongen zijn/ haar land te verlaten, zijn/ haar familie, thuis en werk achter te laten om in een land te gaan wonen waar hij/ zij niet gewild is?

Behandelde onderwerpen

- Problemen van vluchtelingen en asielzoekers.
- Medeleven t.a.v. verplaatste personen.
- Stereotypen, vooroordelen en xenofobie t.a.v. vreemdelingen.

Doelstellingen

- De realiteit begrijpen die vluchtelingen en migranten tegenkomen.
- Ons bewust worden van de problemen die zij in de gastlanden tegenkomen.
- Medeleven en verdraagzaamheid promoten t.a.v. de situatie van vluchtelingen en migranten.
- De thema's van uitsluiting en integratie en onze zienswijzen op verschillende volkeren en landen bestuderen.
- De discussie over Noord-Zuid-wanverhoudingen en hun hiermee gepaard gaande dagelijkse problemen openen.

Tijd 90 minuten – 2 uur

Groepsgrootte

Eender: als je werkt met grote groepen, kan je ze onderverdelen in kleinere deelgroepen.

Vorbereiding

- De begeleider zou inzicht moeten hebben in de redenen die mensen ertoe brengen te immigreren of asiel aan te vragen. Hierover vind je achtergrondinformatie in deel A.
- Maak kopieën van het begin van het verhaal of vertel het aan de deelnemers. (De naam, de oorsprong van de vluchteling of de migrant zouden aangepast moeten worden aan de omstandigheden.)
- Indien mogelijk, leg je contact met een vluchteling of een migrant uit je gemeente of, indien dit niet mogelijk is, met een NGO die met hen werkt.
- Bord en krijt, of flapbord en stiften.

Instructies

1. Lees hardop het volgende verhaal voor, of maak er kopieën van:
2. “Miriam is een vluchteling in onze stad. Twee maanden geleden is ze uit haar land weggevlucht, waar ze voor haar leven vreesde vanwege de economische omstandigheden (of politieke overtuigingen).”
3. Vraag de deelnemers groepjes van vier tot zes mensen te vormen om te discussiëren en daarna een kort verhaaltje of nieuwsbericht te schrijven over hoe Miriam haar land verlaten heeft en hoe het voor haar is om hier te leven. Stel de volgende vragen:
  - Hoe is Miriam's leven bij ons?
  - Welke moeilijkheden komt ze tegen?
  - Hoe wordt ze geholpen (of niet)?
  - Hoe leert ze de taal?
  - Kan ze werken en welke soort job doet ze dan?
  - Denk je dat ze een gemakkelijke tijd heeft?
  - Hoe voelt ze zich tegenover ons?
  - Wat denk je dat Miriam moest doen om naar onze stad te komen?
  - Hoe reisde ze?
  - Waar vond ze het geld?
  - Wat waren de administratieve procedures?
  - Wat liet ze achter?
4. Vraag dan aan elke groep om hun verhaal naar voor te brengen of te antwoorden op deze vragen. Terwijl ze dit doen, schrijf je op een bord of een flapbord de belangrijkste punten van elke groep op.

Verslag en evaluatie

Begin het debat met de groepen uit te nodigen elkaar's besluiten te evalueren, o.m. wat de meest "realistische" of de meest "onrealistische" veronderstellingen waren.

Als het debat stilvalt, kan je het aanzwengelen met vragen als "vind je dat dit eerlijk is?", "ken je iemand die eenzelfde soort ervaring heeft gehad of nu heeft?", "heb je gedacht dat dit jou ooit zou kunnen overkomen?".

Besluit de discussie met de groep ertoe aan te zetten na te denken over wat zij kunnen doen om vluchtelingen en migranten in hun eigen stad te helpen, of meer algemeen over de soort hulp die nodig is voor hun integratie.

Tips voor de begeleider

Deze activiteit is vooral geschikt voor plaatselijke groepen omdat het tot concrete solidariteit en actie leidt. Maar het werkt eveneens goed met een internationale groep als het accent wordt gelegd op sensibilisatie, op de vergelijking van de verschillende wettelijke statussen, en zo verder.

Het is een goede opvolging van 'Etiketten' (pag. 91).

Het is essentieel dat je goed geïnformeerd bent en over de laatste relevante informatie beschikt. In je rol als begeleider kan je gevraagd worden om enkele feiten te geven over vluchtelingen in jouw land of jouw stad. In dit geval kan het handig zijn als je grafieken of tabellen bij de hand hebt aangaande vluchtelingen in verschillende landen, om vergelijkingen te maken.

Gegevens en informatie over vluchtelingen (of NGO's die met hen werken) kunnen gemakkelijk bekomen worden bij de nationale bureaus of contactpunten van het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) of UNICEF, of bij sommige humanitaire of ontwikkelings-NGO's zoals het Rode Kruis, Amnesty International, en zo verder.

Suggesties voor opvolging

Maak in een volgende sessie tijd vrij om verder te werken met de ideeën die in deze activiteit ontwikkeld zijn en om uit te maken wat voor realistische, praktische actie de groep zou kunnen ondernemen om plaatselijk de migranten te steunen. Promoot actief goede relaties in jouw land.

Soms is het heel moeilijk om te weten hoe je moet reageren in een situatie als je iemand een ander ziet discrimineren. Het gebeurt voortdurend: op bussen, in winkels en op straat – maar hoe reageer je hierop? Wat zou je moeten doen? Zoek dit uit aan de hand van 'Discriminatie delen' (pag. 77). Als je wilt onderzoeken hoe onze kennis over andere mensen dikwijls gebaseerd is op eenzijdige en misleidende informatie, kan je gebruik maken van 'Elk beeld vertelt een verhaal' (pag.89), of van een poster gepubliceerd door het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR).

Extra info Mogelijke varianten

Naast het schrijven van een kort verhaaltje kunnen de groepen ook acteren of een korte sketch maken over een episode tijdens Miriam's vertrek uit haar eigen land of bij haar aankomst in onze stad.

Nodig een vluchteling of een migrant uit voor de groepsdiscussie. Als het mogelijk is, nodig dan iemand uit die nu in je stad woont.

Nodig ze uit om de groep kort te vertellen waarom ze hun land van oorsprong hebben verlaten, hoe ze reisden en wat er onderweg gebeurde. Je kan dan een langere vraag- en antwoordsessie inlassen, maar voor deze optie heb je meer tijd nodig.

Lees een verhaal voor. Als het niet gemakkelijk is om een vluchteling of een migrant te vinden die wil helpen, is het een goed alternatief om een echt gebeurd verhaal van een vluchteling voor te lezen of uit te delen.

De weg naar ontwikkeling

Niveau 2 – Thema M

Doorheen de geschiedenis hebben er in gans Europa volksbewegingen plaatsgevonden waardoor er voortdurend verschillende groepen, rassen en culturen met elkaar in contact kwamen en zich met elkaar vermengden. Inderdaad, de multiculturele dimensie van onze huidige samenlevingen is geen recent fenomeen. Toch krijgen we vandaag meer en meer te maken met racisme, xenofobie, anti-semitisme en onverdraagzaamheid.

De slachtoffers van racisme en xenofobie zijn meestal migranten en vluchtelingen en dikwijls wordt gezegd dat de groei van racisme en xenofobie het gevolg is van de globale economische crisis en dat het probleem dus economisch is. Dit zou één argument kunnen zijn, maar het is zeker en vast niet het enige. Er zijn duidelijke verbanden tussen het dominante economische ontwikkelingsmodel enerzijds en migratie- en vluchtelingenstromen anderzijds. Maar ethocentrisme en agressief nationalisme zijn vaak ook een aansporing tot migratie.

Deze methodiek helpt de deelnemers begrijpen hoe de internationale economische relaties tussen het Noorden en het Zuiden mensen ertoe aanzetten hun land van oorsprong te verlaten en hoe rijke Europese landen bijdragen aan de verplaatsing van mensen door de ongelijkheid tussen de Noord-Zuidrelaties te doen voortduren.

Behandelde onderwerpen

- Noord-Zuidrelaties en de ongelijkheid ertussen.
- De onderlinge afhankelijkheid tussen mensen en landen in het Noorden en in het Zuiden.
- Ontwikkelingsmodellen en hun gevolgen.
- Economische relaties als een factor die bijdraagt tot de ontwikkeling van racisme en xenofobie.
- Solidariteit, gelijkheid, wereldgeschiedenis.

Doelstellingen

- Leren begrijpen dat de ongelijkheid in Noord-Zuidrelaties één van de factoren is die mensen ertoe aanzetten in andere landen betere levensomstandigheden te gaan opzoeken.
- Leren begrijpen dat landen en mensen onderling afhankelijk van elkaar zijn.
- Leren begrijpen dat racisme en xenofobie een deel van een wereldwijd probleem zijn.

Tijd

In totaal 2 uur : 75 minuten voor het spel en 45 minuten voor informatie-uitwisseling en evaluatie.

Groepsgrootte

Minimum 4 deelnemers, maximum 40.

Vorbereiding

- Vier ronde schijfjes (uit karton, ongeveer 2 cm diameter), één geel en drie in andere kleuren, bijvoorbeeld bruin, groen, blauw.
- Een dobbelsteen.
- Kopieer de bladen met actiekaarten en knip ze uit. Zet ze indien mogelijk in een doosje.
- Zeventig droge bonen (of stukjes macaroni, of andere) om te dienen als tekens (om middelen voor te stellen).

Instructies

1. Verdeel de deelnemers in 4 teams. Je kan individueel spelen als de groep klein is.
2. Deel de schijfjes uit aan de groep: doe ze in een hoed en vraag iemand van elke groep er één te nemen. Zo is het gegarandeerd puur toeval welk team met welke kleur speelt.
3. Deel de bonen uit. Geef het team met het gele schijfje 7 bonen en de teams met de andere schijfjes elk 21 bonen (deze verdeling komt grosso modo overeen met de verdeling van natuurlijke bronnen tussen de landen van het Noorden en het Zuiden).
4. Vraag een lid van elk team om achtereenvolgens de dobbelsteen te gooien om te bepa-

- len wie begint te spelen.
- 5. Lees de regels van het spel hardop voor.
- 6. Controleer of iedereen weet wat hij/zij moet doen en begin dan met het spel.

Verslag en evaluatie

Vraag elk team aan het einde van het spel terug te kijken op de weg die ze genomen hebben, op welke vakjes ze gestopt zijn en wat er daar gebeurde. Indien er vakjes over zijn die niet door de teams gebruikt werden, neem dan de corresponderende actiekaart en lees voor wat er daar gebeurd zou zijn.

Ga verder met een nabespreking waarbij je aan de deelnemers vraagt hoe ze zich voelden en wat ze hieruit geleerd hebben:

- Hoe voelde het aan om 'geel' te zijn? En 'bruin', 'groen' en 'blauw'?
- Zijn er gelijkenissen tussen dit spel en de werkelijkheid?
- Waar is het overdreven?
- Bestaan de problemen en de onderwerpen die naar voor gekomen zijn, ook in het echt?
- Wie vertegenwoordigt het «gele schijfje»? En de anderen? Kunnen we stellen dat de 'gele schijfjes' alleen in het Noorden leven?
- Staan de overige schijfjes enkel voor de mensen in het Zuiden?
- Wie haalt er voordeel uit het huidige wereldsysteem in het Noorden en in het Zuiden?
- Kunnen we spreken van een «dominant ontwikkelingsmodel» dat kan dienen als het beste model voor alle situaties, landen en volkeren?
- Wat zijn, volgens dit spel, de kenmerken van het huidige «dominante ontwikkelingsmodel»? Is dit een geschikt «model» in die zin dat het in de praktijk voor alle mannen en vrouwen, voor alle volkeren op de planeet het beste is? Zou er in de toekomst een universeel ontwikkelingsmodel mogelijk zijn? Hoe zou het er dan uitzien?
- Wat zijn de verbanden tussen deze situatie en racistische en discriminerende gedragingen? Is het fair om bijvoorbeeld te zeggen dat er migranten naar ons land komen om ons geld en onze middelen in te pikken?

Tips voor de begeleider

Als er in groepjes gespeeld wordt, vlot het spel het best als de groepen uit minimum 4 en maximum 8 deelnemers bestaan.

Op vakje 49 mag de 'gele' groep de regels van het spel veranderen naar believen. Er wordt vanuit gegaan dat ze de regels willen veranderen in hun eigen voordeel. Ze zouden de andere teams terug naar de start kunnen sturen, al hun bonen kunnen afnemen, de andere teams de 3 volgende beurten kunnen doen overslaan, ... Als ze beslissen de regels te veranderen om de situatie eerlijker te maken, dien je ze erop te wijzen dat dit politiek gezien heel moeilijk ligt omdat ze hun kiezers thuis hiervan dienen te overtuigen. Het zal een heel onpopulair beleid zijn en ze zullen moeten uitleggen hoe ze dit gaan uitvoeren zonder grote sociale onrust te creëren in het binnenland.

Suggesties voor opvolging

Maak een lijst van de dingen die je kan doen om de economische situatie in het Zuiden te verbeteren, bijvoorbeeld eerlijke handelsproducten kopen, campagne voeren voor politieke verandering.

Maak een lijst van de dingen die je kan doen om de situatie thuis te verbeteren, bijvoorbeeld deelnemen aan de ontwikkeling van plaatselijke gemeentelijke projecten, kleine plaatselijke bedrijven steunen, firma's boycotten die zich onethisch gedragen,...

Denk na over hoe weinig je wel afweet van de onderwerpen die opgeworpen zijn in dit spel. Vind je het moeilijk om juiste, onafhankelijke informatie te verkrijgen en denk je dat nieuwsverslagen dikwijls niet het hele verhaal vertellen? Dit kan je verder uitdiepen aan de hand van twee andere activiteiten 'Vooringenomen media' (pag.136) en 'Het maken van het nieuws' (pag. 103).

Extra informatie

- Leg uit dat er spellen bestaan waarin de regels niet dezelfde zijn voor iedereen. Dit is ook wat er in dit spel gebeurt. De voor- en de nadelen op de weg naar ontwikkeling zijn anders voor de verschillende teams. Dit lijkt misschien oneerlijk, maar wij hebben de regels van dit spel niet uitgevonden, we hebben ze zo goed mogelijk uit de realiteit gekopieerd. Toeval bepaalt wie met welke kleur speelt. In realiteit wordt dit niet bepaald door toeval maar door historische, geografische, economische of culturele factoren die de hindernissen en de mogelijkheden bepalen die elk land en elk volk zal tegenkomen op zijn weg naar ontwikkeling.
- Je speelt dit spel als een gewoon bordspel.

- Gooi de dobbelsteen en beweeg je verder met het aantal velden gelijk aan de score van de dobbelsteen.
- Als je op een actievakje komt, moet je de desbetreffende actiekaart nemen en de instructies ervan volgen.
- De instructies in gewoon lettertype zijn bedoeld voor het team met het gele schijfje en degene die cursief geschreven zijn, zijn bedoeld voor de andere teams met de bruine, groene of blauwe schijfjes.
- De eerste keer dat een team landt op een actievakje, leest iemand al de instructies voor op de kaart. De volgende keer moeten ze enkel de instructies lezen die voor hun eigen team bestemd zijn.
- De spelers moeten altijd de instructies juist opvolgen en uitvoeren en/ of betalen zoals het aangegeven staat.
- Als een team al haar bonen heeft kwijtgespeeld, moeten ze lenen van het team dat het meeste heeft, en hen zo vlug mogelijk terugbetalen wat ze geleend hebben.
- De regels van het spel mogen niet veranderd worden, tenzij alle groepen ermee akkoord gaan of als er een speciale instructie op een actiekaart staat om dit te doen.

Actiekaarten

Vakje 3: « Kolonisten en gekoloniseerden »

In het verleden (en misschien nu nog, maar op andere manieren) heeft jouw land andere landen gekoloniseerd waar het rijkdom en grondstoffen haalde. Daardoor mag je één vakje verder gaan en mag je een boon vragen van alle andere teams.

In het verleden (en misschien nu nog, maar op andere manieren) werd jouw land gekoloniseerd door anderen. Ze hebben je rijkdom en je grondstoffen afgenomen. Daardoor is je team wat verderaf van ontwikkeling en moet je een boon aan de 'gele ploeg' afgeven.

Vakje 7: « Gezondheid voor ontwikkeling »

Je hebt een ontwikkelingsniveau bereikt dat je ervan verzekert een goed niveau van gezondheidszorg te hebben, weinig kindersterfte, minder epidemieën, een hoge levensverwachting, en zo verder. Daarom mag je één vakje verder gaan.

In jouw land is het niveau van de gezondheidszorg heel laag of niet bestaand. Cholera, AIDS en andere ziekten, samen met een grote kindersterfte en een lage levensverwachting beïnvloeden een groot deel van jouw bevolking zodat je achterstaat in je ontwikkeling. Ga twee vakjes terug.

Vakje 10: « Bevolkingsexplosie »

Je bent erin geslaagd het geboortecijfer onder controle te houden, en dus kan je de bevolkingsgroei stabiel houden of zelfs doen dalen. Daardoor heb je een goede algemene levensstandaard kunnen bereiken. Ga twee vakjes vooruit.

Je bevolking groeit sterk aan terwijl je een lage economische groei kent en daarom word je geconfronteerd met grote problemen om tegemoet te komen aan de basisbehoeften van zoveel mensen. Ga twee vakjes achteruit, waardoor je weer verder komt te staan van ontwikkeling.

Vakje 12: « Oorlog en geweld »

Je bent in het bezit van een sterke wapenindustrie. Je stijgende verkoop van wapens aan andere landen maakt je rijker. De andere teams moeten jou drie bonen geven en je gaat één vakje vooruit.

Internationale sociale spanningen, inbreuken op de mensenrechten én de repressie die hiermee dikwijls gepaard gaat, leiden tot guerrillaoorlogen, burgeroorlogen, oorlogen met buurlanden, en zo verder. Als gevolg daarvan zijn grote delen van de bevolking gevlucht of zijn zij verplaatst. Omwille van de veiligheidssituatie moet je een groot leger ter beschikking hebben en een groot defensiebudget voorzien. Geef twee bonen aan het 'gele team' en sla twee beurten over.

Vakje 16 : « De stedelijke revolutie »

De grote steden in jouw land zijn financiële en industriële centra van groot belang geworden met belangrijke winsten gegenereerd uit eigendom en financiële speculatie. Ga drie vakjes vooruit.

De verarming op het platteland heeft vele boeren doen verhuizen naar de steden waarbij grote noodlijdende gebieden werden gecreëerd in de stedelijke krottenwijken, wat je nog extra moeilijkheden bezorgt.

Een gebrek aan kansen betekent dat je de beste werknemers en wetenschappers verliest aan de landen waarnaar ze emigreren voor beter werk, een beter loon en betere levensomstandigheden. Ga twee vakjes terug.

Vakje 18 : « Mannen, vrouwen en honger »

Verbeteringen in de voedselproductie en de opslag ervan garanderen dat er altijd genoeg is. Alhoewel de lange termijneffecten van kleurstoffen en bewaarmiddelen in de voedselproductie onbekend zijn, is voedsel toch steeds beschikbaar. Ga daarom één vakje vooruit. Maar omdat je ook problemen hebt met voedseloverschotten, waarvan je soms een deel moet vernietigen om de markt niet te verstoren, blijf je waar je bent.

Droogte, woestijnvorming, het overmatig gebruik van gronden, het verkeerd gebruiken van moderne middelen in de landbouw en het feit dat je het meeste van je productie moet verkopen om de schuld van je land af te betalen, leiden tot voedselschaarste. De hongersnood stijgt daardoor. Sla één beurt over.

Vakje 21 : « Informele economie en verborgen werkloosheid »

Automatisering en herstructureringen in de industrie doen het onderliggende niveau van werkloosheid stijgen. Je moet middelen besteden om de werklozen een vergoeding te betalen. Daarom zou je één vakje achteruit moeten gaan, maar de voordelen van de wereldhandel stijgen weer en zo blijf je waar je bent.

De afwezigheid, veroudering of vernieling van je industriële basis en de crisis in je landbouwproductie doet je werkloze bevolking en de informele economie toenemen. Ga twee vakjes achteruit.

Vakje 24 : « Opleiding voor ontwikkeling »

Een grote meerderheid van je bevolking heeft toegang tot middelbare en hogere studies. Je profiteert ook van de vrije plaatsen in je universitair- en hoger onderwijs die je kan aanbieden aan buitenlandse studenten en waarvoor je een hoog inschrijvingsbedrag vraagt. Ze komen omdat ze thuis minder mogelijkheden hebben en blijven dan dikwijls, om bij te dragen aan jouw economie. Ga één vakje vooruit en vraag een boon aan alle andere teams.

Analfabetisme en het gebrek aan middelbaar onderwijs voor het grootste deel van de bevolking maken dat je vier vakjes terug moet.

Vakje 27 : « Het gat in de ozonlaag »

Je industrie beschadigt het milieu door de winning van grondstoffen, de vervuiling bij de verwerking en het storten van afval. Gevolg: een uitgedunde ozonlaag en een veranderend klimaat. Er vinden nog andere rampen plaats als gevolg van de ontwikkeling. Je wil het eigen milieu beschermen en vindt dat de kosten van grondstoffenwinning te hoog zijn en de verwerking te vervuilend. Daarom verplaatst je je schadelijkste industrieën naar armere landen en exploiteer je er hun natuurlijke bronnen. Ga twee vakjes vooruit.

Je wordt geconfronteerd met natuurrampen als gevolg van de vernieling van het milieu. Er zijn meer en langere droogtes. Vervuilende industrieën komen naar je land en je natuurlijke bronnen worden naar andere landen geëxporteerd. Ga één vakje terug in je ontwikkeling.

Vakje 30 : « Technologische revolutie »

De technologische revolutie creëert nieuwe mogelijkheden voor je ontwikkeling. Bovendien is de exportmarkt voor nieuwe technologie zeer winstgevend. De andere teams geven je twee bonen en je gaat één vakje vooruit.

De technologische revolutie haalt je in. Ga drie vakjes terug of koop nieuwe technologie aan van de 'gele ploeg'. Al wat je zou willen kopen, kost je drie bonen.

Vakje 34 : « Het einde van de ideologie »

Gefeliciteerd! De vrije-markt triomfeert over alle andere ideologieën. Dit is het einde van de geschiedenis. Er zijn geen hindernissen meer in je ontwikkeling. Ga twee vakjes vooruit.

Er wordt je geen ander alternatief geboden. De vrije markt legt je haar regels en wetten op. Sociale uitsluiting en marginalisering zorgen voor een groei van fundamentalisme en radicale bewegingen. Sociale onrust wordt onderdrukt. Daar dit buitenlandse investeerders afschrikt, sla je de volgende beurt over.

Vakje 37 : « En tenslotte is er nog altijd het Internationaal Muntfonds » (=IMF).

Het IMF steunt je economisch beleid en je investeringsstrategie om staatsbedrijven en openbare diensten in arme landen uit te kopen als bijdrage aan hun « ontwikkeling ». Deze maatregelen leveren je belangrijke opbrengsten en winsten op. Alle andere teams geven je twee bonen als terugbetaling voor je investeringen. Je gaat twee vakjes vooruit.

Het IMF legt je een structureel aanpassingsprogramma op van je economie. Tengevolge hiervan moet je je openbare diensten en staatsbedrijven verkopen. De werkloosheid neemt toe en grote delen van je bevolking geraken onder de armoedegrens. Je betaalt het 'gele team' twee bonen als afbetaling van je intrest op je buitenlandse schuld. Ga twee vakjes achteruit.

Vakje 40 : « Internationale ontwikkelingshulp »

Je moet 1% van je bonen die je nu bezit verdelen tussen al de andere teams (als je hiervoor bonen moet doorsnijden, doe dit dan). Je komt samen met de internationale ontwikkelingsorganisaties om de wereldsituatie te bespreken en je gaat één vakje vooruit.

Je krijgt wat bonen van het 'gele team' als een lage-interestlening voor ontwikkeling. Maar je moet het spenderen aan 'goederen en uitrusting' die je bij hen koopt. Je kan nu één vakje vooruit, maar omdat je twee bonen moet betalen op je geherstructureerde schuld aan het 'gele team' blijf je waar je bent. En vergeet de twee bonen niet te betalen!

Vakje 42 : « Een wereldwijde communicatiecultuur »

De communicatierevolutie en de ontwikkeling van de audiovisuele entertainmentindustrie laten het toe je sociale en culturele waarden over de hele wereld te verspreiden. Tegelijkertijd stijgen je marktaandelen astronomisch. Je gaat twee vakjes vooruit en je krijgt van alle andere teams een boon als betaling voor je culturele producten en informatiediensten.

De communicatierevolutie betekent dat de vreemde Westerse cultuur en de Westerse waarden heel overtuigend worden. Je begint je eigen culturele identiteit te verliezen terwijl ontwikkelings- en communicatiemodellen, die niets met jouw eigen cultuur en geschiedenis te maken hebben, algemeen aanvaard worden. Je blijft waar je bent, zit voor je televisie en slaat de volgende beurt over.

Vakje 44 : « Nieuwe migraties, nieuwe scheidingen »

De groeiende migratie van armen uit landen van het Zuiden op zoek naar een beter leven drijft je ertoe extra middelen in te zetten om met migranten om te gaan die in jouw land aankomen. Als je een vakje vooruit wil gaan, moet je de andere teams een boon geven als 'hulp'.

De groeiende emigratie naar de rijkere landen in het Noorden brengt een brain drain op gang van getalenteerde en academisch geschoolde werkkrachten. Ga drie vakjes achteruit.

Vakje 46 : « Ontbossing en verdwijnende soorten »

Je hoge consumptieniveau dwingt je nieuwe bronnen in andere regio's op de planeet te exploiteren. Dit draagt bij tot het verdwijnen van grote bosgebieden en van talrijke dier- en plantensoorten. Als je speelt voor de belangen van alle teams en niet enkel voor het jouwe, zou je enkele vakjes achteruit moeten gaan, je geld delen om je vroegere fouten goed te maken en de regels van het spel veranderen. Maar omdat dit niet de manier is hoe de zaken lopen in een concurrerende wereld, en omdat het nog niet te laat is ga je één vakje vooruit.

Je natuurlijke bronnen worden geëxploiteerd maar dat brengt je niets op om je in staat te stellen je land verder te ontwikkelen. De verwoestijning neemt toe, het klimaat verandert en de hongersnood groeit nog aan. Je doet wat je kan om je milieu te beschermen maar de internationale instellingen bekritisieren je milieubeleid. Ga één vakje terug en geef een boon aan het 'gele team'.

Vakje 49 : « Een nieuwe orde, waarvan je het gezag zelf in handen wil hebben »

Je mag nu de regels van het spel zelf bepalen zoals je wil om je doel zo snel mogelijk te bereiken. Als een andere speler of een ander team protesteert of wil tussenkomen in deze 'nieuwe orde', moeten ze je al hun bonen afgeven. Ga twee vakjes vooruit.

Probeer je aan te passen aan de nieuwe orde en kom niet in opstand. Met een beetje geluk zal de nieuw gecreëerde orde je niet te ver achteruitstellen op de weg naar ontwikkeling. Als voorzorgsmaatregel sla je wel de volgende beurt over.

Vakje 52 : « Dood »

Het risico van een diepe economische recessie is een serieuze dreiging voor je ontwikkelingsmodel. Als je het spel niet helemaal opnieuw wil beginnen, is het enige dat je nog kan doen de laatste cent van de andere teams afpersen en ze als schulden boeken. Zo kan ook niemand zeggen dat jij alleen al de voordelen krijgt. Ga één vakje achteruit.

De daling in de prijs van de grondstoffen en de stijging van de interesttarieven op je schuld veroorzaken een strenge economische recessie. Ga een decennium terug, of in de termen van dit spel, begin opnieuw aan de start van de weg naar ontwikkeling.

Vakje 54 : « Ontwikkeling »

Je hebt geluk gehad het 'gele team' te zijn ! Je hebt je ontwikkelingsdoel bereikt. Je kan er zeker van zijn dat al de andere teams ver weg zitten van dit doel en dat, wat ze ook doen, ze dit doel nooit kunnen bereiken. Het is ook zeker dat jij bijna al het geld en de middelen bezit en controleert en dat er niet veel overblijft voor de anderen. Het leven is voor jou heel leuk. Maar, er zijn ook dreigingen voor de toekomst : de grondstoffen zijn aan het verdwijnen of zijn afgenomen, de lucht is vergiftigd, net zoals het water en het land wordt woestijn. Hongersnood en wanhoop woekeren over heel de wereld. Sommige migranten proberen de ellende te ontvluchten en jouw comfortabele, ontwikkelde wereld te bereiken. Maar ondanks alles, geniet van je ontwikkeling zolang je kan.

Als je een andere kleur hebt dan geel , heb je ofwel ongelooflijk veel geluk gehad of je hebt vals gespeeld. Anders is het onmogelijk voor ieder die niet geel als kleur heeft, dit stadium van het spel te bereiken. Ontwikkeling is slechts gereserveerd voor enkele bevoorreedden. Als vele mensen dit stadium zouden bereiken, wordt het nodig de beperkte middelen over veel meer mensen te verdelen, en dit betekent dat degenen die nu van de opbrengsten genieten, deze zouden moeten opgeven, of toch de meeste ervan. En dit is zeer onwaarschijnlijk want het zijn juist deze mensen die de regels van het spel bepalen.

Discriminatie delen

Het was verschrikkelijk, het was zo een vervelende situatie, ik wist niet wat te doen...

Behandelde onderwerpen

- De aanwezigheid van vooroordelen en discriminatie in onze maatschappij.
- Hoe assertief om te gaan met moeilijke situaties.

Doelstellingen

- Ons meer bewust zijn van discriminatie in ons dagelijks leven.
- Medeleven opwekken met diegenen die gediscrimineerd worden.
- Mensen helpen door hen assertief te leren zijn.

Tijd 45 minuten

Groepsgrootte

Eender. Indien de groep heel groot is, kan je ze onderverdelen in deelgroepen van 6 à 8 personen.

Vorbereiding

Flapbord en markeerstift.

Instructies

1. Vraag elke persoon om aan een gelegenheid te denken waarbij hij/ zij zich gediscrimineerd voelde of aan een situatie waarin dat met een ander gebeurde.
2. Maak een rondje en vraag iedereen om die situatie aan de groep kort voor te stellen.
3. Maak van alle situaties een lijst op het flapbord en vraag dan de groep er één uit te kiezen om over te discussiëren.
4. Vraag de persoon van wie de situatie werd gekozen om in detail uit te leggen wat er was gebeurd.
5. Stel dan vragen zoals:
  - Hoe is de situatie ontstaan en wat is er in feite gebeurd?
  - Hoe voelde de gediscrimineerde persoon zich?
  - Had de persoon die zich gediscrimineerd voelde het bij het rechte eind?
  - Hoe reageerde hij/ zij en wat gebeurde er na het voorval?
6. Vraag op het einde aan ieder in de groep wat zij/ hij in dezelfde situatie had gedaan en om andere mogelijke manieren van reageren te formuleren.

Verslag en evaluatie

Praat over discriminatie in het algemeen:

- Wat zijn de meest voorkomende redenen waarom mensen je discrimineren? Is het omwille van je leeftijd, je huidskleur of je kleding?
- Waarom discrimineren mensen anderen die “anders” zijn?
- Waar leren ze dit gedrag?
- Hoe belangrijk is het om discriminatie tegen te gaan?

Tips voor de begeleider

De mensen zouden moeten denken aan reële situaties, die ze uitgesproken belangrijk vonden maar je moet benadrukken dat niemand zich onder druk gezet mag voelen om iets te zeggen waardoor hij/ zij zich minder op zijn/ haar gemak zou voelen... Meestal denken mensen aan negatieve discriminatie, maar voorbeelden van positieve discriminatie kunnen natuurlijk ook aangehaald worden.

Suggesties voor opvolging

Organiseer wat assertiviteitstraining om vaardigheden te helpen ontwikkelen in het omgaan met moeilijke situaties.

Mensen discrimineren anderen die anders zijn dan zij wanneer het in hun eigen belang is om dat zo te doen, maar tezelfdertijd genieten ze van de vele dingen die met vreemdelingen zijn meegekomen, en die ze als vanzelfsprekend beschouwen zoals pizza, kebab, jazz- of reggaemuziek. Als je geïnteresseerd bent om de ‘vreemde voetafdrukken’ rondom ons te ontdekken, probeer dan eens ‘Verscheidenheid ontdekken’ uit (pag.134).

Een tweede optie is het simulatiespel ‘Limiet 20’ (pag. 115) voor wat plezier en spanning.

Extra informatie   **Mogelijke varianten**

Gebruik een rollenspel om de situatie te bestuderen. Vraag twee deelnemers of een kleine groep om de situatie in een rollenspel voor te stellen terwijl de rest hen observeert. Vraag de waarnemers daarna om mogelijke alternatieve reacties te suggereren. Laat deze suggesties ook in een rollenspel aan bod komen en discussieer verder over het thema. Vraag iedereen om een kort overzicht van een situatie op een stuk papier te schrijven. Doe de papiertjes in een hoed. Laat de hoed rondgaan en vraag elke deelnemer een papiertje te trekken. Ga de kring rond en vraag iedereen om hardop voor te lezen wat er op hun briefje staat. Vraag iedereen om te proberen raden hoe de betrokkenen zich voelen.

Domino

Ken je domino? Laten we met ons lichaam domino spelen!

Behandelde onderwerpen

- Alle thema 's die je zou willen behandelen.

Doelstellingen

- Fysiek contact aanmoedigen.
- Mensen helpen elkaar te leren kennen.
- Bewustzijn opwekken dat er in een groep tussen de individuen zowel verschillen als gelijkenissen bestaan.

Tijd 10 minuten

Groepsgrootte Eender

Vorbereiding

- Geen speciale hulpmiddelen.
- Een lijst opstellen van mogelijke kenmerken, voor het geval de spelers er zelf niet op komen.
- Een grote ruimte.

Instructies

1. Vraag aan iemand van de groep om te beginnen en voor twee persoonlijke kenmerken te kiezen die hij /zij in de groep wil gooien, zoals: "Links ben ik een meisje, rechts heb ik twee broers".
2. Vraag daarna aan iemand anders, die één van deze twee kenmerken wil delen, om aan de juiste kant van de eerste persoon te gaan staan en een kenmerk van zijn 'vrije kant' toe te voegen, bijvoorbeeld: "Rechts ben ik een meisje, links heb ik bruine ogen".
3. Laat iedereen aan de beurt komen zodat op het einde iedereen in een cirkel staat en met elkaar verbonden is.
4. Als een geciteerd kenmerk niet door iemand anders van de groep gedeeld wordt en de domino niet verder kan gaan, vraag dan iemand om een ander kenmerk te kiezen zodat de ketting verder gemaakt kan worden.

Tips voor de begeleider

De kenmerken hierboven zijn maar voorbeelden, iedereen kan met iets anders beginnen, of het nu een zichtbaar kenmerk is of niet.

Het is belangrijk dat de groepsleden een feitelijk fysiek contact creëren. Dit versterkt het groepsgevoel. Contact maken kan je bijvoorbeeld door het raken van elkaar 's hoofd, de armen rond elkaar te slaan, elkaar 's voeten te raken, en zo verder. De spelers kunnen rechtstaan of gaan liggen.

Als de voorgestelde kenmerken herhaald worden, moedig dan de deelnemers aan er nieuwe te verzinnen. De kenmerken zijn liefst niet al te eenvoudig. Je kan de groep aanmoedigen om zichtbare kenmerken voor te stellen (kleur van kledij of van het haar), onzichtbare of persoonlijke kenmerken (hobby 's, lievelingseten, lievelingsliedje om in de douche te zingen, ...) of meningen in verband met een thema (Ik denk dat, Ik vind dat... minderheden, mannen, vrouwen, Roma, (zigeuners en woonwagengewoners), Joden, en zo verder.).

Dit spel moet snel vooruitgaan zodat de deelnemers zich niet gaan vervelen terwijl ze wachten om in te schakelen.

Een cirkel creëren versterkt het groepsgevoel. Je kan echter ook andere vormen bedenken om het te spelen.

Als de activiteit gebruikt wordt aan het begin van een sessie of als ijsbreker, kan je best zelf meedoen en deel uitmaken van de groep. Dit helpt om grenzen te doorbreken.

Suggesties voor opvolging

Domino toont dat je veel meer van mensen kan verwachten dan je denkt. Toch vormen we ons direct een oordeel over mensen bij de eerste ontmoeting, enkel gebaseerd op datgene wat we kunnen zien. De activiteit 'Eerste indrukken' laat je toe te onderzoeken of datgene wat bij jou het eerst opvalt, bij ons allemaal het eerst opvalt.

Doorbreek de kring

*Dus je wil voelen hoe het is om deel uit te maken van de meerderheid of de minderheid?
Dit is een heel actief spel.*

Behandelde onderwerpen

- Meerderheids- / minderheidsrelaties.
- De sociale en politieke mechanismen die de samenleving verdelen.

Doelstellingen

- Ondervinden hoe het is om deel uit te maken van een meerderheid of een minderheid.
- De strategieën analyseren die we gebruiken om deel uit te maken van de meerderheid.
- Ons bewust zijn van wanneer we deel willen uitmaken van de meerderheid ,of apart, of in de minderheid willen zijn.

Tijd 40 minuten

Groepsgrootte 6-8 per kring.

Vorbereiding

- Pen en papier voor de waarnemers.
- Horloge of stopwatch.

Instructies

1. Verdeel de groep in deelgroepen van 6 à 8 mensen.
2. Vraag elke groep een ‘waarnemer’ en een ‘outsider’ aan te duiden.
3. Zeg de andere groepsleden dat ze schouder aan schouder een zo hecht mogelijke kring moeten vormen zodat ze geen ruimte tussen laten.
4. Leg uit dat de ‘outsider’ in de kring moet proberen te komen terwijl degenen die de kring vormen hem of haar er moeten proberen buiten te houden.
5. Vraag de ‘waarnemer’ om de strategieën te noteren die zowel door de ‘outsider’ als door degenen die de kring vormen, worden gebruikt.
6. Na twee of drie minuten, en ongeacht of ze nu de kring konden forceren of niet, doet de ‘outsider’ mee met de kring en krijgt een ander lid een beurt. De activiteit is gedaan als iedereen die er zin in had, een beurt heeft gehad.

Verslag en evaluatie

Breng iedereen samen om te debatteren over wat er gebeurde en hoe ze zich erbij voelden.

Stel de spelers eerst volgende vragen:

- Hoe voelde je je toen je deel uitmaakte van de kring?
- Hoe voelde je je als ‘outsider’? Voelen degenen, die de kring konden doorbreken zich anders dan degenen die dit niet konden?

Stel de waarnemers daarna deze vragen:

- Welke strategieën gebruikten de ‘outsiders’?
- Welke strategieën gebruikten de mensen in de kring om te vermijden dat de anderen binnen zouden geraken?

Vraag dan aan iedereen:

- Wanneer voel je je een ‘outsider’ of een minderheid en wanneer apprecieer je het als je deel uitmaakt van de groep of de meerderheid in het echte leven?
- Welke zijn de sterkste groepen in onze samenleving? En welke zijn de zwakste?
- In de samenleving kan de kring privileges, geld, macht, werk of huisvesting vertegenwoordigen. Welke strategieën gebruiken de minderheden dan om toegang te krijgen tot deze middelen? En hoe tracht de meerderheid dan haar toestand te behouden?

Tips voor de begeleider

Het kan de waarnemers helpen als je hen concrete instructies geeft, dat ze bijvoorbeeld dingen moeten noteren zoals:

- Wat de mensen in de kring tegen elkaar zeggen of tegen de outsider.
- Wat de leden van de kring doen om de outsider geen kans te geven binnen te dringen.
- Wat de outsider zegt.
- Wat de outsider doet.

Deze activiteit vraagt heel wat energie van de spelers. In principe zal dit niet leiden tot agressie behalve als de relaties binnen de groep zwak zijn.

Vooraleer je met de evaluatie begint, kan je de groep best eerst informeel commentaar laten geven op wat er heeft plaatsgevonden.

Suggesties voor opvolging

Vraag de deelnemers hoe ze zich meer bewust kunnen worden van hun eigen gedrag en van het feit dat ze anderen van de groep uitsluiten zonder dit zelf te willen. Zijn er bijvoorbeeld vertegenwoordigers uit alle delen van de gemeente betrokken in plaatselijke groepen, clubs, verenigingen of organisaties? Zouden ze erbij kunnen komen als ze dit willen? Wat houdt hen tegen? En wat zou hen aanmoedigen om deze te vervoegen? Maak uit welke actie je kan voeren om de gelegenheid tot deelname voor iedereen veilig te stellen.

Als je de mechanismen van uitsluiting en de basis waarop we mensen die anders zijn uitsluiten, hebt bestudeerd, wil je de activiteit 'Domino' (pag. 79) misschien wel eens uitproberen om het groepsgevoel te versterken en de kenmerken uit te zoeken die ons als mensen onderscheiden. Of probeer 'Zoeken naar overeenkomsten en verschillen ontdekken' (pag. 148) om uit te zoeken hoe elkeen onder ons een mengsel is van kenmerken die hij deelt met sommigen maar niet met iedereen, en om deze verschillen te vieren.

Extra informatie**Mogelijke varianten**

Als er voldoende mensen zijn om meerdere kringen te vormen om te beginnen, vraag je de groepen ook een naam te kiezen. Dit bevordert het groepsgevoel. Dan kan je het spel telkens spelen met een outsider van een andere groep. Op het einde van elke ronde moet de outsider telkens terugkeren naar zijn of haar eigen groep, of ze nu wel of niet de kring hebben gebroken. Dit kan ook het gevoel van eenzaamheid van de 'outsider' benadrukken.

Dromen

We hebben als mens allemaal een eigenschap gemeen: we kunnen dromen en ons een betere toekomst voorstellen. Via het uitwisselen van dromen en inzichten wordt het gevoel van gelijk te zijn in de groep versterkt.

Behandelde onderwerpen

- Gelijkheid, méér dan gelijke culturele of etnische oorsprong.
- Solidariteit en inlevingsvermogen tussen groepsleden.

Doelstellingen

- Benadrukken van gelijkheid binnen de groep.
- Ontwikkelen van solidariteit en inlevingsvermogen en het creëren van een positieve atmosfeer in de groep.
- Samenwerking aanmoedigen.
- Elkaar beter leren kennen.

Tijd 1 uur

Groeps grootte Eender. Tussen 6 en 40

Vorbereiding Flapbord en stiften, één set per groep

Instructies

1. De organisatie van deze activiteit hangt af van de grootte van de groep. Als het gaat om een groep van ongeveer 10 personen kan je als één groep brainstormen. Als het om een grotere groep gaat kan je deze best opdelen in groepjes van 5-6 personen.
2. Vraag ieder om gedurende de eerste 5 minuten na te denken over hoe hij/ zij de toekomst zelf ziet. Denk hierbij aan familie, werk, vrije tijd, woonomgeving, persoonlijke ontwikkeling, burgerrechten.
3. Vraag dan aan de deelnemers om de eigen dromen en aspiraties uit te wisselen binnen de groep. Gemeenschappelijke kenmerken worden op het flapbord geschreven of, bij voorkeur, getekend. Denk bijvoorbeeld aan: het hebben van een job, reizen, kinderen hebben, een eigen huis bezitten, en zo verder.
4. Vervolgens stelt elke groep zijn tekeningen en conclusies voor.
5. Vraag dan aan de deelnemers om individueel of in groep 3 concrete zaken op te sommen die hen ervan weerhouden om hun dromen te verwezenlijken. Vraag ook naar 3 concrete dingen die ze als groep of als organisatie kunnen doen om dichter bij de verwezenlijking van hun dromen te komen.

Verslag en evaluatie

Vraag de deelnemers om te praten over de gevoelens die bovenkwamen tijdens deze activiteit. Vraag dan wat ze prettig vonden aan de activiteit.

Ga verder met andere vragen:

- Was er iets dat je verraste?
- Vind je dat iedereen het recht heeft om zijn dromen waar te maken?
- Denk je dat sommige mensen meer kansen hebben om hun dromen waar te maken dan anderen? Wie dan en waarom en vind je dit eerlijk?
- Hoe kan je mekaar steunen om hindernissen te overwinnen bij het nastreven van dromen?

Tips voor de begeleider

Deze activiteit kan een goede stimulans betekenen voor individu en groep om praktische zaken te bedenken die ze samen kunnen doen. Voorwaarde is wel dat ze specifiek genoeg zijn in het beschrijven van hun dromen. Het is belangrijk om erop te wijzen dat deze activiteit een *groepsactiviteit* is waarbij men individuele tekortkomingen kan overstijgen. Bijvoorbeeld: "Ik weet niet hoe ik dit of dat moet doen"... "Ik heb niet de juiste middelen".

De activiteit werkt beter als de verschillende inzichten op een creatieve manier worden samengezet. Als de groep last heeft met tekenen kan men ook de collagetechniek

toepassen met oude tijdschriften, schaar en lijm. Je zou ook kunnen vragen om dromen uit te beelden in sketches. Elke methode die de spontaniteit en de creatieve expressie vergemakkelijkt is beter dan alleen schrijven en verbale communicatie.

Het is gemakkelijker om links te leggen met racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme als de groep multicultureel is. De vraag of iedereen recht heeft op het nastreven van zijn dromen helpt anders wel in die richting te denken.

**Suggesties
voor opvolging**

Probeer de activiteit 'Ballonnen' (zie pag. 58) uit, waarmee je een goede opvolging van deze activiteit kunt aanbieden, die positieve gevoelens in de groep doet ontstaan.

Werk verder met de concrete ideeën voor daadwerkelijk handelen, die de deelnemers bij gelegenheid van deze activiteit bedachten of plan een sessie voor het uitdenken van stappen die de deelnemers zelf kunnen ondernemen.

Eén is gelijk aan één

We zijn allemaal anders. Soms voelen we ons trots over dat anders zijn en houden we ervan dat te tonen. Een andere keer verstoppen we liever dat anders zijn omdat we schrik hebben dat we afgewezen worden of omdat we net zoals de anderen willen zijn. We zijn ook allemaal gelijk omdat we als mensen vele kenmerken met elkaar delen.

Behandelde onderwerpen

- Persoonlijke identiteit.
- De kenmerken van de mens.
- We zijn allemaal anders, maar toch ook gelijk.

Doelstellingen

- Elkaar leren kennen en leren respecteren in de groep.
- Aantonen dat we allemaal anders zijn.
- Aantonen dat we ook allemaal gelijk zijn.
- Nadenken over de manier waarop we onze eigen identiteit vormen.

Tijd

Deel A = 30 minuten
Deel B = 30 minuten
Deel C = 20 minuten
Discussie = 20 minuten

Groepsgrootte

Eender

Vorbereiding

- Krijt en een lijst van persoonlijke kenmerken voor deel A.
- Papier, stiften van verschillende kleuren en spelden of kleefband voor deel B.

Instructies

Deze activiteit bestaat uit drie mini-activiteiten die met elkaar verbonden zijn om de deelnemers de mogelijkheid te geven de verschillen tussen hen te bestuderen, na te denken over wat hen uniek maakt en wat ze gemeenschappelijk hebben.

Deel A: Verschillen

1. Zorg ervoor dat je voldoende ruimte hebt en dat het lokaal zo leeg mogelijk is.
2. Leg de groep uit dat ze zich moeten voorstellen dat er een lijn in het midden van het klaslokaal loopt dat het in twee verdeelt. Sta op die lijn.
3. Vraag iedereen om aan één kant van het lokaal te gaan staan en zeg dan: “Diegenen die een broek aan hebben, steken de lijn over!”
4. Nadat diegenen met een broek aan de lijn hebben overgestoken, gaat u verder met een ander kenmerk: bijv. “Degenen, die van koken houden, steken nu de lijn over!”
5. Als de groep opgewarmd is, kan u verder gaan met meer uitdagende kenmerken in verband met het onderwerp, bijv. “Diegenen die goede vrienden hebben die openlijk homoseksueel of lesbisch zijn, steken de lijn over!”

Deel B: Uniek zijn

1. Vraag de groep om na te denken over de T-shirts die ze dragen, vooral diegenen die logo's of slogans dragen in verband met campagnethema's. Dragen ze ze omdat ze het design mooi vinden of omdat ze willen aantonen dat ze een bepaalde zaak steunen?
2. Leg uit dat iedereen nu zijn eigen persoonlijke logo voor zijn T-shirt gaat ontwerpen, een logo dat hen kenmerkt en zegt wie ze zijn.
3. Deel pen en papier uit aan de groepsleden en geef hen 15 minuten om hun persoonlijk ontwerp te tekenen.
4. Als ze klaar zijn, vraag hen dan om hun ontwerpen op hun T-shirts te spelden of te plakken en in het lokaal rond te wandelen zodat ze kunnen zien wat de anderen hebben gedaan.

Deel C: Zoeken naar dingen die we gemeenschappelijk hebben

1. Vraag de spelers om een partner te vinden en drie dingen te identificeren die ze gemeenschappelijk hebben: iets dat ze altijd doen, voelen of denken, iets anders dat ze soms doen, voelen of denken en een derde ding dat ze nooit doen, voelen of denken.
2. Vraag de paren nu om een ander paar te vinden die deze kenmerken delen. Als ze geen ander paar kunnen vinden, moeten ze een groepje van vier vormen en over drie nieuwe kenmerken die ze allemaal met elkaar delen opnieuw gaan onderhandelen.
3. Vraag de groepjes van vier dan om groepjes van acht te vormen en herhaal de onderhandelingen. De activiteit is gedaan als al de deelnemers één groep vormen en drie dingen hebben geïdentificeerd die ze allemaal gemeenschappelijk hebben.
4. Als de groep heel groot is, vraag dan of iedereen dezelfde kenmerken deelt door de spelers in een cirkel te zetten, en als er dan een kenmerk wordt vernoemd, moeten degenen die er zich mee vereenzelvigen opstaan. Als iemand er niet bij “hoort”, probeer dan opnieuw met een ander kenmerk.

Verslag en evaluatie

Vraag de spelers of de activiteit hen bevallen is en vraag wat ze eruit geleerd hebben:

- Hoe voelde het aan als je de lijn helemaal alleen moest oversteken?
- Hoe voelde het als je je als een uniek persoon vertoonde, anders dan alle anderen?
- Hoe voelde het aan toen je zag hoeveel kenmerken je deelt met de rest van de groep?
- Wanneer komt het voor in ons dagelijkse leven dat we uniek en anders willen zijn, en wanneer vinden we het nodig om ons hetzelfde te voelen als alle anderen?

Vraag de mensen om enkele van hun eigen ervaringen met elkaar te delen:

- Heb je ooit je identiteit moeten verstoppen om aanvaard te worden?
- Heb je je ooit gediscrimineerd gevoeld omdat je anders was of omdat je geassocieerd werd met iemand anders?
- Wanneer ben je gedwongen om een deel van je identiteit op te geven om in een groep aanvaard te worden?

Tips voor de begeleider

Probeer in deel A eerst te denken aan persoonlijke kenmerken die niet door de rest van de groep worden gedeeld maar die ook niet te intiem zijn, zoals persoonlijke “eigenaardigheden”, bijv. de manier waarop je je tanden poetst of zingt in de douche. Als de groep opgewarmd is, ga dan verder met persoonlijke ervaringen, vraag naar mensen die gediscrimineerd zijn geweest, die een migranten-, Roma- (zigeuner of rondtrekkende) of homoseksuele vriend hebben, die in een ander land hebben gewoond, die familieleden hebben die geëmigreerd zijn of die in een rolstoel zitten. Ga dan verder met het onderzoeken van persoonlijke smaken, wensen, gevoelens, en zo verder.

Daar de kenmerken in het eerste deel speciaal moeten zijn, kan u best op voorhand een lijst klaarmaken. Kies voor kenmerken die in aanmerking komen voor de groep en volgens wat u weet van de deelnemers. Een andere optie is de leden van de groep te vragen kenmerken voor te stellen, maar wees er dan wel zeker van dat de groep elkaar goed kent en niemand geneigd zal willen zijn om te proberen iemand anders te vernederen.

Tijdens het tweede en het derde deel, is het aan de personen zelf om kenmerken te identificeren.

We raden u aan mee te doen met deze activiteit zodat u het groepsproces beter kan volgen.

Suggesties voor opvolging

Organiseer een sessie als “Eén is gelijk aan één” (pag. 84) waarbij mensen hun eigen T-shirts kunnen beschilderen of bedrukken. Ze zouden hun persoonlijke designs kunnen creëren of een design voor de campagne of enig ander thema.

Andere activiteiten in het pakket waarmee u misschien zou willen verder gaan, zijn “Mijn kindertijd” (pag. 124), om te kijken naar de verschillende ervaringen die we als kind gehad hebben die ons maken tot wat we vandaag zijn of “Persoonlijke helden” (pag. 130) om te kijken naar wat we opkijken in onze helden.

Een vreemde eend in de bijt

Niveau 1 – Thema G

Wie wil jou in de groep hebben?

Behandelde onderwerpen

- Meerderheid – minderheid relaties.
- Discriminatie.

Doelstellingen

- Een discussie op gang trekken over verschillende groepen in de samenleving.
- Bewustzijn creëren over vooroordelen en discriminatie.
- Inlevingsvermogen aanmoedigen in het ervaren van afwijzing of uitsluiting.

Tijd 10 minuten

Groepsgrootte 16+

Vorbereiding

- Gekleurde zelfklevende papieren stippen. Voor een groep van 16 mensen kan je bijvoorbeeld 4 blauwe, 4 rode, 4 gele, 3 groene en 1 witte stip gebruiken.

Instructies

1. Plak een stip op het voorhoofd van elke speler. De spelers mogen niet weten wat hun eigen kleur is.
2. Vraag dan de spelers groepjes te vormen met diegenen, die dezelfde kleur van stip hebben.
3. Niemand mag spreken, ze mogen enkel non-verbale communicatie gebruiken.

Verslag en evaluatie

Help de groep met het onderzoeken van hun gevoelens over wat ze deden en wat ze eruit leerden:

- Hoe voelde je je op het moment dat je voor het eerst iemand ontmoette met dezelfde kleur van stip als jij?
- Hoe voelde de persoon met de overblijvende stip zich?
- Hielp je elkaar met groepjes te vormen?
- Bij welke verschillende groepen hoor jij, bijv. bij een voetbalteam, school, kerk?
- Kan iedereen lid worden van deze groepen?
- Wie zijn de vreemde eenden in de bijt in onze samenleving?

Tips voor de begeleider

Let erop wie de witte stip krijgt!

Je kan de gelegenheid te baat nemen om de samenstelling van de uiteindelijke groepen te manipuleren, maar maak het niet te duidelijk. Laat de spelers denken dat de stippen willekeurig uitgedeeld werden.

Deze activiteit kan ook gebruikt worden als ijsbreker en om mensen groepjes te laten vormen voor een andere activiteit.

Suggesties voor opvolging

Bekijk het ledenbeleid van jouw groep of organisatie. Kan iedereen meedoen? Wat kan je doen om jouw organisatie meer open en welkom te maken voor iedereen?

Als je de vreemde eend in de bijt bent, wil dat niet altijd zeggen dat je uitgesloten bent. Soms is het een eigen keuze om apart te willen staan van anderen en anders te zijn. Als je meer wil werken rond wat het is om een individu te zijn, kan je gebruik maken van de activiteit “Eén is gelijk aan één” (pag. 84).

Extra informatie

Varianten

- Gebruik gekleurde zelfklevende papieren stippen zoals hierboven maar hou geen vreemde eend in de bijt over zodat op het einde iedereen in een groep zit.
- Vorbereiding zoals voor variant 1. Vraag de spelers echter om groepjes te vormen waarbij een groep niet meer dan één persoon met dezelfde kleur van stip mag bevatten, zodat je eindigt met een ‘multi’-groep.
- Gebruik “puzzels” gemaakt van foto’s om zo een discussie te stimuleren. Tip: kleef de foto’s op een kaart vooraleer je ze doorsnijdt.

Eerste indrukken

Wat ons het eerst opvalt, kan zeer misleidend zijn. Eerste indrukken zijn enorm belangrijk, maar het is zo gemakkelijk om foute oordelen te vellen over mensen die je niet kent.

Behandelde onderwerpen

- Persoonlijke identiteit.
- Stereotyperen.
- Hoe we over mensen oordelen op basis van heel weinig echte informatie.

Doelstellingen

- Onze eerste indrukken over mensen vergelijken met die van anderen.
- Bestuderen hoe onze vroegere ervaringen onze eerste indrukken beïnvloeden.
- Ons meer bewust worden van hoe onze indrukken ons gedrag t.o.v. anderen beïnvloeden.

Tijd 30 minuten

Groepsgrootte 4-12

Vorbereiding

- Selecteer uit tijdschriften enkele foto's van mensen die boeiende / verschillende / markante gezichten hebben. Knip de gezichten uit en plak ze bovenaan op een blad papier en laat een groot stuk papier vrij onderaan.
- Je hebt één blad per deelnemer nodig.
- Balpennen, één per persoon.

Instructies

1. De spelers moeten in een kring zitten en dan moet je iedereen een blad geven.
2. Ze moeten de beeltenis op het blad bekijken en hun eerste indruk over de persoon helemaal onderaan het blad opschrijven.
3. Dan moet men de onderrand van het papier omvouwen opdat niemand ziet wat men heeft geschreven en het blad aan de volgende persoon doorgeven.
4. Dan moeten de spelers naar de volgende foto kijken en weer hun eerste indruk opschrijven juist boven het reeds opgevouwen gedeelte, hun stukje papier ook vouwen om datgene wat ze nu hebben geschreven te verbergen en dit weer doorgeven.
5. Herhaal dit tot al de bladen de kring rond zijn geweest en iedereen elke prent heeft gezien.
6. Ontvouw dan de bladen en laat iedereen de verschillende "eerste indrukken" vergelijken.

Verslag en evaluatie

Spreek over wat er gebeurd is en wat je eruit geleerd hebt:

- Als een groep?
- Wat verraste je?
- Waarop baseerde je je eerste indrukken?
- Omschrijf en vergelijk de voorbeelden met elkaar als je een compleet verschillende eerste indruk van iemand hebt gehad.
- Wat was het resultaat ervan?
- Wat leert deze activiteit ons over onszelf?

Tips voor de begeleider

Zorg ervoor dat iedereen de instructies goed begrijpt. Het is handig om te demonstreren waar de spelers hun commentaar moeten schrijven en hoe ze de onderrand van het papier moeten omvouwen.

Laat de bladen redelijk snel rondgaan, en laat de mensen niet té lang nadenken. Het zijn hun éérste indrukken die je wil hebben.

Vermijd foto's van bekende mensen of beroemdheden.

Probeer een grote verscheidenheid van mensen samen te rapen zoals mensen van verschillende leeftijden, culturen, etnische groepen, gehandicapten en niet-gehandicapten,

en zo verder.

Wees voorbereid op sommige sterke argumenten over gedragingen. Afhankelijk van de groepsgrootte zal het commentaar niet altijd unaniem zijn. Laat de spelers elkaar niet bekritisieren omwille van hun meningen maar focus op het debat over de commentaren zelf.

**Suggesties
voor opvolging**

Debatteer over sommige nieuwe activiteiten die je kan introduceren in je groep of organisatie om je de gelegenheid te geven meer te leren over mensen die anders zijn. Nodig bijv. een spreker uit, toon buitenlandse films of organiseer een cultureel evenement met muziek uit andere landen.

Als je graag werkt met beeltenissen van mensen, probeer dan eens “Portretten” (pag.132) en ontdek je eigen ideeën over jouw beeld van mensen die “sociale losers” en “sociale winners” zijn. Als je wilt werken rond de beeldvorming die we hebben van mensen van andere landen, maak dan gebruik van “Antonio en Ali” (pag. 56).

Extra informatie   **Varianten**

Een alternatieve methode die je kan hanteren als je een grote groep hebt, is het kopiëren van de foto's op slides en ze te projecteren op een scherm. Vraag dan elke deelnemer om hun eerste indruk op te schrijven op genummerde bladen, haal de bladen na elke ronde op en lees ze hardop voor op het einde.

Elk beeld vertelt een verhaal

Niveau 2
Thema I, M & A

Soms zie je iets dat heel eenvoudig lijkt. Maar als je het nog eens van een andere kant bekijkt kan je iets totaal anders zien.

Behandelde onderwerpen

- Waarnemingen zijn bevooroordeeld en hangen af van onze voorgaande ervaringen, verwachtingen, cultuur, en zo verder.
- Beslissingen worden vaak genomen op basis van beperkte informatie.

Doelstellingen

- Aantonen hoe het beeld dat we van andere mensen hebben onze beoordeling van hun gedrag beïnvloedt.
- Op de hoogte zijn van de manieren waarop we de gaten in onze kennis opvullen.
- Ons bewust zijn van de invloed en de kracht die onze afbeeldingen hebben op andere mensen.

Tijd 30 minuten

Groeps grootte Onbepaald

Vorbereiding

- Kies een afbeelding die aansluit bij het thema van je sessie of campagne.
- Knip de afbeelding in twee stukken zodat elke helft apart “een verhaal vertelt”, maar tezamen “een ander relaas” weergeeft.
- Kleef beide helften op een apart blad.
- Voorzie één kopie per deelnemer.
- Papier en schrijfgerei voor elke deelnemer.

Instructies

1. Vertel de groep dat je elk van hen een afbeelding zal geven en dat ze, individueel, moeten beschrijven waarover de afbeelding gaat, wie de personages zijn, wat er gebeurt, waar de handeling plaats vindt, en zo verder.
2. Geef elke deelnemer een exemplaar van de eerste helft van de afbeelding en 5 minuten om na te denken en hun verhaal neer te schrijven.
3. Vraag de deelnemers wat ze geschreven hebben. Als het een grote groep is, kan dit gebeuren in kleine groepen van 6 tot 8 mensen.
4. Deel nu de tweede helft van de afbeelding uit en vraag de mensen om wat ze gezien hebben te bespreken.

Verslag en evaluatie

De discussie zou een analyse moeten verschaffen van de manier waarop we informatie ordenen en beoordelen. De volgende vragen zullen helpen:

- Waarover denk je dat de afbeelding ging?
- Wie waren de mensen op de afbeelding?
- Waar waren ze?
- Wat deden ze?
- Waarom waren ze daar?
- Waarom veronderstelde je bepaalde dingen (en andere niet)?
- Had de afbeelding een andere betekenis voor de verschillende leden van de groep?
- Veranderde je mening toen je de hele afbeelding zag?

Als er in het echte leven iets gebeurt en we slechts een klein deel van het “plaatje” zien, proberen we toch altijd om er iets zinnigs in te ontdekken.

- Wat gebeurt er als je het dan nog eens bekijkt in een ruimere context en vanuit een ander gezichtspunt?
- Verander je van mening of blijf je bij je standpunt?
- Waarom is het moeilijk eerlijk te zijn wanneer we van mening veranderen?

**Tips voor de
begeleider**

Probeer afbeeldingen of tekeningen te vinden, aangepast aan de groep en van belang in hun levens, of die over een onderwerp gaan dat je wilt aansnijden.

**Suggesties
voor opvolging**

Moedig iedereen aan om meer bewust te zijn en kritisch te staan tegenover de dingen die ze horen, lezen of zien, vooral die in het nieuws en de reclame. Maak in de volgende sessie tijd vrij, zodat de mensen kunnen vertellen over hun verrassingen en over wat ze geleerd hebben.

Deze activiteit sluit goed aan bij “Wat zie je?” (pag. 138), dat over afbeeldingen in kranten gaat en waarin jij de redacteur bent die de titels schrijft.

Etiketten

Maakt wat anderen over jou denken en zeggen enig verschil uit?

Behandelde onderwerpen

De gevolgen van stereotypen

Doelstellingen

- Het verband bestuderen tussen wat van ons verwacht wordt en hoe we ons in feite gedragen.
- Ons bewust worden van het effect van ons eigen gedrag op anderen.
- Een discussie op gang brengen over de gevolgen van het stereotypen van mensen.

Tijd

45 minuten

Groepsgrootte

10+

Vorbereiding

- Een effen wit zelfklevend etiket van ongeveer 5 cm op 2 cm per deelnemer.
- Schrijf op elk etiket één kenmerk, bijv. onverantwoordelijk, geestig, dom, slim, onhandig...
- Beslis over wat de groep gaat doen, bijv. samen een poster ontwerpen, een evenement plannen, meubels verhuizen of een discussie aangaan (vraag bijvoorbeeld: “als er een grote popgroep in onze stad kon spelen, welke zouden we dan kiezen?”).

Instructies

1. Plak de etiketten op het voorhoofd van de spelers, maar vertel hen niet wat erop staat.
2. Leg de taak aan de groep uit. Maak duidelijk dat iedereen elkaar volgens het stereotiep op het etiket moet behandelen. Als iemand bijvoorbeeld het etiket ‘lui’ draagt, moeten de anderen die persoon voortdurend behandelen als ‘lui’ (maar zonder het woord uit te spreken: dit mag je niet vertellen!).
3. Aan het einde van de activiteit mogen de spelers raden wat er op hun eigen etiket stond, maar dat is niet de voornaamste doelstelling van het spel.

Verslag en evaluatie

Deze fase is zeer belangrijk, dus zorg dat elke speler zijn zegje krijgt. Begin met te vragen of zij hun etiket konden raden en ga dan verder in op de andere aspecten van de activiteit:

- Hoe voelde elke deelnemer zich tijdens deze activiteit?
- Was het moeilijk mensen te behandelen volgens de etiketten?
- Begon iemand zijn eigen etiket ‘uit te proberen’, zoals bijvoorbeeld een persoon met het etiket ‘geestig’ die grappen begon te vertellen of zich zelfbewuster ging gedragen? Of stopte de persoon met het etiket ‘lui’, met anderen te helpen of deel te nemen aan de activiteit?
- Wat voor soort etiketten geven we aan mensen in het echte leven? Hoe beïnvloedt dit hen en hoe beïnvloedt dit onze manier van denken over hen?
- Worden er in het echte leven etiketten opgeplakt, die in dit spel gebruikt zijn?
- Zijn ze gegrond?

Tips voor de begeleider

Wees voorzichtig met het kiezen van de stereotypen. Geef iemand uit de groep die eerder lui is best niet zo’n etiket. Het is niet de bedoeling van het spel om persoonlijke meningen te uiten. Dat zou eerder destructief zijn en wordt beter vermeden.

Hou in gedachten dat dit spel sterke gevoelens kan oproepen.

Suggesties voor opvolging

Hou opnieuw in de gaten wie wat doet in de groep. Probeer de rollen en de verantwoordelijkheden wat om te draaien en maak geen suggesties over wie goed zou zijn voor een bepaalde job.

Hierna wil je misschien verder gaan met het rollenspel “In onze flat”, en een veel voorkomend probleem bestuderen dat naar boven komt bij het in vakjes stoppen en stereotyperen van mensen. Probeer een goede oplossing te zoeken. Als je de etiketten hebt besproken die we vluchtelingen en migranten heel vlug geven, kan je ook doorgaan met “De vluchteling” (pag. 68), om meer uit te zoeken over de realiteit van hun situatie.

Deze activiteit is gebaseerd op een idee uit het “Curriculum Resources Pack: Cultures and Lifestyles”, Dorset Education Service, Dorset, Engeland.

Euro-rail “à la carte”

Niemand van ons is een racist maar...

Deze activiteit gaat over het kijken naar vooroordelen in een alledaagse situatie, nl. samen reizen met de trein.

Behandelde onderwerpen

- Vooroordelen en grenzen aan verdraagzaamheid.
- Beeldvormingen stereotyperen van verschillende minderheden.

Doelstellingen

- De stereotypen en vooroordelen van elke deelnemer over andere mensen en over minderheden blootleggen, alsook de beelden en associaties die de tekst oproept.
- Nadenken over het beeld dat de verschillende deelnemers hebben van de minderheden.
- Zelfbewustzijn creëren over de grenzen van verdraagzaamheid.
- De verschillende waarden en stereotypen van de deelnemers met elkaar confronteren.

Tijd 90 minuten – 2 uur.

Groepsgrootte Minimum 5, maximum 40 deelnemers.

Vorbereiding

- Kopieën van de activiteitenfiche, één per deelnemer.
- Een potlood per deelnemer.

Instructies

1. Geef elke persoon een kopie van het scenario.
2. Beschrijf in het kort het scenario en vraag hen de beschrijvingen voor te lezen van de mensen die meereizen met de trein.
3. Vraag nu iedereen individueel drie mensen uit te kiezen met wie ze het liefst samen zouden reizen en drie met wie ze het minst graag samen zouden reizen.
4. Als iedereen hiermee klaar is, vraag hen dan om in kleine groepjes van 4 tot 5 personen:
  - hun persoonlijke keuzes te overlopen, met de redenen ervoor,
  - hun keuzes en redenen te controleren op gelijkenissen
  - na consensus een gemeenschappelijke lijst op te stellen (van drie ‘plussen’ en drie ‘minnen’).
5. Vraag in een plenair gedeelte elke groep hun conclusies voor te stellen, inclusief de redenen voor hun gemeenschappelijke keuzes. Ze moeten ook vertellen over welke “gevallen” er het meest discussie was in de groep.

Verslag en evaluatie

De informatie-uitwisseling en de discussie zullen gebaseerd zijn op de verslagen van de groepen. De verschillende resultaten vergelijken is een goede manier om de discussie op gang te brengen.

Je kan verder gaan met vragen zoals:

- Hoe realistisch zijn de voorgestelde situaties?
- Heeft iemand van de groep een dergelijke situatie al in het echt meegemaakt?
- Wat waren de belangrijkste factoren bij je persoonlijke beslissingen?
- Als de groep er niet in slaagde om gemeenschappelijke beslissingen te nemen, waarom dan? Wat was het moeilijkst? Welke factoren beletten je om tot een consensus te komen?
- Welke stereotypen roept de lijst van de passagiers op? Zijn de stereotypen in de beschrijvingen gegeven of bestaan ze enkel in ons hoofd en in onze verbeelding? Vanwaar krijgen we deze beelden dan?
- Hoe zou het zijn om zelf in een situatie te zitten waarin niemand met jou een treincoupé wil delen?

Tips voor de begeleider

Hou er rekening mee dat de lijst van passagiers zeer lang is en dat dit het moeilijker maakt voor de groep om tot een gemeenschappelijke keuze te komen, daarom zou je misschien ook meer tijd moeten uittrekken voor zowel het individuele als het groepsgeedeelte. Als je wil, kan je de lijst tot een maximum van 10-14 passagiers terugbrengen en aanpassen aan de plaatselijke of nationale situatie van de groep waarmee je werkt. Het is zeer belangrijk dat de beschrijvingen van de passagiers overeenkomen met de minderheden die bekend zijn bij de groep, inclusief “verborgen” minderheden zoals homoseksuelen, gehandicapten, seropositieve mensen, en zo verder.

In veel gevallen zullen de groepen er niet in slagen een gemeenschappelijke lijst samen te stellen. Benadruk dit aspect van de activiteit niet teveel omdat dit misschien kan leiden tot een valse consensus. Het is even interessant om te checken waarom het zo moeilijk is tot een consensus te komen.

Het is belangrijk ieders mening te respecteren en de persoonlijke standpunten van de mensen niet aan te vallen. Als sommige keuzes twijfelachtig lijken, is het beter om de redenen te bespreken die tot een bepaalde keuze leidden, eerder dan persoonlijke beslissingen in vraag te stellen. Zowel de deelnemers als jij, de begeleider, zullen in feite in moeilijke posities zitten: het ligt voor de hand dat deze oefening kan uitdraaien op een veroordelingssessie! Laat daarom niet toe dat de discussie evolueert tot een discussie rond “wie er de minste vooroordelen heeft”, maar werk eerder rond het feit dat we allemaal vooroordelen hebben.

Daarnaast is het een heel belangrijk discussie- en studiepoint dat de beschrijving van de passagiers heel beknopt is. We weten maar weinig over de persoonlijkheid en de achtergrond van die mensen. Maar is dat niet de manier waarop we meestal reageren bij informatie in nieuwsbladen en televisie, in gesprekken, of wanneer we mensen voor de eerste keer ontmoeten?

Suggesties voor opvolging

Deze activiteit kan vervolgd worden met een andere activiteit die ook beeldvorming behandelt zoals bijv. ‘Eerste indrukken’ (pag. 87), of ‘Wat zie je’ (pag. 138). Een andere mogelijkheid is dat je jezelf vragen gaat stellen over wat je echt weet over hoe het is om een vluchteling of een migrant te zijn en met de vooroordelen en de discriminatie geconfronteerd te worden via ‘De vluchteling’ (pag. 68).

Extra informatie

Het scenario

Je gaat aan boord van de “Deer Valley Express”- voor een treinrit van een week van Lissabon naar Moskou. Je reist in een slaapcoupé die je moet delen met drie andere mensen. Met welke drie van de volgende passagiers verkies je de coupé te delen?

- Een Servische soldaat uit Bosnië.
- Een zwaarlijvige, Zwitserse beurspeculant.
- Een Italiaanse diskjockey die veel dollars blijkt mee te hebben.
- Een Afrikaanse vrouw die lederproducten verkoopt.
- Een jonge seropositieve artiest.
- Een Roma-man (zigeuner of rondtrekkende) uit Hongarije die juist uit de gevangenis is vrijgekomen.
- Een Baskische nationalist die regelmatig naar Rusland reist.
- Een Duitse rapper met een heel alternatieve levensstijl.
- Een blinde, Oostenrijkse accordeonspeler.
- Een Oekraïense student die niet naar huis wil gaan.
- Een Roemeense vrouw van middelbare leeftijd die geen visum heeft en met een 1-jarig kind op haar arm reist.
- Een Duitse hard-line en agressieve feministe.
- Een Zweedse skinhead die duidelijk onder de invloed van alcohol is.
- Een worstelaar uit Belfast die klaarblijkelijk naar een voetbalmatch gaat.
- Een Poolse prostitué uit Berlijn.
- Een Franse boer die alleen maar Frans spreekt en een mand sterk ruikende kaas met zich meedraagt.
- Een Koerdische vluchteling die in Duitsland woont en die vanuit Libië op de terugweg is.

Instructies

1. Selecteer eerst individueel de drie mensen met wie je het liefst zou willen reizen en dan de drie met wie je het minst graag zou willen reizen. Je krijgt een kwartiertje om dit te doen.
2. Ga in groepjes zitten en overloop samen je keuzes van de drie “beste” en de 3 “slechtste” reisgezellen, en discussieer in groep over de redenen die tot je beslissingen leidden.
3. Probeer dan tot een consensus te komen over een gemeenschappelijke lijst van de drie meest favoriete en de drie minst favoriete reisgezellen. Je hebt 45 minuten voor dit deel van de activiteit.
4. In een plenaire sessie stelt elke groep haar beslissingen voor, gevolgd door een informatiesessie en een evaluatie van de oefening.

Gewoon doen!

Soms kunnen andere mensen zoals ouders, bazen of volwassenen toch zo ongelofelijk bekrompen zijn... maar zijn wij dat ook niet?

Deze activiteit is een simulatie.

Behandelde onderwerpen

- Discriminatie van mensen die anders zijn. De mechanismen die ervoor zorgen dat minderheden in onze maatschappij een ongeprivilegieerde positie blijven innemen.

Doelstellingen

- Ervaren hoe het is om gediscrimineerd te worden.
- Analyseren hoe we bepaalde sociale groepen discrimineren en er tegelijk in slagen om hen de schuld te geven van de positie waarin ze zich bevinden.
- Ons bewust worden van hoe we onrechtvaardige sociale structuren in stand helpen houden.

Tijd 60 minuten

Groepsgrootte

Maximum 40. Je zult de deelnemers moeten opdelen in kleinere groepjes.

Vorbereiding

- 4 grote vellen papier
- 4 oude tijdschriften
- 4 scharen
- 4 pakjes gekleurde viltstiften
- 4 tubes lijm
- Optioneel : 4 pakketjes andere spullen zoals wol, knopen, paperclips, touwtjes.
- Papier en pen voor de waarnemers
- Een klok of uurwerk

Instructies

1. Verdeel de spelers in vier groepen en vraag elke groep in een hoek van de kamer te gaan zitten zodat ze rustig kunnen werken.
2. Vraag elke groep om iemand aan te duiden als waarnemer. Deze persoon zal noteren wat de leden van de groep doen of zeggen.
3. Kondig aan dat je bij elke groep zult langskomen om hun het materiaal en de opdracht te geven.
4. Ga naar de eerste groep, geef ze wat materiaal en zeg duidelijk “Jullie hebben een blad papier, een tijdschrift, een schaar en lijm. Je moet een collage maken die “de lente” voorstelt. Je hebt 20 minuten. Je mag beginnen wanneer je wil.”
5. Ga dan naar de tweede groep, geef hen het materiaal en zeg duidelijk : “ Jullie hebben een blad papier, een tijdschrift, een schaar en lijm. Je moet een collage maken die “de zomer” voorstelt. Je hebt 20 minuten. Je mag beginnen wanneer je wil.”
6. Ga dan naar de derde groep, geef hen hun materiaal en zeg duidelijk : “Jullie hebben een blad papier, een tijdschrift, een schaar en lijm. Je moet een collage maken die “de herfst” voorstelt. Je hebt 20 minuten. Je mag beginnen wanneer je wil.”
7. Ga dan naar de vierde groep, geef hen het materiaal en zeg duidelijk : “ Mso, flosamd loerabtbz losnise bauqvxa poyeks, nseioamans sajiyudo laverzalosifatome. Je hebt 20 minuten. Je mag beginnen wanneer je wil.
8. Ga terwijl ze bezig zijn in alle groepjes eens kijken. Moedig groepen 1, 2 en 3 aan, maar berisp groep 4 omdat ze niet doen wat je hen gevraagd hebt.
9. Na 20 minuten laat je hen stoppen en vraag je de verschillende groepen om hun collages in te leveren. Als de eerste groep dan nog niet klaar is geef je hen 3 of 4 minuten extra.

Verslag en evaluatie

Doe de ronde van alle spelers. Vraag wat ze van de activiteit vonden, hoe ze samen werkten in de groepjes, deed iedereen mee?

Laat dan alle waarnemers aan het woord. Vraag hen wat er in iedere groep gebeurde.

Betrek dan iedereen in een gesprek over de verbanden met de realiteit.

- Zie je een band met het echte leven?
- Wie is in onze samenleving de vierde groep?
- Op welke manier geven we doorgaans de schuld aan de slachtoffers van sociale onrechtvaardigheid?
- Hoe reageren mensen die zich het slachtoffer van sociale onrechtvaardigheid voelen?
- Reageren zij op dezelfde manier als de mensen uit groep 4 reageerde?

Tips voor de begeleider

Als je met weinig mensen werkt, pas dan het spel aan en maak twee subgroepen, geef de eerste heel duidelijke instructies en de tweede heel onduidelijke.

Als alternatief voor de nonsens tekst kan je de opdracht ook zeer snel of in een vreemde taal uitspreken.

Verwacht je aan sterke reacties van de leden van de vierde groep, wegens de frustratie de opdracht niet te begrijpen en toch de schuld te krijgen. Soms maken ze zich kwaad op de begeleider en gaan ze weg. Soms keren ze hun frustratie tegen de andere groepen en zorgen ze ervoor dat zij hun opdracht niet kunnen uitvoeren of afwerken. Soms houden ze hun gevoelens in en bewaren ze de agressie voor later. Daarom stellen we het volgende voor :

Zorg ervoor dat de groepen willekeurig samengesteld zijn, zo vermijd je dat sommige mensen zich geïsoleerd gaan voelen.

Voor je begint aan de evaluatie is het essentieel om duidelijk te maken dat het slechts een simulatie was en dat we nu onze rollen moeten laten vallen.

Het is belangrijk om bij het begin van de evaluatie iedereen de kans en de tijd te geven zijn of haar gevoelens uit te drukken. Anders komen die gevoelens later naar boven en zal dit een goede evaluatie in de weg staan.

Suggesties voor opvolging

Bestudeer enkele groepen in onze maatschappij nader. Welk beeld heb je van mensen die je zou kunnen omschrijven als sociale verliezers of als sociale winnaars? Verken dit met de activiteit “Portretten” (pag. 132)

Als alternatief kan je ook overgaan tot het bordspel “De weg naar ontwikkeling” (pag. 70). Dit brengt de vele mechanismen naar voor waarmee het huidige economisch systeem de meerderheid van de mensen uit het Zuiden discrimineert, om de geprivilegieerde positie van het Noorden in stand te houden.

Extra informatie

Varianten

Als je het meer uitdagend wil maken, of als het materiaal niet voorhanden is, kan je de groepen vragen een korte sketch voor te bereiden. Dit is nog meer stresserend voor de vierde groep die zich zorgen zal maken hoe iets voor de groep te brengen zonder zich belachelijk te maken.

Guess who's coming to dinner

Niveau 3 – Thema I & M

Heb je ooit Spencer Tracy en Katherine Hepburn samen zien dineren? Misschien was je te jong toen de film voor het eerst in de bioscoop kwam. Maar het is nooit te laat! Deze activiteit is een rollenspel.

Behandelde onderwerpen

- Stereotypen, vooroordelen en discriminatie.
- Het doorgeven van vooroordelen via vermaatschappelijking en educatie.
- Omgaan met conflicten.

Doelstellingen

- De boodschappen analyseren die we van onze eigen familie krijgen over mensen met een andere culturele of sociale achtergrond.
- De waarde van deze boodschappen analyseren.
- Ons bewust worden van de rol van familie bij het doorgeven van waarden in de maatschappij.

Tijd 45 minuten

Groepsgrootte Eender. Minimum 8 personen

Vorbereiding

- Kopieën van de rollenfiches.
- Papier en pen voor de gespecialiseerde waarnemers.

Instructies

1. Leg uit dat het hier om een spel gaat om de rol van de familie te bestuderen in het overbrengen van ideeën over mensen die tot andere sociale of culturele groepen behoren.
2. Vraag 4 vrijwilligers om de rollen te spelen (bij voorkeur twee van elk geslacht) en 4 anderen om gespecialiseerd waarnemer te zijn. De rest van de groep is algemeen waarnemer.
3. Vraag de gespecialiseerde waarnemers om elk één karakter in het rollenspel te volgen en nota te nemen van al de argumenten die hij/zij gebruikt. Verdeel de karakters over de gespecialiseerde waarnemers.
4. Geef elke acteur /actrice een rollenfiche en geef hen 2 tot 3 minuten om de rol te leren kennen.
5. Bereid de scène voor: plaats 4 stoelen in een halve cirkel en leg iedereen uit dat dit de woonkamer is van een huis en dat ze een familiediscussie te zien zullen krijgen. Geef het signaal, door bijvoorbeeld in de handen te klappen, om het rollenspel te beginnen.
6. Je zal tevens moeten beslissen hoe lang het mag duren, afhankelijk van hoe het spel evolueert. Een kwartiertje is lang genoeg. Geef ook een duidelijk signaal om het spel te beëindigen.

Verslag en evaluatie

Begin de evaluatie met een vraag aan de acteurs over hun gevoelens.

Vraag dan elke waarnemer om beurten de (genoteerde) argumenten voor te lezen die de acteurs hebben gebruikt om de anderen van hun standpunt te overtuigen.

Ga dan verder met een algemene discussie met de hele groep. Je kan bijvoorbeeld vragen:

- Waren de argumenten dezelfde als diegene die je zelf hebt gebruikt in je eigen familie?
- Zou het anders zijn geweest als de vriend van het meisje dezelfde huidskleur had gehad als zij?
- Zouden de zaken anders liggen als een jongen zijn gekleurde vriendin mee naar huis zou nemen?
- Wat zou er gebeurd zijn als het meisje haar relatie met een ander meisje had aangekondigd?

- Wat als de jongen zijn vriend voorgesteld zou hebben?
- Denk je dat dit soort conflicten nog steeds veel voorkomt of is het iets van vroeger?
- Is dit met jou zelf gebeurd of ken je iemand uit je vriendenkring die eenzelfde soort uitdaging moest aangaan?

Tips voor de begeleider

Als de groep al rollenspellen heeft gespeeld, zijn er geen verdere instructies nodig. Zoniet is het wel belangrijk om erop te wijzen dat een rol spelen iets anders is dan acteren. In een rollenspel blijven we onszelf, terwijl we een vaststaande rol of houding moeten aannemen; als we acteren moeten we een ander karakter interpreteren dan onze eigen persoon. Daarom is het geen kwestie van te dramatiseren of te acteren maar veeleer van een rol of een houding aan te nemen en te bestuderen.

Als je vindt dat de rollen teveel voorgeschreven zijn, of dat ze niets van doen hebben met je eigen realiteit kan je rollenfiches maken met een schema van vier veel voorkomende houdingen die typisch zijn voor families in je eigen cultuur. Als je het idee wil aanpassen en meer rollen schrijven kan dat natuurlijk ook.

De methodiek kan gemakkelijk aangepast worden aan de culturele en de sociale realiteit van de deelnemers. Als een zwart persoon als te exotisch wordt aanzien omdat er in je gemeente geen zwarte mensen wonen, kan de vriend van het meisje bijvoorbeeld een moslim zijn of, als de familie katholiek is, een Jood, en zo verder.

Suggesties voor opvolging

Als je gedragingen en reacties t.o.v. mensen van andere nationaliteiten verder uit wil diepen, kan je van de activiteit “Euro-rail à la carte” gebruik maken. Hoe begripvol en open kan je zelf zijn naar andere mensen toe, die van jou verschillen? Ga na hoe moeilijk het in de praktijk is om zo verdraagzaam te zijn als je zelf wel wil.

Extra informatie

Rollenfiches

Dochter Je hebt beslist om je familie mee te delen dat je met je zwarte vriend wil samenwonen.

De situatie: Je begint het rollenspel. Je deelt je familie mee dat je gaat samenwonen met je vriend, die zwart is. Probeer je beslissing te verdedigen en zeg dat je je zult verzetten tegen het vooroordeel tegen relaties tussen jonge mensen en in het bijzonder tegen relaties tussen jonge mensen van verschillende herkomst.

Moeder Je dochter heeft een zwarte vriend met wie ze een hechte relatie heeft.
De situatie: Je houdt erg veel van je dochter en begrijpt niet hoe ze je dit kon aandoen. Je steunt je man in alles wat hij zegt. Je bedreigt je dochter niet, maar je voelt je eerder bedroefd over de pijn die ze je aandoet. Je denkt dat de zwarte jongen haar zal verlaten en dat ze er veel onder zal lijden.

Oudere broer Je zus heeft een zwarte vriend met wie ze een hechte relatie heeft.
De situatie: Eigenlijk trek je je er niks van aan als je zus uitgaat met een zwarte man en verdedig je het principe dat mensen vrij moeten zijn in hun relaties. Maar als je moeder zegt, dat hij je zus best zou kunnen verlaten, ga je denken dat hij je zus wel eens zou kunnen gebruiken. Je toont je bezorgdheid en wil je zus verdedigen.

Vader Je dochter heeft een zwarte vriend met wie ze een hechte relatie heeft.
De situatie: Je bent de autoriteit in huis, en je gaat niet akkoord met de relatie van je dochter. Je vertegenwoordigt de morele meerderheid van de gemeenschap en je bent bezorgd over wat de mensen gaan zeggen. Je vindt jezelf niet racistisch maar je dochter die met een zwarte gaat trouwen, dat is iets anders. Denk aan een strenge vader en gebruik zijn argumenten.

Het eiland

Doorheen de geschiedenis hebben alle samenlevingen wel iets geleend van elkaar en dingen aangepast. Wanneer verschillende culturen elkaar ontmoeten, ontstaan er geweldige mogelijkheden tot uitwisseling waar iedereen baat bij kan hebben. We zouden dit feit gemakkelijker kunnen erkennen als we ook door vooroordelen en ethocentrisme konden heen kijken.

Dit is een simulatie.

Behandelde onderwerpen

- Het ‘verschil’ begrijpen is een belangrijke stap om het te respecteren en erkennen.
- De voordelen van verdraagzaamheid en aanpassingsvermogen.
- Het vieren van verscheidenheid.

Doelstellingen

- Bewustzijn creëren van de manieren waarop cultuur onze levens en onze zienwijzen kan beïnvloeden.
- De discussie stimuleren over hoe mensen van verschillende culturen communiceren en op elkaar reageren.
- De culturele taboes en de “grenzen aan verdraagzaamheid” bestuderen.
- De discussie stimuleren over de mogelijkheden die ons geboden worden via interculturele samenwerking.

Tijd 2 uur

Groepsgrootte 10 – 16

Vorbereiding

Fase A: Voor het creëren van groepsculturen:

- Pen en papier.
- Fotokopieën van de rolfiles voor de stammen.

Fase B: Voor de vergadering:

- Genoeg drank, bekers en koekjes voor iedereen.

Fase C: Voor de zoektocht:

- Een kaart die de plaats toont van de verstopte ballonnen en die in 4 stukken geknipt is.
- 5 ronde, rode ballonnen.
- 3 andere ballonnen van een verschillende vorm en kleur, bijvoorbeeld een ronde gele, een lange groene, een lange blauwe ballon
- 2 gelijke ballonnen, maar verschillend van de andere (bijvoorbeeld condoms) verstopt op een geheime plek.
- Een touw om de ballonnen dicht te knopen.
- Plakband om de ballonnen aan de muur te kunnen vastplakken.
- Een gereedschapsdoos met spelden, scharen, rode lippenstift, plakband.

Instructies

Er zijn drie fases in dit spel: In fase A leren de twee stammen hun eigen cultuur; in fase B ontmoeten de twee stammen elkaar en leren hoe te communiceren in elkaar ‘s taal, en in fase C zoeken de stammen naar de ballonnen.

Verzekert je ervan dat alles op voorhand klaar is en opgesteld is. Deel de groep in twee en lees het spelschema voor.

Fase A. De twee stammen leren hun cultuur en creëren hun eigen taal:

1. Stuur de twee groepen naar de tegenovergestelde kanten van de zaal (die de heuvels en de kust moeten voorstellen).
2. Deel de kopieën uit van de rollen van elke stam, en papier en pen om notities te maken.
3. Vraag de groepen een naam te kiezen voor hun stam, de regels van hun cultuur te leren en een speciale taal te creëren.
4. Dan hebben ze 20 minuten om hun taal samen te ontwikkelen en te oefenen en ervoor te zorgen dat iedereen van de groep het vlot beheerst.

Fase B. De twee stammen ontmoeten elkaar.

Dit is een gelegenheid om met elkaar te leren communiceren en samen te werken door het eten en de drank met elkaar te delen:

1. Geef stam Y de koekjes en stam B het drinken en de bekers.
2. Vraag de twee groepen samen te komen in het midden van de zaal (dat neutraal terrein voorstelt).
3. Vertel iedereen dat de simulatie vanaf nu begint. Van nu af aan moet iedereen zijn of haar rol spelen, d.w.z. ze moeten de taal en de cultuur van hun stam gebruiken.

Fase C. De zoektocht naar de ballonnen.

Hiervoor heeft de groep 45 minuten. Stam Z kan beginnen onderhandelen over het gemiste deel van de kaart en proberen de verstopte ballonnen te vinden.

Verslag en evaluatie

Begin het debat met te vertellen wat er gebeurde en ga dan verder met datgene wat men geleerd heeft en hoe de simulatie op het echte leven betrekking heeft.

- Was het moeilijk om de talen te gebruiken en te begrijpen?
- Hoe communiceerde je tijdens de zoektocht? Maakte je van één taal of van beide talen gebruik? Door middel van tekens? Wat voor misverstanden waren er?
- Hoe loste je de problemen op als het ging over het aflaten van de ballonnen van stam Y?
- Wie deed dit? Hoe voelde je je als je de culturele taboes doorbrak?
- Wat voor culturele taboes zijn er in onze samenleving? Wat is hun functie?
- Welke dingen gebruiken we in ons dagelijkse leven die hun oorsprong hebben in andere landen of continenten?
- Kunnen we ons voorstellen dat we enkel leven met datgene wat uit onze eigen cultuur of ons eigen land voortkomt? Waarom is cultuur zo belangrijk voor ons?
- Is jouw cultuur belangrijk voor je? Waarom?
- Wat hindert ons om andere culturen te begrijpen?
- Kan je voorbeelden uit het echte leven vinden, in het verleden of in het heden, van twee culturen die zich aan elkaar aangepast hebben en erbij gewonnen hebben?
- Vandaag zijn er in de wereld veel voorbeelden van conflictsituaties tussen culturen. Kies een voorbeeld om over te discussiëren. Wat brengt deze culturen juist in conflict? Wie wint en wie verliest er bij dit conflict? Wat verliezen mensen juist als ze hun cultuur openstellen voor andere culturen? Wat kunnen ze erbij winnen?

Extra informatie

Zorg ervoor dat voordat je start je alle instructies hebt gelezen zodat je een duidelijk beeld hebt van wat de spelers juist moeten doen.

Tips voor de begeleider

Dit spel moet met veel zorg voorbereid worden

- Je kan condooms gebruiken in plaats van ballonnen om te verstoppen. Ten eerste omdat ze een andere vorm hebben dan traditionele ballonnen en ten tweede omdat condooms voor veel mensen nog steeds een 'taboe' zijn. Condooms gebruiken zou daardoor de grenzen aan de verdraagzaamheid van sommige deelnemers kunnen 'testen'. Bovendien kan dan tijdens de discussie ook gesproken worden over thema's zoals AIDS en discriminatie van seropositieve mensen.
- Zoek een geschikt plekje om de speciale ballonnen (condooms) te verbergen, maar blaas ze niet op.
- Maak een kaart om deze plaats te identificeren maar vergewis je ervan dat de plaats niet van een helft of van drie vierden van de kaart kan worden afgelezen.

- Snij de kaart dan in vier en geef hiervan 2 delen aan stam Z. Vouw de andere twee stukken dan op en steek deze stukken in 2 ballonnen die je aan stam Y zal geven.
- Blaas de 8 gekleurde ballonnen op en maak ze met touw vast zodat ze kunnen worden afgelaten zonder ze te beschadigen.
- Maak de vier rode ballonnen aan de muur aan één kant van de zaal (de kust waar stam Z woont) vast en de vier andere ballonnen aan de muur aan de andere kant van de zaal (de heuvels waar stam Y woont). Leg twee vierden van de kaart voor stam Z in een enveloppe aan hun kant van de zaal.
- Plaats de doos met gereedschap in het midden van de zaal. Vertel niet waarvoor deze dingen kunnen worden gebruikt. Ze kunnen wel of niet in het spel worden gebruikt. Het is aan de deelnemers om te beslissen, als ze hun culturen en regels uitvinden. Voeg er andere zaken aan toe als je denkt dat ze nuttig kunnen zijn, bijvoorbeeld een vergrootglas als de kaart heel klein is, een zaklamp als de kaart op een donkere plaats verstopt is, een sleutel om een doos te openen als de kaart daarin zit, en zo verder.

De stammen helpen om een taal aan te leren en hun cultuur te ontwikkelen

Dit is een goede kans voor de groep om creatief uit de hoek te komen.

Als een groep het moeilijk vindt om dit te doen, stel dan bijvoorbeeld voor dat ze alle medeklinkers door één enkele letter vervangen. (Bijvoorbeeld 'l' of 'r'). Andere ideeën zijn bijvoorbeeld elk woord achterstevoren zeggen of elk woord met een bepaalde letter beginnen.

Zorg ervoor dat alle leden van de groep hun taal vlot beheersen vooraleer verder te gaan en zorg dat ze hun cultuur kennen.

De vergadering

Door één stam de koekjes te geven en de andere de drank creëer je meteen een mogelijkheid voor de spelers om elkaar 's taal te leren. De spelers zullen moeten leren communiceren als ze hun probleem willen oplossen op een gezamenlijke en gepaste manier.

De zoektocht

Er zijn veel mogelijke uitwegen, wat afhankelijk is van de onderhandelingsvaardigheden, het temperament en de belangrijkheid van culturele waarden voor de deelnemers.

Als het spel in het slop geraakt, kan je tussenkomen met één of meer tips. Het scenario zou bijvoorbeeld als volgt kunnen gaan:

- De spelers moeten de stukjes papier zoeken in de ballonnen van stam Y.
- Dan moeten ze uitzoeken hoe ze de stukjes van de kaart kunnen verkrijgen en tegelijkertijd toch de ballonnen van stam Y kunnen respecteren.
- Door aandachtig te observeren kunnen de stammen erachter komen dat de ballonnen opengemaakt, afgelaten en weer opgeblazen kunnen worden. Leden van stam Z zullen toch heel goed moeten onderhandelen om stam Y ervan te overtuigen dit te laten doorgaan. Iemand zal het culturele taboe moeten doorbreken dat ballonnen wel aangeraakt mogen worden en stam Y mag degene die dit doet vragen om bijvoorbeeld een rode neus te dragen en 'in een cirkel te lopen'. Dit is dan een ander taboe om te doorbreken.
- In het begin blijkt er totaal geen voordeel in te zitten voor stam Y om stam Z te helpen omdat stam Z alleen maar rode ballonnen heeft en stam Y daar al één van heeft. Maar op het einde zal blijken dat stam Y er toch ook haar voordeel uit kan halen omdat er twee nieuwe ballons verstopt zijn en stam Z ze misschien wel wil delen.

Suggesties voor opvolging

Leren en groeien zijn een deel van het continue proces van interculturele vorming. Maar het proces zal niet plaatsgrijpen en we zullen de vruchten ervan niet oogsten als we er niet aan werken. Iets wat je zou kunnen doen, is bijvoorbeeld een intercultureel festival in jouw groep of beweging organiseren en mensen van de plaatselijke gemeenschap uitnodigen om te delen in eten, drank, muziek, dans, kunstnijverheid, spelen, en zo verder...

Het is niet altijd zo gemakkelijk als we wel zouden willen om zich bij de manieren van mensen die anders zijn goed te voelen of die te accepteren. Als je meer wil weten over hoe je je zou voelen om een lange treinreis te delen met mensen die andere gewoonten en tradities hebben dan jij, speel dan "Euro-Rail à la carte" (pag. 93).

Extra informatie Spelschema

Op een eiland leven twee aparte stammen. Stam Y leeft in het heuvelachtige binnenland en stam Z leeft aan de kust. Ze bestaan naast elkaar en hebben zelden contact met elkaar.

De twee stammen hebben verschillende talen en culturen, alhoewel voor beide stammen ballonnen een speciale betekenis hebben. In stam Y hechten de mensen om godsdienstige redenen veel waarde aan de verscheidenheid van de ballonnen en proberen ze zo veel mogelijk verschillende soorten, vormen en kleuren te verzamelen. In stam Z gebruiken de mensen om medische redenen voornamelijk ronde, rode ballonnen.

Onlangs is er bij mensen van stam Z een vreemde ziekte uitgebroken, waartegen er volgens de legende maar één therapie bestaat, namelijk een zeldzame soort ballon die enkel gevonden kan worden op een onbekende plaats op het eiland. Gelukkig voor hen bestaat er een kaart die van generatie op generatie overgeleverd is en waarvan ze zeker zijn dat het hen naar de nieuwe ballon zal leiden die ze nodig hebben. Maar spijtig genoeg is de kaart heel wat jaren geleden gedurende een oorlog bijna vernietigd en stam Z heeft enkel de helft van deze kaart. De legende zegt dat stam Y de andere helft heeft. De bedoeling van het spel is voor stam Y hun ballonnen te beschermen en voor stam Z het medicijn te vinden dat ze nodig hebben. Maar, net zoals in het echte leven, kunnen de deelnemers misschien andere onverwachte uitwegen vinden.

Rolfiches (te kopiëren voor alle deelnemers)

Rolfiche voor stam Y

Je woont op een eiland samen met een andere stam. De twee stammen leven samen maar je hebt een verschillende taal en cultuur en je ontmoet elkaar nauwelijks.

Je taal

Je moet een speciale eenvoudige taal uitvinden om tijdens het spel te gebruiken. Zorg ervoor dat iedereen in de stam die goed onder de knie heeft.

Je cultuur

Je hecht grote waarde aan de diversiteit van ballonnen om godsdienstige redenen en probeert zo veel mogelijk verschillende soorten, vormen en kleuren te verzamelen. De ballonnen zijn heilig verklaard en niemand mag ze aanraken en als men dit doet, kan men een straf verwachten. De enige mensen die deze ballonnen mogen aanraken zijn zij die het ritueel geleerd hebben in een cirkel rond te lopen. Tijdens dit ritueel moet die persoon een rode neus opzetten en een ballon op zijn neus dragen terwijl hij in een cirkel rondloopt. Enkele andere aspecten van jouw cultuur moet je zelf uitvinden, onder meer een naam voor jouw stam, een groetritueel en regels over jouw sociale organisatie, bijvoorbeeld wie neemt er de beslissingen en wie is de woordvoerder van de groep.

Rolfiche voor stam Z

Je woont op een eiland samen met een andere stam. De twee stammen leven samen maar je hebt een verschillende taal en cultuur en je ontmoet elkaar nauwelijks.

Je taal

Je moet een speciale eenvoudige taal uitvinden om tijdens het spel te gebruiken. Zorg ervoor dat iedereen in de stam die goed onder de knie heeft.

Je cultuur

Je bent een vredevol en sociaal volk. Als je elkaar begroet, doe je dat door neuzen te wrijven. Daarom vindt men het zeer antisociaal als men niet altijd een propere neus heeft. Je hecht heel veel waarde aan ronde, rode ballonnen die je gebruikt als medicijn. Rode ballonnen zijn ook heel schaars. Enkele andere aspecten van jouw cultuur moet je zelf uitvinden, onder meer een naam voor jouw stam, een groetritueel en regels over jouw sociale organisatie, bijvoorbeeld wie neemt er de beslissingen en wie is de woordvoerder van de groep.

Het maken van het nieuws

Niveau 3
Thema I, M & A

Zou jij een goede journalist zijn ?

Deze activiteit is een rollenspel.

Behandelde onderwerpen

- Dezelfde gebeurtenissen kunnen door verschillende mensen anders geïnterpreteerd worden.
- Bevorderen van een bredere visie op de wereld.

Doelstellingen

- Ervaren hoe je een gebeurtenis kan verslaan.
- Leren begrijpen hoe reportages de werkelijkheid kunnen verdraaien.
- Zich meer bewust worden van hoe ook eigen percepties van de werkelijkheid vervormd kunnen zijn.

Tijd 90 minuten

Groepsgrootte 10 personen

Vorbereiding

- Flapbord en stift
- Plakband

Instructies

1. Verdeel de groep in twee.
2. Groep 1 wordt gevraagd samen een kort rollenspel (van 5 minuten) voor te bereiden. Het onderwerp van het rollenspel is een conflict tussen twee groepen die een verschillende levensstijl of cultuur hebben. Het rollenspel kan gebaseerd zijn op een echte gebeurtenis of incident, of mag verzonnen worden.
3. Groep 2 is de groep TV-reporters.
4. Wanneer de eerste groep klaar is, brengen ze hun sketch voor de tweede groep. Deze tweede groep speelt de rol van TV-reporters die de gebeurtenis moeten verslaan.
5. Zodra de sketch gedaan is, wordt aan de groep reporters gevraagd de kamer te verlaten. Ze krijgen vijf minuten om na te denken over wat ze gezien hebben en een kort nieuwsbulletin voor te bereiden. Hierbij mogen ze geen notities maken en niet met elkaar spreken.
6. Vervolgens worden de reporters één voor één weer uitgenodigd in de kamer, en krijgen ze elk 3 minuten om hun reportage te brengen.
7. De begeleid(st)er schrijft de inhoud van de reportage op een blad voor het flapbord.
8. Eens de reporter zijn/haar reportage gebracht heeft, mag hij/zij in de kamer blijven om te luisteren naar de andere reporters. Hierbij mogen ze geen commentaar geven.
9. Wanneer iedereen zijn verslag heeft gebracht, hang je de bladen tegen de muur.
10. Vraag de deelnemers de reportages te vergelijken en te becommentariëren.

Verslag en evaluatie

Vraag aan de reporters :

- Wat vond je het gemakkelijkste om te onthouden en te verslaan ? Wat was het moeilijkste?
- Wat deed je als je iets niet zo goed kon herinneren ?

Vraag aan de spelers:

- Werden er belangrijke zaken weggelaten in de reportages ?
- Gaven de reporters een accuraat verslag van de gebeurtenis ?

Trek vervolgens de discussie open, zodat alle deelnemers kunnen participeren :

- Wat verwacht je in het nieuws ? Verwacht je een verslag van de gebeurtenissen of ook commentaren en meningen over het gebeurde ?
- Maken reporters in het algemeen duidelijk onderscheid tussen feit en mening ?
- Hoe betrouwbaar denk je dat het nieuws op TV is ?

Tips voor de begeleider

Bereid jezelf voor om informatie en voorbeelden te geven van nieuws dat op een verdraaide manier gebracht werd en « verdraaid » was of een vertekend beeld gaf van de werkelijkheid.

Optie : Je kan de activiteit inkleden door een microfoon (of iets dat erop lijkt) en een kader (als TV) te gebruiken.

Suggesties voor opvolging

Bekijk in de volgende les/sessie een plaatselijke krant of bekijk het TV-journaal. Discussieer vervolgens over hoe accuraat de berichtgeving is en welke gebeurtenissen verslagen werden en welke niet. Wanneer je denkt dat er een fout zit in de berichtgeving, schrijf dan een brief naar de uitgever om je visie uiteen te zetten.

Wanneer mensen verder willen ingaan op «vertekeningen van de werkelijkheid in de media», doe dan de activiteit 'Vooringenomen media' (pag. 136). Wees jezelf bewust van het feit dat niet enkel informatie in de pers en op TV vertekend is/kan zijn, maar dat ook geschiedenis die ons op school geleerd wordt, in zekere zin vertekend is (nationalistisch, etnocentrisch). Op deze materie kan je dus ook ingaan bij het behandelen van de geschiedenislijn.

Extra informatie**Varianten**

De reporters vertegenwoordigen verschillende kranten (rechts, links, een blad met beknopt nieuws, een correspondent uit een ander land, ...) die elk op hun eigen wijze het verhaal brengen.

Bespreek dan in een discussie hoe de reportages verschillen en of de verschillende standpunten de berichtgeving beïnvloedden.

Stel de vraag: Welke invloed hebben eigenaars, adverteerders, en bindingen met politieke partijen, en zo verder, op wat gebracht wordt in het nieuws/in de krant. Hebben ze ook een invloed op hoe dat nieuws bij ons overkomt?

Ik ook

We zijn allemaal unieke en onvervangbare menselijke individuen. Soms zijn we trots op ons uniek zijn, soms maakt het ons verlegen of beschaamd. Toch hebben we allemaal gemeen dat we menselijke wezens zijn, en dit maakt dat we ons aan elkaar verwant voelen.

Behandelde onderwerpen

- De verschillen tussen mensen en de zaken die ze gemeen hebben.

Doelstellingen

- Elkaar leren kennen in de groep.
- Tonen dat we allemaal verschillend zijn.
- Tonen dat we ook hetzelfde zijn.

Tijd 30 minuten

Groepsgrootte 10-12

Vorbereiding

- Voorzie voor iedereen een stoel.

Instructies

1. Vorm een cirkel, waarbij iedereen op een stoel zit.
2. Vraag iedereen om aan een eigenschap te denken, die ze uniek wanen, en die ze niet delen met iemand anders uit de groep.
3. Kies één persoon om te beginnen. Hij of zij vertelt wat haar unieke eigenschap is, bijvoorbeeld : “Ik ben al drie keer naar Turkije geweest”.
4. Als niemand anders de eigenschap deelt, dan is het aan de volgende persoon om zijn of haar karakteristiek mee te delen.
5. Als de eigenschap wel op iemand anders van toepassing is dan moet deze rechtspringen, “ik ook” roepen en bij de persoon die de eigenschap aankondigde op schoot gaan zitten. Als meerdere mensen dit kenmerk gemeen hebben gaan ze allemaal op elkaars schoot zitten, bovenop de eerste persoon. Daarna gaan ze allemaal terug op hun plaats zitten en moet de speler opnieuw proberen een kenmerk te verzinnen dat alleen op hem of haar slaat. Als hij/ zij hierin slaagt, gaat het spel verder met de volgende persoon uit de cirkel.
6. De eerste ronde eindigt als iedereen iets kon verzinnen dat hem of haar van de anderen onderscheidt.
7. Nu begint de tweede ronde. Leg uit dat deze ronde bedoeld is om eigenschappen te zoeken die de groep gemeenschappelijk heeft.
8. Neem één stoel weg en vraag iemand om in het midden van de cirkel te komen staan. Die persoon moet iets verzinnen dat hij of zij gemeen heeft met de rest van de groep. Vraag hem om het luidop te zeggen, bijvoorbeeld “Ik hou van muziek”.
9. Al diegenen voor wie dit ook geldt moeten rechtstaan en naar een andere stoel lopen, terwijl ze roepen “Ik ook”. De persoon die in het midden stond moet ook een stoel proberen te vinden. Iemand anders zal nu in het midden van de cirkel staan.

Verslag en evaluatie

Praat over het spel en over hoe de deelnemers zich voelden, vraag dan:

- Wat was het gemakkelijkst om vinden, eigenschappen die iedereen deelt, of unieke eigenschappen?
- Wanneer vinden we het in het echte leven fijn om uniek en verschillend te zijn, en wanneer is het fijn om ons hetzelfde te weten als anderen?
- Denk na over de eigenschappen die je gekozen hebt: de dingen waardoor je je van de groep onderscheidde, heb je die misschien gemeenschappelijk met mensen uit andere groepen?
- De dingen die iedereen in deze groep gemeen had, gaan die op voor alle mensen in de wereld?

Indien er teveel lichamelijke eigenschappen zijn vermeld kan je vragen:

Wat betekent het dat we allemaal ogen hebben, of een hart, of een maag?

Tips voor de begeleider

Deze activiteit moet snel gespeeld worden. Je kan als regel stellen dat de spelers slechts 10 seconden krijgen om na te denken. Om het spel vlot te laten verlopen is het belangrijk dat er niet meer dan 10 tot 12 deelnemers zijn. Een grotere groep zal je allicht moeten opdelen in subgroepjes.

Tijdens de tweede ronde zullen eenvoudige uitspraken als “ik heb armen” of “ik heb benen” waarschijnlijk meermaals terugkomen. Je kan de spelers vragen om andere eigenschappen te verzinnen, of je kan het erbij laten en er later tijdens de bespreking op terugkomen.

Je kan de activiteit ook organiseren zonder stoelen, waarbij iedereen op de vloer zit, maar dat is iets minder comfortabel.

Het is aangeraden om gewoon mee te doen met de groep.

Suggesties voor opvolging

Wie en wat we zijn wordt bepaald door onze levenservaring. Verschillende ervaringen raken mensen op verschillende manieren, maar ook gelijke ervaringen kunnen mensen op verschillende manieren beïnvloeden en affecteren. Je kan nagaan hoe verschillende feiten de leden van de groep hebben gevormd met de activiteit ‘Mijn verhaal’ (pag. 126).

Indien er teveel lichamelijke eigenschappen zijn vermeld kan je vragen:

Wat betekent het dat we allemaal ogen hebben, of een hart, of een maag?

Tips voor de begeleider

Deze activiteit moet snel gespeeld worden. Je kan als regel stellen dat de spelers slechts 10 seconden krijgen om na te denken. Om het spel vlot te laten verlopen is het belangrijk dat er niet meer dan 10 tot 12 deelnemers zijn. Een grotere groep zal je allicht moeten opdelen in subgroepjes.

Tijdens de tweede ronde zullen eenvoudige uitspraken als “ik heb armen” of “ik heb benen” waarschijnlijk meermaals terugkomen. Je kan de spelers vragen om andere eigenschappen te verzinnen, of je kan het erbij laten en er later tijdens de bespreking op terugkomen.

Je kan de activiteit ook organiseren zonder stoelen, waarbij iedereen op de vloer zit, maar dat is iets minder comfortabel.

Het is aangeraden om gewoon mee te doen met de groep.

Suggesties voor opvolging

Wie en wat we zijn wordt bepaald door onze levenservaring. Verschillende ervaringen raken mensen op verschillende manieren, maar ook gelijke ervaringen kunnen mensen op verschillende manieren beïnvloeden en affecteren. Je kan nagaan hoe verschillende feiten de leden van de groep hebben gevormd met de activiteit ‘Mijn verhaal’ (pag. 126).

In onze flat

Racistische houdingen leiden niet alleen tot gewelddadige aanvallen op vreemdelingen of vluchtelingen maar ook tot discriminatie op gebied van huisvesting, en werkgelegenheid en andere aspecten van het dagelijkse leven.

Behandelde onderwerpen

- Conflicten tussen mensen van verschillende culturen kunnen op een positieve manier worden opgelost.
- Onze analyse van conflictsituaties en de manier waarop we ermee omgaan verschilt naargelang de oorsprong van de sociale en culturele achtergrond van de mensen die erbij zijn betrokken.
- Onze eigen belangen kunnen onze perceptie van het probleem vervormen en het groter maken dan het is.

Doelstellingen

- Onze houding analyseren naar mensen van andere culturele en sociale groepen toe.
- Probleemoplossende strategieën bestuderen.
- Nadenken over de grenzen van verdraagzaamheid.
- Nadenken over de relatie tussen discriminatie en belangenconflicten.

Tijd 1,5 – 2 uur

Groepsgrootte Minimum 10 en maximum 25.

Vorbereiding

- Kopieën van de rollenfiches.
- Kopieën van de “Notities van de waarnemer”.
- Kopieën van het blad: “Sleutels tot het vinden van een oplossing”.
- Papier en pen voor de waarnemers om notities te nemen.

Instructies

1. Vertel de groep dat ze een rollenspel gaan spelen over wat zou kunnen gebeuren in hun eigen dagelijkse leven en lees dan het volgende voor: “Vlakbij jouw huis staat een flatgebouw, waarvan één appartement aan een groepje buitenlandse studenten wordt verhuurd. Zij hebben vaak bezoekers uit hun thuisland die blijven logeren en dan feestjes organiseren. Sommige burens, en voornamelijk diegenen die naast hen wonen, ergeren zich daaraan en klagen dat de studenten en hun vrienden veel lawaai maken, hen niet laten slapen en niet voor het gebouw zorgen. De burens hebben een vergadering bijeengeroepen om te proberen dit probleem op te lossen.”
2. Vraag of er enkele vrijwilligers zijn die in de huid van de burens willen kruipen. Er zijn minimum 6 spelers nodig, en maximum 9. De rest van de groep zijn waarnemers.
3. Verdeel de rollenfiches tussen de vrijwilligers en geef iedere waarnemer een kopie van de “Notities van de waarnemer”. Geef de deelnemers 5 minuten tijd om na te denken over wat ze moeten doen.
4. Herinner de spelers eraan dat het de bedoeling is een oplossing aan te brengen voor het probleem en begin het rollenspel.
5. Maak 10 minuten tijd voor de discussie en geef dan zonder onderbreking iedere speler een kopie van de “Sleutels tot het vinden van een oplossing”. Laat het rollenspel nog eens 10 minuten duren. Je kan natuurlijk naar eigen goeddunken de discussie onderbreken of verlengen.

Verslag en evaluatie **Het rollenspel**

Bespreek wat er gebeurde tijdens het rollenspel en maak bijvoorbeeld gebruik van de volgende vragen:

- Wat hebben de waarnemers opgeschreven en wat waren hun indrukken tijdens het rollenspel?
- Hoe voelden de acteurs zich hierbij? Was het moeilijk om in de rol te kruipen die hen toebedeeld was, wat vonden ze het moeilijkst en wat het gemakkelijkst, enzovoort?
- Hebben de deelnemers een verschil opgemerkt tussen de eerste en de tweede fase,

namelijk nadat de acteurs de “Sleutels tot het vinden van een oplossing” hadden gekregen?

- Wat voor argumenten werden er gebruikt en waren deze argumenten gebaseerd op feiten, op de rede of op emotie?
- Was het gemakkelijker om argumenten voor of tegen de studenten te vinden?
- Waar haalden de spelers hun argumenten vandaan? Werd het probleem opgelost en was iedereen gelukkig met het resultaat?
- Was het een eerlijke oplossing of moest één partij meer toegeven dan de andere?
- Wat voor alternatieve oplossingen zouden er kunnen zijn?

De situatie in het echte leven

Als iedereen aan de beurt is geweest, help je de groep de thema's in kwestie te analyseren en erover na te denken. Je kan het debat openen met vragen zoals:

- Heeft het rollenspel de realiteit van het dagelijkse leven voorgesteld? Wat waren de gelijkenissen en de verschillen? Is er iets overdreven voorgesteld?
- Welke karakters stelden de houdingen voor die het meest voorkomen in onze maatschappij?
- Als we een conflict tegenkomen waarin de betrokken partijen mensen van verschillende culturele achtergronden zijn, zoeken we dan naar een oplossing die iedereen tevreden zou kunnen stellen, of proberen we eerder ons standpunt op te leggen en diegenen te negeren die anders denken of voelen dan wijzelf?
- In welke mate heeft dit conflict te maken met culturele verschillen of eerder met andere dingen zoals persoonlijke en economische belangen?
- Heeft iemand dit soort van conflicten al eens meegemaakt? Wat waren de omstandigheden? Als dit jou niet gebeurt is, waarom dan niet?

Tips voor de begeleider

Let heel goed op het rollenspel want dit zal jouw manier van begeleiden sterk beïnvloeden, bijvoorbeeld dat je soms de “Sleutels tot het vinden van een oplossing” niet nodig hebt. Voor de discussie achteraf zal je moeten beslissen wat voor evenwicht je wilt hebben tussen het analyseren van de groepsdynamiek, de besluitvormende processen van de groep en het linken van de thema's aan het dagelijkse leven.

Opgelet: er zijn twee verschillende fiches met de “Sleutels tot het vinden van een oplossing”, fiche 1 is voor de “voorzitter” en fiche 2 voor de andere spelers. Het hangt van het rollenspel af voor wie fiche 1 bestemd is. Als het al beslist is wie de vergadering moet voorzitten, geef dan fiche 1 aan die persoon en geef ze anders aan de leider van het bewonerscomité.

Oplossingen vinden voor problemen en beslissingen nemen zijn moeilijke taken. Mensen moeten goede communicatievaardigheden bezitten, gevoelig zijn voor de behoeften van anderen, verbeelding hebben en vertrouwen tonen zodat ze de thema's eerlijk kunnen bestuderen.

Het is gemakkelijker als mensen hun belangen met argumenten verdedigen en zo tot een gemeenschappelijke reden of consensus kunnen komen om een win/win situatie te bereiken zodat iedereen toch enkele van zijn/haar behoeften kan bevredigen en een aandeel heeft in het resultaat.

Spijtig genoeg discussiëren mensen nog al te vaak vanuit een positie die ze dan met tegenzin moeten opgeven en een compromis moeten maken zodat uiteindelijk iedereen zich voelt alsof ze iets verloren en niet gewonnen hebben.

Het is belangrijk dat je gedurende de evaluatie probeert de groep bewust te maken van de onderscheidene houdingen die we dikwijls aannemen t.o.v. vreemdelingen of mensen die anders zijn en de manieren waarop we de concrete, dagdagelijkse problemen oplossen met interpersoonlijke- en communicatievaardigheden.

Suggesties voor opvolging

Vraag de deelnemers na te gaan, in het licht van wat ze uit deze activiteit geleerd hebben, welke praktische stappen er kunnen worden gezet om de relaties tussen verschillende groepen van de eigen gemeenschap te bevorderen. Zet de plannen om in actie!

Als je verder wil gaan met thema's omtrent een nationale identiteit, maak dan gebruik van de activiteit ‘Nationale feestdag’ (pag. 128). Als je geïnteresseerd bent in het bestuderen van vooroordelen en conflicten binnen de familie, probeer dan ‘Guess who's coming to dinner’ (pag. 97) eens uit.

Extra informatie Rolfiches (te kopiëren voor de deelnemers)

Jonge vreemdeling

Je spreekt en verstaat de taal van het gastland zeer goed maar je begrijpt niet waarom je buren zich zo ergeren. Volgens jou gedragen je vrienden en jijzelf je perfect normaal. Je wil het appartement onder geen beding verlaten.

Leider van het bewonerscomité

Jouw appartement ligt ver weg van waar de studenten wonen. Persoonlijk bezorgen ze je dus geen problemen. Maar je houdt niet van vreemdelingen en wil niet dat ze in je flatgebouw wonen.

Jonge vrouw (25-30 jaar)

Je woont alleen en je hebt schrik van de jonge studenten omdat ze heel vreemd lijken en heel anders zijn dan jij.

Jongere

Je bent zelf ook student. Je hebt geen duidelijke mening over het probleem maar je wil wel graag het appartement hebben waar de buitenlandse studenten nu wonen.

Vluchteling

Je bent ook een vreemdeling, maar wel van een ander land dan de studenten. Jij en jouw gezin hebben niet veel te maken met de andere mensen van de flat. Je hebt nooit problemen gehad met iemand maar je voelt je wel wat geïsoleerd

Ouder koppel (voor 2 spelers)

Jullie zijn zich beiden erg bewust van de problemen die veel mensen dwingen hun moederland te verlaten en te proberen ergens anders een nieuw leven op te bouwen. Jullie steunen een organisatie die hulp aan ontwikkelingslanden biedt.

Werkloze buur

Je gaat helemaal niet akkoord met het beleid dat vreemdelingen de kans biedt om in jouw land te komen wonen en werken. Je vindt dat vreemdelingen enkel als toerist het land binnen mogen.

De eigenaar van het gebouw

De jonge buitenlanders hebben hun huur altijd punctueel betaald en je wil de inkomsten van dat appartement niet verliezen. Maar je houdt niet echt van vreemdelingen en je vindt dit conflict een goede gelegenheid om de huur voor de buitenlandse studenten te verhogen. Anderzijds kan je hen ook nog een ander appartement aan de rand van de stad verhuren.

“Notities van de waarnemer” Het is je taak als waarnemer zeer aandachtig te kijken naar wat er gebeurt en notities te maken om feedback te geven in de discussie aan het einde van het rollenspel.

Dingen waar je moet op letten zijn:

- Respecteren de spelers elkaars beurt om te spreken, sputteren er sommige spelers tegen, of probeert iedereen tegelijkertijd te spreken en proberen er één of meerdere personen hun standpunt op te dringen?
- Probeert iedereen een leidraad te volgen en de vergadering te vergemakkelijken?
- Wat soort van argumenten gebruiken de spelers?
- Zag je een andere houding en gedrag bij de spelers nadat ze de “Sleutels tot het vinden van een oplossing” hadden gekregen?

Fiche 1

Sleutels tot het vinden van een oplossing

Deze fiche is voor de persoon die de vergadering voorziet.

N.B. Indien er in het rollenspel nog niemand is aangeduid om de discussie voor te zitten, is deze kaart voor de Leider van het Bewonerscomité.

Voorzitter: Je bent al democratisch gekozen om de vergadering voor te zitten. Blijf dit voortdoen en volg de tips hieronder.

Leider van het bewonerscomité

Tot nu toe is er gedurende het rollenspel nog niemand tot voorzitter gekozen voor de vergadering. Stel daarom voor dat de vergadering een voorzitter nodig heeft en dat er democratisch voor een voorzitter gekozen moet worden. Stel voor dat jij voorzitter wordt vanwege je positie als leider van het bewonerscomité. Als de anderen daarmee akkoord gaan, hou je deze fiche bij en volg je de tips voor de voorzitter hieronder vermeld. Als iemand anders tot voorzitter wordt benoemd, geef je deze fiche aan hem door en neem je zijn/ haar kaart in ruil.

Tips voor de voorzitter van de vergadering

Het is jouw taak om de orde te bewaren en de vergadering te vergemakkelijken. Je moet proberen te garanderen dat: Iedereen een kans krijgt om te spreken en dat iedereen elkaars beurt om te spreken respecteert. Indien nodig spreek je een tijdslimiet af voor elke tussenkomst en laat je de spelers die limiet niet overschrijden. Laat geen beledigende taal toe en zorg ervoor dat de deelnemers bij het onderwerp blijven en niet uitwijken. Probeer de discussie vooruit te laten gaan en hou het positief. Hou de mensen op het goede spoor; de bedoeling is een oplossing voor het probleem te vinden.

Fiche 2

Sleutels voor het vinden van een oplossing

Voor elke speler behalve de voorzitter

Denk na over hetgeen jij, binnen jouw rol, kan doen om een oplossing te vinden. Luister actief naar de anderen, respecteer het recht van iedereen om zijn zegje te doen. Probeer wat jij wil zeggen te linken aan wat al gezegd is. Als het jouw beurt is om je mening te geven, begin dan met een opsomming van datgene wat de persoon voor jou gezegd heeft. Probeer een onderscheid te maken tussen de feiten en je eigen opvattingen. Probeer niet van de discussie af te wijken, maar blijf bij de kwestie, focus op het probleem van de studenten en op de noodzaak om een oplossing te vinden. Breng geen andere feiten, opvattingen of ideeën aan die je mocht hebben.

Knysna blue

Muziek is een uitstekende manier om vreemde culturen dichterbij te brengen, maar kan ook stereotypen en vooroordelen bestendigen. Deze activiteit geeft ons op een ontspannen en eenvoudige manier inzicht in culturele stereotypes, door gebruik van muziek.

Behandelde onderwerpen

- Stereotype beelden die we hebben over de muziek van andere culturen.
- Culturele dominantie en de invloed van “kosmopolitische” massacultuur producten op onze muzikale smaak.

Doelstellingen

- Interesse opwekken voor de muziek van andere culturen en volkeren.
- Stereotypen en vooroordelen omtrent muziek van niet-Europese origine tegengaan.
- Nieuwsgierigheid naar andere volkeren, culturen, muziekvormen en talen opwekken
- Etnocentrisme in muziek en andere culturele producten tegengaan.
- De deelnemers te denken geven en een aangename sfeer creëren in een groep.

Tijd 5 + 10 minuten

Groeps grootte Om het even.

Vorbereiding

- Kies uit een CD of cassette een stukje muziek of een lied van een minderheidsgroep of van een ander continent.
- Indien mogelijk, vind dan een vertaling van de woorden en (als ze geschikt zijn) maak hier dan kopieën van voor de deelnemers.
- Je hebt een CD-speler of cassette recorder nodig.

Instructies

1. Kies een gepast ogenblik voor deze activiteit, bijvoorbeeld aan het begin van een sessie of na een pauze.
2. Vertel de groep dat je hen wat muziek laat horen en zij moeten raden waar die vandaan komt.
3. Als de muziek woorden bevat, vraag de groep dan zich voor te stellen waar het over gaat.
4. Speel de muziek gedurende drie of vier minuten.
5. Zeg de deelnemers dat ze met een vriend de muziek mogen bespreken, maar dat ze hun veronderstellingen nog niet mogen vertellen. Ze kunnen ze opschrijven als ze dat willen.
6. Aan het einde van de sessie laat je de muziek nog eens horen en geef je hen die dat willen de kans om te raden.
7. Vertel het antwoord.
8. Als je de tekst hebt, geef hen dan de kopieën en speel de muziek nog eens. Vraag hen om de tekst mee te volgen. Ze mogen ook meezingen als ze willen.
9. Hierna komt de evaluatie. Sluit de sessie af met een ander stukje muziek.

Verslag en evaluatie

Als je dit gepast vindt, organiseer dan een korte discussie. Vraag de deelnemers of ze verrast waren door de herkomst van de muziek, of ze het mooi vonden, of het moeilijk was om te raden waar het vandaan kwam, enzovoort.

Als de deelnemers zeggen dat de muziek vreemd was, maar wel mooi, vraag hen dan waarom ze nog nooit naar dat soort muziek geluisterd hadden. Komt dat doordat het nooit op de radio gespeeld wordt? Waarom wordt dit nooit gespeeld?

Tips voor de begeleider

De muziekkeuze is erg belangrijk voor het succes van deze activiteit. Het werkt beter als je eerst een deel van de muziek laat horen zonder woorden, en daarna pas het geheel laat horen, met woorden. Op deze manier concentreren de deelnemers zich niet meteen op de taal. De gekozen muziek zou ook een goede sfeer moeten overbrengen in het lokaal en op de groep, waar de muziek ook vandaan komt.

Wees bereid om, indien mogelijk, meer informatie te geven over deze muzieksoort, over haar culturele dimensie en over haar populariteit in het land van origine.

Deze activiteit werkt waarschijnlijk het beste als de muziek die je laat horen niet overduidelijk vreemd is : we associëren klassieke muziek of jazz vaak met Noord-Amerika of Europa, terwijl een groot deel van deze muziek wordt geproduceerd door artiesten met andere achtergronden.

Muziek, en ook andere vormen van culturele expressie zoals dans en kunst zijn uitstekende manieren om ons dichterbij andere culturen te brengen, maar wees je ervan bewust dat het ook een drager kan zijn van stereotypen en vooroordelen.

**Suggesties
voor opvolging**

Deze activiteit kan, voorzover het een inleiding is tot muziek van andere culturen, gevolgd worden door een uitnodiging aan de deelnemers om muziek van andere origines mee te brengen en te laten beluisteren door de groep. Pas echter op dat dit niet ontaardt in een wedstrijd over de meest populaire muziek!!!

Traditionele muziek, dans, kunst en het vertellen van verhalen zijn kunstvormen die vast geworteld zijn in hun cultuur van origine. Soms doen we neerbuigend over het vertellen van verhalen of volkslegendes, omdat we ze beschouwen als bedoeld voor kleine kinderen. Toch kan je zo een hoop leren over vreemde culturen. Probeer eens te raden uit welke landen de sprookjes uit “Wereldverhalen” (pag. 141) afkomstig zijn. Je zult verbaasd zijn!

“Knysna blue”, de titel van deze activiteit, is ook de titel van een plaat en van een lied van een Zuid-Afrikaanse kunstenaar, Abdullah Ibrahim. Als je niet meteen weet met welke muziek te beginnen, is dit misschien een goed vertrekpunt. “Knysna Blue” van Abdullah Ibrahim, Enja Records ENJA-TIP TOE 888 816 2.

Levensboom

Waar komen we vandaan?

Waar kwamen onze ouders en onze grootouders vandaan?

Hoeveel verwanten van ons zijn naar andere landen verhuisd?

Deze activiteit nodigt de deelnemers uit hun stambomen op te sporen en uit te zoeken of er verwanten ergens (elders) vreemdeling zijn geweest.

Behandelde onderwerpen

- Nationalisme en ethnische “zuiverheid”.
- Empathie t.a.v. vreemdelingen, migranten en vluchtelingen.
- Persoonlijke en nationale identiteit.

Doelstellingen

- Deelnemers bewust maken van hun eigen realiteit en culturele achtergrond.
- De relaties tussen onszelf en de wereld beter begrijpen.
- Empathie opwekken voor andere mensen die naar een vreemd land gereisd of geëmigreerd zijn, en voor minderheden. Werken op de identiteit van de deelnemers en hun visie op de wereld.
- Nieuwsgierigheid opwekken voor elkaars culturen.
- Sociale en culturele vooringenomenheid en vooroordelen herkennen.
- Een “nationale” cultuur relativerend begrijpen.

Tijd

Fase A: de activiteit plannen: 30 minuten.

Fase B: de research: een dag of een week, afhankelijk van de beschikbare tijd.

Fase C: de stambomen met de groep delen: 30-60 minuten, afhankelijk van de groepsgrootte.

Groepsgrootte

3 tot 20 personen

Vorbereiding

Een voorbeeld van een stamboom.

Instructies

Fase A

1. Leg de deelnemers het concept van een stamboom uit.
2. Vraag hen of ze er ooit aan gedacht hebben hun eigen stamboom te maken of dat iemand in de familie er één heeft.
3. Stel de deelnemers voor er thuis met hun ouders of familieleden over te praten en te proberen hun eigen stamboom op te stellen tot zover als iemand in hun familie zich kan herinneren.
4. Vertel hen wat ze aan hun familie zouden moeten vragen, zoals:
  - Zijn er vroegere verwanten naar een ander land geëmigreerd of naar een andere stad verhuisd?
  - Zijn er verwanten die deel uitmaken van een minderheid (raciaal, godsdienstig, seksueel, enzovoort) of die met iemand van een minderheid getrouwd zijn?
  - Zijn er verwanten die een andere godsdienst hadden, een andere taal spraken, enzovoort?

Fase B

Geef de deelnemers wat tijd (een dag tot een week, afhankelijk van de tijd waarover je beschikt) om hun stambomen op te maken.

Fase C

Nodig de deelnemers uit hun resultaten met de rest van de groep te delen. Dit kan je op verschillende manieren doen:

- De deelnemers tonen hun stamboom en vertellen hoe ver ze in de tijd terug konden gaan. Als ze willen, kunnen ze vertellen welke verwanten naar het buitenland verhuis-

- den of uit een ander land kwamen.
- Het is belangrijk dat de deelnemers enkel vertellen wat ze willen vertellen (niemand mag zich onder druk voelen te staan om feiten te vertellen waarbij men zich niet goed voelt).
- De deelnemers hoeven hun stambomen niet te tonen. Ze kunnen ook enkel over die feiten vertellen, die ze daarvoor niet kenden.

Verslag en evaluatie

Afhankelijk van de groepsgrootte kan dit deel van de activiteit eerst in kleinere groepjes gedaan worden. Elk groepje kan dan rapporteren over de gemeenschappelijke dingen die ze hebben ontdekt. Stel hen vragen zoals:

- Waarom zijn je verwanten naar een ander land verhuisd (of naar dit land geïmmigreerd)?
- Vind je het normaal dat er grenzen opgetrokken worden tegen de menselijke behoefte om in andere landen andere kansen te zoeken?
- Heb je er ooit aan gedacht om zelf naar een ander land te verhuizen?
- Als je dat zou willen, hoe zou je zelf dan behandeld willen worden bij je aankomst?
- Hoe zou jij je voelen als je: je eigen godsdienst niet zou kunnen belijden, je eigen taal niet zou kunnen spreken of minder rechten had als mens dan andere mensen?

Tips voor de begeleider

Sommige vragen en resultaten kunnen heel persoonlijk zijn, en het kan zijn dat de familie van de deelnemers hun kinderen geen feiten willen vertellen die zij als onaangenaam of schandelijk beschouwen, bijvoorbeeld iemand die homo was of in de gevangenis zat, enzovoort. Daarom moet je er op toezien dat niemand zich onder druk gezet voelt om meer te vertellen dan hij zelf wil.

Het is tegelijkertijd belangrijk een vertrouwenssfeer in de groep te creëren, die de deelnemers toelaat om hun verschillen voor te leggen. Deelnemers zouden anders onwillig kunnen zijn om iets te vertellen over hun familie, dat zou kunnen leiden tot uitsluiting.

Je bent er ook best op voorbereid om wat ideeën te geven over hoe je een stamboom opstelt.

Als je er een competitie van wil maken, voeg er dan aan toe dat hoe verder er in de tijd kan worden teruggegaan, of hoe meer takken (die familieleden vertegenwoordigen) de stamboom heeft, hoe beter het is.

Dit is een goede activiteit om de deelnemers erop attent te maken dat mensen doorheen de geschiedenis altijd van het één naar een ander land zijn blijven verhuizen.

De beste voorbeelden zijn de kolonisatiebewegingen, maar ook binnen Europa zijn mensen altijd op weg geweest: Joden en Roma zigeuners werden dikwijls gedwongen hun land van verblijf te verlaten; oorlogen zijn altijd aanleiding geweest tot volksbewegingen, opdat men zo de landsgrenzen kon verleggen.

Naast de gedwongen volksbewegingen, mag men ook de seizoensgebonden volksbewegingen niet vergeten, bijvoorbeeld op zomervakantie gaan naar een ander land of er gaan werken tijdens het oogstseizoen, enzovoort.

Het is vaak zo dat jonge mensen, en inderdaad de meeste mensen, zich niet bewust zijn van hun eigen familiale achtergrond. Als natie mogen we trots zijn op onze eigen geschiedenis maar we zijn er ons niet van bewust dat ook onze voorouders mogelijk van een ander land zijn gekomen of naar een ander continent zijn uitgeweken. Als deze volksbeweging normaal is, waarom zouden we dan migratie en het verblijf van andere mensen in ons land beschouwen als iets negatief dat we moeten voorkomen?

Suggesties voor opvolging

Als je het leuk vond om je eigen familiegeschiedenis op te zoeken, kijk dan ook eens naar de geschiedenis van je land in 'De tijdlijn' (pag. 67). Het is interessant om te bekijken, omdat datgene wat we op school geleerd hebben, meestal gebaseerd is op de nationalistische en ethnocentrische zienswijze van de meerderheid.

Limiet 20

Limiet 20 is een activiteit die de deelnemers discriminatie en uitsluiting laat onderzoeken. Het is tof en spannend om te spelen, maar vereist een goede voorbereiding. Drie teams doorlopen verschillende rondes van een competitief spel.

Behandelde onderwerpen

- Ongelijkheid van kansen in het leven, macht, discriminatie en uitsluiting.
- Solidariteit, competitie, onrechtvaardigheid.
- Relaties tussen meerderheid en minderheid.

Doelstellingen

- Onrechtvaardigheid en discriminatie ervaren.
- De solidariteit en de tolerantie van de deelnemers naar voren brengen.
- Nadenken over uitsluiting, relaties tussen meerderheid en minderheid, sociale handicaps en competitie.

Tijd 2 1/2 tot 3 uur

Groepsgrootte Minimum 15
Maximum 35

Vorbereiding

- Deze activiteit vereist een zorgvuldige voorbereiding.
- Bestudeer de instructies en de beschrijving van de rol van de jury, zodat je exact weet hoe te spelen.

Je moet klaarleggen:

- Een pak speelkaarten. Bereid het pak zo voor dat er één kaart per speler is. Gebruik alleen harten, ruiten en schoppen (neem dus alle klaveren uit het pak). Als je een oneven aantal spelers hebt, dan moeten de harten de grootste groep vormen.
- Een groot blad papier met een rooster erop getekend, om de score bij te houden.
- Grote bladen papier met daarop de regels van het spel.
- 3 kopieën van de “instructies voor de jury” – één voor elk lid van de jury.
- Stickers met daarop harten, schoppen en ruiten als teken voor elke teamspeler.
- Drie zakdoeken (of iets gelijkaardigs) om als drakenstaart te dienen.
- 2 bossen sleutels voor de ratelslangronde.
- 2 sjaaltjes of iets dergelijks, om de deelnemers aan de ratelslangronde te blinddoeken.
- Rode gezichtsverf (lippenstift kan best dienen).
- Stukken touw om de rechterarm van de gehandicapten vast te binden.
- 5 opgeblazen ballonnen.
- Drie vellen papier en pennen (voor het “Chinees Gefluister”)
- Een tekening van een vorm, om aan de jury te geven voor de “Chinees Gefluister”-ronde.
- Een bel voor de jury.
- Een klok.
- Je hebt ook een grote ruimte nodig zodat de teams kunnen bewegen.

Instructies **Overzicht van het spel**

De spelers worden in drie groepen verdeeld, die zullen wedijveren doorheen korte rondes. De jury beoordeelt de prestaties van de teams en houdt de scores bij. Het doel van elk team is om 20 punten te verzamelen (Limiet 20) voor het einde van de laatste ronde, anders mogen ze niet meer meespelen.

De spelers beseffen het niet, maar er zijn in feite slechts 8 rondes (plus 1 ronde waarbij sommige spelers handicaps krijgen) en de wedstrijd is vervalst. Ze ontdekken echter pas op het einde dat de regels niet eerlijk waren, en dat één team altijd al de beste kansen had en werd bevoordeeld door de jury.

Ronde 1, 2 en 3 zijn ontworpen om de indruk te geven dat er gelijke kansen en een eerlijke competitie zijn, en dit terwijl de groepsidentiteit en team spirit worden opgebouwd.

Na de derde ronde is er een waarbij mensen een handicap krijgen en waarbij ze voor het eerst onrechtvaardigheid ervaren.

Ronde 4 geeft opnieuw de indruk eerlijk te zijn.

Ronde 5 lijkt de spelers een kans te geven hun scores te verbeteren, maar dit is slechts een illusie. In feite zullen de verliezers nog meer achterstand oplopen, terwijl de winnaars hun voorsprong zullen vergroten.

Rondes 6,7 en 8 worden zo gespeeld dat aan het eind van ronde 8 er een tamelijk groot verschil is tussen de totale scores van de verschillende groepen. Een of twee groepen zullen de limiet van 20 niet hebben bereikt, wat betekent dat ze uit het spel worden uitgesloten!

Tips voor de begeleider

Om het spel vlot te laten verlopen, mogen de spelers niet weten dat het spel zal ophouden na 8 rondes, anders zouden ze zich kunnen terugtrekken.

Rondes 2, 4, 6 en 8 zijn spelletjes “Ratelslang”. Deze “ratelslang”- rondes geven de spelers het gevoel dat ze gelijke kansen hebben, omdat dit de enige rondes zijn waarin de scores objectief en eerlijk zijn. Nochtans zijn ook deze rondes niet helemaal eerlijk omdat de verliezende groep een nadeel zal hebben. Zij zullen nooit de kans krijgen te jagen, en als ze er toch in slagen te scoren, verliezen ze een speler.

Achteraf, tijdens de evaluatie, moet er voldoende tijd zijn om de gevoelens en het gedrag van de spelers tijdens het spel te bespreken, én het verband met de werkelijkheid.

Bij aanvang van het spel

1. Vertel niet dat Limiet 20 een spel is over discriminatie en uitsluiting, dat het spel gemanipuleerd is, of dat het slechts 8 rondes zal duren.
2. Leg uit dat dit een competitief spel is, en dat groepen ten minste 20 punten moeten scoren tegen het einde van ronde 8, of dat ze van de rest van het spel zullen uitgesloten worden.
3. Kies drie mensen om in de jury te zitten. (Kies mensen die goed kunnen acteren, en die gerespecteerd zijn door andere leden van de groep). Geef ze de papieren met instructies en stuur ze naar een andere kamer om die te lezen.
4. Verdeel de overgebleven deelnemers in drie groepen door ieder om beurt te vragen een kaart te trekken.
5. Vraag de spelers om een sticker met hun groepslogo op te plakken, zo dat iedereen het duidelijk kan zien.
6. Vraag elke groep om één hoek van de kamer als basiskamp te gebruiken. Geef ze een paar minuten om een naam te kiezen, en een slogan of motto te verzinnen. Je kan hen ook vragen om een clublied te verzinnen. (Hoofddoel is team spirit te creëren, en ze warm te maken voor het spel.)
7. Leg de regels uit, en gebruik hiervoor de posters.
8. Licht de jury in en zorg dat ze goed begrijpt wat ze moet doen, vraag haar dan om terug in de kamer te komen.
9. Begin de wedstrijd.

Het spel spelen

Ronde 1 : Jacht op de drakenstaart

Vraag de spelers uit elke groep om achter elkaar te gaan staan en hierbij de heupen van de persoon voor zich vast te houden.

De laatste speler van de rij stopt de drakenstaart (zakdoek of iets dergelijks) vanachter in zijn of haar broek of rok. (Fig. 1)

Vraag elke groep om zoveel mogelijk drakenstaarten te vangen. Alleen de persoon aan het hoofd van de draak kan dit.

Als de groepen klaar staan, geef dan luid en duidelijk het teken om te beginnen “START”. Na één minuut roep je “STOP”.

Vraag de jury om scores te geven, en ook om haar motivatie uit te leggen. Geef haar genoeg tijd om de scores op het scoreblad te schrijven.

Fig. 1

Tips

De jury zal de volgende scores toekennen : schoppen 3, harten 2, ruiten 1.

Ronde 2 : Ratelslang

Vraag alle spelers, de jury inbegrepen, om een cirkel te vormen.

Leg uit dat elke groep 1 x tegen elke andere groep zal spelen. Iemand van de groep die aan de leiding staat (de groep met de hoogste score tot dan toe) zal jagen op iemand uit de groep met de tweede beste score. Daarna zal iemand van de tweede groep jagen op iemand uit de laatste groep, en tenslotte zal iemand uit de leidende groep jagen op iemand uit de laatste groep.

Blinddoek jager en slachtoffer, en geef ieder van hen een bos sleutels.

Leg uit dat wanneer de jager met zijn bos rinkelt, het slachtoffer dit moet beantwoorden door met zijn sleutels te rinkelen.

Elke jacht duurt exact 45 seconden, en beide deelnemers mogen hun sleutels slechts drie keer doen rinkelen.

Zodra de twee spelers klaar zijn, geef je het startsignaal. Stop de jacht na 45 seconden.

Na elke jacht kondig je luid de winnaar aan. Zorg dat de jury de punten opschrijft. Als het slachtoffer wordt aangeraakt door de jager, dan krijgt de groep van de jager 1 punt.

Als het slachtoffer na 45 seconden ontsnapt, krijgt zijn of haar groep 1 punt, en verlaat deze speler die groep om verder mee te spelen met de groep van de jager.

Het is belangrijk dat de deelnemers stil blijven tijdens deze ronde.

Tips

Merk op dat tijdens deze ronde :

- Een speler van de schoppen jaagt op een speler van de harten.
- Een speler van de harten jaagt op een speler van de ruiten.
- Een speler van de schoppen jaagt op een speler van de ruiten.
- De ruiten in het nadeel zijn, omdat zij niet de kans krijgen te jagen.

Het is belangrijk om de geblinddoekte spelers eerst wat rond te draaien om hen te desoriënteren, en deze opdracht moeilijk te maken.

Als de groep klein is, zorg er dan voor dat de cirkel breed genoeg is voor de spelers om in te bewegen.

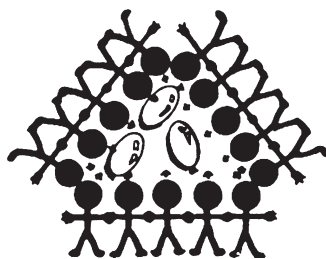

Fig. 2

Ronde 3 : Ballon blazen

Vraag de spelers van elk team om op hun buik naast elkaar te gaan liggen, dicht naast elkaar, zodat hun schouders elkaar raken. De groepen moeten zo gaan liggen dat elke groep de zijde van een driehoek vormt, waarbij de hoofden van de deelnemers naar het midden zijn gericht. (Fig. 2)

Leg uit dat het de taak van elke groep is om ervoor te zorgen dat de ballonnen in het centrum van de driehoek en ver van hen af blijven, door te blazen.

Als de driehoek gevormd is, leg dan de ballons in het midden (3 tot 5 ballons) en geef luid en duidelijk het startsignaal.

Laat het spel exact één minuut duren.

Vraag de jury om haar beslissing toe te lichten en de punten te verdelen. Zorg ervoor dat de scores in de tabel worden geschreven.

Vraag nu aan de jury om de scores op te tellen en luidop voor te lezen.

Tips

De scores voor deze ronde zullen zijn : schoppen 5, harten 1, ruiten 0.

Handicap ronde

Leg uit dat de groep met de hoogste score (de schoppen!) handicaps moet verdelen over de andere groepen. Bij één groep worden alle neuzen rood geverfd. Bij de andere groep worden alle rechterhanden op hun rug vastgebonden.

Vraag de schoppen om te beslissen welke groep welke handicap krijgt. Laat ze dan hun beslissing aankondigen en motiveren.

Geef hen verf en stukken touw en vraag hen om de handicaps uit te delen. Leg uit dat de handicaps voor de rest van het spel blijven, en dat de schoppen ervoor moeten zorgen dat dit gebeurt.

Ronde 4 : Ratelslang

Geef dezelfde instructies als eerder, met dit verschil dat de winnaar van elke jacht nu 2 punten krijgt.

Na deze ronde vraag je de jury om luid de scores aan te kondigen.

Ronde 5 : Kans

Leg uit dat het team dat deze ronde wint zijn score mag verdriedubbelen. Het tweede team zal zijn score vermenigvuldigd zien met 2, het laatste team met 1, deze laatste score zal dus hetzelfde blijven.

De opdracht bestaat er voor elke groep in om te argumenteren waarom zij verdienen dat hun score verdriedubbeld of verdubbeld wordt.

Geef elke groep twee minuten om hun argumenten voor te bereiden.

Geef elke groep één minuut om hun zaak te bepleiten. Schoppen beginnen, dan de harten, dan de ruiten.

Geef de jury de tijd om haar besluit te motiveren en om de scores aan te kondigen.

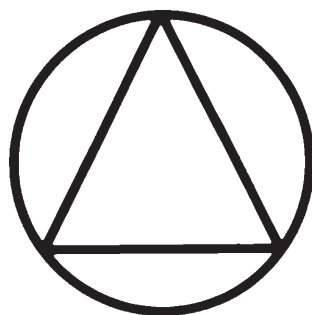
Tips

De scores voor deze ronde zijn schoppen x3, harten x2, ruiten x1.

Ronde 6 : Ratelslang

Geef dezelfde instructies als eerder, met dit verschil dat in deze ronde de winnaar van elke jacht drie punten krijgt.

Na deze ronde vraag je de jury om luidop de scores voor te lezen.

Fig. 3

Ronde 7 : Chinees gefluister

Laat de spelers per groep op rij zitten, de ene na de andere.

Licht de jury discreet in.

Zeg haar dat ze een eenvoudige tekening (b.v. fig. 3) gaat tonen aan één speler van de schoppen, en aan één speler van de harten, maar dat ze de tekening met woorden moet beschrijven aan een speler van de ruiten.

Eén voor één vraag je de laatste speler van elke rij om bij de jury te gaan en instructies te ontvangen, om daarna terug te keren naar zijn plaats in het team.

Zeg hen met een vinger de tekening na te maken op de rug van de speler voor hen. Deze speler doet dan na wat hij voelde op de rug van diegene die voor hem zit, enzovoort tot het teken de voorste speler bereikt heeft. Deze tekent het op een vel papier en geeft dit door aan de jury.

Het is belangrijk dat de spelers stil blijven tijdens deze ronde.

Vraag de jury om haar oordeel, en om de score aan te kondigen.

Tips

De scores van deze ronde zijn : schoppen 3, harten 2, ruiten 1.

Ronde 8 : Ratelslang

Geef dezelfde instructies als eerder, met dit verschil dat de winnaar van de jacht in deze ronde 4 punten scoort.

Vertel de spelers dat dit hun laatste kans is om van team te veranderen en in een betere groep terecht te komen als ze willen blijven spelen en zich in een groep bevinden die de Limiet 20 nog niet bereikt heeft.

Na deze ronde vraag je de jury om de scores aan te kondigen. Ze zal ook aankondigen dat die groepen die nog geen 20 punten hebben het spel moeten verlaten. Geef de jury de tijd om de beste groep geluk te wensen.

Het spel stopt

Wacht een paar minuten om de reacties van de deelnemers te zien en kondig dan aan dat dit eigenlijk het einde van het spel is.

Verslag en evaluatie

De evaluatie is een cruciaal deel van "Limiet 20". Het is absoluut essentieel om stil te staan bij emoties die naar voor kwamen tijdens het spel, en om aandacht te besteden aan vergelijkingen die kunnen gemaakt worden met discriminatie en onrechtvaardigheid in het echte leven.

Grote groepen maken de evaluatie moeilijker. Als meer dan één begeleider aanwezig is, moet de evaluatie gebeuren in kleine groepen, waarna op het einde iedereen samen wordt gebracht voor een afsluitend commentaar.

De evaluatie gebeurt in verschillende stappen:

Emotionele aspecten

Denk terug aan de verschillende fases van het spel, en stel dan de volgende vragen aan de deelnemers:

- Hoe voelde je je tijdens het spel? Hoe veranderden je gevoelens?
- Was er iemand die negatieve gevoelens had? Wat was hier de oorzaak van?
- Hoe voelden de schoppen zich terwijl ze de handicaps uitdeelden?
- Hoe voelden de ruiten en de harten zich terwijl ze gehandicapt werden?
- Hoe voelde het voor de jury om over zoveel macht te beschikken?

Transparantie

Leg nu de verborgen regels van het spel uit.

Groepsdynamiek

Praat over wat er gebeurde.

- Voelde je je solidair met andere spelers?
- Een vraag voor de mensen die tijdens de ratelslangronde van groep wisselden. Wat betekent het om een buitenstaander te zijn in een nieuwe groep? En hoe is het om je oorspronkelijke groep te verlaten?
- Hoezeer moest je je als individu aanpassen aan de groep en aan de regels van het spel?
- Hoe voelt het om aan iets te moeten meedoen dat je niet leuk vindt?
- In welke situaties vond je het moeilijk of gemakkelijk om jezelf, je gevoelens en je daden te verdedigen?
- Heb je het kader van het spel in vraag gesteld of ertegen geprotesteerd? Hoe? Indien niet, waarom niet?

Verbanden met de realiteit

- Zie je aspecten van het spel die verband houden met de werkelijkheid?
- Bijvoorbeeld : met macht, competitie, transparantie, gelijke kansen, handicaps, minderheden, onrechtvaardigheid, de aanpassing aan een bepaalde situatie?
- Welke groepen uit jouw stad of land bevinden zich in posities die vergelijkbaar zijn met die van de harten of de ruiten?
- In welke situaties krijgen de slachtoffers de schuld voor hun situatie?
- Wat zou er aan de spelregels moeten veranderen?
- Wat kan er gedaan worden om de situatie van minderheden in onze samenleving te verbeteren?

Tips voor de begeleider

Moedig de jury aan en steun hen in hun besluiten, vooral als de spelers zich vragen beginnen te stellen bij hun oordelen. Het is mogelijk dat 1 of meer groepen het spel zullen willen stoppen na enkele rondes, omdat ze merken dat het oneerlijk is. Je moet hen aanmoedigen om verder te spelen, maar hen niet dwingen. Als het spel wordt stilgelegd, dan is dit op zichzelf al een goed element om te bespreken in de evaluatie. Je kan dan aandacht besteden aan vragen zoals “Waarom stopte je met spelen? Wie wou er verder spelen?”

Je kan ook enkele regels veranderen als een groep hierop aandringt, maar zorg er wel voor dat dit alleen gebeurt op collectieve aanvraag, en niet gewoon op vraag van één individu. Raadpleeg altijd de jury in zo'n geval. Het spel functioneert nog goed als je de regels een beetje aanpast, zoals bijvoorbeeld door de ruiten af en toe de kans te geven te jagen tijdens de ratelslangronde. Dit verandert niets aan de structurele onrechtvaardigheid van het spel, maar geeft de teams misschien het gevoel dat de zaken erop vooruit gaan. Dit is ook een goed punt voor de nabespreking.

De opdrachten die de spelers moeten uitvoeren kunnen vervangen worden door andere,

als je gepaste activiteiten kan verzinnen. Vergeet hierbij echter niet dat de ratelslangrondes gemaakt zijn om eerlijk te zijn (ze zijn alleen oneerlijk in die zin dat de ruiten nooit jagen, maar zelfs dit kan veranderd worden). De oneven rondes zorgen meestal voor snelheid, verwarring en opwinding, zodat een duidelijk afgetekend resultaat niet onmiddellijk zichtbaar zal zijn en de resultaten altijd als ambigu kunnen bestempeld worden. Merk op dat het de oneven rondes zijn die er echt toe doen.

Suggesties voor opvolging

Sommige activiteiten voor de wedstrijdrondes zijn niet geschikt voor mensen met bepaalde handicaps. Je zult de opdracht moeten aanpassen.

Het leven is niet eerlijk, maar er zijn enkele zaken die je kan doen om het eerlijker te maken. Bijvoorbeeld, je kan producten kopen die eerlijk verhandeld zijn, en waarvoor de producenten een redelijke prijs krijgen. Eerlijk verhandelde thee en koffie zijn nu overal beschikbaar, hetzelfde geldt ook voor kleren, handwerk- en papierproducten.

In de ratelslangronde kunnen sommige mensen verhuizen van hun oorspronkelijke naar de winnende groep. In het echte leven verhuizen ook sommige mensen van hun land van herkomst naar een ander land, waar ze meer kansen hebben om iets van hun leven te maken. Er zijn veel redenen waarom immigranten en vluchtelingen hun thuis moeten verlaten en vaak is het leven in het gastland zeer moeilijk. Maar wat weet je over hoe het is een vluchteling te zijn? Als je dit wil te weten komen, probeer dan de activiteit 'De vluchteling' (pag. 68).

Extra informatie

Instructies voor de jury (te kopiëren voor de juryleden)

Vertel niemand over deze instructies! Limiet 20 is een gemanipuleerd spel, het is van in het begin duidelijk wie gaat winnen en wie gaat verliezen (de schoppen gaan winnen, harten worden tweede, en de ruiten laatste). Je belangrijkste taak is de groepen de indruk te geven dat ze aan een echte wedstrijd meedoen, dat ze een reële kans maken te winnen, en dat je scores geeft op basis van objectieve en eerlijke criteria. De spelers denken dat de wedstrijd doorgaat tot er een winnaar is, en dat ze om niet af te vallen na de achtste ronde, tegen dan 20 punten moeten hebben gescoord. De spelers weten dit niet, maar het spel houdt in ieder geval op na ronde 8. Jullie job is het om de spelers te motiveren om verder te spelen en hoge scores te halen. Gebruik een bel om de nodige aandacht te krijgen als je scores afkondigt en je beslissingen motiveert.

Ronde 1: Jacht op de drakenstaart. Observeer de groepen tijdens het spel. Aan het eind van deze ronde kondig je plechtig de volgende scores af : schoppen 3 punten, harten 2 punten, ruiten 1 punt. Schrijf de scores op het scorebord. Je kan je beslissing rechtvaardigen al naargelang het verloop van de ronde. Bijvoorbeeld : “de schoppen deden het hardst hun best, de ruiten namen het spel niet au sérieux, de schoppen waren eleganter, één van de groepen was veel te luidruchtig, er was niet overal evenveel groepsgeest”, enzovoort. In het algemeen zal dit zo zijn voor alle oneven rondes. Je zult de ruiten de schuld geven voor hun zwakke score, bijvoorbeeld door hen te verwijten dat ze lui zijn, niet volgens de regels of oneerlijk spelen, niet echt beleefd zijn of dat ze met minder zijn.

Ronde 2: Ratelslang. De verdeling van de scores in de ratelslangronde is niet gemanipuleerd. Je taak is om de scores die door de begeleider afgeroepen worden te noteren. De winnaar van een ronde krijgt één punt.

Ronde 3: Ballon blazen. Neem je tijd om te beraadslagen en je score te rechtvaardigen met gelijkaardige argumenten als in ronde 1. Je kan doen alsof je oordeel is gebaseerd op objectieve criteria, zoals bijvoorbeeld : de schoppen hebben de ballon meer naar de overkant geblazen. Niemand zal geteld hebben, dus ze zullen je niet kunnen tegenspreken! Geef de volgende scores : schoppen 5, harten 1, ruiten 0. Handicap ronde Help de begeleider, als die dit nodig heeft.

Ronde 4: Ratelslang. In deze ronde krijgt de winnaar van elke jacht 2 punten. Schrijf de scores die door de begeleider worden aangekondigd op het scoreblad.

Ronde 5: Kans. Elk team krijgt een minuut om jullie, de jury, te overtuigen dat ze verdienen dat hun score verdubbeld of verdriedubbeld wordt. Luister eerst naar de pleidooien, en kondig achteraf de scores aan. Om de spanning erin te houden is het beter dat je eerst commentaar geeft op alle toespraken en dan pas je score

aankondigt. Het type argumenten kan hetzelfde zijn als voor de andere rondes, maar je moet ook verwijzen naar de presentatie, zoals: niet overtuigend, niet passend gekleed, de argumentatie was niet gestructureerd, hij/ zij maakte grammatica fouten, enzovoort. Verdriedubbel de score van de schoppen, verdubbel die van de harten, en vermenigvuldig die van de ruiten met 1, zij behouden dus dezelfde score.

Ronde 6: Ratelslang. In deze ronde krijgt de winnaar van elke jacht drie punten.

Ronde 7: Chinees gefluister. De begeleider zal je een blad papier geven met daarop een eenvoudige tekening. Toon dit aan de speler van de schoppen en aan die van de harten, maar toon het niet aan de persoon van de ruiten, die geef je een mondelinge beschrijving van de figuur. Doe dit discreet, zodat de spelers niet opmerken dat ze verschillend behandeld worden. Zorg ervoor dat de andere spelers de tekening niet zien. Observeer de groepen tijdens de ronde. Aan het einde van de ronde kondig je luid en duidelijk de scores aan: de schoppen krijgen 3 punten, de harten 2 en de ruiten 1. Schrijf de scores op. Opnieuw moet je redenen geven voor je beslissing. Bijvoorbeeld, de schoppen tekenden het patroon het beste na, de ruiten hadden het meest tijd nodig, één van de groepen was niet stil, enzovoort.

Ronde 8 : Ratelslang. Deze keer krijgt de winnaar 4 punten. Vergeet niet om alle punten op te tellen. Heel belangrijk : Vergeet niet dat de deelnemers niet weten dat het spel stopt na ronde 8! Hou een korte toespraak over het verloop van de wedstrijd: “Het is het einde van ronde 8, en die 1 of 2 groepen die geen 20 punten hebben gescoord worden nu gediskwalificeerd.” Feliciteer de schoppen voor hun grote prestatie en uitstekende score en de anderen voor hun energie en hun moeite – “maar zij hebben toch nog een lange weg af te leggen...” De begeleider kondigt nu aan dat Limiet 20 is afgelopen.

Regels om aan de spelers te vertellen

Kopieer de volgende regels op een groot blad en lees ze dan voor aan de deelnemers, voor het begin van het spel.

Limiet 20 is een spel over competitie, plezier en fair-play!

In de oneven rondes zal de jury telkens een totaal van zes punten verdelen.

Even rondes (ratelslang)

In de tweede ronde krijgt de winnaar 1 punt.

In de vierde ronde krijgt de winnaar 2 punten.

In de zesde ronde krijgt de winnaar 3 punten.

In de achtste ronde krijgt de winnaar 4 punten.

In ronde vijf krijg je een grote kans!

Je kan je score verdubbelen of zelfs verdrievoudigen!

Na ronde 8 zal elke groep die nog geen 20 punten heeft worden gediskwalificeerd.

Speel met fair-play, team spirit, plezier en zin voor competitie!

Moge de beste winnen!

Limiet 20 is aangepast en vertaald uit een Duits origineel, gemaakt door Annamaria Fridli voor “Brot für alles”, in Zwitserland. Het is hier met hun toestemming gebruikt. Brot für alles produceert ook ander bruikbaar educatief materiaal in het Frans en het Duits. (Brot für alles, Missionstr. 21, CH-4003 BASEL).

Manieren om campagnethema's aan te snijden

Niveau O – Thema G

Dit pakket is geschreven voor mensen in heel Europa die op verschillende plaatsen samenkomen. Toegegeven, sommige mensen moeten werken met groepen die heel eenvoudige activiteiten nodig hebben omdat ze niet zo sterk zijn in groepswork of in discussiëren. Volgende activiteiten kunnen aanmoedigen tot het stellen van vragen of tot het debatteren over de onderwerpen van de campagne.

Als de mensen in jouw groep interesse tonen, kan je verder gaan met eenvoudigere activiteiten uit het belangrijkste deel van dit pakket, bijvoorbeeld iets van niveau 1 om de groepsgeest te ontwikkelen en te beginnen werken met beelden zoals 'Eén is gelijk aan één' (pag. 84), 'Eerste indrukken' (pag. 87) of 'Cultionary' (pag. 63).

Doelstellingen

- Informatie verstrekken.
- Interactie en samenwerking aanmoedigen.
- Interesse in de onderwerpen opwekken.
- Belangstelling opwekken voor mensen die anders zijn.

Tijd Variabel

Groepsgrootte Eender

Tips voor de begeleider

Gebruik de ideeën hieronder en pas ze aan de mensen in jouw groep aan. Probeer in elke discussie te spreken over

- wat mensen zeiden of deden.
- wat ze van de activiteit geleerd hebben en hoe dit in verband staat met hun eigen leven, de gemeenschap en de hele wereld.

Posters

Zoek foto's van mensen die op de één of andere manier anders zijn, plak ze op grote bladen papier en schrijf er een onafgewerkte zin onder. Kies de zinnen zo, dat de deelnemers denken aan het onderwerp dat je wil aansnijden, bijvoorbeeld, 'Ik ben afkomstig van...', 'Mijn lievelingseten is...', 'Mijn lievelingsmuziek is...', 'Mijn naam is...'. Vraag mensen om de zin af te maken. Een tweede mogelijkheid is om hen te vragen hun suggesties op de posters te schrijven.

Een andere optie bestaat erin foto's te verzamelen van mensen die lokaal, nationaal of internationaal bekend staan, omdat ze strijden tegen racisme en onverdraagzaamheid, gelijkheid aanmoedigen, enzovoort. Vraag de mensen hun namen te raden en waarom ze bekend staan.

Verschillende gerechten – verschillende smaken

Als je chips en snacks in jouw club of jeugdgroep verkoopt, koop dan eens een ander gamma snacks in, die van andere culturen komen, zoals papadams (toastjes met kerrie) of garnalencrackers. Verkoop cola met een anderstalig label op (breng dit bijvoorbeeld mee van je vakantie in het buitenland). Zet mensen aan om avontuurlijk te zijn en verschillende gerechten uit te proberen.

Nieuwe tijdschriften – nieuwe talen

Breng jongerentijdschriften mee in verschillende talen of van andere landen. Laat ze rond slingeren zodat jongeren ze kunnen vastpakken en neem dan de mogelijkheid te baat om hun belangstelling aan te wakkeren voor mensen die anders zijn.

Bordspellen

Selecteer een aantal bordspellen van andere landen. Opnieuw kan je door behoedzaam vragen te stellen hun nieuwsgierigheid voor andere culturen opwekken.

Quizen en vragenlijsten

Ontwerp en kopieer woordzoekertjes, bijvoorbeeld voor namen van verschillende cultuurfestivals, munten of eender welk thema waarover je bewustzijn wil creëren. 'Hoeveel weet jij wel' - vragenlijsten over bekende mensen die verdraagzaamheid hebben aangemoedigd.

Een voorbeeld:

Mahatma Ghandi stond bekend omdat:

- a) hij een voetballer was,
  - b) hij de leider van de Indische onafhankelijkheidsstrijd was of
  - c) hij de Eerste Minister van Pakistan was.
- (Antwoord =b)

Olaf Palme was:

- a) de eerste zwarte Zweedse Eerste Minister,
  - b) een wetenschapper die bewees dat we allemaal van één menselijk ras afkomstig zijn,
  - c) een Nobelprijswinnaar.
- (Antwoord =c)

De juiste combinatie zoeken.

Maak een lijst van traditionele gerechten en hun land van oorsprong. Vraag de mensen een lijn te trekken tussen het gerecht en zijn land van herkomst.

Een voorbeeld:

Spaghetti....Spanje
Haggis....Schotland
Paella....Italië

Thema-avonden

Nodig iemand uit die 'anders' is en een speciaal talent heeft die hij/ zij met de groep kan delen, bijvoorbeeld braille lezen, volksdansen, houtsnijden, mantra's zingen, een muziek-instrument bespelen (doedelzak?), traditionele klederdracht dragen.

Films en video's

Naar een film of een video kijken kan tegelijkertijd onderhoudend en informatief zijn. Het kan een nuttig instrument zijn in verband met lokale campagnes of evenementen zodat jongeren bij deze thema's betrokken kunnen worden.

Sommige van de ideeën in deze sectie werden geïnspireerd door activiteiten uit het "Dorset County Council Youth Work Curriculum Pack".

Mijn kindertijd

Er zit een kind in elk van ons en we zijn allemaal ooit klein geweest. Hoe was die kindertijd? Je kindertijd bestuderen is een zeer interessante manier om anderen te begrijpen en te respecteren.

Dit is een discussie-activiteit die bijzonder geschikt is voor multiculturele groepen, maar die ook kan gebruikt worden in andere groepen.

Behandelde onderwerpen

- Gelijkheid en diversiteit.
- De culturele overeenkomsten en verschillen tussen mensen.
- De zogezegde “culturele verschillen” zijn niet alleen cultureel, maar ook economisch, sociaal en politiek.

Doelstellingen

- De verschillende omstandigheden waarin we zijn opgegroeid leren kennen.
- De sociale en economische verschillen die aan de basis van elke persoon en elke maatschappij liggen leren begrijpen.
- Empathie en begrip opwekken tussen leden van de groep.

Tijd 40 minuten

Groepsgrootte Om het even

Vorbereiding Niets specifiek, alleen dat de groep al eens samengewerkt zou moeten hebben.

Instructies

1. Leg het nut en het doel van deze activiteit uit.
2. Vraag hen om in groepjes van 4 tot 6 man te praten over wat ze in hun kindertijd deden. Suggereer onder andere de volgende vragen :
  - Hoe oud waren ze toen ze voor het eerst naar school gingen?
  - Wie woonde er nog in hun familie?
  - Ging je naar de zondagschool, of kreeg je een ander soort religieuze opvoeding?
  - Moest je werken als kind?
  - Wat voor spelletjes speelde je?
  - Welke deed je het liefste?
  - Moest je voor je broertjes en zusjes zorgen?

Verslag en evaluatie

Vraag de deelnemers wat ze interessant vonden aan deze activiteit. Vergelijk dan de verschillende kindertijd die ze hadden en de invloed die de sociale en politieke omstandigheden op hen hadden.

Vraag hen om na te denken over hun kindertijd en of ze denken dat alle kinderen uit hun buurt gelijkaardige ervaringen hadden?

Tips voor de begeleider

Het belangrijkste doel van deze eenvoudige activiteit is de deelnemers doen beseffen dat niet iedereen dezelfde kansen had en dat ze, al zijn ze burens, toch onder andere omstandigheden zijn opgegroeid. Daarenboven blijkt uit deze activiteit dat verschil niet alleen zit in huidskleur of godsdienst.

Pas op! Deze oefening mag niet ontaarden in een valse psychoanalyse. Het enige doel is te doen opmerken dat door onze verschillende familiale, sociale en economische achtergrond, door de plaats waar we geboren zijn, of waarheen we verhuisden, we verschillende ervaringen en verschillende percepties van de wereld rondom ons hebben. Omstandigheden kunnen de onderlinge verschillen evenzeer beïnvloeden als cultuur. Ze maken in feite deel uit van onze cultuur, net als religie, taal of huidskleur.

Het soort vragen dat je stelt tijdens de evaluatie en nabespreking moet aangepast zijn aan

de groep waar je mee werkt. Zo heeft het bijvoorbeeld geen zin om te vragen “Hoe voelt het om een andere huidskleur te hebben?” als iedereen in de groep blank is!(of zwart)

Niemand mag zich gedwongen voelen om dingen te vertellen waardoor hij zich ongemakkelijk gaat voelen.

De activiteit kan een beetje levendiger worden gemaakt als de deelnemers hun verhalen illustreren met foto's of tekeningen.

**Suggesties
voor opvolging**

“Mijn kindertijd” is goed te combineren met de activiteit “Mijn verhaal” (pag. 126) waarin het erom gaat belangrijke publieke gebeurtenissen te noemen, waarna gevraagd wordt wat je deed of waar je woonde toen deze gebeurtenissen plaatsvonden.

Als je dieper wil ingaan op verhoudingen binnen de familie en hoe houdingen verschillen al naargelang de rol en de leeftijd, probeer dan eens “Guess who's coming to dinner?” (pag. 97).

Mijn verhaal

Ervaringen geven vorm aan ons leven. Sommige ervaringen maken echter meer indruk dan andere. Deze activiteit vergelijkt verschillende ervaringen. Ze legt ook verschillen en overeenkomsten bij de groepsleden bloot.

Behandelde onderwerpen

- Levensverhalen
- Culturele verschillen
- Die dingen die het leven van deelnemers beïnvloeden en die samenhangen met hun land van herkomst, cultuur, godsdienst of familie

Doelstellingen

- Nieuwsgierigheid en inlevingsvermogen opwekken bij de deelnemers voor elkaar ‘s cultuur
- Het ontwikkelen van een kritische kijk op onze eigen geschiedenis
- Het helpen bewust worden van de diversiteit in de Europese geschiedenis
- Elkaar beter leren kennen

Tijd 30 minuten tot 1 uur

Groepsgrootte Om het even

Vorbereiding

- Een kalender op karton of op een groot stuk papier. Men moet goed de jaren kunnen onderscheiden. De kalender moet beginnen met het geboortjaar van de oudste deelnemer en lopen tot op heden.
- Viltstift

Instructies

1. Vraag elke deelnemer om aan een 3- tal ‘publieke’ gebeurtenissen te denken die een invloed hebben gehad op hun leven. Vraag dan om hun naam achter het jaartal waarin deze gebeurtenissen plaats hadden te schrijven. De gebeurtenissen kunnen te maken hebben met politiek, geschiedenis, sport, muziek, enzovoort.
2. Vraag de deelnemers dan waarom zij deze data zo belangrijk vinden, wat er toen is gebeurd en waarom zij ze kozen.

Verslag en evaluatie

Vraag de deelnemers of ze verrast of geschokt waren door het feit dat bepaalde data of gebeurtenissen werden vermeld. Vraag ook of ze ervan op de hoogte waren.

Het kan ook interessant zijn om te bespreken hoe en waarom we bepaalde gebeurtenissen belangrijker vinden dan andere.

Deze activiteit kan met elke groepsgrootte gedaan worden en kan bijvoorbeeld goed van pas komen als startactiviteit bij een verblijf.

Tips voor de begeleider

Zelfs als je werkt met mensen van een plaatselijke vereniging, die bijvoorbeeld in dezelfde straat wonen, maakt deze activiteit duidelijk dat niet iedereen aan dezelfde gebeurtenis evenveel belang hecht. Het kan ook interessant zijn om de aandacht te trekken op een bepaalde gebeurtenis die de meerderheid van de deelnemers belangrijk vindt, onafhankelijk van hun achtergrond of opleiding: ‘We zijn allemaal gelijk’.

In een multiculturele groep kan de activiteit nieuwsgierigheid uitlokken naar ons recente verleden en naar culturele invloeden. Het stimuleert mensen om meer respect te hebben voor elkaars geloof en overtuiging.

De deelnemers kunnen een foto of een tekening van zichzelf bij hun geboortedatum voegen. Zo maak je de kalender veel kleurrijker.

De kalender kan gedurende de ganse periode van een seminarie, een verblijf of een opleiding opgehangen worden. Zo kan men er op verschillende tijdstippen naar verwijzen. Deze activiteit sluit goed aan op ‘Mijn kindertijd’ (zie pag. 124)

**Suggesties
voor opvolging**

We worden niet alleen gevormd door gebeurtenissen in onze woonplaats, maar ook door onze familie en haar specifieke geschiedenis. Hoeveel weet je over de afkomst van je ouders en grootouders? Je kan jezelf Hongaars of Spaans voelen –om het even wat- maar het zou ook kunnen dat je een mix van nationaliteiten bent. Met deze gegevens kan je verder werken in 'Levensboom' (zie pag. 113).

Nationale feestdag

Door informatie uit te wisselen over hun nationale helden kunnen de deelnemers elkaar beter leren kennen en wat inzicht verwerven in de verschillende culturen en historische verhalen.

Behandelde onderwerpen

- Helden als elementen en symbolen van socialisatie en nationale cultuur.
- Verschillende zienswijzen van geschiedenis.
- Verschillen en schakels tussen mensen van verschillende culturen en etnische achtergronden.

Doelstellingen

- De deelnemers helpen zich bewust te worden van verschillende zienswijzen op gemeenschappelijke historische gebeurtenissen en de helden die hiermee geassocieerd worden.
- De nieuwsgierigheid van de deelnemers naar de geschiedenis en de helden van andere historische verhalen opwekken.
- Kritisch zijn over de eigen nationale geschiedenis.
- Naar een universele visie van de geschiedenis toewerken.
- Nadenken over het aanleren van geschiedenis en de rol van helden.

Tijd 90 minuten

Groepsgrootte 10 tot 40 deelnemers

Vorbereiding

- Flapbord en stiften.
- Pen en papier voor de deelnemers.

Instructies

1. Als de groep groot is, kan je hem onderverdelen in kleinere groepen van 5 tot 6 deelnemers.
2. Vraag iedereen individueel even na te denken over hun belangrijkste nationale historische helden, vooral over diegenen die ze persoonlijk appreciëren of waar ze trots op zijn. Het is belangrijk om te benadrukken dat de helden niet van hun verblijfslaan moeten zijn, zeker als de groep multicultureel is, maar dat ze ook van hun moederland of van het moederland van hun ouders kunnen komen. Geef de deelnemers hiervoor 5 minuten.
3. Vraag nu dat ze in hun groepjes samen gaan zitten om hun keuzes met elkaar te bespreken en te vertellen waarom deze mensen voor hun land belangrijk zijn of waren. Geef de groepjes voldoende tijd om elkaar te informeren en vragen te stellen.
4. Vraag elke groep nu om de namen van hun helden en hun nationaliteiten op een flap te zetten en, eventueel, wat hun belangrijkste wapenfeit is.
5. Vraag de groepjes om in de grote groep hun flapbord te komen voorstellen aan de anderen.

Verslag en evaluatie

Noteer welke helden meer dan 1 keer vermeld worden, als dit nodig is. Vraag de deelnemers of ze van deze activiteit genoten hebben en focus dan op de discussie met volgende vragen:

- Was er iemand verrast door één van de vermelde helden? Waarom?
- Kende iedereen al de helden die vernoemd werden? Waar staan nationale helden meestal bekend om? Voor welke menselijke waarden staan ze symbool?
- Wat leidt er ons toe sommige helden te appreciëren en andere niet? Waar leerden we hen te respecteren en waarom?
- Denk je dat, als ze vandaag geleefd zouden hebben, hun waarden en hun acties hen nog tot helden zouden maken?
- Denk je dat de vermelde helden universele helden zijn?
- Denk je dat iedereen hen kan zien als helden?

Tips voor de begeleider

Als de groep multicultureel is, kan het interessant zijn groepjes te vormen naargelang de oorsprong van de deelnemers.

Ten tweede kunnen de groepjes, als er tijd voor is en de sfeer het toelaat, een korte sketch spelen over één of andere historische gebeurtenis die iemand bekend maakte. Een competitie-element kan worden toegevoegd door de andere deelnemers te vragen of ze de identiteit van de held kunnen raden.

Het principe achter de activiteit, nl. dat helden bestaan in een specifiek nationaal of cultureel kader, wordt duidelijker als de groep multicultureel is. Leeftijds- en geslachtsverschillen in de groep kunnen ook interessant zijn.

Je kan tot de activiteit bijdragen door feiten te verzamelen over sommige bekende helden. Aangezien veel historische helden geassocieerd worden met oorlog of strijd, is het altijd interessant om de held eens te bekijken vanuit het standpunt van de tegenpartij.

Het zou kunnen dat de meeste helden die genoemd worden, mannen zijn. In dit geval is het interessant om te vragen waarom en de evaluatie in verband te brengen met een thema zoals seksisme, zowel in de geschiedenis als vandaag.

Suggesties voor opvolging

Andere activiteiten die dezelfde thema's bestuderen, zijn 'De tijdlijn' (pag. 67), en 'Mijn verhaal' (pag. 126). Als je werkt met 'Persoonlijke helden' (pag. 130), kan je helden van vandaag vergelijken met helden uit de geschiedenis. Of als je een andere soort activiteit wil doen, kan je het bordspel 'De weg naar ontwikkeling' (pag. 70) spelen en de economische en politieke machten bestuderen die vandaag geschiedenis schrijven.

Extra informatie**Mogelijke variant**

Een boeiende variatie hierop is om de verschillende nationale feestdagen in verschillende culturen en landen te vergelijken met elkaar. Waarom is een bepaalde dag een nationale feestdag? De informatie-uitwisseling kan plaatsvinden zoals hierboven vermeld.

Persoonlijke helden

Ieder van ons voelt respect en bewondering voor mensen die ons inspireren. Soms dienen ze als rolmodel. Deelnemers kunnen elkaar of elkaar's cultuur beter leren kennen als ze hun gevoelens kunnen uiten over hun idool. Het doet er niet toe of die nog leeft of niet.

Behandelde onderwerpen

- Idolen gezien als onderdeel en als symbool van socialisatie en cultuur
- Verschillende interpretaties van de geschiedenis en verschillende persoonlijke voorkeuren en smaken
- Wat gemeenschappelijk is en wat verschilt bij mensen met verschillende culturen en etnische achtergronden

Doelstellingen

- De deelnemers attent maken op verschillen en op wat gemeenschappelijk is in de groep.
- De deelnemers nieuwsgierig maken naar elkaar's idolen.
- Elkaar beter leren kennen.
- Je eigen ethnocentrisme kritisch bekijken (begrip voor het dominant cultureel model versus dat van de minderheid).
- Nadenken over de rol van geschiedenislessen en de media als makers van idolen.

Tijd 90 minuten

Groepsgrootte Tussen 10 en 40 deelnemers

Vorbereiding

- Flapbord en stiften
- Papier en potlood voor de deelnemers

Instructies

1. Als je een grote groep hebt, verdeel je de deelnemers in groepjes van 5 tot 6.
2. Vraag de deelnemers om ongeveer 3 mensen in gedachten te houden die kunnen doorgaan als hun idool.
3. Na een vijftal minuten kunnen de deelnemers hun keuze bekendmaken aan de anderen. Zorg dat er genoeg tijd is voor een uitwisseling van gedachten en voor het stellen van vragen.
4. Vraag dan aan elk groepje om de namen van de idolen op een flapbord te schrijven, samen met hun nationaliteit en, indien gepast, het gebied waarin ze beroemd zijn. Bijvoorbeeld: sport, muziek, cultuur, politiek,...
5. Vraag tenslotte aan elk groepje om hun flap voor te stellen aan de voltallige groep.

Verslag en evaluatie

Noteer welke idolen, als die er al zijn, meer dan één keer worden vermeld of regelmatig vernoemd worden. Vraag de deelnemers dan of ze de activiteit prettig vonden. Bespreek vervolgens de volgende vragen:

- Zaten er verrassingen bij? Of waren er idolen bij die niemand kende? Zeg waarom.
- Was er een trend te bemerken van bijvoorbeeld nationaliteit of geslacht? Als er een trend te bemerken valt, waarom hebben de meeste idolen dezelfde nationaliteit, culturele achtergrond of hetzelfde geslacht? Gaat het om buitenlanders of niet?
- Waarom hebben we sommige idolen liever dan andere?
- Denk je dat jouw idool voor iedereen een idool is? Waarom of waarom niet?

Tips voor de begeleider

Deze activiteit wordt meer opwindend als de deelnemers op voorhand gevraagd wordt om foto's, knipsels of opnamen van hun idool mee te brengen. Je kan ook zelf (jeugd)-tijdschriften en dagbladen meebrengen voor de deelnemers.

Het principe dat onze keuze van idolen relatief is en afhangt van onze cultuur komt beter tot uiting in een multiculturele groep. Leeftijd- en geslachtsverschillen maken de activiteit ook interessanter.

Deze activiteit lijkt erg op 'Nationale feestdag' (zie pag. 128) , toch zijn er significante verschillen in de manier waarop de doelstellingen worden benaderd.

**Suggesties
voor opvolging**

Zoek een plaatselijk, nationaal of internationaal idool waarvan je vindt dat die mag gevierd worden. Bereid een feest voor en nodig mensen uit. Het idool zou iemand kunnen zijn die zich heel erg sterk heeft getoond of die iets heeft bereikt bij het bestrijden van racisme, vreemdelingenhaat of antisemitisme. Het zou ook iemand kunnen zijn waarvan jij vindt dat hij of zij positief heeft bijgedragen in een kwestie, zoals onverdraagzaamheid ten opzichte van mensen met AIDS of dergelijke.

Mensen die zegden waar ze voor stonden over vooroordelen en discriminatie hebben hiervoor zeer veel moed aan de dag moeten leggen. Heb jij de moed om te zeggen wat je denkt? Wat denk je over dit onderwerp? Heb je er een mening over? Kijk verder bij 'Wat zie je?' (zie pag. 138)

Portretten

We zijn allemaal gelijk, maar sommigen zijn meer gelijk dan anderen. We zijn allemaal anders, maar sommigen zijn meer anders dan anderen. Waarom?

Behandelde onderwerpen

- De identificatie van sociaal succes met economisch succes.
- Hoe sociale en economische factoren de mogelijkheden tot sociaal succes doen dalen of stijgen.

Doelstellingen

De basis van discriminatie identificeren en analyseren.

Tijd

Ongeveer 2 uur.

Groepsgrootte

Minimum 10 deelnemers, maximum 24.

Vorbereiding

- Grote bladen papier en gekleurde viltstiften.
- Pen en papier (DIN A4) om te noteren.
- Plakband om de portretten aan de muur op te hangen.

Instructies

1. Verdeel de deelnemers in werkgroepjes van maximum 6 per groep. Als het mogelijk is, vorm je een even aantal groepen en niet meer dan vier.
2. De ene helft van de groepen moet een robotfoto tekenen van iemand waarvan ze denken dat het een sociale “winner” is in hun gemeenschap. De andere helft moet een robotfoto tekenen van iemand die ze beoordelen als een sociale “loser”.
3. Ze moeten beginnen met een lijst op te maken van de kenmerken van hun personage, bijvoorbeeld zijn sociaal-economische niveau, opleiding, beroep of bezigheid, geslacht, etnische groep, gewoonten, vrije tijd en hobby’s, kledingstijlen, opvattingen, ideeën en waarden, familieachtergrond, levensstijl, behuizing, de manier waarop hij geld uitgeeft, interesses, enz.
4. Nu moeten de groepen een robotfoto tekenen van die persoon op een groot blad papier. Deze tekening zou alle kenmerken moeten voorstellen die ze op de lijst gezet hebben. Het is heel belangrijk dat de tekeningen alleen maar grafisch weergegeven worden en er geen woorden worden gebruikt. Geef de groepen hiervoor 40 minuten.
5. Laat dan de groepen hun tekeningen uitwisselen, zodat de tekening van een “winner” omgeruild wordt tegen die van een “loser”. Deze tekeningen moeten ze dan interpreteren. Geef hen hiervoor 15 minuten.
6. Plak nu alle tekeningen op de muur waar iedereen ze kan zien.
7. Vraag voor de voltallige groep de werkgroepjes hun interpretatie van de tekening die ze ontvingen te presenteren. De groep die de tekening maakte, mag in deze fase geen commentaar geven.
8. Als al de groepjes hun interpretaties hebben gegeven, kan je de makers van de tekeningen vragen of ze er nog commentaar aan willen toevoegen. Geef hen hiervoor 30 minuten.

Verslag en evaluatie

Trek ongeveer 30 minuten uit voor de discussie. Vraag de groepen om de criteria te identificeren die de maatschappij toekent aan sociaal succes en sociale mislukking en erover te debatteren. De volgende vragen zouden het becommentariëren en debatteren gemakkelijker kunnen maken:

- Wat zijn de belangrijkste factoren van sociaal succes? En die van sociale mislukking?
- Wat zijn de oorzaken, de “wortels” van succes en mislukking? Welke factoren bepalen het verschil?
- Zijn de mensen, voorgesteld in het “identikit-portret”, meer te vinden in bepaalde sociale groepen, standen en klassen dan in andere?
- Hebben mensen in alle groepen en sociale sectoren dezelfde gelijke kansen om succesvol te worden?
- Wie bevindt er zich in betere en wie in minder goede posities?

Tips voor de begeleider

Sommige deelnemers hebben het misschien moeilijk om de robotfoto te tekenen omdat ze “niet goed zijn in tekenen”. Moedig ze meer aan en benadruk dat niemand een meesterstuk verwacht maar dat dit gewoon een andere vorm van communicatie is dan spreken. Je bent er ook best op voorbereid om tips te kunnen geven hoe ze de kenmerken die ze opgeschreven hebben, grafisch of visueel kunnen voorstellen.

In de discussie moet je zeggen dat, als we sociaal succes met economisch succes identificeren, we ons moeten realiseren dat de persoon die veel succes heeft, niet noodzakelijk diegene is die de grootste persoonlijke ontwikkeling of ervaring heeft. Hij is wel diegene die erin slaagt om de meeste rijkdommen te vergaren of te verdienen. Er is een Engels spreekwoord dat zegt: “money isn’t everything” (= geld is niet alles).

Je kan ook nadenken over wat de maatschappij kan doen aan de sociale en economische factoren die de kansen op “sociaal succes” doen dalen, met name een tekort aan opleiding of marginalisatie tengevolge van huidskleur of het behoren tot een minderheid.

Je kan hierop doorgaan en de basis voor discriminatie en uitsluiting van mensen of groepen die “anders” zijn (omwille van cultuur, oorsprong, seksuele geaardheid, taal, enz). identificeren en analyseren namelijk dat er van bij het begin sommige sociale groepen benadeeld zijn in vergelijking met anderen.

Suggesties voor opvolging

Sociale winners kunnen in sommige zaken succesvol zijn, maar aanzien we hen als helden, mensen naar wie we echt opkijken en die we respecteren? Wie zijn jouw helden en welke kenmerken respecteert je in hen? Hiervoor kan je een kijkje nemen bij ‘Persoonlijke helden’ (pag. 130).

Als je het leuk vond om de robotfoto te interpreteren, kan je andere beeltenissen uitproberen met “Wat zie je” (pag. 138).

Verscheidenheid ontdekken

Niveau 3 – Thema I & M

De multi-culturele dimensie van onze samenleving neemt verscheidene vormen aan. De “voetafdrukken” van andere culturen zijn overal zodat we ze dikwijls zelfs niet eens meer opmerken. Deze activiteit helpt de deelnemers om de kenmerken van een multi-culturele samenleving te ontdekken en eens goed te kijken naar de eigen sociale omgeving.

Behandelde onderwerpen

- We leven in een onderling afhankelijke wereld. Alle landen zijn afhankelijk van elkaar.
- In elke samenleving vinden we sporen van andere culturen.
- De relatie tussen verschillende culturen en de erkenning van het feit dat een onderlinge uitwisseling een verrijking is voor beiden.

Doelstellingen

- De deelnemers in staat stellen om te bepalen welke invloed andere culturen hebben op de eigen samenleving en welke bijdrage zij zelf leveren.
- De invloeden positief evalueren.

Tijd

Deel A: planning-30 minuten

Deel B: ontdekking -2 tot 2u30 minuten

Deel C: rapportering-1 uur

Deel D: tentoonstelling (optioneel) Indien u een mogelijkheid ziet om foto's, films, opnames e.d. te verzamelen, hebt u meer tijd nodig om de tentoonstelling voor te bereiden.

Groepsgrootte

Minimum 10, maximum 25 mensen

Vorbereiding

- Voor deel A heb je papier nodig, balpen, flapbord en stiften.
- Voor deel B zullen de benodigdheden afhangen van de mogelijkheden. Ideaal zou zijn dat u gebruik kan maken van een videorecorder, een camera of casetterecorder. Maar als dit niet mogelijk is, kunnen de deelnemers gewoon een lijst maken op papier van de “voetafdrukken” die ze tegenkwamen.
- Voor deel D, indien de deelnemers iets konden opnemen of filmen, kan u hen best de gelegenheid geven om deze opnamen ook te laten afspelen of te laten horen.

Instructies

Deel A: planning

1. Maak deelgroepjes van maximum 6 deelnemers per groepje.
2. Vertel elke groep dat zij de omgeving moeten gaan verkennen (het dorp, de stad, de gemeente) op zoek naar “voetafdrukken” van andere landen en culturen. Zij moeten een lijst aanleggen van hun ontdekkingen en ze staven met foto's, geluidsopnamen, videoopnamen, enzoverder. (of gewoon een lijst maken als de mogelijkheden beperkt zijn)
3. Ga eerst even samen brainstormen over de plaatsen waar zij kunnen gaan zoeken naar “voetafdrukken”:
  - De gastronomie: eetwaren en specerijen van andere culturen die nu gebruikt worden in de eigen keuken, een buitenlands restaurant, dranken, enzoverder.
  - Kledingstukken en mode: kleding die afkomstig is van een ander land of een andere cultuur, kleding en schoeisel gemaakt in het buitenland en ingevoerd in eigen land, enzoverder.
  - Muziek: Luister naar de muziekprogramma's op de FM radiozenders. Luister naar de muziek uit andere landen op openbare plaatsen zoals koffieshops, cafés en discotheken.
  - Massamedia : vergelijk de verschillende omroepen en zie hoe zij buitenlandse programma's in hun planning hebben opgenomen.
  - Taal: woorden uit andere landen die wij in ons dagelijkse leven gebruiken.

Deel B: ontdekking

1. Vraag de groepen af te spreken wanneer ze in de komende week 2 uurtjes kunnen spenderen aan het zoeken naar “voetafdrukken” in hun omgeving.

Deel C: rapportering

1. Vraag elke groep om hun resultaten te presenteren en om een korte samenvatting te maken van wat ze gevonden hebben.
2. Help de deelnemers om een tentoonstelling te maken van hun ontdekkingen zodat ze een meer globaal overzicht krijgen van het collectief werk gedaan in deel B.

Verslag en evaluatie

De rapporteringen kunnen best eindigen met een discussie. Je kan de gesprekken een beetje vergemakkelijken aan de hand van volgende vragen:

- Was je ergens door verrast?
- Wat betekent het voor jou dat je zo veel “voetafdrukken” van een andere cultuur vindt in jouw directe omgeving.
- Wat betekent het voor jou dat er een groeiende belangstelling is voor andere culturen en landen, zelfs als dit slechts een gedeeltelijke of oppervlakkige belangstelling is?
- Wat brengt deze belangstelling ons?
- Waar stopt het?
- Zou het belangrijk zijn om deze belangstelling te stimuleren?
- Hoe kunnen we dat doen?
- Kan je patronen of trends terugvinden in deze “voetafdrukken”?
- Zijn sommige landen of culturen meer “aanwezig” in jouw omgeving dan andere? En waarom is dat zo?

Tips voor de begeleider

Het is belangrijk dat je de groep motiveert zodat ze plezier hebben in de activiteit. Je zou de mensen bijvoorbeeld kunnen stimuleren door de activiteit te vergelijken met een detective verhaal, een ontdekkingsreis of een avontuur.

Je kan ook best benadrukken dat het onderzoek een gezamenlijke inspanning moet zijn. Probeer in de discussie te benadrukken:

- Dat we leven in een onderling afhankelijke wereld en dat onze landen afhankelijk zijn van elkaar.
- Dat de technologische en communicatieve revolutie ons enorme mogelijkheden geeft tot onderlinge uitwisseling en ons toegang verschaft tot een enorme bron van kennis.
- Dat de relatie tussen verschillende culturen en de wederzijdse impact een verrijking zijn voor beide kanten.
- Dat de bijdragen van elke cultuur op zich geëvalueerd moet worden en niet in de context van het land of de samenleving waar ze oorspronkelijk vandaan komt.

Als het mogelijk is, en als de deelnemers het er mee eens zijn, kan je mensen van andere landen en culturen (ivm de ontdekkingen) uitnodigen om de tentoonstelling te komen bezoeken. Bijvoorbeeld, een diskjockey van een radiostation, iemand van een plaatselijke minderheidsorganisatie, een winkelbediende, enzoverder.

Suggesties voor opvolging

Je kan jouw tentoonstelling delen met anderen. Organiseer een open-deur en en nodig mensen van plaatselijke groepen en organisaties uit. Het is gemakkelijk om zaken die we wel leuk vinden, zoals drank of voedingswaren, te accepteren, maar dikwijls is het moeilijker om de mensen van die cultuur eveneens te accepteren. Wat gebeurt er als jouw burens andere gewoonten en gebruiken hebben en niet zo gemakkelijk zijn om mee om te gaan? Je kan enkele onderwerpen verder verkennen met de activiteit “In onze flat” op pag. 107.

Langs de andere kant, als je geïnteresseerd bent in wat er gebeurt als verschillende culturen samen komen, kan je het simulatiespel “Het eiland” spelen (pag. 99)

Vooringenomen media

Een boeiende en variërende activiteit voor een groep is de rol van de media te onderzoeken bij het verspreiden of tegengaan van stereotypen, vooroordelen en vooringenomenheid.

Behandelde onderwerpen

- Stereotypen en vooroordelen: hoe zijn ze verveelvoudigd en verspreid in de samenleving.
- De kwantiteit, kwaliteit en hoeveelheid aan informatie: manipulatie, gezichtspunten, misbruik en gebrek aan informatie, enz.
- Beeldvorming van mensen en “andere” groepen omwille van veralgemeningen en stereotyperingen.
- De moeilijkheden die we tegenkomen als we onze beeldvorming en zienswijze willen veranderen.
- Het sociale “zwarte schaap”- mechanisme. De neiging om “anderen” de schuld te geven voor bepaalde sociale problemen zonder alle oorzaken te analyseren.

Doelstellingen

- De deelnemers in staat stellen om het beeld te onderzoeken dat de meerderheid in de samenleving heeft over mensen van andere culturen of oorsprong, minderheden, enz.
- Waarnemen dat niet alle culturen, verschillend van de onze, een sociaal negatief beeld krijgen opgeplakt.
- De rol van de massamedia analyseren in het creëren en ontwikkelen van stereotypen en sociale vooroordelen.

Tijd

Fase A: 2,5 uur
Fase B: 1 week
Fase C: 2,5 uur

Groepsgrootte

Minimum 10 en maximum 25 deelnemers.
Deelnemers moeten ouder zijn dan 13 à 14 jaar.

Vorbereiding

Fase A:

- Flapbord, markeerstift

Fase B:

- Afhankelijk van de beschikbare bronnen. De materialen die bij deze activiteit gebruikt kunnen worden, zijn zeer gevarieerd: kranten, tijdschriften, video's of opgenomen tv-programma's, radio, enz.
- Het is ook mogelijk om deze activiteit enkel aan de hand van kranten en tijdschriften te doen die de deelnemers dan kunnen meebrengen naar hun werkgroepjes.

Fase C:

Voor de groepsvergadering heb je opnieuw een flapbord ofwel een schrijfbord nodig en markeerstiften of krijt.

Instructies

Deze activiteit is in 3 fasen ingedeeld:

Fase A: Vorbereiding

1. Verdeel de deelnemers in groepjes van 4 tot 6 mensen.
2. Leg hen uit dat ze gedurende de volgende week de verschillende massamedia moeten gaan analyseren: TV, radio, en vooral geschreven pers om uit te zoeken hoe vreemdelingen en ‘mensen die anders zijn’ geportretteerd worden.
3. Zeg de deelnemers exact waarnaar ze op zoek moeten gaan en waarop ze zeker moeten letten : het taalgebruik (bvb. vrijheidsstrijders/terroristen), de hoeveelheid

tijd of plaats die men aan deze nieuwsberichten wijdt, de prioriteit van het bericht, is het bijv. een krantenkop of een voetnoot en hoe de mensen worden behandeld of geportretteerd naargelang hun oorsprong, wat voor soort foto's en andere beelden er worden gebruikt.

4. Maak een lijst van de media waarmee je gaat werken en wijs ze aan de groepjes toe. Afhankelijk van de groepsleden en je eigen kennis van de massamedia kan je zowel kiezen om de hele taak aan al de groepjes mee te geven, ofwel elke groep te vragen zich op één medium toe te leggen, zodat één groep kan werken met kranten, een andere met tijdschriften, nog een andere met TV, met radio, enz.

Fase B: Veldwerk

Geef de groepjes een week om hun onderzoek en hun taken te volbrengen.

Fase C: Besluitvorming

1. Vraag elk werkgroepje om op de groepsvergadering met de resultaten en documentatie naar voren te komen. Geef elke groep 20 minuten.
2. Schrijf de belangrijkste resultaten van elke groep op het flap of op het schrijfbord.

Verslag en evaluatie

Eens de resultaten verzameld, kan je een korte samenvatting geven van de informatie die elke groep gegeven heeft. Probeer de gemeenschappelijke resultaten te onderstrepen net zoals diegene, die tegenstrijdig lijken.

De discussie kan verder gezet worden met vragen zoals:

- Wat zijn de belangrijkste kenmerken waarmee de minderheidsgroepen rondom ons worden geportretteerd in de media?
- Zijn deze minderheden of groepen vreemdelingen positief geportretteerd? Zijn er andere groepen die negatief geportretteerd zijn?
- Zijn de beelden die voorgesteld zijn gebaseerd op feiten en gegevens of eerder op veronderstellingen of oordelen?
- Hoe worden de beelden gemaakt, vanuit echte kennis van deze groepen of minderheden, of aan de hand van stereotypen en manipulatie van informatie?

Tips voor de begeleider

Bij de voorbereiding (Fase A) zijn er voor- en nadelen aan beide opties. Alle groepen over het ganse gamma verslag laten uitbrengen vraagt een grotere inzet en organisatie van het werk, elke groep vragen zich specifiek toe te leggen op één medium zal de globale visie van elke groep beperken maar is gemakkelijker te organiseren en laat de deelnemers toe zich meer in de thema's te verdiepen.

Aangezien het grootste gedeelte van deze activiteit gespreid moet worden over een week tijd, introduceer je de activiteit (fase A) het best aan het einde van een sessie maar reserveer je een ganse sessie voor het samenbrengen van de resultaten (fase C).

Het is aan te raden dat je deze activiteit uitvoert met deelnemers die elkaar al kennen en wat ervaring hebben met groepswork, bijv. leden van een jeugdclub of -vereniging.

Afhankelijk van hoe goed je de deelnemers en de situatie kent, kan je het tijdsschema voor de activiteit veranderen. Als de activiteit bijvoorbeeld tijdens de schoolvakantie plaatsheeft, kan je de tijd voor het veldwerk misschien verkorten tot drie dagen; daarentegen kan je het natuurlijk ook verlengen als de omstandigheden er naar vragen.

Suggesties voor opvolging

Naargelang het werk, geleverd door de werkgroepjes, kan je voorstellen om een 'waakhond'- groepje te installeren dat de media tracht te betrappen op voorbeelden van slechte verslaggeving en verdraaiing. Dit kan opgevolgd worden door collectief brieven te schrijven naar kranten, TV of de radio wanneer er voorbeelden zijn gevonden van discriminatie van de één of andere minderheid.

Als je verder wil uitzoeken hoe de relaties zijn tussen ideeën, woorden en beelden, is er een leuke manier om dit te doen: 'Cultionary' (pag. 63). Een andere mogelijkheid is misschien wel het bordspel 'De weg naar ontwikkeling' (pag 70), een spel dat vele sociale, economische en politieke thema's aansnijdt, waarover de media regelmatig berichten.

Wat zie je?

Men zegt dat een goede foto wel duizend woorden waard is.

Behandelde onderwerpen

- Het bestendigen van de stereotypen en vooroordelen via de media.
- Het gebruiken en misbruiken van beelden om informatie te verspreiden en om emotionele reacties te bekomen.

Doelstellingen

- Uitzoeken hoe beelden in de pers gebruikt worden.
- Vaardigheden ontwikkelen om kritisch te analyseren.

Tijd 45 minuten

Groepsgrootte 6+

Voorbereiding

- Verzamel 5 à 6 foto's uit tijdschriften en kranten en plak ze elk op een apart blad papier.
- Stroken papier, pennen, lijm.
- Spelden of plakband om de foto's op de muur vast te maken.

Instructies

1. Speld of plak de foto's vast op de muur.
2. Geef de deelnemers stroken papier en vraag hen om de foto's goed te bekijken en dan twee nieuwe koppen, een positieve en een negatieve, elk op een strook papier te schrijven.
3. Als iedereen klaar is, plak je de koppen onder de foto's.
4. Vergelijk de koppen.

Verslag en evaluatie

- Spreek over wat er gebeurde tijdens de activiteit en wat de mensen eruit geleerd hebben.
- Hoeveel verschillende interpretaties waren er van elke foto?
  - Zagen verschillende mensen verschillende dingen in dezelfde foto? Als je kranten of tijdschriften leest, kijk je dan eerst naar de koppen of naar de foto's?
  - In hoeverre tonen foto's de waarheid van wat er gebeurde in een bepaalde situatie?
  - Hoe gebruiken redacteurs foto's om informatie over te brengen, emoties op te roepen, sympathie op te wekken, enz.

Tips voor de begeleider

Probeer foto's te vinden die op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden. Bijv. een foto van een reizigerssite met 10 standplaatsen. De ene ziet misschien alleen de rommel die op twee plekken is achtergelaten terwijl de andere de 8 propere ziet.

Suggesties voor opvolging

Wees je meer bewust van hoe foto's in kranten gebruikt worden, in reclame en in liefdadigheidsoproepen. Daag de groep uit om te zien wie de foto kan vinden die op de meest positieve manier gebruikt is en een andere die op de meest misleidende manier gebruikt is.

Nu je foto's hebt bekeken die in de pers gebruikt werden, wil je misschien wel eens onderzoeken hoe journalisten het nieuws brengen door het zelf te proberen in "Het maken van het nieuws" (pag.103).

Wedstrijdje Euro-moppen tappen

't Is maar een grapje! Wat doet het er trouwens toe of we nu Ierse of Belgische moppen tappen?

Behandelde onderwerpen

- Stereotypen en vooroordelen.
- Hoe humor vaak wordt gebruikt om vooroordelen te handhaven of te voeden.
- Persoonlijke verantwoordelijkheid om te reageren op situaties waar we het niet mee eens zijn.

Doelstellingen

- De basis van onze humor bestuderen
- Ons bewust worden van het effect van grappen, zowel op onszelf als op de mensen die er het onderwerp van zijn
- Een discussie op gang brengen over de angsten die verborgen zitten in de grappen die we vertellen

Tijd 45 minuten

Groeps grootte Om het even

Vorbereiding

Verzamel verschillende soorten moppen, toepasselijk voor je groep:

- over mensen zoals vegetariërs, rijkelui, joden, gehandicapten, politici, popsterren, vreemdelingen, homoseksuelen...;
- over onderwerpen die taboe zijn;
- met woordspelingen en woordspelletjes;
- met trucs en practical jokes die je met iemand van de groep kunt uithalen;
- cartoons.

Je hebt ook een hoed nodig en een groot blad papier, of een flapbord en een stift om de punten te noteren.

Instructies

1. Schrijf de grappen op stukjes papier en stop die in de hoed.
2. Nadat iedereen in een cirkel is gaan zitten, laat je de hoed rondgaan en vraag je de deelnemers een papiertje te nemen en de grap voor te lezen of uit te beelden voor de rest van de groep...
3. De overige groepsleden beoordelen de grap door ze een score van een tot tien toe te kennen.
4. Vraag de spelers, op jouw teken of na een tel tot drie, hun toegekende score te tonen met hun vingers.
5. Noteer deze scores op het flapbord.

Verslag en evaluatie

Bespreek hoe de mensen zich voelden tijdens het spelen van het spel en stel volgende vragen:

- Welke grap is de beste en waarom?
- Welke grap wordt het minst geapprecieerd en waarom?
- Hoe voelt het wanneer de grap tegen jou gericht is of wanneer ze over iets gaat dat je sterk aanbelangt?
- Welke soort grappen zijn de beste?
- Wat maakt grappen onaanvaardbaar?
- Waarin schuilt het kwaad bij het vertellen van seksistische / racistische grappen?
- Hoe reageer je indien iemand een aanstootgevende grap vertelt: beleefd glimlachen, lachen omdat je vrienden dat ook doen, tegen de persoon zeggen dat je de grap beneden alles vindt, de groep verlaten zonder iets te zeggen,...?

Tips voor de begeleider

De keuze van de grappen is belangrijk, aangezien die je helpt de controle te houden over een activiteit die makkelijk uit de hand kan lopen. Neem in je selectie zowel destructieve als constructieve grappen op. Cartoons zijn mogelijk de beste bron van grappen die ons iets positiefs leren over onszelf en de wereld.

Let op voor grappen die bepaalde leden van de groep diep zouden kunnen grieven.

Het kan leerrijk zijn om een paar grappen, vooral practical jokes met enkele leden van de groep, in het spel op te nemen.

Suggesties voor opvolging

Start een verzameling cartoons en grappen om met elkaar te delen. Maak een blijvende plek vrij op een prikbord om ze te tonen. Of verzin je eigen grappen en cartoons om met andere groepen en organisaties te delen. Probeer ze gepubliceerd te krijgen in de lokale krant of in de nieuwsbrief van de organisatie.

Bekijk verder hoe we bepaalde groepen discrimineren en hen daarvan de schuld geven. Gebruik 'Gewoon doen!' (pag. 95). Verken ook manieren om zo goed mogelijk te reageren in moeilijke situaties. Gebruik hiervoor 'Discriminatie delen' (pag. 77).

Wereldverhalen

Verhalen zijn een van de meest interessante en onthullende uitdrukkingvormen van een cultuur. Verankerd in de geschiedenis en mondeling overgeleverd, zijn zij ook de drager van de belangrijkste waarden van een cultuur. In deze activiteit gebruiken we verhalen om het beeld (en de stereotypen) die we mogelijk over verschillende culturen hebben, te verkennen.

Behandelde onderwerpen

- Voorstellingen en beelden die we hebben van andere culturen en van onze eigen cultuur.
- Etnocentrisme en stereotypering.

Doelstellingen

- Nieuwsgierigheid opwekken naar verhalen uit andere culturen en van andere volkeren.
- Stereotypen en vooroordelen tegenover waarden in andere culturen toetsen.
- Nieuwsgierigheid opwekken naar andere volkeren, culturen, muziek en taal.
- De deelnemers verbazen en aan het denken zetten en een fijne sfeer creëren in de groep.

Tijd

60-90 minuten

Groepsgrootte

Minstens 4 personen.

Vorbereiding

- Kies enkele of alle verhalen en maak een kopie van de A-versie ervan voor elke deelnemer.
- Voorzie ook kopieën van de volledige verhalen, die je achteraf kunt uitdelen, eventueel samen met een kopie van de originele in hun oorspronkelijke taal.

Instructies

1. Geef de deelnemers een kopie van de A-versie van elk verhaal en gun hen 15 tot 20 minuten tijd om ze te lezen.
2. Vraag elke deelnemer een gokje te wagen over de herkomst van de verhalen. Dit werkt het beste wanneer je een reeks mogelijkheden biedt, zoals Zuid-Europa, Noord-Europa, Centraal-Europa, Oost-Europa, Afrika, het Midden-Oosten, Zuid-Amerika, Azië, Noord-Amerika.
3. Vraag de mensen zich te groeperen per vier of per zes, om hun vermoedens uit te wisselen en te bespreken waarom ze zo denken.
4. Vraag elke groep vervolgens om een unanieme beslissing omtrent de herkomst van elk verhaal. Reken zo'n 30 tot 45 minuten voor deze groepsdiscussies.
5. Wanneer iedereen samen is, vraag je elke groep zijn conclusie en de redenen voor zijn keuze voor te stellen. Hoogstwaarschijnlijk zal dit tot nieuwe discussie leiden en zullen de mensen hun hypothesen herevalueren naargelang ze verschillende ideeën en suggesties horen.
6. Jij bepaalt naar eigen goeddunken wanneer het gezond is de discussie te sluiten. Deel vervolgens de volledige versie van de verhalen uit (inclusief het verhaal in de originele taal), of lees de volledige versie voor en zeg uit welk land de verhalen komen.

Verslag en evaluatie

Indien dit je geschikt lijkt, kan je de discussie beginnen met de vraag of de deelnemers de verhalen mooi vonden en of hun afkomst hen verbaasde.

Tips voor de begeleider

Verhalen verwoorden vaak fundamentele waarden en van hetzelfde verhaal kunnen er in verschillende landen verschillende versies bestaan, afhankelijk van geografische en klimatologische omstandigheden, godsdienst, waarden, enz.

De activiteit werkt het beste indien de deelnemers verder kunnen kijken dan de louter praktische omstandigheden (zoals het klimaat of het feit dat een bepaald dier slechts in een bepaald gebied voorkomt) en ook aandacht hebben voor de waarden (of de moraal) die in het verhaal aan bod komen.

Suggesties voor opvolging

In het bijzonder in een multiculturele groep is het een interessante follow-up activiteit om de deelnemers te vragen verhalen uit hun eigen land of cultuur mee te brengen. Dit kan ook een interessante manier zijn om verschillende generaties dichters bij elkaar te brengen.

Als je graag verhalen leest, speel je misschien ook graag spelletjes: 'Limiet 20' (pag. 115). Indien je graag collages maakt, kan je 'Portretten' (pag. 132) proberen.

Extra informatie Verhalen – versie A (Kopie eerst uitdelen)

Het blinde everzwijn

Er was eens een jager die, gewapend met zijn geweer, de wildernis introk. Daar kreeg hij twee everzwijnen in de gaten, het ene achter het andere aanlopend. De jager richtte zijn geweer en vuurde op het tweede everzwijn maar was verbaasd over wat er toen gebeurde. De leider liep weg, terwijl het andere niet goed leek te weten wat het doen moest. Het stond daar maar te staan met in zijn muil iets dat op een dor takje leek. Voorzichtig kwam de jager dichterbij, uit vrees dat het everzwijn hem zou aanvallen. Hij merkte al gauw dat het dier bleef staan waar het gestopt was, zonder zijn vriend te volgen. Nieuwsgierig kwam de jager dichterbij om het dier beter te bekijken. Toen zag hij dat, wat eruit had gezien als een dor twijgje, de staart was van het everzwijn dat was weggerend. De jager begreep nu dat het everzwijn blind was en dat zijn kogel de staart van de leider had geraakt en afgerukt. Hij ving het achtergebleven everzwijn en nam het mee naar huis en de hele weg hield het dier de afgerukte staart in zijn muil. Thuisgekomen gaf de jager het everzwijn te eten en verzorgde het zo goed mogelijk. Merkwaardig toch. Zelfs dieren tonen mededogen voor hun soortgenoten. Dienen wij mensen, die begenadigd zijn met intelligentie, dan niet te zorgen voor onze ouders, broers, zussen en vrienden die hulp nodig kunnen hebben?

Het verhaal van W.X. die in de koude winter vis ging vangen voor zijn stiefmoeder.

Lang geleden leefde er een man, W.X. genaamd. Zijn echte moeder stierf toen hij nog jong was en zijn vader hertrouwde met een vrouw die de familienaam Z. droeg. Zo werd zij de stiefmoeder van W.X. De stiefmoeder was een gemene vrouw die niet hield van W.X., dus sprak ze vaak kwaad over hem tegen zijn vader. Na verloop van tijd begon ook de vader een hekel te krijgen aan zijn zoon. Desondanks bleef de zoon steeds vriendelijk en attent voor zijn ouders. Een zekere winter was het zeer slecht weer, met flinke sneeuwbuien, vaak verschillende dagen na elkaar. Na die sneeuwbuien was het zo koud dat het nabije riviertje, dat anders zo opgewekt bruiste, er nu stil en bevroren bijlag. De mensen bleven thuis omwille van de koude en ook de dieren gingen zelden buiten. De bodem was volledig bedekt met de sneeuw. Op een dag besloot de stiefmoeder van W.X. dat ze verse vis wou voor het avondmaal en beval haar stiefzoon die te halen. Hij dacht: "Waar kan ik nu verse vis vinden wanneer het dagen gesneeuwd heeft en alle rivieren bevroren zijn?" Zoals reeds vermeld was W.X. een attente zoon en zo trok hij dadelijk de witte woestenij in, op zoek naar vis. W.X. zocht lange tijd maar hoe kon hij verse vis vinden? Uiteindelijk begaf hij zich naar de oever van de rivier. De grond was hard en koud en de wind huilde. Het was zo koud dat hij over zijn hele lichaam trilde. W.X. lag daar te staren naar de bevroren rivier en dacht: "Ik kan niet met lege handen thuis komen wanneer mijn stiefmoeder vis wil." Wat moest hij doen? W.X. dacht zeer diep na maar kon geen oplossing bedenken. Uiteindelijk barstte hij van wanhoop in tranen uit. De tranen stroomden langs zijn wangen. Hoe meer hij weende, hoe meer tranen er kwamen en op den duur kwam er een gat in het ijs dat de rivier bedekte. Plots sprongen er twee vissen op het ijs naast het gat. Ze waren tot leven gekomen door de warmte van de tranen van W.X. Overgelukkig ving W.X. de vissen en nam ze mee voor zijn stiefmoeder. Net als W.X. mogen we nooit de hoop opgeven.

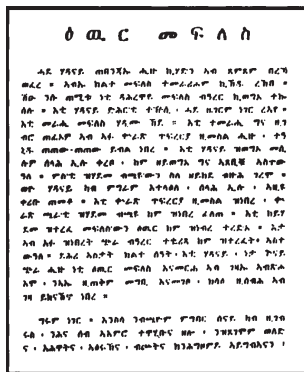
De duiven en het net van de vogelvangster

Er was eens een zeer oude eik waarin vele duiven leefden. De hele dag vlogen de duiven rond om voedsel te zoeken maar 's avonds kwamen ze terug naar de eik om er de nacht door te brengen. Op een dag waren de duiven zoals gewoonlijk op zoek naar voedsel. Plots zei een kleine duif: "Kijk, kijk eens hoeveel zaad! Kijk eens hoeveel voedsel daar

gestrooid ligt op de grond". De andere duiven zagen dat ze gelijk had en vlogen erheen maar een oude, wijze duif schreeuwde: "Stop! Vlieg daar niet heen. Hoe komt het dan dat er daar zoveel zaad ligt in het midden van dat stuk grond?" "Doet er niet toe"! zei een andere duif. "Komaan, laten we samen eten." De hele zwerm landde behalve de oude, wijze duif. Ze deden zich te goed aan het voedsel terwijl zij hun handelingen van op een afstand volgde. Toen de duiven van het zaad hadden gesmuld, wilden ze wegvliegen, maar ze konden niet. Ze zaten gevangen in het net van de vogelvanger en begonnen luid te schreeuwen van wanhoop. "Help! We zijn gevangen! Help!" De oude, wijze duif antwoordde: "Rustig maar." Maar een van de duiven schreeuwde: "Kijk! Er komt iemand aan. De vogelvanger komt ons vangen". De oude, wijze duif zei: "Kalmere allemaal. Vlieg allemaal tegelijk omhoog, dan kan je het net optillen." De hele zwerm hielp elkaar en het net werd een beetje opgetild. Nu deden alle duiven erg hard hun best en slaagden erin het net zo op te tillen dat ze ermee konden wegvliegen. De oude, wijze duif vloog voorop en de anderen volgden haar. Ze vlogen lange tijd, tot ze bij een boom kwamen. Toen sprak de wijze, oude duif tot hen, terwijl ze hen de boom toonde: "Hier kan je rusten. Hier woont een goede vriend van me, een muis." Ze riep de muis, die kwam een gat in het net knagen zodat de duiven vrij waren. De hele zwerm duiven was de muis innig dankbaar.

Hoe de haas aan zijn korte staart kwam

In de wijngaard was de wolf aan het graven en nieuwe wijnstokken aan het planten. Hij had de vos en de haas gevraagd hem te helpen. Hij had een smakelijk maal voor hen voorzien - een pot honing. De drie werkten vlijtig, maar de vos was in de verleiding om op voorhand reeds van de honing te proeven, dus hij keerde zich om en riep: "Hallo! Hallo!" "Wat is er aan de hand?" vroeg de wolf. "Ik ben uitgenodigd op een feestje", loog de vos. "Nou, ga dan maar", antwoordde de wolf. "En kom snel terug", zei de haas. Maar de vos ging recht naar het struikgewas, waar de wolf de pot honing had verborgen. Hij at van de zoete honing tot hij verzadigd was en keerde toen terug naar de wolf en de haas. "Hoe was het feestje"? vroeg de wolf benieuwd. "Druk", grijsde de vos. "Hoe was het eten"? vroeg de haas. "Zoet en smakelijk", antwoordde de vos geslepen. En zo groeven ze verder. Weldra draaide de vos zich om en riep: "Hallo! Hallo!" "Wat nu"? vroegen de wolf en de haas. "Ik ben uitgenodigd op nog een feestje", antwoordde de vos. "Ga dan", zei de wolf. En weer verdween de vos. En toen hij terugkwam vroegen de wolf en de haas of hij het een leuk feestje had gevonden. "Niet half zo leuk als het eerste". Toen de vos er voor de derde keer vanonder muisde - en de laatste honing uit de pot opat - vielen de wolf en de haas in slaap, vermoed van het harde werk. Toen de sluwe vos terugkwam, smeerde hij de neus van de slapende haas in met de restjes honing. Toen riep hij: "Opstaan, slaapkoppen"! "Oh, ben je al terug? Hoe was het feestje"? vroeg de wolf en geeuwde. "Het was voorbij", glimlachte de vos. "Lekker gegeten"? vroeg de haas en wreef slaperig zijn ogen uit. "Lekker en smakelijk", zei de vos en likte zijn lippen. "Broeder wolf, ga jij ons nu geen voedsel aanbieden"? "Ja natuurlijk"! knikte de wolf, "het is middag en etenstijd". Hij liep naar het struikgewas bij de wijngaard waar hij de pot honing had verborgen. Maar weldra kwam hij terug met de lege pot en zei grommend: "Iemand heeft al de honing opgegeten! Als ik maar wist wie de dief was, dan zou ik hem de nek omwringen"! Toen antwoordde de vos beminnelijk: "Het is de haas die alle honing heeft opgeschrokt terwijl jij sliep, broeder wolf". "Niet waar! Ik heb het niet gedaan"! protesteerde de haas. De razende wolf sprong naar de haas om hem de nek om te wringen. De haas ging er zo snel mogelijk vandoor, met de adem van de wolf in zijn nek. Na een tijdje had de wolf hem bijna ingehaald en slaagde erin zijn staart af te bijten. Maar tot groot geluk van de haas kon de wolf hem niet grijpen om hem de nek om te wringen. En sindsdien heeft de haas een korte staart.

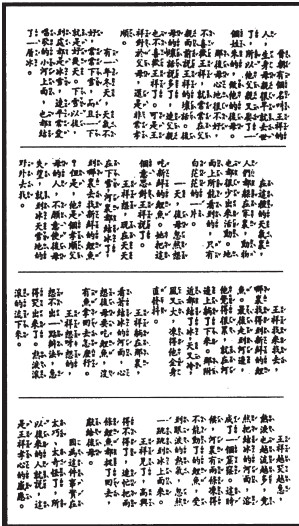
Verhalen: de volledige versies

Het blinde everzwijn

Er was eens een jager die, gewapend met zijn geweer, de wildernis introk. Daar kreeg hij twee everzwijnen in de gaten, het ene achter het andere aanlopend. De jager richtte zijn geweer en vuurde op het tweede everzwijn maar hij was verbaasd over wat er toen gebeurde. De leider liep weg, terwijl het andere niet goed leek te weten wat het doen moest. Het stond daar maar te staan met in zijn muil iets dat op een dor takje leek. Voorzichtig kwam de jager dichterbij, uit vrees dat het everzwijn hem zou aanvallen. Hij merkte al gauw dat het dier bleef staan waar het gestopt was, zonder zijn vriend te volgen. Nieuwsgierig kwam de jager dichterbij om het dier beter te bekijken. Toen zag hij dat,

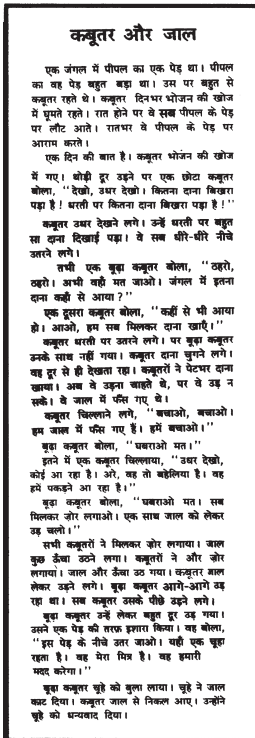
wat eruit had gezien als een dor twijgje, de staart was van het everzwijn dat was weggerend. De jager begreep nu dat het everzwijn blind was en dat zijn kogel de staart van de leider had geraakt en afgerukt. Hij ving het achtergebleven everzwijn en nam het mee naar huis en de hele weg hield het dier de afgerukte staart in zijn muil. Thuisgekomen gaf de jager het everzwijn te eten en verzorgde het zo goed mogelijk. Merkw aardig toch. Zelfs dieren tonen mededogen voor hun soortgenoten. Dienen wij mensen, die begenadigd zijn met intelligentie, dan niet te zorgen voor onze ouders, broers, zussen en vrienden die hulp nodig kunnen hebben? (Dit verhaal komt uit Tigrea – Ethiopië, Afrika)

Het verhaal van Wang Xiang die in de koude winter vis ging vangen voor zijn stiefmoeder

Wang Xiang was een man die leefde tijdens de Jin Dynastie. Zijn echte moeder stierf toen hij nog jong was en zijn vader hertrouwde met een vrouw die de familienaam Zhu droeg. Zo werd zij de stiefmoeder van Wang Xiang. De stiefmoeder was een gemene vrouw die niet hield van Wang Xiang, dus sprak ze vaak kwaad over hem tegen zijn vader. Na verloop van tijd begon ook de vader een hekel te krijgen aan zijn zoon. Desondanks bleef de zoon steeds vriendelijk en attent voor zijn ouders. Een zekere winter was het zeer slecht weer, met flinke sneeuwbuien, vaak verschillende dagen na elkaar. Na die sneeuwbuien was het zo koud dat het nabije riviertje, dat anders zo opgewekt bruiste, er nu stil en bevroren bijlag. De mensen bleven thuis omwille van de koude en ook de dieren gingen zelden buiten. De bodem was volledig bedolven onder de sneeuw. Op een dag besloot de stiefmoeder van Wang Xiang dat ze verse karper wou voor het avondmaal en beval haar stiefzoon die te halen. Hij dacht: - Waar kan ik nu verse karper vinden wanneer het dagen gesneeuwd heeft en alle rivieren bevroren zijn? Zoals reeds vermeld was Wang Xiang een attente zoon en zo trok hij dadelijk de witte woestenij in, op zoek naar vis. Wang Xiang zocht lange tijd maar hoe kon hij verse vis vinden? Uiteindelijk begaf hij zich naar de oever van de rivier. De grond was hard en koud en de wind huilde. Het was zo koud dat hij over zijn hele lichaam trilde. Wang Xiang lag daar te staren naar de bevroren rivier en dacht: - Ik kan niet met lege handen thuiskomen wanneer mijn stiefmoeder vis wil. Wat moest hij doen? W. X. dacht zeer diep na maar kon geen oplossing bedenken. Uiteindelijk barstte hij van wanhoop in tranen uit. De tranen stroomden langs zijn wangen. Hoe meer hij weende, hoe meer tranen er kwamen en op den duur kwam er een gat in het ijs dat de rivier bedekte. Plots sprongen er twee vissen op het ijs naast het gat. Ze waren tot leven gekomen door de warmte van de tranen van W.X. Overgelukkig ving Wang Xiang de vissen en nam ze mee voor zijn stiefmoeder. Dit wonder, zo werd later verklaard, was het resultaat van het plichtsbewustzijn van Wang Xiang. (Origineel Chinees verhaal)

De duiven en het net van de vogelvanger

In de jungle was er ooit een zeer oude eik waarin vele duiven leefden. De hele dag vlogen de duiven rond om voedsel te zoeken maar 's avonds kwamen ze terug naar de eik om er de nacht door te brengen. Op een dag waren de duiven zoals gewoonlijk op zoek naar voedsel. Plots zei een kleine duif: "Kijk, kijk eens hoeveel zaad! Kijk eens hoeveel voedsel daar gestrooid ligt op de grond". De andere duiven zagen dat ze gelijk had en vlogen erheen maar een oude, wijze duif schreeuwde: "Stop! Vlieg daar niet heen. Hoe komt het dan dat er daar zoveel zaad ligt in het midden van het oerwoud?" "Doet er niet toe!" zei een andere duif. "Komaan, laten we samen eten." De hele zwerm landde behalve de oude, wijze duif. Ze deden zich te goed aan het voedsel terwijl zij hun handelingen van op een afstand volgde. Toen de duiven van het zaad hadden gesmuld, wilden ze wegvliegen – maar ze konden niet. Ze zaten gevangen in het net van de vogelvanger en begonnen te schreeuwen van wanhoop. "Help! We zijn gevangen! Help!" De oude, wijze duif antwoordde: "Rustig maar." Maar een van de duiven schreeuwde: "Kijk! Er komt iemand aan. De vogelvanger komt ons vangen". De oude, wijze duif zei: "Kalmere allemaal. Vlieg allemaal tegelijk omhoog, dan kan je het net optillen." De hele zwerm hielp elkaar en het net werd een beetje opgetild. Nu deden alle duiven erg hard hun best en slaagden erin het net zo op te tillen dat ze ermee konden wegvliegen. De oude, wijze duif vloog voorop en de anderen volgden haar. Ze vlogen lange tijd, tot ze bij een boom kwamen. Toen sprak de wijze, oude duif tot hen, terwijl ze hen de boom toonde: "Hier kan je rusten. Hier woont een goede vriend van me, een muis." Ze riep de muis, die kwam een gat in het net knagen zodat de duiven vrij waren. De hele zwerm duiven was de muis innig dankbaar. (Dit verhaal komt uit India)

Hoe de haas aan zijn korte staart kwam

In de wijngaard was de wolf aan het graven en nieuwe wijnstokken aan het planten. Hij had de vos en de haas gevraagd hem te helpen. Hij had een smakelijk maal voor hen voorzien - een pot honing. De drie werkten vlijtig, maar de vos was in de verleiding om op voorhand reeds van de honing te proeven, dus hij keerde zich om en riep: "Hallo! Hallo!" "Wat is er aan de hand?" vroeg de wolf. "Ik ben uitgenodigd op een feestje", loog de vos. "Nou, ga dan maar", antwoordde de wolf. "En kom snel terug", zei de haas. Maar de vos ging recht naar het struikgewas, waar de wolf de pot honing had verborgen. Hij at tot hij verzadigd was van de zoete honing en keerde toen terug naar de wolf en de haas. "Hoe was het feestje?" vroeg de wolf benieuwd. "Druk", grijnsde de vos. "Hoe was het eten?" vroeg de haas. "Zoet en smakelijk", antwoordde de vos geslepen. En zo groeven ze verder. Weldra draaide de vos zich om en riep: "Hallo! Hallo!" "Wat nu?" vroegen de wolf en de haas. "Ik ben uitgenodigd op nog een feestje", antwoordde de vos. "Ga dan", zei de wolf. En weer verdween de vos. En toen hij terugkwam vroegen de wolf en de haas of hij het een leuk feestje had gevonden. "Niet half zo leuk als het eerste". Toen de vos er voor de derde keer vanonder muisde - en de laatste honing uit de pot opat - vielen de wolf en de haas in slaap, vermoeid van het harde werk. Toen de sluwe vos terugkwam, smeerde hij de neus van de slapende haas in met de restjes honing. Toen riep hij: "Opstaan, slaapkoppen!" "Oh, ben je al terug? Hoe was het feestje?" vroeg de wolf en geeuwde. "Het was voorbij", glimlachte de vos. "Lekker gegeten?" vroeg de haas en wreef slaperig zijn ogen uit. "Lekker en smakelijk", zei de vos en likte zijn lippen. "Broeder wolf, ga jij ons nu geen voedsel aanbieden?" "Ja natuurlijk!" knikte de wolf, "het is middag en etenstijd". Hij liep naar het struikgewas bij de wijngaard waar hij de pot honing had verborgen. Maar weldra kwam hij terug met de lege pot en zei grommend: "Iemand heeft al de honing opgegeten! Als ik maar wist wie de dief was, dan zou ik hem de nek omwringen"! Toen antwoordde de vos beminlijk: "Het is de haas die alle honing heeft opgeschrokt terwijl jij sliep, broeder wolf". "Niet waar! Ik heb het niet gedaan"! protesteerde de haas. De razende wolf sprong naar de haas om hem de nek om te wringen. De haas ging er zo snel mogelijk vandoor met de adem van de wolf in zijn nek. Na een tijdje had de wolf hem bijna ingehaald en slaagde erin zijn staart af te bijten. Maar tot groot geluk van de haas kon de wolf hem niet grijpen om hem de nek om te wringen. En sindsdien heeft de haas een korte staart. (Dit verhaal komt uit Slovenië).

Deze verhalen werden overgenomen met de welwillende toestemming van "Sveriges Invandrarinstitutet Och Museum", Multicultureel Centrum, Zweden, 1991. Ze zijn verschenen in "Sagor - fran Hela Varlden". ISBN : 91 - 971276 - 7

Od kdaj ima zajček kratek rep

Prvi vinograd je prekopal in z viničkami zasadil sam volk, ki je poravnal na delo lisico in zajčka. Za oba kupača pomagata je pripravil sladko južino: zrvhan lonec meda.

Vsi trije so pešino delali. Lisico pa je zamakalo, da bi še pred jutro poskusila strd. Obrnila se je od dela proti bližnji tozi in zabavkala:

"Hoj, hoj!"

"Kaj pa je?" sta vprašala volk in zajček.

"Na botrinjo me kličejo," se je zlagala lisica.

"Pa pojdi!" je odvrnil volk.

"In kmalu se vrni na delo," je dodal zajček.

In lisica je odšla pod grm, kamor je volk skrnil lonec z medom. Načizala se je sladke strdi ter se vrnila k volku in zajčku.

"Kako ste krsčili?" je zaradovedil volk.

"Priletel!" se je zahihlala lisica.

"Ste dobro jedli, botrinjo?" je vprašal še zajček.

"Dobro in sladko," je zahinavčila lisica.

In kopali so dalje. Kmalu pa se je lisica spet obrnila proti tozi in zabavkala:

"Hoj, hoj!"

"Kaj pa je?" sta vprašala volk in zajček.

"Na botrinjo me kličejo," je odgovorila lisica.

"Pa pojdi!" je privolil volk.

"In skoraj se vrni," je prikalal zajček.

Lisica je odšla. Ko pa se je vrnila, je na vprašanje, kako so krsčili, odvrnila:

"Oredek!"

Ko pa je lisica v tretje odšla z dela in polizala ves med iz lonca, sta volk in zajček, utrujena od težkega dela, zaspana. Zrivoteksa se je vrnila k njima in s preostanki medu spečemu zajčku namazala gobček. Potlej je zaklicala:

"Pokonci, zaspanca!"

"Oho, si že maza! Kako ste krsčili?" je zarahal volk.

"Dokoneč!" se je zahihlala lisica.

"Ste dobro jedli?" je vprašal zajček in si otiral krmeljavečice.

"Dobro in sladko," se je obhizovala lisica. "Kaj pa ti, kumek, ali nam ne boš privoščil južine?" se je obrnila k volku.

"Saj res," j pokimal volk. "Poldne je in čas je, da obedujemo."

Potlej je planil pod grm v bližnji tozi, kamor je bil davni skrnil lonec z medom. A vrnil se je s praznim loncem in jedritro zarenčal:

"Nekdo je polizal med. Oh, če bi le vedel, kdo je tat, raztepel bi mu vrat!"

Zajček je lisico prilizljeno spregovorila:

"Zajček je polizal med, ko si ti spal, kumek volk."

"Jaz ga še nisem, res ne!" se je brnil zajček.

"Oh, kaj bi le lagal, saj imaš še zdaj gobček namazan z medom!"

Takrat je volk zarenčal in planil proti zajčku, da bi mu razragal vrat. Zajček pa je bečevil v dir, da se je kar pravitil za njima. Volk pa za njima. Ujel je zajčka za rep ter mu ga odgriznil, a ubitil ga ni, da bi mu pregriznil vrat.

Od takrat je zajček - kratkorepec.

Witte sneeuw

Welke beelden associeer je met de uitdrukking “Witte sneeuw”?
 Welke beelden associeer je met de uitdrukking “Zwarte sneeuw”?

Als we zeggen dat we zwarte sneeuw gaan zien, betekent dit dat we slechte tijden tegemoet gaan. Wordt zwart zo niet altijd geassocieerd met slechte dingen – en kan je in dit verband niet denken dat zwarten slecht zouden zijn?

Behandelde onderwerpen

- Hoe waarden door de taal worden overgebracht.
- Stereotypen en vooroordelen.
- De gevaren van het gebruiken van taal op een onkritische manier.

Doelstellingen

- Er zich bewust van zijn dat taal niet waardenvrij is.
- Er zich bewust van zijn hoe taal discriminatie t.o.v. minderheden kan uitdrukken.
- Leren appreciëren hoe belangrijk het is om niet-discriminerende taal te gebruiken.

Tijd 45 minuten

Groepsgrootte

Ieder aantal dat verdeeld kan worden in werkgroepjes van 6-8 personen.

Vorbereiding

- Een groot blad en een stift per groep.
- Een vergrote kopie van de tabel zodat iedereen ze kan zien.

Instructies

- Verdeel de groep in deelgroepjes van 6 tot 8 personen.
- Vraag elke groep om plaats te zoeken in de zaal om te kunnen werken.
- Geef een stuk papier en een stift aan elke groep en vraag hun de volgende tabel over te schrijven:

+	0	-	

- Leg uit dat deze activiteit gaat over de taal die we gebruiken en dat ze uitdrukkingen moeten zoeken met woorden zoals wit, zwart, Indiaan, Roma (zigeuner), Jood, Arabier, Rus, enz. Als ze een uitdrukking aanbrengen, zoek dan uit hoe ze wordt gebruikt. Als de uitdrukking een positieve betekenis heeft, schrijf ze dan in de eerste kolom, als ze een neutrale betekenis heeft in de tweede en die met een negatieve betekenis in de derde kolom. De uitdrukking “Zwarte sneeuw” bijvoorbeeld verwijst naar een moeilijke periode, dus zet je die in de derde kolom. In Engeland spreekt men over een “Indian summer” als het weer mooi is in de vroege herfst. Dan moet “Indian” in de eerste kolom staan. Trek 15 minuten uit voor dit deel van de activiteit.
- Vraag de groepen de uitdrukkingen in de derde kolom (met een negatieve betekenis) te bekijken, en vraag hen alternatieve uitdrukkingen te suggereren. Schrijf ze op in de vierde kolom die als titel “alternatieve taal” kan krijgen.
- Als de groepen klaar zijn, vraag hen dan de werkbladen te presenteren en vraag elke groep de uitdrukkingen voor te lezen die ze gevonden hebben.

Verslag en evaluatie

De evaluatie zou moeten gaan over de gevonden uitdrukkingen:

- Welke kolom was het volst?
- Wat voor soort woorden vinden we in de 1ste, 2de en 3de kolom?

- Aangezien taal niet neutraal is, welke waarden drukt onze taal dan uit over onze eigen cultuur en over andere culturen?
- Is het belangrijk om taal te gebruiken die geen negatieve betekenis inhoudt over andere culturen?
- Waarom?
- Indien ja, hoe zouden we onze taal dan moeten veranderen?

Tips voor de begeleider

Als de groep internationaal is, kan het boeiend zijn om de deelnemers volgens hun moedertaal in groepen te delen om zo een vergelijkende analyse te kunnen maken.

Soms kan het debat dat volgt op deze activiteit, uitmonden in een discussie over “politiek correct” taalgebruik. Dat was niet de bedoeling van deze activiteit, wél om erover na te denken waarom het woord “wit” meer positieve betekenissen heeft dan het woord “zwart” of “zigeuner” en vice-versa. Maar als de vraag gesteld wordt, kun je er beter op ingaan dan ze te negeren.

Dikwijls geven deelnemers aan dat ze, als ze uitdrukkingen gebruiken zoals “ze ziet alles zwart in” (wat wil zeggen dat ze somber is) ze niet denken aan zwarte mensen en dat ze hier niemand mee discrimineren. In dit geval is het belangrijk om persoonlijke houdingen en de waarden overgedragen door de taal van elkaar te onderscheiden. Heel dikwijls gebruiken we uitdrukkingen zonder ons van de oorsprong ervan bewust te zijn en daardoor van de waarden die ze impliceren. Dit debat is gelijk aan de discussie over seksistisch taalgebruik in vele zegswijzen.

Suggesties voor opvolging

Vraag iedereen zich bewust te zijn van hoe ze hun taal gebruiken en hoe anderen ze gebruiken als ze spreken in de media en in reclame. Organiseer een wedstrijd om voorbeelden te vinden van uitdrukkingen die doelbewust vooroordelen of discriminatie stimuleren, of om de oorsprong te vinden van veel gebruikte uitdrukkingen.

Je kan je nog meer verdiepen in de rol die de media spelen in het overbrengen en het bestendigen van vooroordelen met ‘Vooringenomen media’ (pag. 136) of als je houdt van woorden en woordspelingen kan je ‘Wedstrijdje Euro-moppen tappen’ (pag. 139) eens bekijken om uit te zoeken wat de implicaties zijn van het vertellen van grappen zowel voor diegenen die ze vertellen als voor diegenen aan wie ze verteld worden.

Zoeken naar overeenkomsten, en verschillen ontdekken

Niveau 1 – Thema G

Hoe makkelijk is het om iemand te vinden die denkt en voelt net zoals jij?

Behandelde onderwerpen

- Persoonlijke identiteit.
- Het aanvaarden en vieren van verscheidenheid.
- We zijn allemaal anders en allemaal gelijkwaardig.

Doelstellingen

- De verscheidenheid binnen de groep ontdekken.
- Communicatievaardigheden ontwikkelen.
- Elkaar leren kennen en een goede groepsgeest ontwikkelen.

Tijd 20 minuten

Groepsgrootte 10+

Vorbereiding Kopieën van het blad en pennen, 1 per persoon.

Instructies

Vraag elke speler om het vragenblad in te vullen en dan te proberen iemand te vinden die op alle vragen dezelfde antwoorden heeft. Als ze niemand vinden, vraag hen dan te proberen iemand te vinden met wie ze ten minste vier kenmerken delen, daarna iemand met ten minste drie kenmerken of ten minste twee!

Verslag en evaluatie

Begin de mensen te vragen of deze activiteit hen beviel en waarom. Vraag dan verder wat ze leerden. Stel volgende vragen:

- Hoeveel mensen vonden iemand met alle vijf, vier, drie, twee of één kenmerk gemeenschappelijk?
- Wat voor verscheidenheid aan godsdienst, muziekgenre, ongeliefd huisdier, lievelingsdrankje, enz. leeft er in de groep?
- Als je zo' n verscheiden groep bent, hoe ga je dan samenwerken?

Suggesties voor opvolging

Mensen die anders zijn, worden dikwijls gediscrimineerd. Als je wilt weten hoe het is om deel uit te maken van de meerderheid of van een minderheid, kan je 'Een vreemde eend in de bijt' eens uitproberen (pag. 86).

Een andere optie is 'Knysna blue' (pag. 111) waarbij je ontspannen van een beetje muziek kan genieten, de muziekkeuzes van de anderen in de groep leert kennen en kan uitzoeken welke culturele beelden de muziek bij ons oproept.

Extra informatie

Vragenblad: gelijkenissen zoeken en verscheidenheid vinden

Geef de antwoorden op onderstaande vragen en probeer dan iemand anders te vinden die op al de vragen dezelfde antwoorden heeft. Als dit niet lukt, probeer dan iemand te vinden met wie je vier kenmerken deelt, of drie, of twee, of ben jij uniek?

- Ik was geboren in ...
- Ik geloof in ...
- Ik ben allergisch voor ...
- Het huisdier dat ik haat is ...
- Mijn lievelingsmuziek is ...

Bronnen

Dit educatieve pakket is een vertrekpunt. Hier zijn enkele suggesties voor verdere bedenkingen en activiteiten. De bibliothecarissen van het "European Youth Centre" geven heel regelmatig aangepaste bibliografieën uit en de secretariaten van de Nationale Campagne Commissies zouden je moeten kunnen inlichten over bijkomend materiaal.

Geschreven bronnen

Anne Frank Stichting (1992):
De wereld van Anne Frank, Brussel

Een set educatief materiaal voor jongeren van 14 tot 17 jaar. Het eerste dossier vertelt het verhaal van Anne Frank in de context van het nazisme. Het tweede bevat een reeks werkbladen en teksten over discriminatie en racisme heden ten dage.

ASTI asbl (1993):
Immigration, tolérance, racisme, Luxembourg

This dossier contains immigration statistics, work sheets, personal testimonies and literary texts from different authors. It was produced by ASTI in conjunction with the CDAIC, the Ministry for Cultural Affairs and the National Education Ministry. French language. Available from: ASTI asbl, 10 rue Laval, L-1922 Luxembourg.

Bandrés, J.M., Garrido D.L., Ibáñez C. R., (1994):
Xenofobia en Europa. Instrumentos jurídicos contra el racismo, Jóvens Contra la Intolerancia, Editorial Popular, Madrid, Espagne [ISBN : 84-7884-124-5]

Compilation of different international legal texts concerning racism and intolerance. Contains also an overview of racism in different European countries and the approaches to tackle it. Very useful as background information. Spanish language, 123 pages.

Budzinski, Manfred and Clemens, Karin:
Rausland oder : Menschenrechte für alle, Lamuv

People of foreign origin who live in Switzerland are often marginalised and suffer discrimination. What are the reasons for this? How might it be possible to create a real multicultural society? How can effective protection of minorities be guaranteed? German language.

Cardenas, Carmen, Equipo Claves (1995):
Guia para la Educacion Intercultural con Jovenes, Comunidad de Madrid-Dirección General de Juventud, Madrid, Espagne [ISBN : 84-451-0966-9]

A guide for intercultural education with young people, providing basic, understandable and clear clues on intercultural education for youth work purposes. Points out the essential elements for developing intercultural education programmes and activities. Spanish language, 78 pages.

Christlicher Friedensdienst:
Was tut uns der Rassismus an?, CFD

How do we react to the growing racist tendencies in our societies? What do we do when we reach the limits of understanding for that which is "foreign"? This workbook by the Christian Movement for Peace is for schools and adult groups and contains texts, poems, pictures and lots of tips for further activities. German language.

Colectivo AMANI (1994):
Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos, editorial popular, Madrid

The necessity for intercultural education from a Spanish viewpoint. Includes many descriptions of planned intercultural activities. Spanish language.

Collins, Adrienne (1995):

Racism and Intolerance in Ireland, Report of the Campaign Committee, National Youth Council of Ireland (NYCI)

History of racism and intolerance in Ireland, personal experiences, the legislative position in Ireland. An NYCI committee makes 14 recommendations to address racism in Ireland. Available from: NYCI, 3 Montague Street, Dublin 2, Ireland

Conseil de la jeunesse d'expression française (1994):

Argumentaire, CJEF, Bruxelles

A series of meeting places common to immigrants are placed within their context. Special attention is paid to providing information not generally available. French language. Available from: CJEF, boulevard Adolphe Max 13, B-1000 Brussels, Belgium.

Council of Europe (1995):

Domino - A Manual to use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance, Strasbourg

This manual contains constructive ideas and clues for youth workers to encourage young people to practice peer education. French and English languages.

Crickley, Anastasia (1990):

Racism: the Concept, the Dynamic and the Issue, Co-options

The ideology and practice of racism: the idea of 'race' and 'races'; racial typology and race thinking; forms of racism; whose problem is racism? what can we do about it? English language. Available from: Trocaire, 169 Booterstown Avenue, Blackrock, County Dublin, Ireland

Dadziel, Stella (1993):

Racetracks, London Borough of Greenwich, Directorate of Education, Woolwich, United Kingdom [ISBN : 1-898443-009]

This resource pack for tackling racism with young people is a combination of historical and recent information about racism, recent statistics, staff-training exercises and practical anti-racist activities. For anyone who works with young people (aged 11-21). English language, 225 pages.

Dieteren, Carla and van Hoesel, Luciën (1994):

From xenophobia to extremely intolerant behaviour among young people, IKOL, Roermond, Pays-Bas

A manual about extremely intolerant young people and methods to work with them. It provides basic information and analysis as well as a description of different approaches and experiences of working with (extremely) intolerant young people. Particularly suitable for youth and social workers. English and Dutch languages [Dutch version: ISBN 90-801997-1-0]. available from: Limburg Institute for Categorical Relations, P.O. Box 1097, NL-6040 ROERMOND.

European Youth Centre / Centre Européen de la Jeunesse (1991-1993):

Training Courses Resource File / Stages de formation - Dossier Ressources, 12 vols, Council of Europe, Strasbourg

A series of volumes which bring together most of the basic documents used and developed in EYC training courses. Subjects include: intercultural learning; planning and organising international youth activities; and evaluation techniques. French and English languages. Edited version also available in Russian.

Fondazione Cariplo per le iniziative e lo studio suilla multiethnicità:

Crescere in un società multiethnicità (1992)

Education guide on multi-ethnic societies for students at the end of elementary school. Italian language. 65 pages.

Conoscere per una società multietnica (1993)

Education guide on multi-ethnic societies for students in secondary school. Italian language. 100 pages.

Frischknecht, Jürg:
Schweiz, wir kommen, Limmat

Frischknecht has investigated the militant racist scene for over ten years. Here he investigates the activities and organisation of those who are responsible for such acts of violence as fire-bombing asylum refuges and physical attacks against foreigners. German language.

International Christian Youth Exchange (1995):
ICYE Handbook - European Youth Exchanges, ICYE, Brussels

A collection of reflections, methods and interviews designed to improve the quality of intercultural youth exchanges. English language. Available from: ICYE, Naamsesteenweg 164, B-3001 Leuven, Belgium

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (1993):
5 miljard mensen: allemaal anders, allemaal familie, Brussel

Deze museumgids legt uit hoe wetenschap heden ten dage aankijkt op fysische gelijkenissen en verschillen binnen de wereldbevolking. De gids bevat veel tekeningen, statistieken en heel wat uitleg over het menselijk lichaam. In het Nederlands en het Frans. Uitgegeven door KBIN, Vautierstraat, B-1040 Brussels, Belgium.

Liégeois, Jean-Pierre (1994):
Roma, Tsiganes, Voyageurs, Council of Europe Press, Strasbourg [ISBN 92-871-2349-7].

Aimed at teachers, teacher trainers, group leaders and social workers and at anyone else wishing to improve their understanding the issues of the Roma, Gypsies and Travellers. By providing an overview and understanding of their culture, lifestyle and identity, this book is a major contribution to counter so many stereotypes and prejudice about those communities. 323 pages, English and French languages [French edition: Roma, Tsiganes, Voyageurs, ISBN 92-871-2348-9] Available at sales agents of the Council of Europe publications or at the Council of Europe Press, F-67075 CEDEX.

Liessens, Jean-Luc (1993):
Ailleurs est aussi un pays. Jeunes, immigrations et mouvements associatifs, Conseil de la jeunesse catholique, Éditions Vie Ouvrière, Brussels

The presence of young Muslims in youth organisations is one of the tangible signs of a society requested to be positively multicultural. Includes stories, songs, extracts from comic books and film reviews. French language.

Lorenz, Walter (1994):
Developing Anti-Racist Strategies - An experimental learning module within the Youth for Europe programme, European Centre for Community Education, Coblenz

An analysis of the use of youth exchanges as part of the anti-racist struggle. Includes linked activities for use with youth groups. English language. Available from: ECCE, Am Finkenherd 4, D-5400 Koblenz, Deutschland

Mångkulturellt Centrum (1991):
Sagor från hela världen, Invandrarminnesarkivet, Sveriges Invandrarinstitutet och Museum i Botkyrka, Stockholm, Sweden [ISBN : 91-971176-1-7]

A collection of 28 traditional tales from 28 countries. Tales represent excellent "ways-in" to approach different cultures and countries. The tales are published in their native language and in Swedish. 268 pages. Available from: Mångkulturellt Centrum, Fittja Gård, S-14785 TUMBA.

Meulenbelt, Anja:

Scheidelinien - Über Sexismus, Rassismus und Klassismus, rororo Taschenbuch

This book talks about the problems associated with the exclusive fight against one form of discrimination. The danger lies in not being able to understand all the mechanisms of discrimination. German language.

Morán, Juan de Dios (1993) :

Cuaderno de Educación Multiétnica, Jóvenes Contra la Intolerancia, Editorial Popular, Madrid, Spain [ISBN : 84-7884-096-6]

A collection of texts and educational activities for young people in school and out-of-school. It provides information and concrete activities regarding stereotypes, history and understanding of the problems and situation of refugees and immigrants. Spanish language, 70 pages.

Morelli, Anne (1992):

Histoire des étrangers et de l'immigration en Belgique de la préhistoire à nos jours, collection EVO Histoire, Éditions Vie Ouvrière - CBAI, Brussels

This book sets out to demonstrate that population movements have always existed and that we are all the products of immigration. French and Dutch languages.

Morsy, Zaghoul (1994 for the Spanish version):

La Tolerancia, Antología de textos, Jóvenes contra la intolerancia/Editorial Popular/Ediciones UNESCO, Madrid, Spain [ISBN : 84-7884-123-7]

Spanish version of a UNESCO anthology of texts about tolerance. From the Bible to the Koran, from Cervantes to Voltaire, from Tomas de Aquino to Martin Luther King, the anthology gathers some of the most beautiful and deepest texts about tolerance from all over the world. Spanish language, 270 pages.

Nederveen Pieterse, Jan:

Wit over zwart. Beelden van Afrika en zwarten in de westerse populaire cultuur, NOVIB, Den Haag

"White on Black" is a study about the development of power and images. How are relations of domination expressed in everyday culture, how are they normalised and how do they find their expression in word and picture? Dutch language.

Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (1994):

Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis, Leske + Budrich, Opladen, 1994

A comprehensive survey of the current state of the theory and practice of intercultural learning in international youth activities. German language.

Perotti, Antonio (1994) :

The case for Intercultural Education, Council of Europe, Strasbourg.

English and French languages. Available at sales agents of the Council of Europe publications or at the Council of Europe Press, F-67075 CEDEX.

Red Cross Youth (1995):

Do you see what I see?, Geneva, Switzerland.

Action and training pack for young people with concrete education activities concerning Images, Differences, Conflicts and Action. English language, 36 pages. Available from: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Youth Programme, P.O. Box 372, CH-1211 GENEVE.

SOS Racismo (1992):

Guia Anti-Racista, Lisboa, Portugal,

A collection of texts and articles about racism and discrimination in the Portuguese society by different authors. Portuguese language, 130 pages. Available from: SOS Racismo, Rua Rodrigo da Fonseca 56-2 · P-1000 LISBOA.

SOS Racismo (1994):
Escola de todas as cores, Lisboa, Portugal.

A complete set of education activities dealing with racism and intercultural education for teachers to use in secondary schools. The interest of the pack is that it provides ready-made activities for the different classes and school years and adapted to the specific curricula of each class. Portuguese language, 120 pages. Available from: SOS Racismo, Rua Rodrigo da Fonseca 56-2 ·, P-1000 LISBOA.

Taylor, Mark (1993):
Alien 93: Youth Organisations Combating Racism and Xenophobia, Youth Directorate, Council of Europe, Strasbourg

Many youth organisations promote active tolerance and combat racism. This publication brings together a wide range of materials drawn from their work including: differing perceptions of racism; social, political and educational activities; and an annotated filmography. German, French, English, Spanish and Slovak languages.

(Le) Toit du monde, Orcades, (1993):
Regards Pluriels, Poitiers, France [ISBN : 2-903809-19-4]

A handbook with 38 educational activities about prejudice, discrimination, racism and exclusion. Suitable for informal education and for formal education. French language, 76 pages. Available from: ORCADES, 12 rue des Carmélites, F-86000 POITIERS.

Uitgeverij EPO (1993):
Tien gekleurde meisjes, Berchem [ISBN : 90-6445-777-8]

This book is an original introduction to the whole world, described by young women who you meet daily on the bus or in the train. It offers experiences, feelings and ideas to help you realise the inhumanity of nationalism and racism. Dutch language.

Videos/films

Armendáriz, Montxo (1990): **Las Cartas de Alou**, Prod. Elias Querejeta, Madrid, Spain.

Alou comes illegally to Spain in search of a job. Doing occasional jobs he manages to survive, makes friends and, finally is expelled. Only to try to enter again in Spain. The letters he writes to his family tell of intolerance, exploitation and difficulties he meets. Spanish language, 90 minutes. Available from Elias Querejeta P.C.SL, Maestro Lassalle, 21, E-28016 MADRID. For other countries than Spain: Lumière, 14 rue Séguier, F-75006 PARIS.

ASTI asbl (1993): **Cohabitation**, Luxembourg

A collection of portraits of children, young people and adults at school, in their free time, at work, during festivals, etc. This series of people of different nationalities is without words and is accompanied by music. Available from: ASTI asbl, 10 rue Laval, L-1922 Luxembourg.

BRTN (1992): **Belgen alle landen**, Panorama, Brussels, Belgium

Een uitzending van "Panorama" over immigratie in België tijdens de laatste dertig jaren, meer bepaald over de manier waarop de publieke opinie gereageerd heeft op migrantenjongeren na de rellen van 1991. 40 minuten. Nederlands. Verkrijgbaar bij: BRTN, Reyerslaan 52, B-1044 Brussel, Belgium.

Comunidad de Madrid (1995): **Abre tu Mundo**, Prod. La sombra Asociados and Comunidad de Madrid, Spain.

A short documentary to introduce the issues of intercultural education and global interdependence. Very suitable for schools and informal education. Spanish language, 8 minutes. Available from: Comunidad de Madrid, Consejería de Educación y Cultura, Dirección de J Juventud, Madrid, Spain.

Fondazione Cariplo per le iniziative e lo studio suilla multietnicità:
Storie di Bambini (1995)

Education pack in the form of video cassettes for intercultural education in elementary school. One cassette is a video animation about children from different cultures. 7 minutes. Italian language.

The second cassette tells a day in the life of children from China, Egypt, Peru and Ghana. 2 hours. Italian language.

Available from: ISMU, Foro Buonaparte 22, I-20121 Milano.

Lejeune, S (1984): **L'orchestre noir**, Essel Films - Contrechamp, Brussels

Documentary about the extreme Right in Europe and particularly in Belgium. Includes archive films and photographs about their activities. 100 minutes. French language.

Available from: La médiatèque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160 Bruxelles, Belgium.

McGovern, Philip (1991): **Black and Irish**, RTE Production

Interviews with two young black students born in Ireland, their experiences and feelings on being 'different', how they are perceived by others. English language. Available from: Youth Programs Department, Kevin Linehan, RTE Television Centre, Donnybrook, Dublin 4, Ireland

Mediabib (1987): **Lege cel**, Mediabib

Televisiefilm gebaseerd op het boek van René Swartenbroeckx over generatieconflict in een Turkse familie die in België woont. 50 minuten. Verkrijgbaar bij CBW, Van Daelstraat 35, B-2140 Borgerhout, België.

Osten, Susan (1993): **Tala, det är så mörkt**, Götafilm, Sueden.

The story of the relationship between a young aggressive and racist skinhead and a Jewish doctor who tries to help him to overcome his social problems. Throughout the film, a portrait of a society where racism and discrimination have become "normal" situations. Excellent for group discussion. Swedish language original, sub-titled English and French versions; 90 minutes. English and French versions available on video from: Satchel Films, 10 av. des Gobelins, F-75005 PARIS. English title: "Speak up, it's so dark", French title: "L'affrontement".

RTBF (1986): **La perception de l'étranger chez l'enfant**, Émission Nuances, Brussels

Report about a holiday of a group of ten year olds coming from different origins. Stereotypes and affinities are analysed. 93 minutes. French language. Available from: La médiatèque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160 Bruxelles, Belgium.

Terbah, Halim and Treguer, Patrick (1993): **"VISA pour un AUTRE REGARD"**, co-production Le Toit du Monde and MCL Carré Images, Poitiers, France

Film about racism in Poitiers. Gathering multiple opinions, impressions and feelings from teenagers and adults, this film is a mirror of a society that leaves little room for those who are different. Manicheism, Complexity, Democracy and Information, are some of the keywords through which young people speak about racism. 37 minutes, VHS SECAM format, French language. Available from: MCL CARRE IMAGES, Service diffusion, B.P. 228, F-86006 POITIERS CEDEX.

Van Meir, G (1991): **Het schoonste van al**, Ikon Nederland 3 -BRTN, Brussels, Belgium

Rozeke, een 70 jaar oude vrouw, heeft een gezwollen lip waardoor ze moeilijk kan praten, en vertoont nog andere sporen van geweldpleging. Ze werd aangevallen in haar klein appartement dat zich in een oude arbeidersbuurt bevindt met veel Marokkaanse immigranten. Rozeke legt een verklaring af in een Antwerps politiebureau. Nederlands. Verkrijgbaar bij: BRTN, Reyerslaan 52, B-1044 Brussel, Belgium.

ALIEN 93 contains an annotated filmography of relevant films and videos which have been on general release.

Our thanks to the National Campaign Committees of Belgium, Ireland, Italy, Luxembourg, Spain and Switzerland for their help in compiling this list. For the revised edition of this pack, we would very much appreciate the references for resources in other languages than English and French. If you wish to send us your contributions, send them together with the evaluation form.

Appendix 1

Vienna Declaration

Declaration on combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance

We, Heads of State and Government of the Council of Europe member States,

Convinced that the diversity of traditions and cultures has for centuries been one of Europe's riches and that the principle of tolerance is the guarantee of the maintenance in Europe of an open society respecting the cultural diversity to which we are attached;

Convinced that to bring about a democratic and pluralist society respecting the equal dignity of all human beings remains one of the prime objectives of European construction;

Alarmed by the present resurgence of racism, xenophobia and antisemitism, the development of a climate of intolerance, the increase in acts of violence, notably against migrants and people of immigrant origin, and the degrading treatment and discriminatory practices accompanying them;

Equally alarmed also by the development of aggressive nationalism and ethnocentrism which constitute new expressions of xenophobia;

Concerned at the deterioration of the economic situation, which threatens the cohesion of European societies by generating forms of exclusion likely to foster social tensions and manifestations of xenophobia;

Convinced that these manifestations of intolerance threaten democratic societies and their fundamental values and undermine the foundations of European construction;

Confirming the Declaration of 14 May 1981 of the Committee of Ministers in which the latter already solemnly condemned all forms of intolerance and the acts of violence that they engender;

Reaffirming the values of solidarity which must inspire all members of society in order to reduce marginalisation and social exclusion;

Convinced furthermore that Europe's future demands from individuals and from groups not only tolerance but also the will to act together, combining their diverse contributions,

- Condemn in the strongest possible terms racism in all its forms, xenophobia, antisemitism and intolerance and all forms of religious discrimination;
- Encourage member States to continue efforts already undertaken to eliminate these phenomena, and commit ourselves to strengthening national laws and international instruments and taking appropriate measures at national and European level;
- Undertake to combat all ideologies, policies and practices constituting an incitement to racial hatred, violence and discrimination, as well as any action or language likely to strengthen fears and tensions between groups from different racial, ethnic, national, religious or social backgrounds;
- Launch an urgent appeal to European peoples, groups and citizens, and young people in particular, that they resolutely engage in combating all forms of intolerance and that they actively participate in the construction of a European society based on common values, characterised by democracy, tolerance and solidarity.

To this end, we instruct the Committee of Ministers to develop and implement as soon as possible the following plan of action and mobilise the necessary financial resources.

Plan of action

1. Launch a broad European Youth Campaign to mobilise the public in favour of a tolerant society based on the equal dignity of all its members and against manifestations of racism, xenophobia, antisemitism and intolerance.

This campaign, co-ordinated by the Council of Europe in co-operation with the European Youth Organisations will have a national and local dimension through the creation of national committees.

It will aim in particular at stimulating pilot projects involving all sections of society.

2. Invite member States to reinforce guarantees against all forms of discrimination based on race, national or ethnic origin or on religion, and to this end to:

- re-examine without delay their legislation and regulations with a view to eliminating provisions likely to generate discrimination based on any of these reasons or likely to sustain prejudice;
- assure effective implementation of legislation aimed at combating racism and discrimination;
- reinforce and implement preventive measures to combat racism, xenophobia, antisemitism and intolerance, giving special attention to awareness-raising and confidence-building measures.

3. Establish a Committee of governmental Experts with a mandate to:

- review member States' legislation, policies and other measures to combat racism, xenophobia, anti-semitism and intolerance, and their effectiveness;
- propose further action at local, national and European level;
- formulate general policy recommendations to member States;
- study international legal instruments applicable in the matter with a view to their reinforcement where appropriate.

The Committee of Experts will report regularly to the Committee of Ministers, which will seek the opinions of the relevant Steering Committees.

Further modalities for the functioning of this new mechanism should be decided by the Committee of Ministers.

4. Reinforce mutual understanding and confidence between people through the Council of Europe's co-operation and assistance programmes. Work in this area would focus in particular on:

- studying the deep-seated causes of intolerance and considering remedies, notably by means of a seminar and support for research programmes;
- promoting education in the fields of human rights and respect for cultural diversity;
- strengthening programmes aimed at eliminating prejudice in the teaching of history by emphasising positive mutual influence between different countries, religions and ideas in the historical development of Europe;
- encouraging transfrontier co-operation between local authorities so as to boost confidence;
- intensifying co-operative work in the fields of intercommunity relations and equality of opportunities;
- developing policies to combat social exclusion and extreme poverty.

5. Request the media professions to report and comment on acts of racism and intolerance factually and responsibly, and to continue to develop professional codes of ethics which reflect these requirements.

In the execution of this Plan, the Council of Europe will take due account of the work of UNESCO in the field of tolerance, in particular preparations for a “ Year of Tolerance “ in 1995.

A first report on implementation of the Plan of Action will be submitted to the Committee of Ministers at its 94th Session in May 1994.

Appendix 2

Declaration of the European Youth Organisations

*done at the Council of Europe Summit in Vienna,
8 - 9 October 1993*

*Council of European National Youth Committees - CENYC
European Coordination Bureau of International Youth Organisations - ECB
Austrian Federal Youth Council - ÖBJR*

We, the youth organisations present at this event welcome the Heads of State and Governments meeting and take this opportunity to make the following declaration :

1. We believe that discussions about racism and xenophobia must be held in a broad economic and social context and include wider issues such as marginalisation and social exclusion. As youth organisations we welcome the enrichment of our society by people from diverse cultural backgrounds, and recognise the positive impact that migrant communities have in our countries in economic, demographic, social and cultural fields.
2. When considering European policies towards refugees and the formulation of immigration policies, we must look at the global refugee situation and note that only 3 % of the world's total refugee population enter Europe.
3. We believe that a distinction must be drawn between the recent upsurge in racist violence, and the everyday discrimination faced by migrant communities and that any proposed action must cover both these areas.
4. Any consideration of the issue must also take into account the economic inequalities between the countries of the North and South, and the political instabilities which exist in much of the world.
5. Strategies to combat racism and xenophobia should not include discussions about closing down frontiers or restrictions to the right of asylum, which only serve to reinforce racist tendencies. We must not make scapegoats of existing migrant populations who are often already marginalised in Europe.
6. The fight against racism cannot be considered separately from the more general fight against exclusion. Xenophobia is a consequence of insecurity in the face of ongoing economic and social difficulties. As long as a part of the population feels excluded and marginalised we cannot expect it to see and judge foreigners without prejudice or bitterness.
7. We welcome the idea of a European plan of action against racism, xenophobia, anti-semitism and intolerance and as youth organisations we look forward to playing a key role in encouraging active and full participation of all young people in our societies. We believe that such an action plan must include all organisations currently involved in combatting racism, xenophobia and intolerance, and must aim to reach as many people as possible. We must also build upon past experience and current initiatives in this area.
8. To combat racism means to develop social policies helping the weakest sections of the community; and also to institute coherent urban policies aimed at, amongst other things, involving young people at the professional, school, local area or family level.
9. We believe in a Europe open to the world, a Europe based on the respect for human rights, democracy, on the full participation of everyone in society. We declare that racism, antisemitism, xenophobia and intolerance are not acceptable because these phenomena endanger the essential fabric of our societies. That is the reason why we will do our utmost to combat them.

The declaration of Vienna is generous and humanistic in its principles, but the proposals outlined must be fully implemented if they are to be effective.

We, the youth organisations present, earnestly request the Heads of States and the Governments attending the Summit to take the following elements into consideration:

A. At a political level:

We expect our political leaders:

- to be courageous enough to condemn racism, xenophobia, antisemitism and intolerance as wholly unacceptable to a free and democratic society;
- to condemn the implicit or explicit use of race issues by political parties for electoral purposes;
- to construct urban policies which facilitate young people's insertion into professional life by providing opportunities at a local level which enable all young people to participate fully in their societies;
- to implement and develop integrated youth policies, through an increased support to both local, regional, national and European youth organisations which are an essential basis for a stable society;
- to encourage youth mobility which promotes intercultural understanding. This implies the abolition of visa restrictions and the support of present programmes favouring youth mobility (e.g. the Inter-Rail card).

B. At a legislative level:

- to create where necessary, a legislative apparatus condemning racist acts as well as the diffusion of racist, xenophobic or antisemitic propaganda;
- to publicise and fully implement such legislation;
- to introduce a system of compensation for the victims of racist acts;
- to set up independent legal bodies to deal with racist acts;
- to guarantee the right to asylum for refugees;
- to facilitate applications and granting of citizenship or dual citizenship where appropriate;
- to find suitable ways to eliminate restrictions of youth mobility through visa requirements;
- to ensure the political integration of foreigners, particularly at the local level, by granting full electoral and political rights to all foreigners legally resident;
- to fulfil their obligations as agreed under the European Human Rights Convention with regard to refugees and asylum seekers;
- to ensure that racist issues do not influence the debate on immigration policies.

C. At an educational level:

While recognizing that legislative action is essential in the fight against racism, it is important that national governments implement a real multi- and intercultural educational system at all levels (primary, secondary and university). It is at school that one learns to live with others, it is therefore at school that, from childhood, the respect of different cultures, tolerance and the will to live together should be taught and experienced.

Practical ways of achieving this should include:

- an approach aimed at favouring intercultural experiences within educational systems;
- the development of educational programmes (e.g. history, living languages) that aim at the respect for different cultures rather than fostering an excessive national self-esteem;
- the development and improvement of the learning of foreign languages, including the languages of migrant populations, not only for migrants but also for people in host countries;
- the establishment of international school exchange programmes and study visits as a full part of school and university curricula.

The training work already carried out in the youth area within the framework of the Council of Europe, the creation of a second European youth centre, the setting up of the research unit, are crucial elements in implementing the plan of action against racism, xenophobia, antisemitism and intolerance.

It is only by swift adoption of these measures that it will be possible to quell the racist, xenophobic and antisemitic propaganda we are currently experiencing

If not, we should bear in mind the terrible sentence of Bertolt Brecht: "The belly is still fertile that gave birth to the vile beast."

Evaluatieformulier

*Wij hopen dat het een prettige eerste kennismaking was en dat je het pakket handig en nuttig vond. Het is onze bedoeling om het volledige pakket op het einde van de campagne te herzien, zodat we een meer omvattend werk kunnen afleveren dat nog vele jaren kan dienen. Wij hopen dat jij een steentje wel bijdragen en even de tijd wil nemen om feedback te geven over het gebruik van het pakket.
Dank je wel.*

Hoe kwam je in het bezit van dit pakket?

.....
.....
.....

In welke context en in welke situatie heb je dit pakket gebruikt?

.....
.....
.....

Welke delen of secties heb je gebruikt?

.....
.....
.....

Welke delen of secties vond je het meest bruikbaar?

.....
.....
.....

Welke delen of secties vond je het minst bruikbaar?

.....
.....
.....

Heb je enkele algemene opmerkingen voor het herzien van dit pakket?

.....
.....
.....

Heb je meer specifieke aanbevelingen? (voeg bladzijden toe indien nodig)

.....
.....
.....

Zijn er bijkomende bronnen, organisaties, enzoverder die je kan aanbevelen,(lieft beschikbaar in jouw eigen streek en moedertaal)? Geef titel, uitgever, auteur,taal...

.....
.....
.....

Verdere opmerkingen en suggesties:

.....
.....
.....

Naam: .....

Organisatie: .....

Jouw adres:.....

Zend dit formulier naar:

European Youth Centre/Centre Europeen de la Jeunesse
30, rue Pierre de Coubertin
F-67 000 STRASBOURG
FRANCE
Fax: + 33 (0) 3 88 41 27 77